

Hele Danmarks Familieklub #bedresammen

En analyse af deltagelse, udbytte og organisering af lokale familiefællesskaber

Helle Hygum Espersen, Mette Friis-Hansen, Julie Nygaard Solvang, Mette Thorsager Jensen, Katrine Iversen, Asta Bossano Prescott & Maiken Pontoppidan

Hele Danmarks Familieklub #bedresammen – En analyse af deltagelse, udbytte og organisering af lokale familiefællesskaber

© VIVE og forfatterne, 2020

e-ISBN: 978-87-7119-799-0

Forsidefoto: Lars Degnbol/VIVE

Projekt: 100726

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Hele Danmarks Familieklub er små lokale fællesskaber drevet af tre landsdækkende civilsamlingsorganisationer; henholdsvis KFUM's Sociale Arbejde, FDF – Frivilligt Dreng- og Pige-Forbund og KFUM-Spejderne. Familieklubberne består af 7-9 familier, der mødes inden for tidsrummet kl. 16-20 hver fjortende dag og spiser, leger sammen m.m. faciliteret af frivillige. Familieklubberne har til formål at skabe fællesskaber mellem ressourcerstærke og sårbare børnefamilier. Fællesskabet skal bidrage til at styrke sårbare børn og unges muligheder for at bryde den negative sociale arv ved at styrke familiernes muligheder for at bruge egne ressourcer i fællesskabet med andre familier.

VIVE har gennemført en evaluering af Hele Danmarks Familieklub med formålet at undersøge og dokumentere effekten af Hele Danmarks Familieklub; hvordan familieklubberne fungerer i praksis samt erfaringer med og oplevet udbytte blandt familier og frivillige. Projektet hviler på et mixed method design og bygger på både kvantitative og kvalitative metoder.

Hele Danmarks Familieklub og evalueringen er finansieret af Den A.P. Møllerske Støttefond.

Seniorforsker Maiken Pontoppidan har været projektleder på evalueringen og overordnet ansvarlig for design og for spørgeskemaundersøgelsen. Spørgeskemaerne er udviklet i dialog med projektpartnerne og Center for Frivilligt Socialt Arbejde. De er opsat og indsamlet af Maiken Pontoppidan, Mette Friis-Hansen, Julie Nygaard og Katrine Iversen. Analyser og afrapportering af spørgeskemaerne er udført af Maiken Pontoppidan, Anders Bo Bojesen, Asta Bosano Prescott og Mette Thorsager Jensen.

Den kvalitative del af evalueringen er udviklet og gennemført i samarbejde med projektpartnerne af Helle Hygum Espersen, Mette Friis-Hansen, Julie Nygaard Solvang, Katrine Iversen og Iben Emilie Christensen. Derudover har studentermedhjælperne Fry Sigrud Bukhave, Rebecca Elisabeth Qvist Bilbo, Emil Bakkesen Johansen, Frida Dalgaard og Jonas Wulff bidraget med transskribering af de mange interview.

I denne rapport præsenteres baseline data fra effektevalueringen samt den kvalitative evaluering. Effektmålingen afrapporteres i en separat rapport, når dataindsamlingen er afsluttet.

Vi vil gerne takke postdoc Michael Fehsenfeld ved Institut for Idræt og Biomekanik ved Syddansk Universitet samt sociolog og rådgiver Helene Elisabeth Dam Jørgensen, der begge har gennemlæst og kvalitetssikret rapporten. Rapporten er desuden kvalitetssikret af undertegnede. Den A.P. Møllerske Støttefond og KFUM's Sociale Arbejde har bidraget med kommentarer til tidlige rapportudkast. Tak til alle, der har medvirket til evalueringen. Herunder ikke mindst til de børn, familier og frivillige, der har ladet sig observere, og som har medvirket ved interview og brugt tid på at besvare vores spørgeskemaer.

Pia Kørstein Kjellberg

Forsknings- og analysechef for VIVE Sundhed
2020

Indhold

Sammenfatning.....	6	
1	Introduktion.....	16
1.1	Evalueringens formål.....	16
2	Hele Danmarks Familieklub #bedresammen.....	18
2.1	Visionen.....	18
2.2	Tre civilsamfunds organisationer i partnerskab.....	19
2.3	Konceptbaseret civilsamfundsarbejde.....	21
2.4	Aktiviteterne i familiekлубberne.....	23
2.5	Ambitioner for familiernes og de frivilliges deltagelse.....	25
2.6	Tidsplan for implementering af familiekлубberne.....	26
2.7	Opsamling – Hele Danmarks Familieklub.....	27
3	Evalueringsdesign og metode.....	29
3.1	Effektmåling.....	30
3.2	Kvalitativ analyse.....	37
3.3	Evalueringens brug af litteratur.....	48
3.4	Opsamling – evalueringens design og metode.....	48
4	Familiekлубberne.....	49
4.1	Variation i familiekлубberne.....	49
4.2	Aktiviteter i familiekлубberne.....	56
4.3	Fokus på beskæftigelse.....	59
4.4	Træning af de frivillige.....	59
4.5	Opsamling – familiekлубberne.....	60
5	Familierne i familiekлубberne.....	62
5.1	Familiernes karakteristika.....	63
5.2	Målgruppen for Hele Danmarks Familieklub.....	89
5.3	Analyser af fem familietyper.....	90
5.4	Fælles motivation og udbytte på tværs af alle 5 typer af familier.....	101
5.5	Familiernes veje til familiekлубben.....	106
5.6	Opsamling – familier.....	107
6	Børnene i familiekлубberne.....	109
6.1	Om trivsel, familietid, leg og læring og socialisering.....	109
6.2	Fællesskab, måltider, adfærdsregulering, lege og socialisering.....	121
6.3	Opsamling – børn.....	134
7	De frivillige i familiekлубberne.....	137
7.1	De frivilliges baggrund.....	137
7.2	De frivilliges oplevelse af træningen.....	138
7.3	Analyser af fire typer af frivillige.....	141

7.4	Engagering af frivillige opbygger familiekubber	151
7.5	Opsamling – frivillige	152
8	Organiseringen af Hele Danmarks Familiekub	153
8.1	Samarbejdet mellem tre partnerorganisationer	153
8.2	Forholdet mellem projektstyring og familiekubernes praksis	159
8.3	Center for Digital Pædagogik og rådgivning til familierne.....	163
8.4	Opsamling – organisering af Hele Danmarks Familiekub.....	165
9	Tværgående analyser	167
9.1	Faciliteringen af familiekubberne	167
9.2	Modeller for familiernes bidrag	171
9.3	Balancering af frivilliglogik, koncept og familiernes deltagelse.....	175
9.4	Inklusion og eksklusion i fællesskaberne	178
9.5	Rummelighed som værdi eller udfordringer med fremmøde stabilitet.....	181
9.6	Opsamling – tværgående analyser	182
10	Konklusion og opmærksomhedspunkter	184
10.1	Familiekubberne.....	184
10.2	Familier, børn og frivillige i familiekubberne	184
10.3	Organiseringen af Hele Danmarks Familiekub	185
10.4	Tværgående læringspunkter.....	186
10.5	Opmærksomhedspunkter	187
	Litteraturliste	189
Bilag 1	194	
Bilag 2	196	

Sammenfatning

Hele Danmarks Familieklub – præsentation af visionen

Hele Danmarks Familieklub er små lokale fællesskaber, der bliver drevet i partnerskab imellem tre landsdækkende civilsamfundsorganisationer. De tre organisationer er KFUM's Sociale Arbejde, FDF – Frivilligt Dreng- og Pige-Forbund og KFUM-Spejderne. Hele Danmarks Familieklub er baseret på en vision om, at familier kan hjælpe familier på tværs af ressourcestærke og sårbare familier ved at skabe og dele et fællesskab med hinanden. De enkelte familieklubber er faciliteret af en gruppe frivillige og skal indeholde 7-9 familier (heraf majoriteten sårbare familier), der mødes et par timer i tidsrummet kl. 16-20 hver anden uge. Det er ifølge projektbeskrivelsen projektets vision, at alle deltagende familier skal "bidrage aktivt til at løfte hinanden og fællesskabet gennem et frivilligt engagement" (Hele Danmarks Familieklub, 2016) i familieklubbens 4 elementer, som er henholdsvis 1) måltidsfællesskab, 2) lege, 3) rådgivnings- og støttetilbud og 4) brobygning til andre civile og offentlige tilbud. Projektet er finansieret af den A.P. Møllerske Støttefond, der også finansierer denne evaluering. Ifølge fondsansøgningen er det formålet, at Hele Danmarks Familieklub vil bidrage til at styrke den lokale sammenhængskraft, som er afgørende for, at sårbare børn, unge og familier kan opleve ikke (kun) at være et objekt for professionel, offentlig indsats, men derimod (også) at være en bidragende og relevant part af lokale fællesskaber. De tre projektpartnere har udviklet et koncept, som de frivillige trænes i på træningsdage. Der var frem til udgangen af 2019 også tilknyttet en digital rådgivning til familieklubberne, som blev varetaget af Center for Digital Pædagogik.

Implementeringen af Hele Danmarks Familieklub er inddelt i en udviklingsfase, en pilotfase og en implementeringsfase, der er vist i Figur 1.

Figur 1 Tidsplan for Hele Danmarks Familieklub

Kilde: Hele Danmarks Familieklub – fondsansøgningen.

Evalueringsdesign

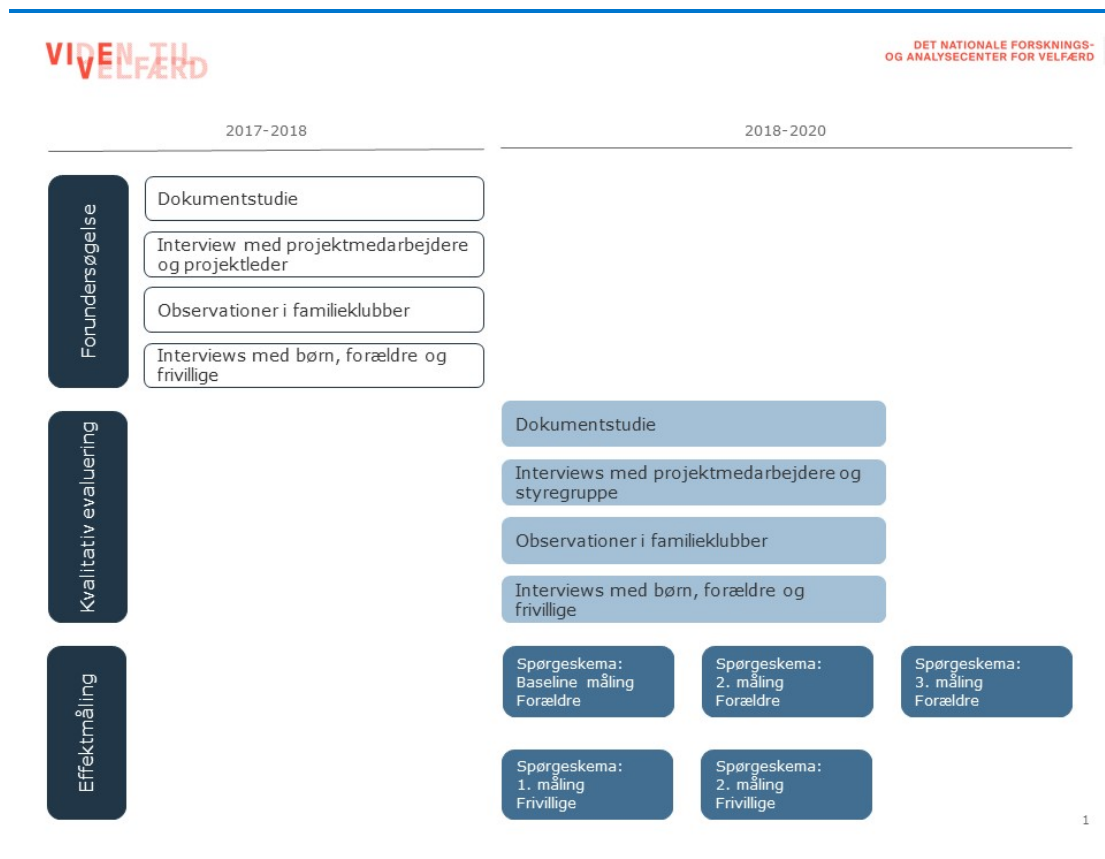
Den samlede evaluering har til formål at undersøge og dokumentere effekten af Hele Danmarks Familieklub; herunder hvordan familieklubberne fungerer i praksis samt erfaringer med og oplevet udbytte blandt familier og frivillige. Specifikt undersøger vi følgende:

- Hvordan ser familieklubberne ud, og hvordan forløber en eftermiddag i en familieklub?
- Hvad er effekten af Hele Danmarks Familieklub på forældre og børns trivsel?
- Hvordan oplever forældre, børn og frivillige at deltage i Hele Danmarks Familieklub?
- Hvordan er Hele Danmarks Familieklub organiseret, og hvilken betydning har det for de konkrete familieklubber?

Evalueringen afrapporteres i to rapporter, hvoraf denne er den første. Den samlede evaluering er baseret på en kombination af kvantitative og kvalitative data. De kvantitative data omfatter spørgeskemaer til familier og frivillige og er udformet som et effektstudie. De kvalitative data omfatter observationer og interview med familier, børn og frivillige i 14 familiekubber samt deltagere i projektets projekt- og styregruppe. Endvidere er der foretaget en gennemgang af skriftligt materiale vedrørende projektet (ansøgningen, konceptbog, informationsmaterialer m.m.). VIVE anvender også relevant litteratur til at informere de empiriske fund. I denne rapport afreporteres baseline af effektmålingen og den kvalitative analyse. I den næste rapport i efteråret 2020 afreporteres effektmålingen samt en mindre del af den kvalitative analyse.

Evalueringsdesignet kombinerer et traditionelt effektevalueringdesign med casestudier og interview, der er tilrettelagt med henblik på at forstå, hvordan projektet udspiller sig i praksis, hvordan familierne oplever familiekubberne, og hvilke virkningsmekanismerne der kendetegner projektet. Det samlede evalueringdesign vises i Figur 2:

Figur 1 Overordnet evalueringdesign

Anm.: VIVEs evalueringdesign inddelt i tid og metoder.

Den kvalitative del af dataindsamlingen er gennemført i 2018 og 2019 og inddelt i to faser, henholdsvis fase 1 forundersøgelse og fase 2 undersøgelse. I Figur 2 markeret som forundersøgelse og kvalitativ evaluering. Den kvantitative del består af tre spørgeskemaer til familierne og to til de frivillige. Indsamlingen startede i 2018 og er endnu ikke afsluttet for alle skemaerne. De opfølgende spørgeskemaer bliver præsenteret i næste rapport.

Familieklubberne

Familieklubberne består især af kvinder med yngre børn (førskole og indskoling). Aktiviteter, menu og forløb i familieklubberne er især tilrettelagt efter børnenes behov i form af måltidsfællesskaber og lege.

VIVE har identificeret fire typer af familieklubber med forskellige karakteristika og dominerende værdier. Familieklubtypen beskrives med afsæt i familieklubbens lokation, og værdimæssigt er der tale om idealtyper, som beskriver de værdier, vi typisk (men ikke i alle tilfælde) har set sig udspille i de klubber, vi har observeret. Den enkelte familieklub vil ikke nødvendigvis ligne idealtypen – og/men kan indeholde elementer fra de øvrige typer i sin egen version.

Figur 3 Fire idealtypiske klubtyper

Kilde: VIVEs analyse af fire familieklubtyper i det kvalitative materiale.

I **spejderhytten** er der fokus på udeliv, natur og at lære børn at passe på naturen i fællesskab. De frivillige er typisk erfarne frivillige fra KFUM-Spejderne og FDF og bruger deres erfaringer herfra. Familieklubbens aktiviteter adskiller sig fra organisationernes øvrige aktiviteter ved, at hele familien deltager. Der er ikke specifikt fokus på sårbare familier, men derimod fokus på, at fællesskaber og aktiviteter for alle også inkluderer sårbare familier.

I **kirken** er kristne værdier i centrum i form af værdier om næstekærlighed og omsorg for de sårbare, og nogle gange er kirkens sognemedhjælper tovholder. Der kan være kristne ritualer, kristne sange og højtlesning af børnebibelen, og ofte er der et tæt program. Sognemedhjælperens tætte lokale netværk har både engageret familier og frivillige til at deltage.

På **skolen** laver de frivillige mad i skolekøkkenet, mens andre frivillige leger med børnene enten udendørs eller indendørs. De frivillige har typisk et netværk på skolen eller arbejder der selv, og familieklubben er præget af de frivilliges personlige normer og værdier.

I **beboerlokalet** mødes familier fra det konkrete boligområde med frivillige, der typisk også er frivillige i den almene boligafdelings boligsociale helhedsplan. Det er meget lokalt forankrede familieklubber, der bærer præg af, at folk kender hinanden fra opgangene. Ofte er der mange familier af anden etnisk oprindelse end dansk. De herskende værdier er præget af, at de boligsociale helhedsplaner har til formål at løse sociale udfordringer.

Aktiviteter i familieklubberne

VIVEs observationer og interview viser, at **måltidsfællesskabet** dominerer familieklubberne, at de frivillige ofte har lavet maden på forhånd, og at familierne hjælper med mindre opgaver. **Lege** gennemføres både med og uden forældrene og på tværs af aldersgrupper og inddelt i aldersgrupper. Der er også både indendørs og udendørs lege. Det fremgår af VIVEs observationer og interview, at der stort set ikke henvises til **støtte og rådgivningsindsatser** eller er fokus på **brobygningsaktiviteter**, som de formuleres i ansøgningen, men derimod som ture på legeplads og i lokalmiljøet. Nogle frivillige angiver, at de har svært ved at bringe støtte og rådgivningsmuligheder på banen i dialogen med familierne, andre oplever, at tiden er fyldt ud

med lege og mad, og at familierne også skal have rum til uformelt netværk. VIVE ser ingen systematiske forskelle i observationerne i begyndelse, midte og slutning af familieklubbens 6-måneders forløb eller over tid i projektperioden (2018-19) og heller ikke afhængig af geografi (land og by).

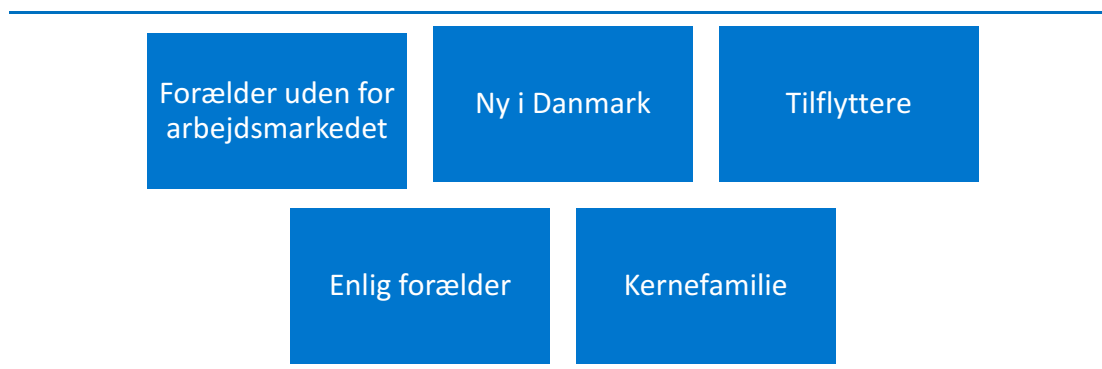
Familierne i familieklubberne

Af baselinedelen af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at majoriteten af familierne er kvinder og kan defineres som sårbare, og at de især er motiveret af at styrke deres netværk og bidrage og tage del i familieklubben og deres lokalsamfund. Det stemmer fint overens med projektets ambitioner om at skabe netværk mellem familier og at skabe rum for, at familier kan udnytte egne ressourcer i fællesskab med andre. Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at flere sårbare familier (end ikke-sårbare) står uden for arbejdsmarkedet, er enlige, er dårligere uddannet og i højere grad oplever, at de har en vanskelig økonomisk situation. Sårbare familier har også en dårligere generel trivsel, dårligere mestringsevne, lavere tro på sig selv, flere konflikter, svagere netværk, mindre tilfredshed i forælderrollen, mindre støttende forældreadfærd end ikke-sårbare familier. De sårbare familiers børn har også mere skærmtid end de ikke-sårbare familiers børn.

VIVEs interview og observationer viser, at de sårbare familier især bliver inviteret ind i familieklubben via netværk, samt at lokale samarbejder med især kommunen om at henvise familier er væsentlig, men ofte vanskelig at etablere. Mere ressourcestærke familier kommer af sig selv. Det fremgår af interview og observationer, at det er væsentligt for familiernes deltagelse, at der arbejdes intenst med netværk lokalt, og at der kun er få deltagende familier i familieklubben, når der ikke har været et tilstrækkeligt netværksarbejde.

VIVE har i interview og observationer identificeret fem forskellige familietyper, som vi finder i det kvalitative materiale. Familiernes forskelligartede motivation og udbytte viser, at især forældre uden for arbejdsmarkedet og enlige forældre har forventninger til, at familieklubben kan give dem nye venskaber. Der er overlap imellem typerne, og en familie kan godt falde ind under flere af typerne. De fem familietyper er følgende:

Figur 4 Fem familietyper

Kilde: VIVEs analyse af fem familietyper i det kvalitative materiale.

Fem familietyper

Forælder uden for arbejdsmarkedet er ifølge spørgeskemaundersøgelsen omkring halvdelen af forældrene, og de giver i interview udtryk for, at de gerne vil have nye venner via familieklubberne, og at de mangler tætte relationer i deres liv. De oplever også mange konflikter i hverdagen og trænger til at komme ud. Nogle af dem har svært ved at komme ud og mangler

selvtillid, og flere af dem giver udtryk for, at de ikke kan overskue at komme hver gang. De værdsætter familieklubben som et forventningsfrit frirum, hvor der ikke er krav om, at de skal udvikle sig i en bestemt retning, men at de i stedet er gode nok, som de er.

Ny i Danmark er en kategori for familier af anden etnisk oprindelse end dansk, der har været i Danmark i kortere eller længere tid. De giver udtryk for, at de gerne vil lære dansk og dansk kultur at kende. Enkelte vil gerne netværke med ligesindede, men langt de fleste er optaget af at blive integreret i dansk kultur og omtaler de andre deltagere som 'venner'. Flere Ny i Danmark forældre beskriver sig selv som ensomme og isolerede og beskriver det at være i familieklubbens fællesskab som 'kærlighed', der er dulmende for deres problemer. At deltage i familieklubben giver dem en oplevelse af at være integreret i lokalområdet og integreret i et fællesskab.

Tilflytter forældre er ofte ressourcestærke forældre, der for nylig er flyttet til området og mangler et lokalt netværk. De har venner, der bor langt væk, men ønsker en tættere forankring i lokalområdet, som de gerne vil bidrage til. Nogle af dem udtrykker i interview, at de frivillige er for dominerende, og at de ikke 'bliver brugt'. Nogle tager meget ejerskab af familieklubben og kommer med mange forslag. Andre deltager mest for at være sammen med andre familier og egne børn og for at netværke og lære lokalområdet at kende.

Enlig forældre er især enlige mødre, men også enkelte fædre. De udtrykker i interview, at de mangler voksenkontakt i hverdagen. Nogle gange udtrykker de ensomhed og oplevelser af isolation. Nogle enlige forældre er i arbejde, andre er uden for arbejdsmarkedet. Nogle af dem ønsker egentlige venskaber, mens andre ønsker mere uforpligtende samvær. Nogle opfatter også familieklubben som en konkret støtte til de daglige opgaver i hverdagen med mad og lege og praktiske gøremål. Der er både sårbare og ressourcestærke familier i denne kategori, men især de sårbare enlige forældre efterlyser et stærkere netværk og egentlige venner.

Kernefamilie i arbejde er karakteriseret ved at være inviteret ind i familieklubben som ressourcestærk eller ved at være kommet af sig selv. De er motiveret af at dyrke fokuseret tid med familien hver fjortende dag og har en presset hverdag. Kernefamilier i arbejde vil gerne tage del i lokalsamfundet og oplever sammenholdet i familieklubben som givtigt. De er meget interesseret i at styrke den sociale sammenhængskraft i lokalområdet. De søger ikke egentlige venskaber eller kontakter, som de kan være sammen med uden for familieklubben.

For de mest sårbare familier gør det sig gældende, at mange gerne vil bidrage til familieklubben, når det opstår som naturlige krav fra fællesskabet, mens de er i familieklubben. Nogle familier oplever at vokse i selvtillid, når de tager ejerskab af familieklubben. Nogle gange tager det lidt tid, før de er trygge nok til at bidrage. Der er potentiale for at styrke familiernes ejerskab og bidrag i familieklubberne og dermed deres empowerment processer.

Motivation og udbytte på tværs af de fem familietyper

På tværs af de fem familietyper er der især tre temaer, som familierne udtrykker motivation og udbytte omkring. Det er 1) netværk og fællesskab, 2) frirum fra krav og forventninger og 3) inspiration til hverdagen. Det fremgår af interview og observationer, at netværkene i familieklubben kun i sjældne tilfælde rækker ud over familieklubbens rammer. Ifølge familierne bl.a. fordi familierne mødes for sjældent og har fokus på børnene. Det skal bemærkes, at VIVE ikke har interviewet familier efter familieklubbens ophør. Mange familier oplever et udbytte forbundet med at være en del af et lokalt fællesskab og oplever sig forbundet til og inkluderet i et lokalområde. Derudover udtrykker familierne, at familieklubben udgør et frirum fra krav og forventninger, både fra hverdagstrummerum og ulvetime med små børn og fra det offentlige

myndighedsbehandling og forventninger om progression og udvikling. Derudover giver familierne udtryk for, at de får inspiration til måltider og lege.

Børnene i familiekubberne

I spørgeskemaundersøgelsen til familierne rapporterer forældrene, at børn fra sårbare familier har dårligere trivsel og bruger mere tid på skærm end børn fra ikke-sårbare familier. Børn fra sårbare familier oplever også flere konflikter, dårligere helbred og flere søvnproblemer end børn fra ikke-sårbare familier. Forældre fra sårbare og ikke-sårbare familier leger lige meget med deres børn, men forældre fra ikke-sårbare familier er mere tilfredse med legen. De sårbare forældre oplever også større udfordringer med at sætte grænser over for deres børn. Der er også færre læringsaktiviteter i sårbare familier end i ikke-sårbare familier. Dette gælder særligt for oplæsning og historiefortælling. Alle familier angiver, at stillesiddende leg indenfor er den oftest forekommende aktivitet i familien.

En udvidelse af familiens og dermed også børnenes netværk sker kun i meget få tilfælde uden for familiekubben, imens klubben kører. Men i de familiekubber, hvor de frivillige er gode til at facilitere relationer, leger børnene på kryds og tværs af alder. Og det at kunne genkende andre i lokalmiljøet skaber en oplevelse af at høre til i et lokalmiljø og giver også børnene oplevelser af at have lært nye mennesker at kende.

Børnene udtrykker selv i interview, at de først og fremmest oplever et positivt udbytte i form af nærvende tid sammen med deres forældre. Et frirum, hvor deres forældre er nærværende sammen med dem, og som er præget af, at aktiviteterne er tilpasset børnene og deres niveau. Det giver børnene lyst til at deltage og komme igen. Det er især børn af forældre uden for arbejdsmarkedet og enlige, der har størst gavn af mere kvalificeret tid med deres forælder.

Læring i sociale regler

Børnene lærer om rutiner og sociale regler gennem måltidsfællesskabet, som nogle steder er forskellige fra de rutiner og regler, som deres egen familie har. Børnene socialiseres også af at se forskellige måder at være familie på og af at være sammen med børn i forskellige aldersgrupper. Især børnene fra forældre, der er nye i Danmark, børn af forældre uden for arbejdsmarkedet og børn af enlige forældre kan høste læring i sociale regler for fælles aktiviteter så som måltider og lege. De sociale regler i familiekubben bidrager også i nogle tilfælde til konflikter, som på forskellig vis bliver løst. Altovervejende bidrager de til konfliktnedtrapning for børn, som især børn fra sårbare familier har stort udbytte af. I enkelte tilfælde bidrager de til konfliktoptrapning eller stigmatisering af de sårbare familier.

De frivillige i familiekubberne

De foreløbige resultater af den opfølgende spørgeskemaundersøgelse blandt de frivillige viser, at majoriteten er kvinder over 50 år, og at de fleste har en mellemlang videregående uddannelse. En tredjedel er ikke på arbejdsmarkedet. Af spørgeskemaet til de frivillige i forbindelse med træningen fremgår det, at hovedparten af de frivillige til træning er nye frivillige, der deltager i deres første træning, inden de skal starte som frivillige i en familiekub. Enkelte har deltaget i helt op til fire træninger. De frivillige er generelt meget tilfredse med træningen. De oplever, at de bliver godt klædt på til arbejdet i familiekubben, og at der er god mulighed for at udveksle erfaringer og netværke på træningsdagen. De angiver også, at konceptbogen, guidebogen og de andre materialer, de modtager, er anvendelige, og meget få oplever, at der er elementer af træningen, som ikke er relevant. Hovedparten foretrækker, at træningen foregår, som den gør nu, det vil sige en hel dag uden overnatning.

Fire frivilligtyper

VIVE har identificeret fire typer af frivillige, som viser variationen i frivillige. På tværs af variationen af frivillige er det især, i lighed med familierne, det at skabe og deltage i fællesskaber og styrke oplevelsen af lokal forankring, der udtrykkes som motivation og udbytte. De fire typer har overlap, og en frivillig kan godt falde ind under mere end en type. De fire frivilligtyper er følgende:

Figur 5 Fire frivilligtyper

Kilde: VIVEs analyse af fem familietyper i det kvalitative materiale.

Overskudsmor er frivillig i alle tre partnerorganisationer og er ofte frivillig flere steder på en gang. Overskudsmor er som regel en kvinde, men kan også være en mand. Det giver hende energi og glæde at være sammen med mange mennesker og at dele ud af sit overskud. Nogle af de frivillige i denne kategori er optaget af sårbare børnefamilier, for andre er det ikke væsentligt, hvad den gode sag er, bare der er mange mennesker, og det er muligt at spille en afgørende rolle. Det essentielle er fællesskabet mellem mennesker, der nærer overskudsmorens engagement, og at opleve at gøre en forskel. Samt at spille en vigtig rolle.

Friluftfrivillig er enten frivillig i KFUM-Spejderne eller FDF i forvejen og er engageret direkte derfra via projektmedarbejderne. Nogle friluftfrivillige er motiveret af at skabe aktiviteter til børnefamilier og oplever familieklubben i direkte forlængelse af organisationens øvrige arbejde, både praktisk og værdimæssigt. Nogle friluftfrivillige opfatter familieklubben som rettet mod børnefamilier generelt, andre som rettet mod sårbare familier. De friluftfrivillige er ofte meget optaget af værdierne i de to organisationerne og bruger redskaber, ritualer og aktiviteter der fra. De er også erfarne frivillige og meget autonome og selvkørende.

Ung studerende er frivillige, der især er pædagog- og socialrådgiverstuderende, og som brænder for alt med børn og børnefamilier. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er det ca. 14 % af de frivillige. Det er ofte den unge studerende, der står for legene, og de udtrykker ofte i interview, at de er inspireret af både konceptbogen og deres viden fra studierne. De er optaget af at prøve kræfter med praksis i en hverdag præget af studier og teori, men er typisk ikke optaget af at opnå erfaringer til deres CV. De ønsker at få indsigt i familieliv og at indgå i relationer til familier i praksis. De er ikke styrende eller ledende frivillige.

Pensionisten er den frivillige, der, uanset alder, ikke er på arbejdsmarkedet. I spørgeskemaundersøgelsen til de frivillige er 27 % pensionister. Også VIVEs interview og observationer viser, at mange frivillige står uden for arbejdsmarkedet med baggrund i pension, fleksjob, sygdom eller arbejdsløshed. Nogle af pensionisterne er mere sårbare end familierne, og de er typisk erfarne frivillige, der finder mening i at lave en arbejdslignende indsats og derfor gerne vil være ansvarlige for hele eller dele af familieklubben. Det er væsentligt for dem, at de er frivillige 'uden at være socialpædagoger', dvs. uden at skulle levere bestemte faglige resultater efter konkrete faglige standarder. For nogle er rollen i familieklubben med til at skabe en identitet, som de ikke får via arbejdsmarkedet. For nogle af dem er det væsentligt at have en styrende rolle.

Der er også enkelte **lønnede medarbejdere** i familiekлубben, som typisk er overordnede tovholdere. Det drejer sig om enkelte sognemedhjælpere i kirker og enkelte boligsociale medarbejdere i boligsociale helhedsplaner i almene boligafdelinger.

Engagering af frivillige

VIVEs analyse af interview og observationer viser, at det i lighed med arbejdet med familiernes deltagelse er væsentligt at arbejde med netværk lokalt for at engagere frivillige. FDF og KFUM-Spejderne inviterer frivillige, der allerede er aktive i organisationerne, mens KFUM's Sociale Arbejdes succes med at engagere frivillige hænger tæt sammen med deres netværksarbejde lokalt.

Organiseringen af Hele Danmarks Familiekлуб

Både i styregruppe og projektgruppe er det en læring, at det kræver tid og vilje til forhandling og læring at arbejde i et ligeværdigt partnerskab, der skaber synergi. Det har ind imellem været vanskeliggjort af tidspres med konkrete måltal. Hele Danmarks Familiekлуб består af tre niveauer, henholdsvis 1) styregruppe, 2) projektgruppe og 3) familiekлубber. Alle niveauer rummer to modsatrettede logikker, henholdsvis a) professionel projektstyringslogik, hvormed det er vigtigt at arbejde med de aftalte aktiviteter, og b) netværks- og partnerskabslogikker, der lægger vægt på det, der giver mening lokalt for deltagerne, og som i stedet skaber resultater gennem netværksarbejde, lokalt ejerskab og fælles aktiviteter lokalt.

På den ene side rummer Hele Danmarks Familiekлуб en ambition om at nå et bestemt målbart mål (antal familiekлубber og familier) på en bestemt måde med et bestemt koncept og en bestemt effekt for øje samt en professionel projektstyring og implementering. Samtidig gør frivillige, også i Hele Danmarks Familiekлуб, alene det, de finder meningsfuldt og arbejder især inden for lokale logikker, hvor de tilpasser sig konkrete kontekster og mennesker. Disse netværkslogikker og sensibilitet over for konkrete kontekster og deltagergrupper opbygger kapaciteten af familiekлубberne og får samarbejdet til at fungere i styregruppe og projektgruppe gennem forhandling, læring og kontinuerlig udvikling. Projektstyringslogikkerne virker især som legitimering af projektet og som inspirationskilde til de frivillige. Det er velkendte dilemmaer fra forskningen, at projekter som Hele Danmarks Familiekлуб rummer sådanne paradokser. Den væsentligste læring må være, at det at arbejde i styringsmæssige paradokser kræver en kontinuerlig opmærksomhed på de mest bærende elementer af projektet: dvs. familiernes og de frivilliges deltagelse og tilhørende styring efter, hvad der får frivillige og familier til at deltage og bidrage med udbytte. VIVEs evaluering viser, at det i langt højere grad er netværk, fællesskaber, lokal forankring og frirum, end det er professionalisering.

Tværgående analyser

Familiekлубberne er både tæt (tæt program) og løst faciliteret således, at nogle har mange planlagte aktiviteter, mens andre rummer få planlagte aktiviteter. Desuden rummer nogle familiekлубber frivillige, der er meget normsættende i deres facilitering, mens andre især har fokus på det praktiske arbejde. VIVEs analyse viser, at det mest gavnlige for familiernes netværksdannelse og mulighed for at byde ind er en familiekлуб, der ikke faciliteres hverken helt tæt eller helt løst, og som samtidig ikke er for styret og præget af normsættende frivillige, men i stedet skaber involvering og ejerskab hos familierne.

På tværs af typerne af frivillige kan familierne deltage på forskellige måder og med større eller mindre aktiv deltagelse og bidrag. I de 14 cases, som VIVE har besøgt, er familierne primært modtagere af familiekлуб og i mindre grad aktive medskabere. De frivillige agerer i et krydspres mellem henholdsvis 1) konceptet og de konkrete aktiviteter, 2) frivilliglogikker og 3) fokus på at facilitere familiernes deltagelse. Det fremgår af interview og observationer, at de frivillige især

har fokus på konceptet, praktiske opgaver omkring madlavning og på børnenes behov. Potentialerne i frivilliglogikkerne (at de frivillige kan agere autonomt, responsivt og umiddelbart igennem relationer i konteksten) og i understøttelse af familiernes aktive medskabelse fylder mindre i de familiekubber, VIVE har foretaget observation og interview i. Der er potentialer for at styrke familiernes trivsel, selvværd og empowerment gennem at understøtte en større aktiv deltagelse blandt familierne.

Samtidig har de frivilliges holdninger, værdier og tilgange til familierne samt deres egne behov for at bidrage meget stor betydning for, hvordan familiekubberne udspiller sig, herunder hvorvidt der skabes inklusion eller eksklusion. Mange af de sårbare familier kan ikke overskue at deltage stabilt, og det er væsentligt, at der er en rummelighed over for det, selvom mange frivillige bliver frustrerede over det uforudsigelige fremmøde.

Opmærksomhedspunkter

På baggrund af evalueringens resultater gør VIVE opmærksom på følgende opmærksomhedspunkter inddelt i temaer:

Opbygning og facilitering af familiekubber:

- Når der er variation og autonomi i familiekubberne, hvad angår typer af familiekubber, deltagere og typer af frivillige, er det muligt for de enkelte familiekubber at tilpasse sig de konkrete kontekster, familier og frivillige.
- Når der arbejdes intenst med netværk i lokalområderne, engageres sårbare familier til familiekubberne og også aktive frivillige. Kontakter blandt relevante kommunale medarbejdere med borgerkontakt kan være afgørende og vanskelige at etablere og opretholde.
- Når familiekubbernes fokus på aktiviteter og børn kombineres med fokus på at facilitere relationer mellem familierne, understøttes netværk på tværs og en mere aktiv deltagelse hos familierne.
- Meget normsættende og styrende facilitering, der ikke involverer familierne, hæmmer familiernes oplevelser af inklusion, frirum og ejerskab (fx skilte med regler, adfærdsgulerende opførsel, de frivilliges regler for måltidsfællesskabet) og kan skabe eksklusion. Frivillige, der vurderer og dømmes familierne, virker ekskluderende.

Familiernes deltagelse:

- Det er især fællesskabet, netværkene og den lokale forankring, som familierne udtrykker, at de profiterer af.
- Nogle sårbare familier er ustabile i deres deltagelse og har brug for rummelighed omkring det.
- Børnene værdsætter og udvikler sig igennem aktiviteter målrettet dem. Fællesskaber, hvor der både er plads til børn og voksne, vil opretholde dette fokus på børnenes deltagelse.
- Familiekubberne kan arbejde mere aktivt med familiernes ejerskab og medskabelse. Det vil øge bæredygtigheden af familiekubberne og også understøtte familiernes personlige empowerment processer. Det kræver fokus på aktiv understøttelse og evt. mindre fokus på konkrete aktiviteter.
- Mange familier vil gerne bidrage, når fællesskabet langsomt stiller krav til dem (frem for som en uddelegeret opgave fra de frivillige). Færre udtrykker i interview, at de gerne vil udvikle sig fra familier til frivillige.

- Familierne oplever at være inkluderet og udtrykker udbytte i form af fællesskab og frirum, når der gennemføres en facilitering af aktiviteter og relationer, der ikke indebærer et for tæt program.
- Familierne udtrykker udbytte relateret til at være i lokalt forankrede fællesskaber, der udgør frirum fra praktiske opgaver i hjemmet og kommunernes myndighedsbehandling og forventninger om progression.
- Det forventningsfrie frirum er svært foreneligt med rådgivningsindsats, arbejdsmarkedsindsatser og fagligt fokus på familiernes sociale udfordringer. Det vil sige indsatser, hvor der er et mål om, at familierne skal udvikle sig i en bestemt retning.
- Familierne udtrykker, at de gerne vil udvikle sig gennem relationer og fællesskaber i familiekлубberne i eget tempo, og at de værdsætter at deltage frivilligt i et frirum fra andres forventninger.
- Det er især forældre uden for arbejdsmarkedet, enlige forældre og nye forældre i Danmark, der har behov for understøttelse af deres relationer og for dannelse af nye netværk. Det er også især deres børn, der profiterer af at lære sociale regler omkring lege og måltider, konfliktløsning m.m.

De frivillige:

- De frivillige er som familierne langt overvejende motiveret af at deltage i og bidrage til et lokalt forankret fællesskab.
- En del af de frivillige er mere sårbare end familierne, og nogle af de frivillige har også brug for at spille en dominerende rolle i familiekлубben. Begge dele skaber særlige dynamikker i familiekлубberne, der kan udvikle sig til eksklusion (men ikke altid gør det).
- De frivilliges holdninger, værdier og tilgange til familierne samt deres egne behov for at bidrage har stor betydning for, hvordan familiekлубberne udspiller sig, herunder hvorvidt der skabes inklusion eller eksklusion.

Organiseringen af Hele Danmarks Familiekлуб:

- Kapacitetsopbygning af familiekлубberne sker især gennem partnerskabslogikker og netværksarbejde. De professionelle projektstyringslogikker fungerer mest som legitimering og som inspiration til de frivillige.
- Det er væsentligt at opretholde transparens, dialog og fokus på forhandling og læring på tværs af de tre partnerorganisationer. Det skaber fremdrift, læring og udvikling. Der er muligheder for at arbejde med samarbejder og synergi mellem partnerorganisationerne, også på familiekлубniveau.
- En snævert fokus på måltal kan skabe konflikter og hæmme projektets fremdrift.

1 Introduktion

Hele Danmarks Familieklub er små lokale fællesskaber, der bliver drevet i partnerskab imellem tre landsdækkende civilsamfundsorganisationer. De tre organisationer er KFUM's Sociale Arbejde, FDF – Frivilligt Dreng- og Pige-Forbund og KFUM-Spejderne. Oprindeligt var det fire organisationer, men KFUM og KFUK, en kirkelig børne- og ungdomsbevægelse, valgte at trække sig i udviklingsfasen, inden familieklubberne blev etableret.

Det samlede projekt er finansieret af den A.P. Møllerske Støttefond, der også finansierer denne evaluering. Evalueringen følger projektet i de første 4 år.

1.1 Evalueringens formål

Evalueringen har til formål at undersøge effekten af Hele Danmarks Familieklub; herunder hvordan familieklubberne fungerer i praksis, og hvilke erfaringer og oplevet udbytte der er blandt familier og frivillige.

Specifikt undersøger vi følgende:

- Hvordan ser familieklubberne ud, og hvordan forløber en eftermiddag i en familieklub?
- Hvad er effekten af Hele Danmarks Familieklub på forældre og børns trivsel?
- Hvordan oplever forældre, børn og frivillige at deltage i Hele Danmarks Familieklub?
- Hvordan er Hele Danmarks Familieklub organiseret, og hvilken betydning har det for de konkrete familieklubber?

Den samlede evaluering af Hele Danmarks Familieklub gennemføres i to faser med tre leverancer, som vist i Figur 1.1:

Figur 1.1 Evalueringens to faser

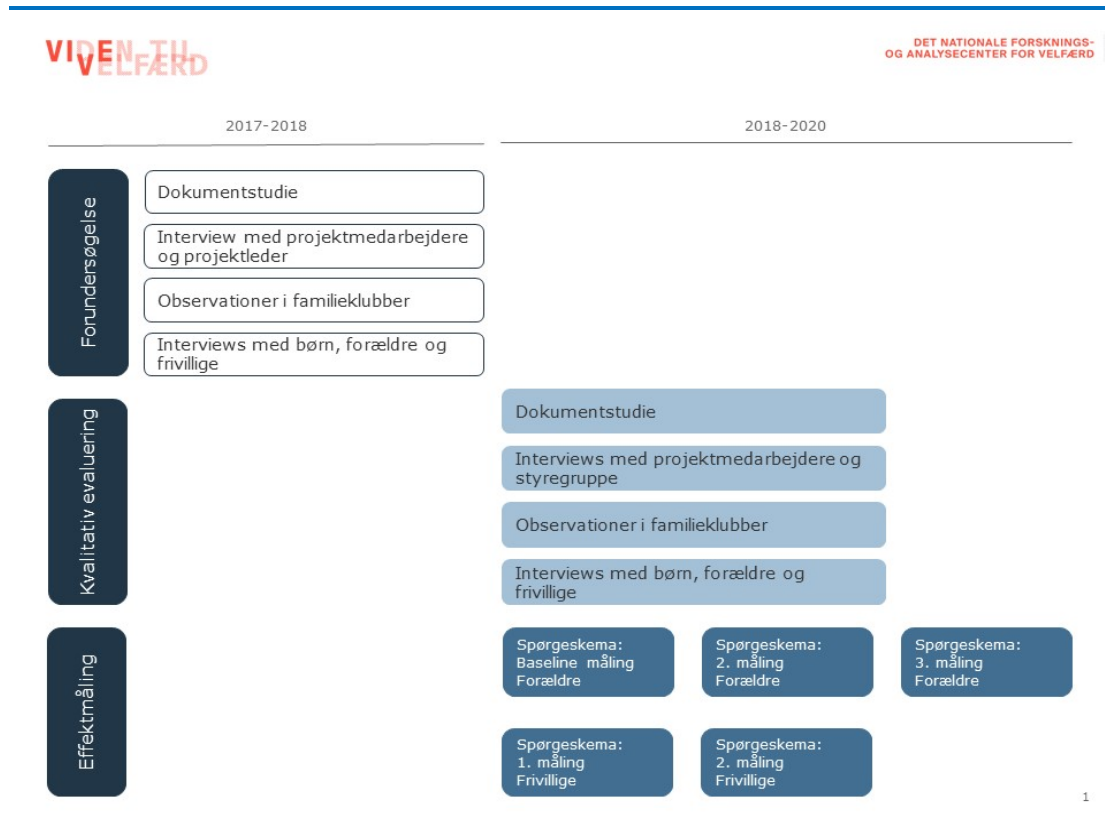
Fase 1 blev gennemført i forår 2018, og resultaterne herfra er afrapporteret i et separat internt notat til Hele Danmarks Familieklub.

Fase 2 rapport 1 er denne rapport og består af den kvantitative baselinemåling blandt familierne, spørgeskemaundersøgelse blandt de frivillige og en kvalitativ analyse af data fra fase 1 og 2.

Fase 2 rapport 2 består af en kvantitativ effektanalyse af opfølgninger på spørgeskemaerne til både familier og frivillige samt en mindre kvalitativ analyse. Vi forventer, at denne rapport udkommer i løbet af efteråret 2020.

Det samlede evalueringsdesign vises i Figur 1.2 og beskrives i kapitel 3.

Figur 1.2 Overordnet evalueringsdesign

Anm.: VIVEs evalueringsdesign inddelt i tid og metoder.

Rapportens struktur og indhold er som følger:

Efter denne introduktion vil vi i kapitel 2 præsentere ambitionerne med Hele Danmarks Familiekub, som det kom til udtryk i projektpartnerens ansøgning om støtte til Den A.P. Møllerske Støttefond, som finansierer projektet, og i projektets konceptbog, materiale til de frivillige og informationsmateriale til frivillige og eksterne samarbejdspartnere. Derefter præsenterer vi evalueringens design og metode i kapitel 3 inddelt i henholdsvis kvantitativ og kvalitativ metode. I kapitel 4 undersøger vi, hvordan familiekubberne udspiller sig i praksis i forhold til familiekubtyper og operationalisering af træning og koncept. Efter at vi har beskrevet ambitionerne for familiekubberne og deres indhold i kapitel 2 og 4, vil vi efterfølgende fokusere på familier, børn og frivillige, der deltager i familiekubberne. Derved har vi præsenteret projektets ambitioner og praksis på familiekubniveau, inden vi undersøger de tre deltagergrupper (familier, børn, frivillige). I kapitel 5, 6 og 7 analyserer vi henholdsvis familier, børn og frivilliges deltagelse i familiekubberne som: 1) en beskrivelse af, hvem de er, 2) hvad de er motiveret af, og 3) hvilket udbytte, de oplever. For både familiekubber, familier og frivillige udvikler vi typer, der opfanger noget af den store variation og kompleksitet, vi finder. Dernæst undersøger vi i kapitel 8 organiseringen af Hele Danmarks Familiekub, og hvad den betyder for projektet. Til sidst præsenterer vi i kapitel 9 en række afgørende tværgående analyser af facilitering, værdier, inklusion/eksklusion, familiernes inddragelse og ejerskab og de frivilliges roller og relationer. Kapitel 10 rummer evalueringens konklusion og opmærksomhedspunkter.

Hvert kapitel afsluttes med en opsamling, der opsummerer kapitlets væsentligste pointer.

2 Hele Danmarks Familieklub #bedresammen

I dette kapitel præsenterer vi Hele Danmarks Familieklub, som det blev præsenteret i projektpartnerens ansøgning til den A.P. Møllerske Støttefond (herefter benævnt fondsansøgningen), i projektets koncepthåndbog¹ og i projektets Guide for Hele Danmarks Familieklub til de frivillige. Kapitlet beskriver ambitionerne med og forventningerne til projektet.

2.1 Visionen

Hele Danmarks Familieklub er baseret på en vision om, at familier kan hjælpe familier på tværs af ressourcestærke og sårbare familier ved at skabe og dele et fællesskab med hinanden. Det er projektets vision, at alle deltagende familier skal bidrage aktivt til at løfte hinanden og fællesskabet gennem et frivilligt engagement. Familierne skal således ikke alene deltage i familieklubben, de skal også bidrage som aktive medskabere (bruge egne ressourcer i ligeværdige fællesskaber med andre) i familieklubbens elementer, som er henholdsvis måltidsfællesskab, lege, rådgivnings- og støttetilbud og brobygning til andre civile og offentlige tilbud og arenaer (se afsnit om aktiviteter i afsnit 2.4)

Ifølge fondsansøgningen er det forventningen, at familieklubberne vil styrke sårbare familier i deres tro på sig selv samt deres evne til at skabe gode, omsorgsfulde og nærværende rammer for børnenes opvækst. Projektpartnerne argumenterer for, at da mange sårbare familier har svært ved at tage imod støtte fra det offentlige, er det også projektets forventning, at sårbare familier får nemmere ved at modtage støtte og rådgivning, når de indgår i tillidsfulde relationer og fællesskaber med andre familier.

Som det er karakteristisk for civilsamfundsaktiviteter, er det ambitionen, at familierne ikke skal opleve sig som mål for en indsats, men derimod som en integreret del af et fællesskab med andre familier, der bliver taget alvorligt og mødt i øjenhøjde. Det er Hele Danmarks familieklubs ambition, at alle familier, uanset baggrund, skal opleve, at de har noget værdifuldt at bidrage med i familieklubbens fællesskab, og at de har en betydning for de andre deltagende familier. Deri ambitionen om, at familierne bidrager som aktive medskabende frivillige og taglinjen #bedresammen. Fællesskaberne i familieklubberne skal være kendetegnet ved ligeværdighed mellem dem, der er frivillige 'for' nogen, og dem, der er modtagere af den frivillige indsats.

Ifølge fondsansøgningen er det dermed formålet, at Hele Danmarks Familieklub vil bidrage til at styrke den lokale sammenhængskraft, som er afgørende for, at sårbare børn, unge og familier kan opleve ikke (kun) at være et objekt for professionel, offentlig indsats, men derimod (også) at være en bidragende og relevant part af lokale fællesskaber.

Det fremgår af fondsansøgningen, at hver familieklub skal bestå af 2-3 ressourcestærke familier og 5-6 socialt udsatte familier, der mødes hver fjortende dag inden for tidsrummet 16-20 over en periode på et halvt år.

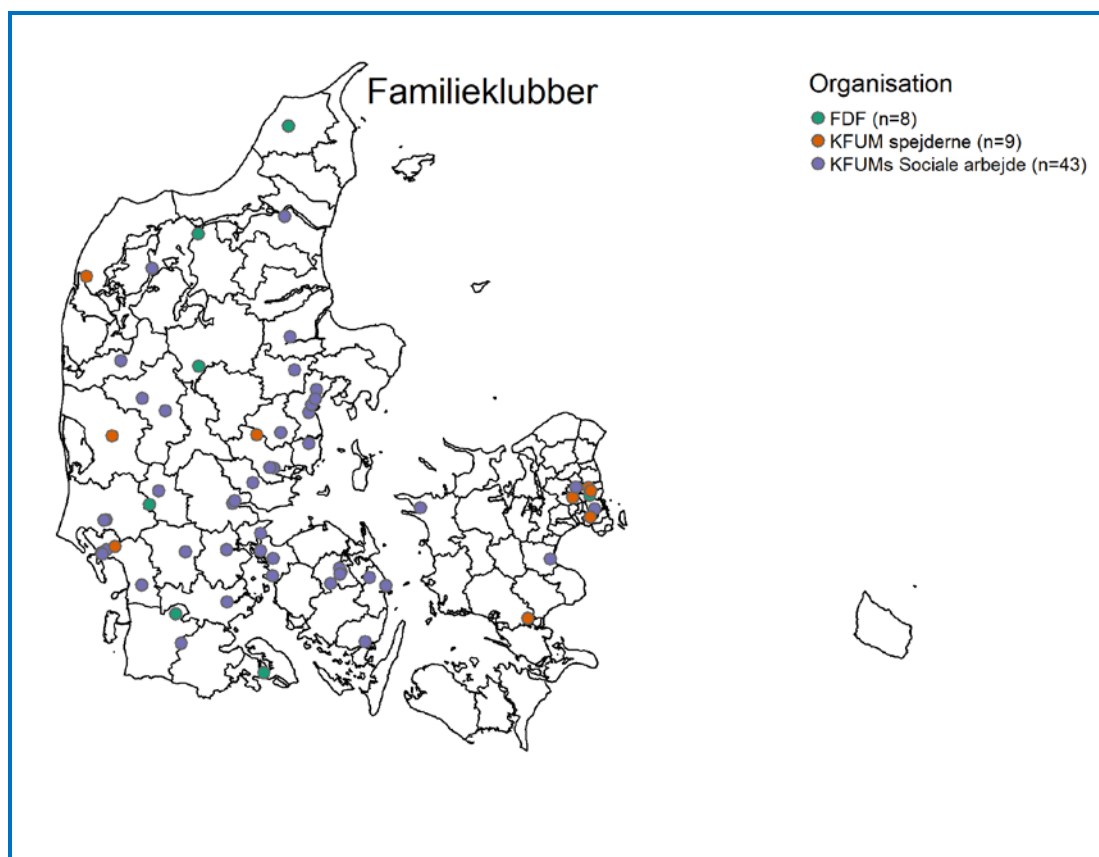
Sårbarheden kan have mange former. Det er afgørende, at sårbarheden indebærer, at familier mangler støttende fællesskaber og relationer, der løbende kan understøtte deres trivsel og træde hjælpende til, når særlige vanskeligheder opstår. Den sociale sårbarhed kan således

¹ Konceptbogen blev udviklet af projektgruppen i projektets udviklingsfase august-december 2017 og er siden revideret 2 gange. Den første redigering indebar alene en redigering af billederne. Den anden redigering version 3 2020 indebar også tekstlig redigering på baggrund af læring fra projektet. Når der refereres til konceptbogen, henvises til indholdet i den første og anden udgave. Når der refereres til den tredje udgave af konceptbogen, skrives dette eksplicit.

både tage form af familier med komplekse udfordringer såsom arbejdsløshed, lav uddannelse, misbrug og/eller børn i mistrivsel, og det kan være familier, der er ramt af sygdom eller andre sociale begivenheder så som skilsmisse eller dødsfald i familien, der midlertidigt eller permanent betyder, at de mangler støttende fællesskaber og relationer.

Det fremgår af Hele Danmarks Familieklubs statusrapport til Den A.P. Møllerske Støttefond fra november 2019, at der med udgangen af 2019 er etableret 53 familieklubber med 465 registrerede deltagende familier. Denne rapport bygger på data fra marts 2020, hvor der er angivet 60 forskellige klubber for familierne på baseline. Data fra de frivillige bygger på 44 forskellige klubber.

Nedenfor vises på kortet de 60 familieklubber fordelt på geografi og partnerorganisation, som VIVE har data fra.

Derudover er det målet, at der i løbet af den 5-årige projektperiode 2017-2021 er etableret i alt 175 familieklubber med 1.350 deltagende familier. KFUM's Sociale Arbejde står for en større del af klubberne end FDF – Frivilligt Dreng- og Pige-Forbund og KFUM-Spejderne.

VIVEs data viser, at pr. marts 2020 har KFUM's Sociale Arbejde 43 familieklubber, FDF har 9 familieklubber og KFUM-Spejderne har 8 familieklubber.

2.2 Tre civilsamfunds organisationer i partnerskab

Hele Danmarks Familieklub er organiseret som et partnerskab mellem de tre landsdækkende civilsamfundsorganisationer, der opbygger familieklubber i hele landet. De tre organisationer har alle projektmedarbejdere ansat til at understøtte opbygningen af de enkelte familieklubber,

der, med få undtagelser, drives af lokale frivillige.² Partnerskabet har også ansat en national projektleder som overordnet leder af projektet. Med baggrund i information på organisationernes hjemmesider præsenteres hermed de tre partnerorganisationer:

KFUM's Sociale Arbejde: KFUM's Sociale Arbejde arbejder på baggrund af et folkekirkeligt grundlag på at yde en diakonal og social indsats og bidrage til at skabe værdige kår for mennesker i sårbare livssituationer. Organisationen har 969 ansatte og 2.340 frivillige i 127 institutioner, sociale tilbud, klubber og genbrugsbutikker. KFUM's Sociale Arbejde er projektejer og har ansat projektets nationale projektleder. KFUM's Sociale Arbejde har også ansat flere projektmedarbejdere til at understøtte og opbygge familiekubber. De konkrete frivillige i KFUM's Sociale Arbejdes familiekubber er især nye frivillige, som projektets lønnede medarbejdere bidrager til at engagere.

FDF: Frivilligt Dreng- og Pige-Forbund: FDF er en folkekirkelig civilsamfundsorganisation, der arbejder med børne- og ungeaktiviteter med baggrund i værdier om tolerance, næstekærlighed og tilgivelse, samt at mennesker er skabt til fællesskab uanset baggrund. Organisationen har 25.000 medlemmer i 380 lokale afdelinger fordelt over hele landet. FDF har til formål at inspirere børn til at tænke kreativt og bruge fantasien, og det sker gennem et fokus på leg, rollespil og opfinderi. De konkrete aktiviteter kan variere fra kreds til kreds, men musik, leg og friluftsliv udgør ofte den røde tråd. FDF bygger deres familiekubber op ved hjælp af frivillige fra deres øvrige aktiviteter. Der er ansat en medarbejder til at understøtte familiekubberne.

KFUM-Spejderne: KFUM-Spejderne er et spejderkorps med omkring 29.000 medlemmer i hele Danmark. De fleste medlemmer er børn og unge, og en mindre del er voksne ledere. KFUM-Spejdernes aktiviteter er primært rettet mod børn og unge, som de ønsker at støtte i at blive selvstændige, ærlige, demokratiske og ansvarlige voksne, der har respekt for deres omverden og naturen. KFUM-Spejderne har fokus på at udvikle kompetencer hos børn, så de tager ansvar for verden som voksne. KFUM-Spejderne opbygger også deres familiekubber ved hjælp af frivillige fra deres øvrige aktiviteter, og de har ansat en medarbejder til at understøtte familiekubberne.

Det fremgår af fondsansøgningen, at det er et sekundært mål for projektet at genere erfaringer og viden omkring nye samarbejder mellem civilsamfundsorganisationer. Det er projektpartnerens antagelse, at civilsamfundet kan blive bedre til at skabe indgange og fællesskaber for sårbare familier ved at samarbejde målrettet omkring kombinationen af viden, erfaringer og strukturer.

Det er også projektets mål, at frivillige fra traditionelle fritidsforeninger (FDF og KFUM-Spejderne) skal engageres i arbejdet med sårbare familier. Derved kan familiekubernes frivillige møde sårbare familier uden at stigmatisere dem for deres udfordringer. Det kan betyde, at de sociale problemer ikke bliver rammesættende for det fællesskab, som opstår.

2.2.1 Organiseringen af partnerskabet

Samarbejdet mellem de tre organisationer er organiseret i en styregruppe, der består af repræsentanter for hver af de tre organisationer samt en repræsentant for Den A.P. Møllerske Støttefond. Den nationale projektleder sidder også med i styregruppen for at bidrage med informationer og senere operationalisere beslutninger, men er ellers formelt uden beslutningskompetence. Styregruppen mødes efter behov 4-5 gange om året og har det overordnede ansvar for projektet.

² I enkelte familiekubber er sognemedhjælpere fra folkekirker eller medarbejdere i boligsociale helhedsplaner ansatte tovholdere. Dette når familiekubben finder sted inden for deres rammer.

Hver projektmedarbejder kan ifølge fondsansøgningen understøtte 20-25 klubber.

VIVE er tilknyttet projektet som ekstern evaluator. Center for Frivilligt Socialt Arbejde yder processtøtte gennem læringsloops og dialog: På baggrund af styregruppens fokus gennemfører de en mindre dataindsamling og præsenterer læringspunkter for styregruppen. Center for Frivilligt Socialt Arbejde underviser også på træningsdage for frivillige.

2.3 Konceptbaseret civilsamfundsarbejde

Det fremgår af fondsansøgningen og af projektets konceptbog, at det er ambitionen, at familiekлубberne skal inspireres metodisk af to faglige spor. I det følgende beskrives karakteren af konceptualiseringen af Hele Danmarks Familiekлуб og de to faglige spor, der tilsammen skal danne baggrund for projektpartnere og frivilliges træning.

2.3.1 Konceptbog, plakater og træning af frivillige

Materialet, der er udviklet til familiekлубberne omfatter konceptbog, plakater, inspirationsmateriale og videomaterialer. Konceptbogen er bygget op efter et plug-and-play koncept, så man som frivillig nemt kan slå op i bogen og komme i gang med at planlægge familiekлуб sessionerne, også selvom man ikke har stor erfaring i forvejen. Konceptet består ifølge Koncept for Hele Danmarks Familiekлуб (Hele Danmarks Familiekлуб, 2018b) af syv værdier, som de frivillige præsenteres for både i håndbogen og til træningsdage.

Der gennemføres træning af en dags varighed af de frivillige hvert halve år. Træningen har til formål at indføre de frivillige i konceptet og sikre sparring og videndeling de frivillige imellem.

De syv værdier, som Familiekлуб konceptet er bygget op omkring, er trykt som plakater og ses i Figur 2.1. For hvert af de syv værdiudsagn er der tilknyttet forslag til lege og aktiviteter, der relaterer sig til værdien. Plakaterne kan hænges op i familiekлубberne.

Figur 2.1 7 plakater med værdiudsagn

Det er ifølge konceptet planen, at plakaterne skal bidrage til at skabe et fælles sprog omkring familiekлубben.

Konceptet indeholder også gode råd om at have positive forventninger til familiernes deltagelse, lytte fremfor at komme med ekspertråd, rose og anerkende børnene og give familierne

opmærksomhed og anerkendelse. Konceptet indeholder også forslag til, hvordan sessionerne i familiekлубben kan forløbe. I Figur 2.2 er kopieret fra konceptbogen.

Figur 2.2 Familiekлубbens forløb

Konceptet indeholder således detaljerede forslag til både tilgange til familierne, konkrete forløb, lege og aktiviteter samt ritualer i løbet af familiekлубben (fx velkomst og farvel).

2.3.2 Metodisk inspiration

I fondsansøgningen beskrives det, at det metodiske grundlag, som Hele Danmarks Familiekлуб står på, er inspireret af måderne, det er formidlet på i De Utrolige År og Neuroeffektiv udviklingspsykologi.

De Utrolige år (DUÅ) er en række evidensbaserede programmer, målrettet familier med børn, der har adfærdsvanskeligheder. De Utrolige År bygger på social læringsteori og anvendes i omkring halvdelen af de danske kommuner. De Utrolige År er udviklet til både behandling og forebyggelse, men det kræver et længere træningsforløb og certificering at kunne gennemføre egentlige De Utrolige År forløb. Det kan derfor ikke direkte overføres til Hele Danmarks Familiekлуб. Det fremgår af fondsansøgningen, at programmet bruges i tilpasset form og med henblik på at styrke det gode familieliv igennem fælles oplevelser. Strategier til positiv håndtering af familielivets udfordringer omfatter fx at arbejde imod en mere positiv stemning i familien, mindre skældud, færre sanktioner og gode familieoplevelser.

Konkret er det et centralt element, at De Utrolige År er en gruppebaseret indsats og dermed arbejder med netværksgrupper mellem familier. Familiekлубbens koncept, om at familier hjælper familier, bliver derfor beskrevet som værende i tråd med De Utrolige Års arbejde med at gøre familier robuste. Familiekлубben vil, som De Utrolige År, også have fokus på at styrke deltagerens kompetencer og egen tro på, at de formår at være gode forældre.

Der er et afsnit i konceptbogen, der beskriver de elementer af De Utrolige År, som indtænkes i projektet. Disse elementer handler om at opbygge en god relation, om at anvende motivation og ros samt forudsigelighed og rutiner. Disse elementer er kerneelementer inden for social

læringsteori, som De Utrolige År er en del af. På projektets webside for frivillige er der et webinar om Leg og ledelse og tre små videoer om Relationskompetence, Børnestyret leg og Ros og anerkendelse, som de frivillige kan benytte.

Det fremgår ligeledes af fondsansøgningen, at konceptet omkring Hele Danmarks Familieklub også er inspireret af Neuroaffektiv Udviklingspsykologi. Teoriens udgangspunkt er, at hjernen interagerer med omgivelserne gennem samhørighedsoplevelser, og at ressourcer og vanskeligheder udvikles i et tæt samspil mellem miljø og medfødte forudsætninger. Forældrene med sociale og/eller følelsesmæssige vanskeligheder skal derfor, for at kunne hjælpe deres børns følelsesmæssige udvikling, selv arbejde med at udvikle egen følelsesmæssige udvikling og evnerne til nærvær og kontakt. Den Neuroaffektive Udviklingspsykologi er ikke nærmere beskrevet i konceptbogen eller andre materialer.

Både De Utrolige År og Neuroaffektiv Udviklingspsykologi beskrives som værdimæssige og metodiske afsæt for familiekubbens arbejde. Konceptet er ifølge interview med den nationale projektleder også inspireret af læringsteori og positiv psykologi. Alle metoderne indgår i træningsforløbet og skal derefter gøres levende i de snakke og aktiviteter, som de frivillige laver med familierne. På træningsdagene er der oplæg med eksterne oplægsholdere. Oplæg på træningsdage omfatter fx følgende:

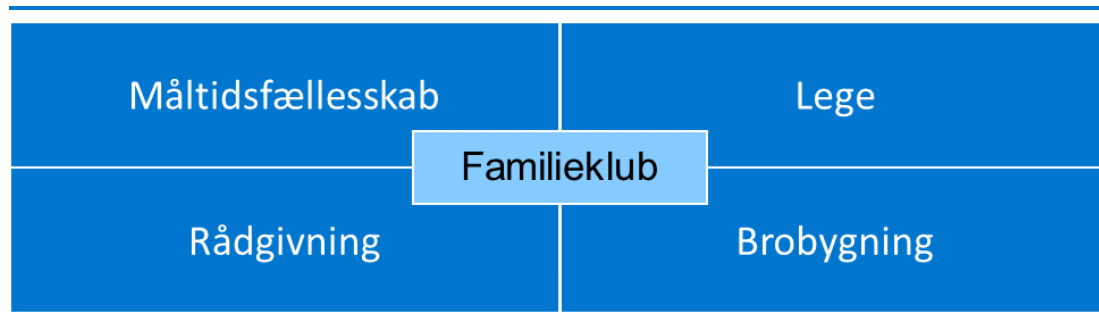
- Forår 2018: Maria Møller Cassøe: Familier og fællesskab i fokus
- Efterår 2018: Svend Erik Schmidt: Oplæg om kommunikation
- Forår 2019: Ann E. Knudsen: Børns hjerner og deres adfærd
- Efterår 2019: Sofie Münster: Sådan ruster forældre børn til livet.

De eksterne oplæg har i overensstemmelse med det resterende materiale til de frivillige fokus på at give de frivillige viden om sårbare familier, børns udvikling samt konkrete redskaber til at skabe rammer, rutiner og forudsigelighed omkring familieklubben.

2.4 Aktiviteterne i familiekubberne

Ifølge konceptet og fondsansøgningen står de enkelte familiekubber på fire ben, der alle har til formål at styrke sårbare familiers sociale bæredygtighed. De fire ben ses i Figur 2.3. Derudover har projektet indeholdt en digital rådgivning, drevet af Center for Digital Pædagogik's rådgivningsindsats.

Figur 2.3 Aktiviteterne i familieklubben

Kilde: Hele Danmarks Familieklub – fondsansøgningen.

2.4.1 Måltidsfællesskab

Måltidsfællesskabet har til formål at skabe samhørighed mellem mennesker og består i, at familieklubbens deltagere laver mad og spiser sammen. Det at spise sammen kan skabe relationer og være normdannende og er samtidig en lejlighed til at danne relationer. Ifølge fondsansøgningen vil frivillige sammen med familierne stå for madlavningen i familieklubben.

2.4.2 Leg, lærende læring og samvær med indhold

Legen er et andet væsentligt element i familieklubben. Det fremgår af fondsansøgningen, at legen skal bruges som en pædagogisk metode med det formål at stimulere nysgerrigheden og åbne op for det ligeværdige møde mellem mennesker i alle aldre. Legen kan virke både i samspillet og i relationerne mellem familiemedlemmerne i en familie og på tværs af familierne. Det er ambitionen, at det er lettere at skabe nye relationer, når man har leget sammen. Konceptbogen indeholder mange forslag til lege og beskrives som et redskab til at styrke relationer og åbne op for nye forståelser.

2.4.3 Støtte og rådgivningstilbud

Det fremgår af fondsansøgningen, at familieklubben også skal skabe rammer for målrettet rådgivning og støtte for den enkelte familie ved at henvise til og inkludere let tilgængelig indgang til støtte og rådgivningstilbud. Derved kan der skabes adgang til hjælp til løsning af konkrete problematikker, og der kan henvises videre til mere omfattende hjælp og støtteforanstaltninger. Relevante støtte- og rådgivningstilbud omfatter eksempelvis gældsrådgivning, juridisk rådgivning, foredrag og kurser om 'det gode børneliv' og forældreskab, højskoleophold, motion og mentor- og støtteordninger. Disse kan både integreres i familieklubben, og de frivillige kan informere og motivere familierne om mulighederne.

I den nyeste konceptbog fra 2020 (Hele Danmarks Familieklub, 2020) konkretiseres det, at gratis støtte- og rådgivningstilbud kan bestå af konkrete gældsrådgivningstilbud, en familieeven fra Home-Start, konfliktmægling, rådgivning fra Ballast (rådgivning til børn og unge fra misbrugsramte familier) m.m.

2.4.4 Brobygning til civilsamfundet og det offentlige

Brobygning til det omkringliggende samfund i form af både offentlige og civile tilbud og arenaer er ifølge fondsansøgningen det fjerde og sidste element i familieklubben. Heri beskrives en ambition om, at når familierne er blevet fortrolige med både de frivillige og de andre familier, kan brobygningsarbejde for den enkelte familie etableres, det vil sige som en individuel indsats. Brobygningsaktiviteter kan bestå i at være bisidder i forbindelse med møder på kommunen, det kan bestå i at give introduktion til fritidstilbud og foreninger for både børn og/eller forældre, og det kan bestå i at vise vej til et mentorlignende følgeskab, fx i forhold til fastholdelse i job. Der kan også ske brobygning til skole eller daginstitution, der har fokus på at hjælpe familier med at indgå i en ligeværdig samtale omkring problemer i skole og daginstitution og også styrke deres forudsætninger for, hvis relevant, at omsætte faglige råd og vejledning fra skole eller daginstitution til handling.

I konceptbogen og Guide til Hele Danmarks Familieklub fra udviklingsfasen i 2017 forstås brobygningen bredere end i fondsansøgningen. Brobygning er også en fælles aktivitet og kan

bestå i at deltage i lokalmiljøets kulturelle arrangementer, gå på biblioteket, få besøg af sundhedsplejerske og besøge nærliggende legeplads. Denne forståelse går igen i den reviderede konceptbog fra 2020 (Hele Danmarks Familieklub, 2018a).

Fra efteråret 2018 og frem har projektgruppen et særligt fokus på at understøtte brobygningsdelen og fokuserer på brobygningen på træningsdage ved at komme med konkret inspiration.

Ifølge konceptbogen kan brobygningsdelen både foregå ved, at de frivillige:

1. 'viser vejen' ved at fortælle familierne om andre lokale muligheder
2. 'åbner døren' for familierne ved at kontakte andre tilbud for familierne
3. 'holder døren' og går med familierne og støtter op om familiernes deltagelse.

2.4.5 Center for Digital Pædagogik og rådgivning

For at understøtte muligheden for mere dybdegående individuel rådgivning har Hele Danmarks Familieklub indgået et samarbejde med Center for Digital Pædagogik omkring et digitalt rådgivningsspor i familieklubben. Det digitale spor har til formål at give familierne mulighed for direkte rådgivning med fagligt kompetente medarbejdere og udvikle en model, der bygger bro mellem familieklubberne og en digital rådgivning.

Ifølge fondsansøgningen var det planen, at den digitale platform skulle være et tilbud, som familierne i familieklubberne frit kunne benytte sig af og finde på hjemmesiden for Hele Danmarks Familieklub.

2.5 Ambitioner for familiernes og de frivilliges deltagelse

Til hver familieklub er der tilknyttet en frivillig leder og en gruppe af 3-6 frivillige, der organiserer og faciliterer samvær og aktiviteter. At facilitere betyder i Hele Danmarks Familieklub at invitere mennesker ind i aktiviteter eller processer, at forbinde mennesker og understøtte, at mennesker snakker sammen eller arbejder sammen, at holde styr på processer og tidsplaner (fx huske madlavning og start og slut), lytte til ønsker og hjælpe på vej, tilvejebringe nødvendige ressourcer (fx legetøj, madvarer, idéer til aktiviteter m.m.), understøtte udtrykte ønsker, inspirere, sikre ejerskab og dynamik, understøtte balancer, så alle bliver hørt, bidrage til at løse konflikter.

De frivillige trænes i konceptet bag Hele Danmarks Familieklub, der udgør familieklubbernes metodiske grundlag (se afsnit om konceptet afsnit 2.4). De frivillige skal gennem træning klædes på til at facilitere indgange og tilgange til det rum, de skal bidrage til at skabe, og som familierne i varieret omfang er – eller ikke er – aktive medskabere af i den enkelte familieklub (bruge egne ressourcer i ligeværdige fællesskaber med andre).

Som beskrevet i afsnit 2.1 betoner fondsansøgningen familierne som aktive, ligeværdige og frivillige medskabere af familieklubberne. Guide for Hele Danmarks Familieklub til de frivillige (Hele Danmarks Familieklub, 2018a) beskriver projektets forventninger til forskellige roller til henholdsvis familier og frivillige i familieklubberne. Her guides de frivillige i at skabe rammer og planlægge program og aktiviteter og mad, udvælge og igangsætte lege og støtte familierne i deres deltagelse – gerne vha. inddragelse af familierne. Familierne kan deltage og bidrage i de rammer og aktiviteter, som de frivillige skaber, og de frivillige forventes at være lyttende over for familierne. Der udtrykkes i fondsansøgningen især ambitioner om at lave aktiviteter

sammen med familierne og senere i konceptbeskrivelser, informationsmateriale³ og træningsdage især til familierne.

2.6 Tidsplan for implementering af familiekubberne

Det fremgår af fondsansøgningen, at implementeringen af Hele Danmarks Familiekub er ind delt i en udviklingsfase, en pilotfase og en implementeringsfase, der er vist i Figur 2.4:

Figur 2.4 Tidsplan for Hele Danmarks Familiekub

Kilde: Hele Danmarks Familiekub – fondsansøgningen.

I dette afsnit præsenterer vi de områder, hvor der er sket en præcisering eller ændring over tid i, hvordan forskellige aspekter af Hele Danmarks Familiekub bliver forstået.

2017 var en udviklingsfase, hvor projektgruppen udviklede konceptet på en bootcamp og møder, og de tre partnerorganisationer etablerede partnerskabet.

Konceptbogen og informationsmateriale til frivillige, familier og eksterne samarbejdspartnere operationaliserer ambitionerne i fondsansøgningen. En af de væsentlige ting, der er ændret, er, at der lægges mindre vægt på familierne som aktive, ligeværdige medskabere end i fondsansøgningen, og der gives idéer til, hvordan de frivillige kan operationalisere konkrete aktiviteter og understøtte familiernes deltagelse inden for rammer, som de frivillige skal skabe, og familierne indgå i.

Det var den tidligere udviklingschef i KFUM's Sociale Arbejde og generalsekretæren, der skrev og indsendte ansøgning til Den A.P. Møllerske Støttefond i 2016. Pr. april 2017 startede den nationale projektleder, der overtog ansvaret for projektet, og som sammen med repræsentanter fra alle partnerorganisationer udviklede konceptbog og øvrigt materiale.

I **2018** startede de første familiekubber op i foråret, og VIVE gennemførte fase 1 forundersøgelse. Næste 6-måneders forløb af familiekubber startede i september-oktober, og VIVE startede dataindsamling i fase 2 undersøgelse. Center for Frivilligt Socialt Arbejde ydede processtøtte til Hele Danmarks Familiekub igennem læringsloop om rekruttering af frivillige.

Projektgruppen øgede fokus på brobygning på træningsdagene, da de frivillige fortalte projektmedarbejderne, at familier og frivillige især kan overskue at bygge bro til 'det, der er lige uden for døren' som åbne rum – dvs. legepladser, kulturelle arrangementer, biblioteker og lignende og har vanskeligheder med at bygge bro til andre foreninger og kommunale tilbud.

³ Guide for Hele Danmarks Familiekub til de frivillige og informationsmateriale til familier.

I **2019** var der i februar øget fokus på brobygning til træning. Juni gennemførte Center for Frivilligt Socialt Arbejde andet læringsloop om brobygning, og i september blev yderligere fokus på brobygning til træning øget blandt de erfarne frivillige.

Ved årsskiftet blev ny konceptbog med øget fokus på både brobygning og støtte og rådgivning udarbejdet. Det skete på baggrund af læring fra projektet. Her anvises fx konkrete eksempler på, hvordan det kan gribes an i praksis.

Figur 2.5 Tidslinje Hele Danmarks Familieklub udviklingsfase og pilotfase fordelt på år

2017	2018	2019
<p>Årsskiftet 2016/2017 KFUM's Sociale Arbejde modtager bevilling</p> <p>April Ansættelse af national projektleder Etablering af partnerskab</p> <p>August-september Etablering af udviklings-bootcamp</p> <p>August-december Projektgruppen udvikler: konceptbog version 1, materiale til frivillige, familier og eksterne</p>	<p>Forår Opstart træning og første familieklubber VIVEs forundersøgelse</p> <p>September-oktober Ekstra fokus på brobygning på træningsdagen – det, der er lige uden for døren – kan overskues af familier og frivillige Næste rul af familieklubber starter op VIVE starter kvalitativ dataindsamling CFSA gennemfører læringsloop med fokus på rekruttering af frivillige</p>	<p>Februar Øget fokus på brobygning og støtte og rådgivning på træningsdage</p> <p>Juni CFSA leverer input om brobygning (læringsflow), der inspirerer</p> <p>September Nyt fokus på brobygning blandt de erfarne frivillige</p> <p>Ultimo Ny konceptbog med større fokus på brobygning samt støtte og rådgivning</p>

Kilde: Interview og deltagelse i styregruppemøder samt fondsansøgning, konceptbog og informationsmaterialer om projektet.

2.7 Opsamling – Hele Danmarks Familieklub

KFUM's Sociale Arbejde, FDF og KFUM-Spejderne er gået sammen i et partnerskab om at gennemføre familieklubber i hele landet. Familieklubberne skal gennemføres hver fjortende dag og danne ramme om 7-9 familier (primært sårbare familier) og 3-5 frivillige, der sammen opbygger og vedligeholder et fællesskab over et halvt år.

Det er visionen for Hele Danmarks Familieklub, at familieklubberne skaber familiefællesskaber på tværs af sårbare og ressourcestærke familier og skaber rum for, at sårbare familier kan udvikle sig gennem at udnytte egne ressourcer i fællesskabet med andre. Det er formålet, at det kan bidrage med at bryde den negative sociale arv for børnene i familieklubben og bidrage til at styrke den sociale sammenhængskraft i lokalområdet. Familierne som aktive bidragsydere nedtones dog i det operationelle materiale, så som konceptbog og informationer til frivillige og familier samt træningsdage.

Visionen skal implementeres gennem et koncept, der er inspireret af social læringsteori og positiv psykologi, der skal inspirere og ligge til grund for de fire konkrete typer af aktiviteter:

måltidsfællesskab, lege og legende læring, støtte og rådgivningsindsatser og brobygning til civilsamfundet og offentlige tilbud.

Måltidsfællesskabet består i, at familier og frivillige laver mad og spiser sammen. Leg og legende læring består i, at forældre, børn og familier leger sammen, og konceptbogen har forslag til konkrete lege. Støtte og rådgivningsindsats består i, at de frivillige henviser familierne til støtte og rådgivning efter behov, som fx gældsrådgivning, mentorordninger eller andet. Brobygning til civilsamfundet og det offentlige består i, at de frivillige bygger bro til andre relevante tilbud i lokalområdet, civile såvel som offentlige.

Hele Danmarks Familieklub har også indgået samarbejde med Center for Digital Pædagogik om gennemførelse af en digital rådgivning til familierne. Center for Frivilligt Socialt Arbejde yder processtøtte til projektet.

Hele Danmarks Familieklub er implementeret gennem en udviklingsfase (2017), en pilotfase (2018-2019) og en implementeringsfase (2020-2021).

3 Evalueringsdesign og metode

Den samlede evaluering har til formål at undersøge effekten af Hele Danmarks Familieklub; herunder hvordan familiekлубberne fungerer i praksis samt erfaringer med og oplevet udbytte blandt familier og frivillige. Evalueringen afrapporteres i to rapporter, hvoraf denne er den første. Den anden rapport forventes efteråret 2020.

Den samlede evaluering undersøger følgende:

1. Hvordan ser familiekлубberne ud, og hvordan forløber en eftermiddag i en familiekлуб? Herunder:
 - Hvilke roller indtager de frivillige, hvilken betydning tillægger de det for familierne, og hvordan og hvorfor engageres og evt. ikke engageres de frivillige (motiveres og demotiveres)?
 - Hvordan faciliterer de frivillige familiekлубben, og hvilken betydning har det for familierne?
2. Hvad er effekten af Hele Danmarks Familieklub? Herunder:
 - Hvad kendetegner de familier, der deltager i Hele Danmarks Familieklub?
 - Er der forskelle på de sårbare og ikke-sårbare familier ved baseline?
 - Hvad er effekten for forældrenes trivsel og mestringsevne?
 - Hvad er effekten for forældrenes oplevelser af deres forældrerolle?
 - Hvad er effekten for børnenes trivsel?
 - Hvad er effekten for netværk for børn og forældre?
3. Hvordan oplever forældre, børn og frivillige at deltage i Hele Danmarks Familieklub? Herunder:
 - Hvordan udvikles familiernes netværk over tid?
 - Hvordan udspiller relationerne sig i familiekлубben, og hvilken betydning tillægger familierne det?
 - Hvilket udbytte oplever familier og børn af at deltage i familiekлубben: 1) deres personlige udbytte og 2) hvordan og hvorvidt de oplever sig som ligeværdige deltagere og bidragsydere i familiekлубben
 - Hvordan rekrutteres familier til familiekлубberne (hvordan motiveres og demotiveres familierne)?
4. Hvordan er Hele Danmarks Familieklub organiseret, og hvilken betydning har det for de konkrete familiekлубber? Herunder:
 - Hvordan udvikler samarbejdet sig mellem de tre partnerorganisationer, og hvilken betydning har det for familiekлубberne?
 - Hvordan understøtter koncept- og projektmedarbejdere familiekлубberne, og hvilken betydning har det for familiekлубberne?
 - Hvordan operationaliseres de fire dele af konceptet i familiekлубberne?

VIVEs evalueringsspørgsmål stiller krav om en mixed methods tilgang, hvor vi kombinerer:

1. Kvantitative survey- og analysemetoder

2. Kvalitative interview og observationsmetoder
3. Læsning af relevant materiale, så som fondsansøgningen, hjemmesider og konceptbog
4. Læsning af relevant litteratur om civilsamfundsindsatser rettet mod socialt udsatte borgergrupper samt sårbare børnefamilier.

Inddragelse af forskellige slags data bidrager til at sikre en både bred og dyb indsigt i Hele Danmarks Familiekлуб, hvor risikoen, for at særlige aspekter overses, minimeres. Derudover sikres det, at VIVEs evaluering er informeret af relevant viden.

VIVE har undervejs haft et tæt samarbejde med projektmedarbejderne og projektets nationale projektleder. VIVE har også samarbejdet med styregruppen og deltaget i enkelte styregruppemøder. Derudover har VIVE samarbejdet med Center for Frivilligt Socialt Arbejde, der har understøttet Hele Danmarks Familiekлуб med workshops og læringsforløb. VIVE og Center for Frivilligt Socialt Arbejde har gennemført en række videndelingsmøder, og Center for Frivilligt Socialt Arbejde har kvalificeret VIVEs spørgeskemaer til både familier og frivillige. VIVE har også holdt møder med Center for Digital Pædagogik for at få viden om rådgivningen og inkludere den digitale rådgivning i evalueringen. Lokalt har VIVE også samarbejdet med frivillige og familier i familiekлубberne.

I det følgende gennemgås evalueringen inddelt i henholdsvis 1) effektmåling, 2) kvalitativ analyse samt 3) evalueringens brug af litteratur, der kan informere de empiriske fund. De forskellige datakilder informerer og supplerer hinanden og vil i fællesskab generere en dybdegående indsigt i både effekt af, oplevede erfaringer med samt organisering af indsatsen.

Denne første rapport af to rummer den kvalitative analyse og baseline data fra effektmålingen, der udgør den kvantitative del. Rapport nr. 2 forventes at udkomme i efteråret 2020 og rummer svar på undersøgelsesspørgsmål 2 vedrørende effekten samt en mindre kvalitativ analyse, der uddyber svar på spørgsmål 3. I det følgende redegøres for den samlede evalueringens brug af metoder i begge rapporter.

3.1 Effektmåling

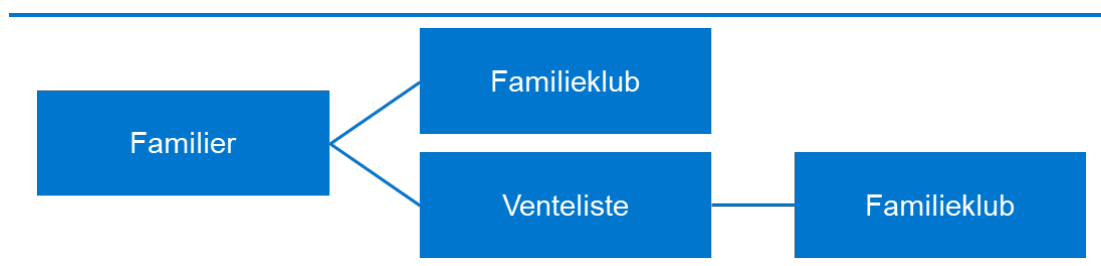
Effektmålingen er kvantitativ og har til formål at svare på undersøgelsesspørgsmål nr. 2 omkring, hvilken effekt Hele Danmarks Familiekлуб har for forældres og børns trivsel. Derudover indsamler vi også spørgeskemadata fra de frivillige. For at kunne udtale sig om effekten af en indsats er det afgørende, at der etableres en kontrolgruppe i studiet, som ligner indsatsgruppen så meget som muligt, men som ikke modtager indsatsen. Designet for effektmålingen er udarbejdet i samarbejde med KFUM's Sociale Arbejde og styregruppen, og der er taget højde for både praktiske og forskningsmæssige forhold i designet. Evalueringen er gennemført som et ventelistedesign. Ventelistedesignet er en særlig form for randomiseret kontrolleret forsøg, hvor deltagerne tilfældigt fordeles til enten at modtage indsatsen umiddelbart efter randomiseringen eller at stå på venteliste til næste runde. Da det i dette tilfælde ikke var muligt at gøre det helt tilfældigt, om deltagerne skulle i Familiekлуб eller på venteliste, er evalueringen gennemført som et quasi-randomiseret forsøg. Dette indikerer, at der er en vis tilfældighed i forhold til tildeling af indsatsen, men at det ikke er fuldstændig tilfældigt.

Etisk set betyder ventelistedesignet, at alle kommer til at blive tilbudt indsatsen, men at nogle familier kommer til at vente op til et halvt år på at deltage. Eftersom det blev vurderet, at det i

hvert fald nogle steder var muligt at skaffe flere udsatte familier, end der er plads til, er ventelistedesignet ideelt i dette tilfælde. Alternativet til ventelistedesign ville være, at alle familier skulle randomiseres til enten indsats eller kontrolgruppe. Dermed ville kontrolgruppefamilierne ikke modtage indsatsen. Ved ventelistedesignet kommer alle familier til at modtage indsatsen, nogle dog efter ventetid.

Ventelistedesignet er skitseret i Figur 3.1. Familier, der gerne vil deltage, fordeles så tilfældigt som muligt til enten at deltage i familieklub med det samme eller til at være i venteliste-kontrolgruppen, indtil forløbet igen udbydes i nærheden.

Figur 3.1 Ventelistedesign

3.1.1 Rekruttering af familier

Inden en familieklub kan sættes i gang, skal der rekrutteres nok familier. Familier tilmelder sig via den centrale hjemmeside til at deltage i en konkret familieklub. I udgangspunktet er pladserne blevet fordelt efter et først til mølle princip og familier, der har henvendt sig, efter at der er fyldt op i den enkelte familieklub, er blevet tilbudt at komme på ventelisten til næste runde. For at sikre en hensigtsmæssig fordeling af familier til de enkelte familiekubber har projektmedarbejderne haft mulighed for at rykke rundt på familier Dette har fx givet mulighed for at sikre, at der ikke er for mange tungt belastede familier eller mange familier med begrænsede danskundskaber i en familieklub. I sådanne tilfælde har projektmedarbejderen så tilfældigt som muligt udpeget, hvem der skal tilbydes at starte i familieklub med det samme, og hvem der skal på venteliste, så der sikres en ligelig fordeling. Familierne får besked, når fordelingen er lavet. Familier, der af forskellige relativt tilfældige årsager ikke er kommet til at deltage i en familieklub, indgår også i kontrolgruppen. Dette gælder fx familier, der har tilmeldt sig, men som bor i dele af landet, hvor der endnu ikke er en familieklub; familier, som ikke kan deltage, fordi de har andre aktiviteter netop den dag, familiekubben foregår; familier, der springer fra efter en enkelt mødegang; eller familier, der er tilmeldt en familieklub, hvor opstart udskydes minimum 4 måneder af forskellige årsager. De fleste familier, der indgår i venteliste-kontrolgruppen, er familier, der har tilmeldt sig i områder, hvor der endnu ikke er en familieklub.

3.1.2 Samtykke

Når familierne har tilmeldt sig til en familieklub på den centrale hjemmeside, er de blevet bedt om at give samtykke til, at forskere fra VIVE må kontakte dem angående deltagelse i evalueringen. For de familier, der gav samtykke, har KFUM's Sociale Arbejde, der administrerer tilmeldingerne, sendt en liste til VIVE med navne, kontaktoplysninger og information om, hvorvidt de er tilknyttet en familieklub eller er på venteliste. VIVE har derefter sendt en e-mail til deltagerne med information om studiet og et link til det elektroniske spørgeskema, hvor de er blevet anmodet om et elektronisk samtykke til at deltage.

3.1.3 Deltagere

For at kunne deltage i effektmålingen skal familierne opfylde følgende krav:

- Have minimum ét barn i alderen 2-12 år
- Have danskundskaber til at kunne udfylde spørgeskemaet.

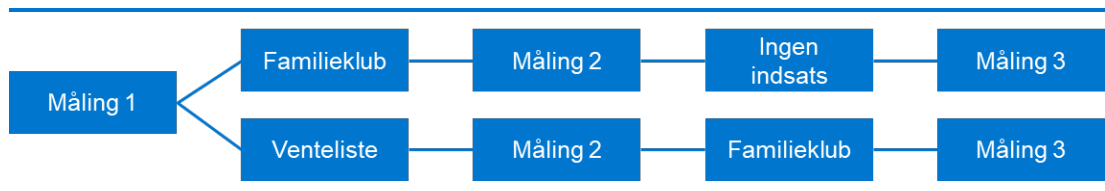
For at kunne gennemføre en effektmåling var udgangspunktet, at der skulle rekrutteres 200 sårbare familier til evalueringen, hvoraf omkring 120 skulle modtage familieklub, og omkring 80 skulle fungere som kontrolgruppe. Rekruttering begyndte i september 2018 og forløb frem til december 2019. Da både sårbare og ikke-sårbare familier får tilsendt de samme spørgeskemaer, var ambitionen at få i alt 250 deltagende familier.

Der var i alt 686 individer, der gav tilladelse til, at VIVE måtte kontakte dem i forhold til deltagelse i evalueringen. Individerne kommer fra i alt 474 familier, fordelt på 272 i familieklub og 202 på venteliste. I alt 282 familier har besvaret baseline skemaet. Dette giver en besvarelsesprocent på 59.

3.1.4 Dataindsamling

Processen for ventelistedesignet vises i Figur 3.2.

Figur 3.2 Proces for ventelistedesign

Dataindsamlingen består af tre spørgeskemaer med omkring 100 spørgsmål hver. Familierne har så vidt muligt udfyldt det første spørgeskema, inden de begynder i familieklubben, men i en del tilfælde har familierne påbegyndt deltagelsen, når de har udfyldt spørgeskemaet. Både familieklub- og kontrolfamilier har fået tilsendt de opfølgende spørgeskemaer henholdsvis 6 og 12 måneder efter modtagelsen af det første spørgeskema. Det andet skema skulle således blive udfyldt omkring det tidspunkt, familien har deltaget i et helt forløb i familieklubben. Familier har mulighed for at deltage i en ekstra runde i familieklubben, hvis de ønsker det. Hvis vi har modtaget kontaktoplysninger på både mor og far/partner, har de begge fået tilsendt spørgeskemaer. Da der kun er få familier, hvor både mor og far/partner har besvaret, anvender vi kun én besvarelse pr. familie. I de fleste tilfælde er det den samme person, der har svaret over tid. Ved den første besvarelse har familierne fået en kagebog som tak. Ved de opfølgende besvarelser har de fået et elektronisk gavekort på henholdsvis 150 og 100 kr.

Indholdet i spørgeskemaerne er udvalgt i dialog med KFUM's Sociale Arbejde og projektmedarbejderne og omfatter spørgsmål omkring følgende emner, som de vises i Tabel 3.1

Tabel 3.1 Indholdet i de tre spørgeskemaer til forældrene

		1	2	3
<i>Forældre, mål</i>				
Baggrund	Alder, køn, sprog, uddannelse, arbejde	√	√	√
Familie	Partner, børn	√	√	√
Trivsel	Warwick-Edinburgh Mental Wellbeing Scale	√	√	√
Mestringsevne	Fra general self-efficacy scale	√	√	√
Forældre stress	Parental Stress Scale	√	√	√
Familie konflikter	Partner, børn	√	√	√
Familieliv	Fritidsaktiviteter	√	√	√
Daglige rutiner	Måltider, pligter, putning, lektier	√	√	√
Netværk	Ensomhed, praktisk hjælp, fortrolige	√	√	√
Forældrekompetencer	Fra Parent Behavior Inventory	√	√	√
Leg	Leg med børn	√	√	√
Skærmtid	Forældre	√	√	√
Familie økonomi	Økonomi, bekymringer	√	√	√
Tilfredshed	Deltagelse, netværk		√	
<i>Barn, mål</i>				
Trivsel barn (< 8)	Trivsel	√	√	√
Trivsel barn (≥ 8)	Kidscreen 10	√	√	√
Netværk	Venner	√	√	√
Skærmtid	Mobil, computer, TV	√	√	√
Læringsaktiviteter	Læse, tale, synge	√	√	√

Anm.: Tallene 1, 2 og 3 i højre side angiver de antal, gange familierne får tilsendt spørgeskema. Det angives, om temaet er indeholdt i spørgeskemaet.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Det primære effektmål er forældres trivsel målt med 7-item versionen af:

- **Short Warwick-Edinburgh Mental Wellbeing Scale (SWEMWBS).** En total score beregnes ved at summe de 7 items og konvertere råscoren i overensstemmelse med publicerede konverteringstabeller. Total score går fra 7-35. Høj score er godt [50].

Sekundære effektmål omfatter følgende skalaer:

- **Parent Behavior Inventory (PBI)** er en 20-item skala, der måler forældrekompetencer. Skalaen har to subskalaer: Støttende/engageret og kontrollerende/tvang. Vi har anvendt 5 items fra hver subskala for at reducere det samlede antal spørgsmål. Score for hver subskala går fra 0-30. Høj score er godt for støttende/engageret subskalaen, hvorimod lav score er god for kontrollerende/tvang subskalaen [51]
- **The Parenting Stress Scale (PSS)** er en 16-item skala, der måler oplevet stress i forældrerollen. Den danske version består af to subskalaer: forældrestress og mangel på tilfredshed i forældrerollen. Total score går fra 7-35 (Parental Stress subscale) og 7-35 (Lack of Parental Stress subscale). Lav score er godt for begge subskalaer. [52]. På grund af en teknisk fejl i opsætningen af spørgeskemaet mangler to spørgsmål fra subskalaen forældrestress.
- **General self-efficacy scale (GSE)** er en 10-item skala, der måler optimistisk tro på sig selv i forhold til at håndtere dagligdagslivet. Vi har anvendt 3 spørgsmål fra dette skema. Total score går fra 3-12, og høj score er godt.

- **Selværd:** Vi bruger 3 spørgsmål inspireret fra Rosenbergs concept om self-esteem. Total score går fra 3-15, og høj score er godt [53].
- **Familierutiner:** Vi bruger 5 spørgsmål fra Child Routine Inventory (CRI – 39 item version) og har suppleret med 5 spørgsmål, vi selv har udviklet om måltider og sprog. Total score går fra 0-40, og høj score er godt.
- **Kidscreen-10** er en 10-item skala, der måler skolebørns trivsel. Spørgsmålene handler om fysisk aktivitet, følelser, fritid, relationer til voksne og jævnaldrende samt oplevelse af at gå i skole. En høj score er godt (ref). Da skemaet kun kan bruges i forhold til børn fra 8 år, bruger vi spørgsmål om barnets trivsel fra småbørnsskemaet i Børn Unge Liv til børn under 8 år.

Alle spørgeskemadata er indsamlet via SurveyXact, og kun medarbejdere tilknyttet projektet har haft adgang til data.

3.1.5 Spørgeskema til de frivillige

De frivillige i projektet er blevet inviteret til at udfylde to spørgeskemaer i løbet af evalueringen. Det første skema får de tilsendt af KFUM's Sociale Arbejde i slutningen af deres første træningsdag. Her bliver der spurgt ind til, hvordan de frivillige har oplevet træningsdagen. Sidst i skemaet bliver de frivillige bedt om at opgive en e-mail adresse.

Det andet spørgeskema sendes ud, når de frivillige har været i gang i omkring 4-5 måneder. For dem, hvis e-mailadresse vi har haft, har vi sendt et direkte link. Link til det opfølgende spørgeskema er også blevet sendt ud via KFUM's Sociale Arbejde til de frivillige, som VIVE ikke har haft e-mailadresse til. I det opfølgende spørgeskema spørges de frivillige om, hvem de er (alder, uddannelse osv), hvordan de er blevet engageret, samarbejdet blandt de frivillige i familiekлубben, motivation for at være frivillig, samt hvorvidt de oplever at have praktisk og organisatorisk støtte og føler sig rustede til at udføre familiekлуб. Der samles stadig data ind på dette spørgeskema.

Spørgeskemaet, som de frivillige har modtaget i slutningen af træningsdagen, er pr. december 2019 fuldt besvaret af 132 frivillige og delvist besvaret af 11 frivillige. Enkelte besvarelser er fjernet, da nogle frivillige har besvaret det samme skema flere gange. For at få mest muligt ud af data inddrager vi også de delvise besvarelser. Derfor varierer antallet af frivillige, som figurerne baserer sig på. For det opfølgende spørgeskema har vi på nuværende tidspunkt fulde besvarelser fra 50 frivillige og delvise besvarelser fra 12 frivillige. Selvom denne dataindsamling stadig er aktiv, præsenterer vi her foreløbige analyser af baggrundsinformationer som alder, køn og uddannelsesniveau for de besvarelser, der er til rådighed på nuværende tidspunkt. Dermed kan vi give et billede af, hvem de frivillige er. Eftersom dette er et relativt lille sample, er det muligt, at resultaterne ikke er dækkende for den samlede gruppe af frivillige i Hele Danmarks Familiekлуб. Det opfølgende spørgeskema vil blive endeligt rapporteret i næste rapport.

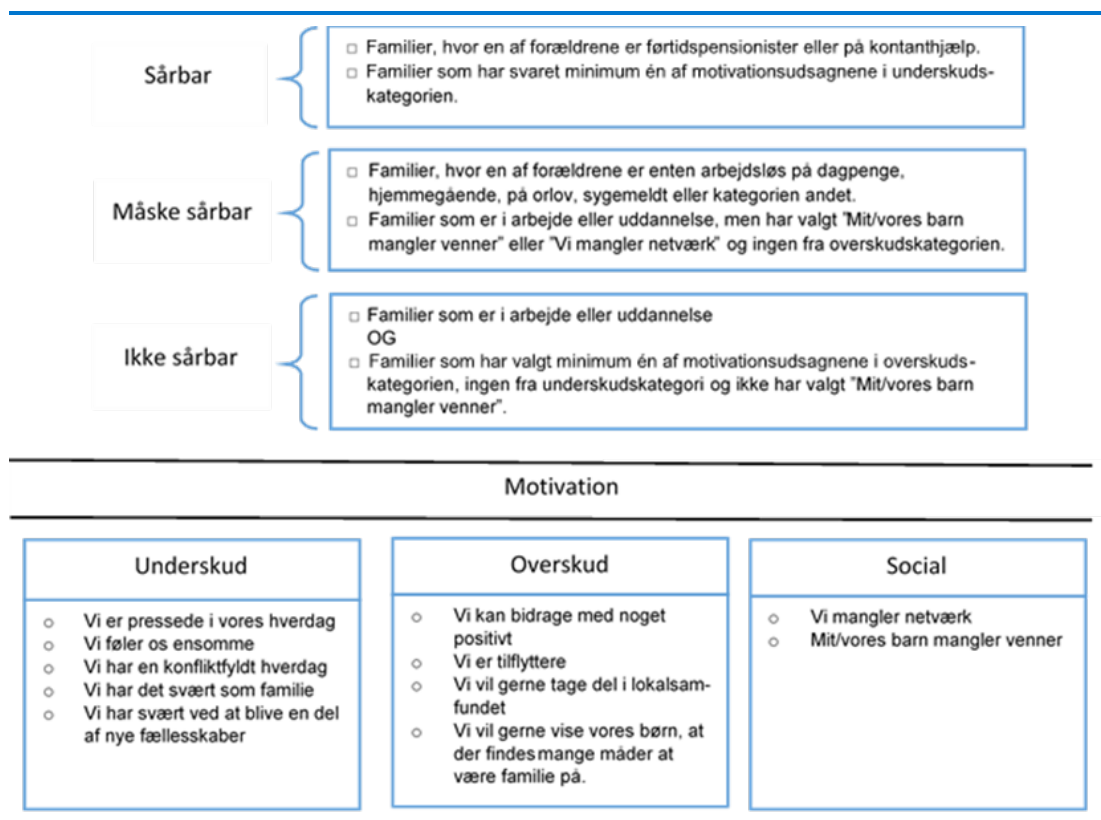
3.1.6 Kategorisering i sårbare og ikke-sårbare familier

Eftersom det var vigtigt, at der ikke blev gjort forskel på sårbare og ikke-sårbare familier, deltager de alle på lige fod i evalueringen. Vi forventer dog ikke umiddelbart nogen målbar effekt på de ikke-sårbare familier. Disse familier må forventes at have en god trivsel ved start, og det er derfor svært at forbedre trivslen. Derfor gennemføres effektanalyserne kun på de sårbare

familier. De ikke-sårbare familier kan naturligvis sagtens have stort personligt udbytte af at deltage i familieklub.

Familierne blev under tilmeldingsproceduren bedt om at angive minimum tre grunde til, hvorfor de gerne vil deltage i en familieklub. Det er disse svar kombineret med den enkeltes arbejdsmarkedsstatus, som vi har anvendt til at gruppere familierne i følgende tre grupper: ikke-sårbare, måske sårbare og sårbare. Vi ved fra forskningen, at detaljer om arbejdsmarkedsstatus er en god indikator for sårbarhed, da fx det at være førtidspensionist eller på kontanthjælp kan være forbundet med større risiko for sårbarhed. Omvendt er risikoen for at være sårbar mindre, hvis man er i arbejde eller uddannelse. Vi mener derfor, at kombinationen af deres egne svar på, hvorfor de gerne vil deltage, og deres arbejdsmarkedsstatus er en god indikator for sårbarhed. Selvom der er risiko for, at nogle familier ender i en forkert kategori ved denne opdeling, vurderer vi, at det er den bedste metode til at få fokus på de familier, der er hovedmålgruppen for familieklubberne – de sårbare familier. Kategoriseringen af familierne er foretaget ud fra de principper, der er beskrevet i Figur 3.3.

Figur 3.3 Principper for kategorisering af familier

Anm.: Data fra familiernes tilmelding til familieklub registreret af KFUM's Sociale Arbejde.

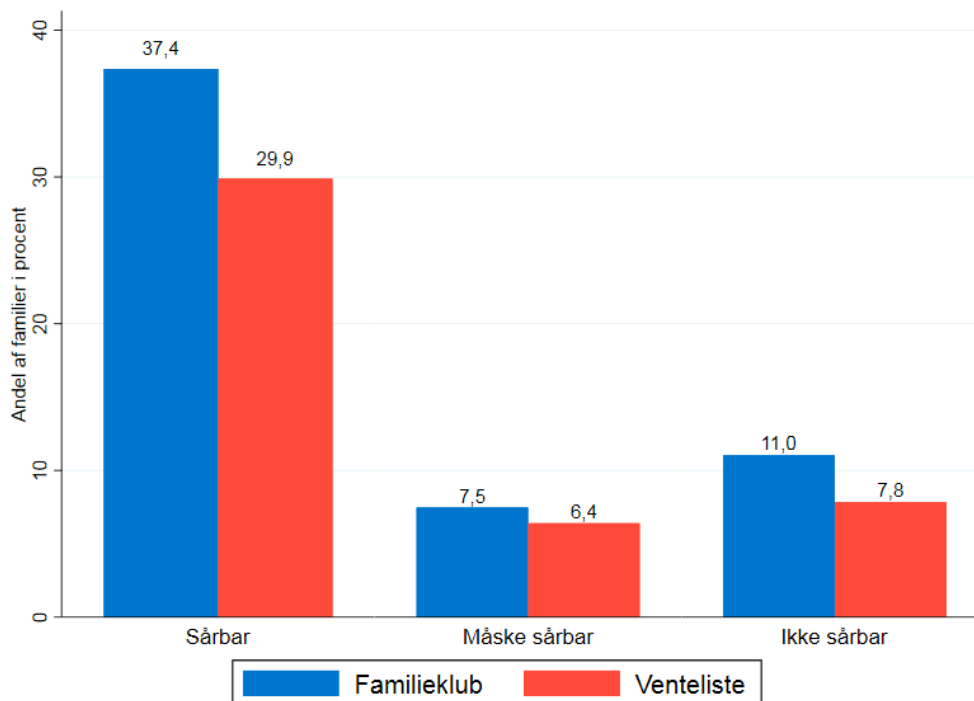
Kilde: VIVEs kategorisering af ikke-sårbare, måske sårbare og sårbare i spørgeskemaundersøgelsen til familier.

På baggrund af besvarelserne vedrørende motivation for deltagelse samt information om forældrenes arbejdsmarkedsstatus fordeler familierne sig på 189 sårbare familier (67 %), 39 måske sårbare (14 %) og 53 ikke-sårbare (19 %). Dette afspejler, at deltagerne i familieklubber i overvejende grad er familier fra lav socioøkonomisk baggrund.

Figur 3.4 viser, hvorledes familierne fordeler sig i de tre kategorier, og hvordan sårbarhedsgrupperne fordeler sig i familieklub og venteliste. Da gruppen af måske sårbare er relativt lille,

er de to sårbarhedsgrupper slået sammen i de efterfølgende analyser. I det efterfølgende udgør sårbare familier således 81 % mod 19 % ikke-sårbare familier.

Figur 3.4 Fordeling på sårbarhedsstatus

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

3.1.7 Statistiske analyser

I denne rapport præsenterer vi baseline data fra måling 1 illustreret i Figur 3.2, da data for de opfølgende målinger stadig indsamles. Vi benytter deskriptiv statistik på baseline data til at karakterisere familierne – både deltagere i familieklub og dem på venteliste. Den beskrivende analyse fokuserer på forskelle mellem sårbare og ikke-sårbare familier, hvor eventuelle forskelle i de primære og sekundære mål kan oplyse om områder, hvor deltagelse i familieklub kan have målbare effekter. Vi benytter statistiske test – t-test og chi² test på henholdsvis normalfordelte mål og kategoriske variable – og et signifikansniveau på 0,05 til at vurdere, om forskellene er så store, at de skyldes andet end en tilfældig variation (se forklaringer af analyserne i afsnit 5.1 og Bilag 3. På tilsvarende vis tester vi desuden, om der på baseline er forskel på familierne i familieklub og kontrolgruppen for at evaluere randomiseringen af familier til familieklub. I den senere afrapportering med den endelige effektanalyse i den næste rapport benyttes regressionsanalyser til at estimere effekten af deltagelse i familieklub på de primære og sekundære mål.

3.1.8 Implementering af familieklub

For at undersøge, hvordan familieklubberne foregår, er der udviklet en kort tjekliste, som de frivillige skal udfylde efter hver mødegang. Disse data giver mulighed for at undersøge, hvilke aktiviteter der gennemføres i familieklubberne, hvor mange gange de mødes, og hvor mange

familier der deltager. Det er KFUM's Sociale Arbejde, der står for at indsamle disse data. Eftersom der stadig indsamles data, rapporteres der først på denne del i næste rapport.

3.2 Kvalitativ analyse

Den kvalitative analyse har til formål at svare på undersøgelsesspørgsmål 1, 3 og 4 og derved:

1. Opnå dybdegående indsigt i familiernes oplevede udbytte og dermed supplere den kvantitative evaluering af effekt
2. Opnå indsigt i, hvordan effekt og oplevet udbytte opstår (interaktioner, roller, metoder, aktiviteter, relationer, organisering, facilitering).

Den kvalitative del af evalueringen er inddelt i en forundersøgelse (fase 1) og en undersøgelse (fase 2), der gennemgås i det følgende.

3.2.1 Gennemførelse af kvalitativ dataindsamling og analyse

Dataindsamlingen har forløbet fra primo 2018 til ultimo 2019 og i to faser, henholdsvis forundersøgelse og undersøgelse, der består af følgende dataindsamlingsmetoder:

Figur 3.5 Kvalitativ dataindsamling

Fase 1 forundersøgelse forår 2018	Fase 2 undersøgelse efterår 2018-efterår 2019
Casestudie 4 familiekubber 2 besøg hvert sted med observationer og Interview med familier og frivillige	Casestudie 10 familiekubber 2-3 besøg hvert sted med observationer og Interview med familier og frivillige
Telefoninterview Projektmedarbejdere Projektleder	Interview Projektmedarbejdere Projektleder
Observation Træningsdage	Styregruppe Center for Digital Pædagogik
Gruppeinterview Frivillige	Observation Træningsdage
	Gruppeinterview Frivillige

Kilde: Dataindsamlingen i VIVEs kvalitative analyse.

Dertil kommer dokumentstudier af projektpartneres fondsansøgning, konceptbog, guide til frivillige og statusrapporter til Den A.P. Møllerske Støttefond samt dokumenter vedrørende rådgivningen hos Center for Digital Pædagogik samt deltagelse i enkelte styregruppemøder.

Som det fremgår af Figur 3.5, har dataindsamlingen bestået af både observationer, interview og gruppeinterview. Alle interviewguides var semistruktureret. Hermed sikres det, at VIVE får indsamlet den viden, der er brug for, samtidig med at det er muligt for informanterne at bringe emner på banen, som de finder vigtige. Da langt de fleste deltagende familier er mødre, er

interviewene især gennemført med mødre som informanter. Dette gælder også for interview med frivillige. Der er dog lavet enkelte interview med både fædre og mandlige frivillige også. Alle interview blev optaget og transskriberet. Kodning og analyser er foretaget i NVivo.

Forundersøgelsen blev afrapporteret i et selvstændigt internt notat til Hele Danmarks Familieklub i juni 2018, men data indgår i den samlede evalueringens datagrundlag. Notatet havde til formål at skabe tidlig læring hos de tre projektpartnere og danne baggrund for evalueringens designet herefter i fase 2.

Kvalitativ data fra fase 1 forundersøgelse og fase 2 undersøgelse over tid

Fase 1 forundersøgelsen blev gennemført i foråret 2018 blandt 4 af de første familieklubber. De resterende 10 familieklubber blev undersøgt fra efteråret 2018 til efteråret 2019 i fase 2.

Data fra fase 1 forundersøgelsen (4 cases) rummer alene interview med familier og frivillige i starten af det 6-måneders familieklubforløb. Det betyder, at data her rummer viden om familier og frivilliges forventninger til og motivationer for at deltage i familieklubben.

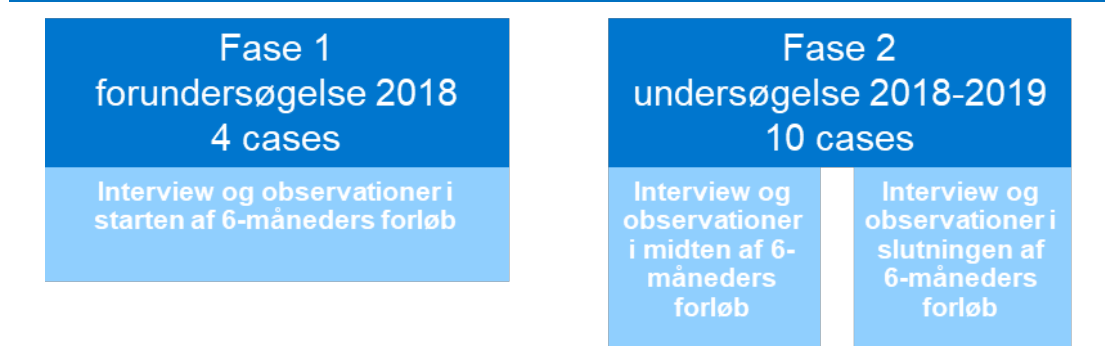
I fase 2 undersøgelsen besøgte vi især familieklubberne (10 cases) i midten og i slutningen af det 6-måneders forløb, hvorved data rummer indblik i familier og frivilliges forventninger og motivationer (som de husker det), samt deres oplevelser med at være i familieklubben og oplevede udbytte henholdsvis midtvejs og afslutningsvis i det 6-måneders forløb.

Samlet set har vi besøgt familieklubber på alle tidspunkter af 6-måneders forløbet, også i start- og slutfase. Der er ikke systematiske forskelle i de forventninger og motivationer, familierne udtrykker i familieklubbernes spæde opstart (fase 1 forundersøgelsen), og de forventninger, de udtrykker i fase 2 undersøgelsen i øvrigt (som de husker det), om end de udtrykker efterrationaliseringer. Der er heller ikke systematiske forskelle i data, som relaterer sig til, hvornår i udviklingsfase og pilotfasen af Hele Danmarks Familieklub familier og frivillige er blevet interviewet. Sidst, men ikke mindst, er der heller ikke systematiske forskelle, der knytter sig til familieklubbernes geografiske forskelle (by og land).

Vi har derfor valgt at anvende den samlede mængde af data fra fase 1 forundersøgelsen og fase 2 undersøgelsen i denne rapporters analyser. Derved får vi indblik i oplevelser og erfaringer hos familier og frivillige i forskellige faser af familieklubben (henholdsvis pilotfase og udviklingsfase i Hele Danmarks Familieklubs tid) og får samlet et større datagrundlag. Evalueringen hviler derfor på både forskellige faser af implementering af Hele Danmarks Familieklub (henholdsvis pilotfase og udviklingsfase, 2018 og 2019) og forskellige steder i den enkelte familieklubs 6-måneders forløb, henholdsvis opstart, midtvejs og afslutningsvis.

I Figur 3.6 præsenteres VIVEs interview og observationer i familieklubberne, som de er fordelt over tid i henholdsvis fase 1 forundersøgelse og fase 2 undersøgelse.

Figur 3.6 Kvalitativ dataindsamling over tid i familiekлубbernes 6-måneders forløb

Kilde: Dataindsamlingen i VIVEs kvalitative analyse.

Ind imellem var det vanskeligere end forventet at få lavet aftaler om besøg hos de enkelte familiekлубber. Det betød, at de 10 familiekлубber i fase 2 undersøgelsesfasen havde en tendens til at blive gennemført tættere på afslutningen af 6-måneders forløbene end midtvejs. De første 4 cases i forundersøgelsen er til gengæld gennemført i opstartsfasen af de enkelte familiekлубber og af Hele Danmarks Familiekлуб som helhed. Det betyder, at den samlede mængde af data rummer den store variation, der er nødvendig for at gennemføre en troværdig kvalitativ undersøgelse af et så stort projekt. Øvrige variationskriterier præsenteres neden for i beskrivelsen af casestudiedesignet.

I det følgende beskrives:

1. Gennemførelse af casestudier blandt 14 familiekлубber
2. Interview med styregruppe og medarbejdere
3. Observation af træning af frivillige og dialog med Center for Digital Pædagogik.

Casestudier af 14 familiekлубber

VIVE har i dialog med Hele Danmarks Familiekлуб udvalgt i alt 14 cases i perioden forår 2018 til efterår 2019. De 4 familiekлубber i fase 1 forundersøgelsen blev udvalgt af de tre partnerorganisationer, og der var endnu ikke mange familiekлубber at vælge imellem. I fase 2 undersøgelsen blev de 10 familiekлубber udvalgt i dialog mellem VIVE og projektmedarbejderne, så vi sikrede os relevant variation.

VIVE har udvalgt familiekлубber, der varierer i forhold til følgende karakteristika:

- Alle tre partnerorganisationer har været repræsenteret forholdsmæssigt.
- Geografi – mindre og større byer.
- Familiekлубbens lokaler: kirke, beboerhus i almen boligafdeling og andre lokationer.
- Sammensætningen af familier – familiekлубber med en bred sammensætning af familier og familiekлубber med særlige foki/målgrupper i familiekлубberne.
- Deltagelse af medarbejdere fra kommune, boligsociale helhedsplan, kirke eller alene frivillige.
- Sammensætningen af frivillige i familiekлубberne (alder og køn), nye og gamle frivillige.
- Helt nye og gentagne familiekлубber (samme frivillige og samme lokation som tidligere), herunder familiekлубber med familier, der er gengangere fra tidligere familiekлубber, og nye familiekлубber uden gengangere blandt familierne.

De 14 familiekubber er udvalgt, så de afspejler den variation af familiekubber, som projektgruppen forventede på planlægningstidspunktet. Der skal derfor tages forbehold for, at der kan være typer af familiekubber og familier, der ikke indgår i VIVEs datagrundlag.

For at undgå en biased udvælgelse har VIVE i fase 2 undersøgelsesfasen haft information om flere familiekubber og derudfra selv udvalgt de 10 konkrete familiekubber. Enkelte blev skiftet ud undervejs, da det af forskellige årsager ikke var muligt at gennemføre casebesøg som planlagt. Der blev i sidste fase af udvælgelsen lagt vægt på også at inddrage nogle familiekubber, hvor der har været kendte udfordringer med rekrutteringen af familier og/eller frivillige, ligesom der blev lagt vægt på at inddrage familiekubber, hvori der indgik specifikke målgrupper, som manglede i VIVEs datagrundlag. Dette med baggrund i 1) variationskriteriet om at inddrage familiekubber med særlige foki og 2) at undgå mulig bias med, at projektpartnerne især ville pege på succesfulde familiekubber samt 3) et ønske om at høste læring fra de klubber, hvor der kun var få deltagere.

Projektmedarbejdere i Hele Danmarks Familiekub tog den indledende kontakt med familiekubben og herefter indgik VIVE aftale med familiekubben om det første casebesøg. På det første casebesøg har VIVE lavet aftaler om de følgende besøg og lavet aftaler med familier og frivillige om interview.

De første 4 familiekubber blev besøgt to gange (fase 1 forundersøgelse). For de 10 cases i fase 2 undersøgelsen var det planen, at der skulle gennemføres tre besøg. Nogle steder deltog vi kun to gange, og to steder deltog vi kun en enkelt gang, idet det viste sig vanskeligt at få lavet tre aftaler med alle familiekubberne. Ved alle besøg har vi deltaget i aktiviteter, lege, madlavning, middag og oprydning.

På casebesøgene i familiekubberne har vi gennemført følgende dataindsamling:

- Observation af aktiviteter, relationer og interaktioner
- Interview med familier og børn
- Interview med frivillige.

Data indsamlingsmetoderne gennemgås neden for:

Observation af aktiviteter, relationer og interaktioner

Observationerne er gennemført, i forbindelse med at vi har informeret familier og frivillige om vores deltagelse og deltaget i familiekubben ved fx at hjælpe til med madlavning, deltage i lege og snakke med familier og frivillige. Det har været vigtigt for VIVE, at vores besøg i familiekubberne har været forbundet med tryghed for familierne, og vi har derfor både deltaget og observeret.

Observationerne er skrevet ind i et skema inddelt i de temaer, som er i fokus i den kvalitative evaluering: Ud over faktuelle oplysninger (antal voksne, frivillige og børn, lokation, rum og lignende) er der fokus på aktiviteter, roller, relationer, interaktioner og strukturering, det vil sige, hvem der gør hvad hvornår, og på interaktioner og roller mellem de forskellige deltagergrupper. Skemaerne er udfyldt under familiekubben og umiddelbart efter.

Interview med familier og børn

VIVE har i alle familiekubber gennemført interview med forældre og børn. Vi har tilstræbt at interviewe forskellige former for familier i familiekubben. Enlige mødre, familier, sårbare og ressourcestærke, forskellige aldersgrupper, ekstroverte og snakkende og mere introverte og

stille familier. Familier med store og små børn⁴ og med et eller flere børn. Familier med tydelige relationer til andre i familiekлубben og familier uden tydelige relationer til andre.

Det har ikke i alle familiekлубber været muligt at interviewe børn, idet dataindsamlingen er gennemført med stor respekt for familiekлубbens aktiviteter og familier og frivillige.

Børnene er interviewet ved hjælp af billeder med relevante familiesituationer. Vi har forinden indhentet forældrenes samtykke.

Langt de fleste interview er gennemført i familiekлубben i et afsides lokale. Enkelte interview har været svære at nå inden for familiekлубbens rammer, og VIVE har i stedet truffet aftale med familier om at gennemføre interview over telefonen på et aftalt tidspunkt, hvor VIVE har ringet.

I interviewguiden var der fokus på at få viden om, hvordan familierne har fundet vej til familiekлубben, hvordan de oplever, at familiekлубben udspiller sig i praksis, hvad de er motiveret af, hvilket udbytte, de har oplevet, hvordan de deltager i familiekлубben, samt hvilke muligheder og udfordringer, de oplever, at familiekлубberne rummer.

I interview med børnene var der fokus på, hvad de syntes om at komme i familiekлубben, hvad de lavede i familiekлубben, og hvordan deres relationer var til de andre deltagere.

Interview med frivillige

I alle familiekлубber gennemførte vi også interview med de frivillige. Der var fokus på de frivilliges egne veje til familiekлубben, deres motivation og oplevede udbytte, deres erfaringer med familierne og med deres facilitering af familiekлубben.

Langt de fleste interview med frivillige er gennemført før eller efter familiekлубben, så der var ro til at gennemføre interviewet og også snakke om oplevelser med familierne. Et enkelt interview er gennemført, mens familiekлубben foregik, og et enkelt er gennemført over telefonen, da det ikke altid var muligt for de frivillige at finde tid før og efter familiekлубben.

Langt de fleste interview med frivillige er yderligere gennemført som gruppeinterview med gruppen af frivillige. Det gør det muligt at observere dynamikken i frivilligruppen samt deres roller internt. Informanternes interaktion betyder, at interviewpersonerne må forholde sig til både egne og andres synspunkter og kan kommentere på hinandens udsagn. Dermed rummer gruppeinterviewet flere inputs, hvilket bl.a. kan være med til at sikre, at interviewet kommer til at rumme flere forskellige informationer og perspektiver.

To interview er gennemført som enkeltinterview med frivillige, idet det ikke var muligt at samle hele gruppen af frivillige.

Interview med styregruppe og projektmedarbejdere

Der er gennemført et gruppeinterview med styregruppen til Hele Danmarks Familieklub samt i alt tre enkeltinterview med projektmedarbejdere og et interview med national projektleder i henholdsvis efterår 2018 og 2019. Derved har vi fået indblik i styregruppens arbejde og projektmedarbejdernes arbejde med familiekлубberne på forskellige tidspunkter af implementeringen af Hele Danmarks Familieklub og dermed udviklingen af deres samarbejde over tid samt deres oplevelser af projektets udvikling over tid.

⁴ Små børn er børn under ca. 8 år, og store børn er børn på ca. 8-14 år, idet der ikke er større teenagebørn i familiekлубben som familier. Der er enkelte store børn som frivillige.

Styregruppen er interviewet som gruppeinterview, og national projektleder og projektmedarbejdere er interviewet som enkeltinterview i form af telefoninterview eller enkeltinterview ved møde. Hvert interview varede ca. en time.

Interview med styregruppen havde fokus på, hvordan de samarbejder, hvad de har lært af projektet og hinanden undervejs, og hvordan de evt. håndterer uenighed. Derudover har der været fokus på at få indsigt i, hvordan de forskellige niveauer af Hele Danmarks Familieklub (henholdsvis styregruppe, projektmedarbejdere og projektgruppen og familiekubber) forstår deres roller og indflydelse. Der var også fokus på, hvad det kræver at samarbejde på tværs af tre uafhængige organisationer, og hvad der er fordele og ulemper ved at samarbejde.

Interviewene med projektpartnere fra hver af de tre partnerorganisationer har haft fokus på deres erfaringer med at etablere og understøtte familiekubber, deres interne samarbejde og deres relation til styregruppen.

Observation af træning af frivillige og interview med frivillige samt dialog med Center for Digital Pædagogik

VIVE har deltaget 1-2 personer i træningen af frivillige i alt 8 gange i løbet af 2018 og 2019 for at få indblik i træningens forløb og indhold. Efter træningsdagen deltog VIVE også i middagen. Under træningen har vi, med tilladelse fra de frivillige, gennemført mindre gruppeinterview med grupper af frivillige og har optaget dialog imellem erfarne frivillige, hvor de videndeler og giver hinanden sparring i forhold til udfordringer og muligheder i familiekubberne.

I interviewguiden til de frivillige var der fokus på at få viden om, hvordan frivillige og familier har fundet vej til familieklubben, hvad de er motiveret af, og hvilket udbytte, de forventer af familieklubben for dem selv og familierne, samt hvilke erfaringer, de har gjort sig. Derudover var der fokus på at identificere, hvordan familiekubberne udspiller sig i praksis, og hvilke muligheder og udfordringer, de rummer.

Observation af træning og optagelse af de frivilliges interne dialog og sparring skaber indsigt i rammesætningen af Hele Danmarks Familieklub og i de konkrete familiekubber og de frivilliges erfaringer med familiekubberne.

Derudover har VIVE løbende haft dialog med repræsentanter for Center for Digital Pædagogik om deres erfaringer og brugen af den digitale platform. Dialogen har haft fokus på at skabe indsigt i udviklingen i antallet af henvendelser fra familier på den digitale platform og henvendelsernes tematikker.

3.2.2 Overblik over kvalitativ data

VIVE har fra forår 2018 til efterår 2019 gennemført observationer og interview på i alt 30 casebesøg fordelt på 14 forskellige familiekubber. De 14 familiekubber er præsenteret i Tabel 3.2.

Der er gennemført casebesøg hos 6 familiekubber, der er drevet af KFUM's Sociale Arbejde, 4 familiekubber drevet af FDF og 4 drevet af KFUM-Spejderne. Familiekubberne er spredt geografisk over hele landet, således at der er 8 i Jylland, 4 på Sjælland og 2 på Fyn.

I Bilag 2 angives projektpartnerens registreringer af de samlede familiekubber. Heraf fremgår det, at KFUM's Sociale Arbejdes andel af den samlede mængde af familiekubber er større i praksis, end den er i VIVEs udvælgelse. Det har vist sig, at KFUM-Spejderne og FDF ikke har opstartet det antal familiekubber, som de forventede, da VIVE planlagde evalueringen. Det er

dog VIVEs vurdering, at det har været nødvendigt at besøge 4 familiekubber for hver af de to organisationer for at få et dybdegående indblik i deres familiekubber. Dette selvom denne volumen sammenholdt med KFUM's Sociale Arbejdes familiekubber ikke er forholdsmæssig eller repræsentativ.

Over tid er der familiekubber, der gennemføres i flere 6-måneders forløb. Med baggrund i tidspunkterne for dataindsamlingen (2018-2019) gennemføres de fleste af VIVEs casebesøg hos familiekubber i forbindelse med første gang, familiekubben gennemføres. Det er i Tabel 3.2 angivet ved 'ny' familiekub. I nogle familiekubber forventede vi at besøge en 'gammel' familiekub i betydningen en familiekub, der blev gennemført for anden eller tredje gang i et 6-måneders forløb, men vi fandt flere nye frivillige end gengangere blandt de frivillige og kunne derfor ikke kategorisere familiekubben som 'gammel'. Derfor er disse familiekubber også kategoriseret som 'ny' familiekub i Tabel 3.2.

Kategorien 'boligsocial' angiver, at familiekubben finder sted i et beboerlokale i en almennyttig boligafdeling, hvor der ofte – men ikke altid – også drives et boligsocialt projekt, og kategorien 'kirke' angiver, at familiekubben finder sted i lokaler tilknyttet en folkekirke. Kategorien 'skole' angiver, at familiekubben finder sted på en skole, hvor der laves mad i enten SFO'en eller skolekøkkenet, og kategorien 'spejderhytte' angiver, at familiekubben finder sted i nogle af FDF og KFUM-Spejdernes bygninger og lokaler rundt omkring i landet.

Tabel 3.2 Beskrivelse af data fra de 14 familiekubber

Familieklub geografi	Antal besøg	Mange/få fami- lier (1-4)	Ny/gl. klub ved VIVEs besøg	Lokation	Familie, gruppeinter- view	Familie, enkelt inter- view	Børn, grup- peinterview	Frivillige, gruppeinter- view	Frivillige, enkelt inter- view	Observatio- ner
Jylland	3	Mange	Ny	Kirke	1	1		1		3
Jylland	3	Mange	Ny	Spejderhytte		2	1	1		3
Jylland	3	Mange	Gammel	Kirke		4	2	1		3
Sjælland	2	Få	Ny	Kirke		1			1	2
Sjælland	3	Mange	Ny	Boligsocial		3	1	1		3
Sjælland	1	Mange	Ny	Spejderhytte		1				1
Fyn	2	Mange	Gammel	Skole		3	1	1		2
Jylland	1	Få	Ny	Skole		2		1		1
Jylland	2	Få	Ny	Skole		3	1	1		2
Sjælland	2	Få	Ny	Spejderhytte					1	2
Jylland	2	Mange	Ny	Kirke		4		1		2
Jylland	2	Mange	Ny	Spejderhytte		2		1		2
Fyn	2	Mange	Ny	Boligsocial	1	3		1		2
Jylland	2	Mange	Ny	Boligsocial		4		1		2
I alt	30				2	33	6	11	2	30

Anm: For at sikre anonymitet har vi ikke angivet partnerorganisation og nøjagtig geografi.
Rækkefølgen på familiekubberne er tilfældig.

Kilde: VIVEs kvalitative dataindsamling 2018 og 2019 i 14 cases.

I Tabel 3.3 præsenterer vi information om interview afholdt med partnerorganisationerne.

Tabel 3.3 Beskrivelse af interview med partnerorganisationer

Hvem	Antal interview	Periode
KFUM's Sociale Arbejde	3	Forår og efterår 2018, efterår 2019
FDF	3	Forår og efterår 2018, efterår 2019
KFUM spejderne	3	Forår og efterår 2018, efterår 2019
Styregruppe	1	Efterår 19
National projektleder	1	Efterår 18

Anm.: Rækkefølgen er tilfældig.

Kilde: VIVEs kvalitative dataindsamling 2018 og 2019.

I Tabel 3.4 er en oversigt over det øvrige kvalitative data.

Tabel 3.4 Oversigt over øvrige kvalitative data

Datakilde	Antal	Indhold
Træning for frivillige	7	Observationer og optagelser af frivillige, der videndeler og sparrer med hinanden
Styregruppemøder	4	Deltaget, lyttet og observeret. Nogle møder kun i punkter vedrørende evalueringen. Andre møder hele mødet.
Dialog med repræsentant for Center for Digital Pædagogik	2	Dialog om familiernes anvendelse af den digitale platform og tematikkerne i henvendelserne.

Anm.: Rækkefølgen er tilfældig.

Kilde: VIVEs kvalitative dataindsamling 2018 og 2019.

3.2.3 Dokumentstudie

Som baggrund for at forstå Hele Danmarks Familieklub og projektpartnerne ambitioner med projektet har vi læst alle officielle dokumenter, der vedrører projektet. Det drejer sig om fondsansøgningen, konceptbogen i forskellige versioner, guide til frivillige, informationsmateriale til familier og til eksterne samarbejdspartnere, plakater, statusrapport til Den A.P. Møllerske Støttefond 2019 og lignende. Vi har desuden læst projektets egen hjemmeside og projektpartnerne hjemmesider, som tilsammen præsenterer projektpartnerne forståelser af projektet. Vi har også fulgt med i den journalistiske formidling af Hele Danmarks Familieklub i medierne. Derudover har vi læst de årlige statusrapporter fra Center for Digital Pædagogik, (Center for Digital Pædagogik, 2018) om initiativer omkring den digitale platform og opgørelser over henvendelser på platformen og henvendelsernes indhold.

3.2.4 Diskussion af bias i den kvalitative data

Hele Danmarks Familieklub er inddelt i en pilotfase (2017-2019) og en udrulningsfase (2020-2021). VIVE har i denne rapport alene indsamlet kvalitative data i pilotfasen, hvor projektet har udviklet sig, og de tre partnerorganisationer har indsamlet læring omkring projektet. Der kan derfor være implementeringsvanskeligheder, som projektet løbende justerer og implementerer ultimo 2019, 2020 og 2021, som VIVEs dataindsamling i denne rapport ikke tager højde for.

Langt de fleste af VIVEs 14 cases har været familiekubber, der er gennemført for første gang. Med baggrund i projektets pilotfase var det vanskeligt at finde familiekubber, der blev gennemført for anden eller tredje gang med de samme frivillige. Disse familiekubber opstod naturligvis først sent i VIVEs dataindsamlingsperiode, og nogle af disse viste sig alligevel primært at bestå

af nye frivillige. Det fremgår af VIVEs deltagelse i styregruppemøder, at det er projektmedarbejdernes oplevelse, at de frivillige bliver bedre til at overskue de mange opgaver, når familieklubben gennemføres med de samme frivillige for anden eller tredje gang. VIVEs data rummer især data fra familieklubber i udvikling, og det er ikke på baggrund af VIVEs data muligt at sige noget om, hvordan familieklubber evt. er forskellige, når de gennemføres første, anden eller tredje gang med de samme frivillige.

Vi har undersøgt, hvorvidt deltagerne i de 14 besøgte familieklubber er sammenlignelige med andre deltagere i familieklubber og dermed, hvorvidt observationer fra de besøgte familieklubber repræsenterer det samlede antal klubber. Dette gøres ved at sammenligne de gennemsnitlige karakteristika på baggrund af besvarelser af baseline spørgeskemaet fra deltagere i henholdsvis besøgte og ikke-besøgte familieklubber (se Bilag 3). Det er vigtigt at være opmærksom på, at disse data bygger på de familier, der har besvaret det første spørgeskema, hvilket ikke nødvendigvis er de familier, der er til stede, når klubben er blevet besøgt. Analyserne bygger yderligere på et begrænset sample, da der i alt indgår 14 klubber.

Vi finder, at en lidt større andel af deltagende familier i de besøgte klubber kun taler dansk i hjemmet, men forskellen er ikke statistisk signifikant (Bilag 3, Bilagstabel 3.2). Familierne i de besøgte familieklubber har en mere positiv vurdering af deres økonomiske situation, men der er ikke nogen forskel i, hvor ofte familien bekymrer sig over økonomien (Bilag 3, Bilagstabel 3.1). Det er dermed ikke entydigt, hvorvidt deltagerne fra de besøgte familieklubber i gennemsnit er bedre stillet økonomisk set.

I forhold til arbejdsmarkedstilknytning er en højere andel (59 %) i arbejde i forhold til de ikke-besøgte klubber (45 %) (Bilag 3, Bilagstabel 3.2). Baseret på arbejdsmarkedsstatus kan vi dog ikke afvise, at forskellen mellem deltagerne skyldes en tilfældighed. I de besøgte klubber angiver en større andel af deltagerne at have en kortere uddannelse end i de ikke-besøgte klubber (Bilag 3, Bilagstabel 3.1). Denne forskel er dog heller ikke statistisk signifikant.

I forhold til udfaldsmålene er der kun små forskelle i forhold til deltagerne fra besøgte og ikke-besøgte klubber (Bilag 3, Bilagstabel 3.2). Den eneste undtagelse er familierutiner. Her måles der en marginalt højere grad af rutiner i familien blandt familierne i de besøgte familieklubber. Den praktiske forskel i familierutiner vurderes at være lille, og når vi sammenholder med de minimale forskelle i de andre karakteristika, betragter vi deltagerne fra de besøgte familieklubber som i høj grad værende sammenlignelige med resterende deltagere.

Samlet set er vores vurdering således, at de besøgte klubber på mange måder repræsenterer det samlede antal klubber. De steder, hvor vi ser forskelle, tyder det på, at familierne i de besøgte klubber er knap så sårbare som i de ikke-besøgte klubber.

VIVE har gennemført kvalitative interview med familier og frivillige, mens familieklubberne foregik. Vi har ikke interviewet familier, *efter* at de holdt op i familieklub. Vi har heller ikke interviewet familier, der ikke ønskede at deltage i familieklub, eller som meldte sig til og holdt op ugen efter første eller anden familieklub møde. Det betyder, at vi ikke i denne rapport ved, hvordan de familier, der er stoppet, har oplevet familieklubben, og at vi heller ikke ved, hvordan familiernes udbytte opleves *efter* det halvårige forløb, fx i forhold til netværk. I den kvantitative undersøgelse er der opfølgende spørgsmål til familierne, efter at de er stoppet i familieklubben, og dette vil blive afrapporteret i den næste rapport.

Da fremmødet i familieklubberne er ustabil, er det forskelligt, hvor mange gange de forskellige familier har deltaget og dermed, hvor meget familieklub, familierne har oplevet henholdsvis

midtvejs og afslutningsvis. VIVE er ikke altid bekendt med, hvor mange gange en konkret familie har deltaget, når vi fx starter med at besøge familiekлубben midtvejs i det 6-måneders forløb. Det kan naturligvis have en betydning for familiernes svar i interview. Det er dog VIVEs vurdering, at variationen af interviewede familier er relevant, retvisende og betegnende for familiernes deltagelse, uanset hvor mange gange, de deltager.

3.2.5 Kvalitativ analyse tilgang

Induktiv analyse

VIVE har gennemført en induktiv analyse af den samlede mængde af kvalitative data. Induktive studier tager udgangspunkt i at afkode temaer i data og lede efter sammenhænge og mønstre. Dette til forskel fra fx at arbejde ud fra bestemte hypoteser eller forandringsteorier, som kan be- eller afkræftes.

På baggrund af sammenhænge og mønstre i data udleder man en teori om, hvordan det forholder sig med et fænomen, i dette tilfælde Hele Danmarks Familiekлуб. For eksempel at variationen af familiekлубber ser ud på en bestemt måde og har nogle specifikke karakteristika. I induktive studier bevæger man sig således fra det specifikke (de konkrete data fra fx konkrete familier) til det generelle (teori) – man inducerer fra det partikulære til det universelle og udleder heraf viden om familierne i familiekлубberne.

Idet de kvalitative data består af en kombination af 1) deltagergruppernes perspektiver (interview) og 2) vores observationer af aktiviteter og deltagergrupper (observationer) samt 3) de frivilliges uafhængige dialog (optagelser fra træning) og 4) et par enkelte dokumenter (projekt-partnernes forståelser), er det muligt at gennemføre en kvalitativ analyse på tværs af datakilder og derved gennemføre evalueringen på et flerfold af perspektiver frem for på baggrund af enkelte deltagergrupperes perspektiver alene.

Den analytiske tilgang består af, at vi har kodet interview i NVivo ved at markere temaer i de transskriberede interview. Det kan fx foregå ved, at der under temaet 'børn' kan dannes undertemaer som 'lege', 'venskaber', 'børnenes relationer til de frivillige', 'børnenes udbytte'. Når børnenes deltagelse i familiekлубberne samlet skal analyseres, læses alle de tekstbidder, hvor informanter (familier, børnene selv, frivillige, projektmedarbejdere eller styregruppe) har udtalt sig om dette. Dette kobles derefter med relevante observationer. Derved opnår vi et bredt indblik i børnenes deltagelse i familiekлубben set fra forskellige perspektiver. På denne måde har vi gennemført analysen og udledt tematiske pointer ved hjælp af kritisk data- og tekstanalyse og analyse af observationer.

I analysen gengiver vi observationer i bokse. Alle VIVEs observationer er sløret og omskrevet, så det ikke er muligt at genkende, hvilke familiekлубber, de stammer fra. Det samme er konkrete citater.

Typologiseringer

Den samlede mængde af kvalitativt materiale rummer en høj kompleksitet, som vi har valgt at tilgå ved at arbejde med typologiseringer i forhold til forskellige typer af familiekлубber, forskellige typer af familier og forskellige typer af frivillige. Derved har vi skabt en struktur for både overblik og indhold i den store mængde af komplekst materiale. Typologier fungerer som generelle kategorier med stereotypiserede karakteristika, der etablerer indsigt i den variation, som familiekлубberne rummer. Typologierne gør det dermed muligt at sammenstille de forskellige typer og anskueliggøre forskelle og ligheder familiekлубberne, familierne og de frivillige

imellem. Der kan være overlap i de forskellige typers karakteristika, og der vil både være familiekubber, familier og frivillige, der ikke passer helt ind i en af typerne, og familiekubber, familier og frivillige, der passer ind i flere typer.

3.3 Evalueringens brug af litteratur

Evalueringen inddrager relevant litteratur inden for forskellige emner, der er som følger.

Evalueringen bygger på forskning i civilsamfund bredt og frivilligt socialt arbejde målrettet sårbare borgergrupper specifikt. Idet FDF og KFUM-Spejderne ikke er frivillige sociale organisationer, er det nødvendigt at anlægge et bredere perspektiv på familiekubberne, der ikke alle forstår sig selv som sociale indsatser. Det er dog kendt viden, at mange organisationer på kultur og fritidsområdet deltager i sociale projekter, der har til formål at inkludere sårbare borgergrupper i almene frivillige aktiviteter og fællesskaber (Espersen et al., 2018a).

Derudover bygger evalueringen på viden om partnerskaber og tværorganisatorisk samarbejde, idet Hele Danmarks Familieklub er organiseret i et tværorganisatorisk samarbejde mellem tre uafhængige civilsamfundsorganisationer.

Evalueringen inddrager også viden om børn og om sårbare familier, der har til formål at perspektivere og informere familiernes oplevelser i familieklubben og deres udbytte, der kan bidrage til at fremskrive forventninger til deres udvikling i forbindelse med deres deltagelse i familiekubberne.

3.4 Opsamling – evalueringens design og metode

Den overordnede rammesætning af VIVEs evaluering er således trefoldig.

Først og fremmest består rammen for evalueringen af projektets visioner og ambitioner, som de blev præsenteret i kapitel 2. Disse er fremskrevet på baggrund af dokumenter om projektet samt interview.

Derudover består rammen af konkrete undersøgelsesspørgsmål, som ligger til grund for både den kvalitative og kvantitative dataindsamling og efterfølgende analyse, og som er beskrevet i projektbeskrivelser, kvalificeret af aktørerne i Hele Danmarks Familieklub og præsenteret i dette kapitel om evalueringens design og metode.

Sidst, men ikke mindst, består rammen af relevant litteratur om 1) civilsamfund og frivillige sociale organisationers indsatser over for sårbare borgergrupper og 2) om sårbare børn og familier og om 3) partnerskaber. Litteraturen har til formål at informere og perspektivere de empiriske fund.

4 Familieklubberne

Dette kapitel præsenterer, hvordan familieklubbernes elementer gennemføres og baserer sig på både spørgeskemadata, interview og observationer.

I det første afsnit afdækker vi den store variation i familieklubberne og herefter deres geografiske spredning. I afsnittet efter analyserer vi, hvordan de fire typer af aktiviteter, henholdsvis måltidsfællesskab, leg og legende læring, støtte og rådgivning og brobygning til civilsamfundet og det offentlige udspiller sig i praksis i de 14 familieklubber, som VIVE har besøgt. Afslutningsvis præsenterer vi et eksempel på, hvordan træningen af de frivillige udspiller sig.

Specifikt undersøger vi:

- Hvordan ser familieklubberne ud, og hvordan forløber en eftermiddag i en familieklub?
- Hvordan operationaliseres de fire dele af konceptet i familieklubberne?

4.1 Variation i familieklubberne

Den enkelte familieklub har tilknyttet en ledende frivillig. Den ledende frivillige står for kontakten med partnerorganisationen samt for at facilitere både frivilligruppens arbejde med planlægning og selve forløbet og indholdet af den enkelte familieklub. I de 14 cases VIVE har besøgt, varierer forløbet af familieklubben inden for rammen af velkomst, mad, leg og farvel. Nogle steder er der leg inden maden, andre før maden, og nogle steder både før og efter maden. Nogle steder faciliterer de frivillige fælles leg, andre steder deltager alene enkelte børn.

I boks 4.1 fremstilles fra VIVEs observationer i familieklubber et eksempel på en velkomst i familieklubben.

Boks 4.1 Velkommen i familieklub – et indblik i familieklub

Den første familie er et kvarter for tidligt på den. De kommer lige fra arbejde, SFO og børnehave. Moren hjælper børnene af med overtøjet, og de løber ind ad døren på jagt efter legetøjet. Moren tager plads ved bordet og har et halvt øje med børnene og en halv samtale kørende med de frivillige.

De tre frivillige er i gang i køkkenet. Den ene har haft maden med hjemmefra og er i gang med at varme kartofler og brød i ovnen. *"Vi ved ikke, hvor mange der kommer"*, siger hun, men hun håber, der er mad nok.

Flere familier er kommet listende til, og alle samles på gulvet i en rundkreds til fælles tjek-ind. Med hinanden i hænderne sendes et lille klem fra hånd til hånd, indtil det har været hele vejen rundt. *"Velkommen i familieklub"*, siger en af de frivillige, *"Nu må I gerne dække bord – så skal vi spise!"*.

Familieklubben har eksperimenteret med, hvornår måltidet skulle ligge og har fundet frem til, at det er bedst at starte med at spise. Så bliver børnene ikke så trætte og sultne.

Ved buffeten mødes tre mødre. Deres børn har fået spist, og da alle børn er færdige, får de lov at rejse sig og løbe ud for at lege. Mødrene diskuterer kræsenhed hos deres børn. De ærgres sig over alle de smagsindtryk, deres børn går glip af. En fortæller, at hun har hørt, at man bare skal sætte en fuld tallerken foran sit barn og så ellers blande sig udenom. De andre to trækker synkront og overbærende på skuldrene, før de sætter sig tilbage til bordet – de skal også nå at have lidt mad, inden dagens leg går i gang.

Ovenstående indblik i stemningen, når en familiekлуб starter, viser, at familiekлубbernes aktiviteter og samvær især er centreret om børnenes behov og spisetider. Det fremgår også af interview og observationer, at der i forbindelse med planlægning af aktiviteter og menu også især er fokus på børnene, og at de frivillige især har fokus på måltidsfællesskabet og på imødekomme af børnenes behov. I praksis deltager især familier med børn før teenagealderen, idet mange fortæller i interview, at teenagebørn ikke er interesserede i at komme med i familiekлуб.

Derudover fremgår det af VIVEs observationer, interview og spørgeskemadata, at familiekлубberne især består af kvinder. Nogle kvinder deltager uden deres mænd, andre er enlige. Der er også enkelte deltagende familier med både far, mor og børn og enkelte enlige fædre.

I kapitel 5 vender vi tilbage til familiernes deltagelse i familiekлубben, i kapitel 6 til børnenes deltagelse og i kapitel 8 til de frivilliges deltagelse. I det følgende præsenteres en analyse af typer af klubber i relation til både lokaler og kulturelle værdier.

4.1.1 Fire typer af familiekлубber og deres værdier

Som ovenfor beskrevet er der en række gennemgående elementer i familiekлубberne. Familiekлубberne er baseret på værdibårne civilsamfundsorganisationer med kristne rødder, men der er også andre værdier, der er væsentlige i familiekлубberne. De kristne rødder kommer også til udtryk i meget forskellig grad og på forskellig vis. Mens familiekлубberne i FDF og KFUM-Spejderne har ambitioner om at skabe fællesskaber og aktiviteter, der bidrager til at danne børn og unge til livsduelige voksne, er der også familiekлубber, der er præget af kristne værdier og en kultur omkring, at der ydes næstekærlighed og omsorg til sårbare mennesker. I familiekлубber i almene boligafdelinger/boligsociale helhedsplaner er familiekлубberne præget af de almene boligafdelinger/boligsociale helhedsplaners ambitioner om at bidrage til at løse boligsociale problemstillinger og nogle steder også af sociale ambitioner på familiernes vegne.

De forskellige konkrete værdier udmønter sig i forskellige omgangsformer i familiekлубberne, der rummer både inklusions- og eksklusionsmekanismer, idet man som deltager skal kunne forlige sig med de herskende værdier. Der er fx kristne værdier og ritualer i nogle af familiekлубberne, metoder fra KFUM-Spejderne og FDF i andre af familiekлубberne, og i nogle af familiekлубberne i de almene boligafdelinger/boligsociale helhedsplaner er der inviteret en kommunal socialrådgiver med. Det bidrager med forskellige sociale dynamikker i familiekлубben.

Ud over forskelle i værdimæssige tilgange er der også væsentlige forskelle i de fysiske rammer. Disse varierer betydeligt – fra beboerhuse, skolekøkkener, spejderhytter til konfirmandlokaler i kirker. De fysiske rammer har en betydning for, hvad der kan udspille sig i den enkelte familiekлуб, og hvilket rum, man træder ind i.

I næsten alle de 14 klubber, VIVE har besøgt og foretaget observationer i, har der været lagt stor vægt på måltidsfællesskabet og på lege/aktiviteter. Familiekлубberne har derudover brugt konceptbogen og træningen meget forskelligt. Nogle har værdsat at bruge konceptbogen som inspiration til både måltidsfællesskab og lege, mens andre især har trukket på egne erfaringer fra andre sammenhænge. Dette er naturligvis afhængigt af, hvilke frivillige der er i klubben, men det afhænger også af rammerne for klubberne og af kulturen i de tre partnerorganisationer.

VIVE har fremanalyseret fire forskellige familiekлубtyper, der skal fungere som generelle analytiske kategorier med stereotypiserede karakteristika. Som beskrevet i metodekapitlet har arbejdet med typologier til formål at skabe indsigt i den variation, som familiekлубberne rummer. Familiekлубtyperne gør det dermed muligt at sammenstille de forskellige typer og anskueliggøre

forskelle og ligheder familiekлубberne imellem. Der kan være overlap i familiekлубbernes karakteristika, og der vil både være familiekлубber, der ikke passer helt ind i en af typerne, og klubber, der passer ind i flere typer, fx både spejderhytte og kirke. De fire familiekлубtper er vist i figur 4.1

Figur 4.1 Fire klubtper

Kilde: VIVEs analyse af fire familiekлубtper i det kvalitative materiale.

Spejderhytten som familiekлуб

Der er en del af FDF og KFUM-Spejdernes familiekлубber, der foregår i de hytter, hvor organisationerne allerede har deres andre aktiviteter. Typisk for disse familiekлубber er, at de har et stort fælles lokale, der bærer præg af børne- og ungeaktiviteter, et stort naturområde med masser af plads og typisk også en bålplads. Der er også enkelte af FDF og KFUM-Spejdernes familiekлубber, der foregår andre steder, fx i en kirke eller i et privat hjem.

Disse familiekлубber lægger stor vægt på at bruge naturen og lave aktiviteter, der foregår uden dørs. Indenfor i hytten er der også god plads til fælleslege og et tilstødende køkken, men der er især fokus på at lære børnene at passe på naturen og dyrke fælles aktiviteter i naturen. Når det foregår i spejderhytten, er frivillige vant til at være i hytten og ved, hvor alting er, og de kan gemme familiekлубbens ting fra gang til gang. De lægger vægt på, at der er mange aktiviteter (frem for uformelt samvær), og de frivillige er vant til at arbejde med børn. Selvom det er familiekлубaktiviteter, er det især børnene og børnevenlige aktiviteter, der er i centrum. De frivillige er i forvejen frivillige i organisationens øvrige aktiviteter, eller også har de været aktive tidligere. I boks 4.2 ses en observation fra en familiekлуб i en spejderhytte.

Boks 4.2 Spejderhytten som familiekлуб

Spejderhytten ligger lidt uden for byen. Der er god plads og et stort udeareal med bålplads. Peter er ledende frivillig og er også frivillig i KFUM-Spejderne til daglig. Det har han været i det meste af sit liv.

"Jeg har meldt mig til familiekлубben, fordi jeg her kan få lov til at arbejde med hele familien fremfor kun med børnene. Det er super hyggeligt. Og måske kan vi få nogle flere børn til at deltage i spejder?"

Familierne begynder at ankomme og sætter sig ved bordet. Nogle af børnene er lidt generte, men et par frivillige spørger, om de har lyst til at male på glas, mens de venter på bålet. Lige så stille tør de lidt op, og nogle af dem vil gerne male på glas. Man kan høre to frivillige ude i køkkenet, der er ved at lave mad til hele familiekлубben. Der er heldigvis nogle store gryder i spejderhyttens lille køkken. Forældrene hjælper deres børn med at male på glas og snakker med de frivillige.

To andre frivillige er ved at tænde bål udenfor. Når familierne har spist mad, skal børnene lave snobrød. De frivillige havde egentlig tænkt sig, at de selv skulle snitte pindene til snobrød, men måske er det for svært at nå det hele.

Det er Peter, der har spurgt sit netværk i KFUM-Spejderne, om de ikke ville være med til at være frivillige i familiekлубben. Peters netværk i KFUM-Spejderne er stort, så i denne familiekлуб er der mange frivillige. Nogle af dem kommer langvejs fra.

FDF og KFUM-Spejderne er forskellige organisationer, men de har begge stærke værdier omkring fællesskab, friluftliv, natur, og at børn skal lære at være i grupper frem for alene at agere som enkeltindivider. Deres aktiviteter har ikke fokus på, hvilken social gruppe de deltagende familier stammer fra, men er derimod præget af værdier om, at ved at skabe stærke fællesskaber for alle er der også plads til sårbare familier. Der er ikke ambitioner om at løse sociale problemer, men derimod om at styrke børn og unge gennem dannelse, fællesskab og aktiviteter, uanset børnenes sociale baggrund. Derved sker der et implicit bidrag til projektets formål om at bidrage til at bryde den negative sociale arv hos børn fra sårbare familier.

Fællesskabet tager form af konkrete aktiviteter som lege og natur og at udvikle deltagernes interesse og respekt for naturen og hinanden. Både FDF og KFUM-Spejderne er præget af børne- og ungeaktiviteter, og de frivillige bruger læring og redskaber herfra også i familiekлубben. Familiekлубbens aktiviteter er forskellig fra deres øvrige aktiviteter ved, at forældre også deltager, og de frivillige er ofte opmærksomme på at motivere børnene til også at deltage i organisationernes øvrige aktiviteter. Nogle gange deltager de allerede og er netop inviteret ind i familiekлубben gennem andre aktiviteter.

Kirken som familiekлуб

Der er kristne værdigrundlag i alle tre partnerorganisationer, fx gennem de diakonale traditioner, der rummer kirkens forskellige former for socialt arbejde og omsorg for syge og svage. I nogle familiekлубber fremstår kristendommen derudover meget udtalt i VIVEs observationer. Det gælder både familiekлубber, der udspiller sig i kirkernes konfirmandlokaler, hvor der ofte er sognemedhjælper som tovholdere. Men det kan også gælde familiekлубber i andre lokaler og er ikke forbeholdt familiekлубber i en enkelt partnerorganisation.

De herskende værdier kredser her om næstekærlighed og ønsket om at give støtte og omsorg til sårbare børnefamilier. Derudover er der i nogle familiekлубber en del kristne ritualer indlejret, så som bordbøn, kristne sange og højtlesning fra børnebibelen for børnene, ligesom nogle af de frivillige i disse familiekлубber motiverer deres deltagelse med kristne værdier. I andre familiekлубber kommer kristendommen især til udtryk gennem det kirkelige rum og en stemning af medmenneskelighed, rummelighed, omsorg og åbenhed over for sårbare mennesker. I familiekлубber med udtalte kristne værdier hersker der også et ønske om, at børnene skal mødes med omsorg og anerkendelse og inkluderes i et fællesskab med omsorgsfulde og anerkendende voksne.

Nogle steder er familiekлубben en naturlig del af den lokale sognemedhjælperes arbejde. Her er der ofte fokus på at videregive information om de øvrige aktiviteter, kirken tilbyder for familier som fx ungeklub, børnegudstjeneste, baby rytmik og legestue. Andre steder drives familiekлубben med kristne værdier af frivillige fra KFUM-Spejderne, FDF eller KFUM's Sociale Arbejde.

Der er nogle steder også et ønske om at bidrage til at give familier og børn kristne værdier, og både frivillige og sognemedhjælperer giver udtryk for, at de bl.a. er motiveret af, at de kan knytte an til kirkens øvrige aktiviteter. I boks 4.3 beskrives en observation fra en kirke som familiekлуб.

Boks 4.3 Kirken som familiekлуб

Marianne er sognemedhjælper i kirken. Hun har engageret tre af de aktive i kirken til at komme og være med til at arrangere familiekлубben. Familierne har hun prikket. De er de familier fra lokalområdet, som hun ved har det svært. Hun kender dem fra legestue og det almindelige diakonale arbejde i byen. Og så er det to familier med overskud, der lige har købt hus lidt uden for byen.

I dag har Marianne og de frivillige planlagt, at alle familier skal have en ret med fra det land, som de stammer fra. Der er både mad fra Syrien, Sverige, Rusland og Spanien.

"Hvor ser det lækkert ud", siger Susanne. Hun er frivillig i familiekлубben og kommer efter sit arbejde som fysioterapeut. "Jeg tror på, at vi kan være med til at give familierne nogle gode oplevelser, som kan være med til at løfte dem lidt", siger hun.

Hver familie skal fortælle om sin medbragte ret og pege på et kort og vise, hvor de kommer fra. Familierne er gode til at lytte til hinanden og stille spørgsmål. Marianne fortæller, at hun en del af sin opvækst boede i Sverige, så derfor har hun taget svensk pølseret med. En af de frivillige har boet i Spanien i en del af sit liv og har taget spansk mad med. Og en familie fra Rusland har en russisk gryderet med pasta med. Den minder lidt om dansk spaggetti med kødsovs, siger en dansk familie. Men den russiske familie siger, at den smager lidt anderledes. Nogle af familierne takker Gud for mad, og der ligger børnebøger på legetæppet, som omhandler Gud, der skabte verden.

Når familiekлубben foregår i kirkerne, er lokalerne ofte store og bruges også til konfirmandforberedelse og andre aktiviteter. Der er nogle gange også et storkøkken tilknyttet, andre gange et mindre køkken. Når familiekлубben foregår i andre lokaler, kan det både være store og små lokaler. I kirkerne vil det ofte være sognemedhjælperen, der sørger for at opbevare familiekлубbens ting. I de familiekлубber, som VIVE har besøgt, er det de frivillige og enkelte ansatte, der står for at arrangere og igangsætte aktiviteterne/legene til familierne, og der er ofte et tæt program og en tæt facilitering.

Skolen som familiekлуб

En anden del af familiekлубberne udspiller sig i køkkener og tilstødende lokaler på folkeskoler og friskoler. Her er familiekлубberne domineret af de frivilliges personlige normer og værdier og af madlavning, spisning og leg. Ligesom i spejderhytten er der god plads – både ude og inde – og alle tænkelige legesager er i den tilstødende SFO. Men familiekлубbens egne ting kan ikke opbevares, og de frivillige må tage tingene med frem og tilbage. Legepladsen udenfor kan bruges mellem madlavning og aktiviteter, og køkkenet bruges til at forberede maden. Rumene er indrettet i børnehøjde med lave stole og borde og plads til at løbe. Det er godt for de mindre børn, mens voksne og store børn kan have vanskeligere ved at slappe af. De frivillige har typisk en eller anden tilknytning til skolen. Enten er de aktive forældre, kender ansatte på skolen eller arbejder der selv. De kan også bo tæt på. I boks 4.4 ses en observation i en familiekлуб på en skole.

Boks 4.4 Skolen som familiekлуб

Det er rigtig dejligt solskinsvejr i dag. Næsten alle familier er ude på legepladsen i det gode vejr. Legepladsen er tryk, da den er lukket af med hegn. Børnene leger, og forældrene snakker. Et par frivillige står i skolekøkkenet og laver mad til familieklubben. De bander lidt over, at nogle af ovnene ikke virker – det forsinker madlavningen. *"Ååhr, det gamle lort"* siger Marlene, der har det store overblik over madlavningen. *"Det må jeg lige sige til Mads på mandag – men måske han godt ved det"*, siger hun til den anden frivillige, der også laver mad. Mads er lærer på skolen og en af Marlenes gode venner.

Ditte, en anden frivillig, prøver ude på legepladsen at råbe familierne op *"Koooom – hvem vil være med til at lege ståtroid?"*. Et par børn løber hen til Ditte, men de fleste fortsætter den leg, de var i gang med, og forældrene snakker videre. Det er ikke nemt at råbe alle familierne op. De hygger sig allerede. Det lykkes Ditte at få tre børn og to mødre til at lege ståtroid. De leger en 20 minutters tid, og så råber Marlene inde fra køkkenet, at de skal komme ind og få mad.

Idet der ikke er et sæt dominerende værdier på forhånd, er familieklubben til gengæld domineret af de frivillige og af de mest dominerende familiers værdier og normer. Nogle steder er meget regelstyrede og har fx hængt regler op på væggen, som de frivillige har formuleret. Andre steder er der en større fleksibilitet og rummelighed, og familierne skaber selv de sociale regler i rummet i samspil med de frivillige.

Beboerlokale i en boligsocial helhedsplan som familiekлуб

En del af familiekubberne udspiller sig i beboerlokaler i almene boligorganisationer i forbindelse med boligsociale helhedsplaner. Boligsociale helhedsplaner er sociale projekter, der udspiller sig i partnerskab mellem kommune og almen boligorganisation, og som via konkrete aktiviteter adresserer boligområdets sociale udfordringer med eksempelvis et stort antal beboere uden for arbejdsmarkedet og beboere af anden etnisk oprindelse end dansk, kriminalitet og lignende. Boligsociale helhedsplaner rummer målsætninger om at løse sociale problemer, inddrage beboerne og skabe attraktive boligområder. Nogle steder udspiller familieklubben sig i beboerlokaler i almennyttige boligafdelinger uden boligsociale helhedsplaner.

Beboerlokalerne bærer præg af at blive brugt til mange forskellige aktiviteter og arrangementer i området. Derfor ser familiekubbens lokaler forskellige ud fra gang til gang. Det er også forskelligt, om lokalerne er store eller små. Nogle gange kan familieklubben ikke være sikker på, at de har de aftalte lokaler, da der afholdes beboermøde, eller et nærtliggende møde betyder, at de skal være hurtigere færdige end planlagt. Der er ofte andre aktiviteter i lokaler ved siden af, og familiekubbens frivillige må tage familiekubbens ting med hjem. I boks 4.5 ses en observation i en familiekлуб i et beboerlokale i en boligsocial helhedsplan.

Boks 4.5 Beboerlokale i en boligsocial helhedsplan som familiekлуб

Kirsten og Marika kommer en halv time, før familiekлубben starter. De skal lige sikre sig, at borde og stole står, så familiekлубben kan spise mad. *"Nogle gange står de stillet op som i en biograf"*, fortæller Kirsten. Og så skal de varme maden. Marika bor i blokken skråt overfor og har lavet maden på forhånd. *"Hvis vi ikke har lavet det meste mad på forhånd, kommer vi til at bruge hele familiekлубbens tid på at lave mad"*, siger Kirsten. *"Og så bliver børnene utidige og for trætte til at spise"*.

Pitabrød og kød er i ovnen, og familierne begynder at komme. Der er mange somaliske familier, og Marika og Kirsten, der også er frivillig i andre boligsociale aktiviteter, kender dem fra andre sammenhænge.

Den ene somaliske mor er allerede i gang med at udrede en konflikt mellem to af sine sønner. Det er svært at forstå, hvad det handler om, da det foregår på deres eget sprog. Men to minutter efter slår sønnerne over i fejlfrit dansk. *"Vi går ud og spiller fodbold"*, siger de til de to frivillige. De har selv taget deres fodbold med, og de der stille indendørs lege, det har de ikke temperament til. Marika og Kirsten sætter tuscher, papir, lim og glimmer frem, som børn og familier kan hygge sig med, mens de venter på maden. Nogle af børnene sætter sig, andre går med ud til de to drenge og spiller fodbold. Der er en stor boldplads uden for beboerhuset.

Nogle gange er der en fodboldbane eller et græsareal til rådighed uden for, andre gange en mindre legeplads. Nogle gange er der også et storkøkken med industriopvaskemaskine, så oprydning og opvask kan gennemføres hurtigt.

De frivillige bor enten i området eller er allerede involveret i andre aktiviteter, og familierne er også beboere i boligområdet. Nogle steder har medarbejdere i den boligsociale helhedsplan stillet krav om, at der alene må deltage familier fra det konkrete boligområde, og de frivillige er også frivillige i de boligsociale aktiviteter. Der er en stemning af, at de fleste kender hinanden fra opgangene, og der er en meget lokal forankring samt en tydelig kobling til øvrige boligsociale aktiviteter såsom fællesspisning, lommepengeprojekter, socialrådgivning, økonomisk rådgivning, fællesskabskabende aktiviteter og mentorordninger. Nogle gange har medarbejdere fra den boligsociale helhedsplan også inviteret en kommunal socialrådgiver med, som familierne kan søge rådgivning hos. Nogle gange deltager de boligsociale medarbejdere selv, andre gange gør de ikke.

De herskende værdier er præget af de særlige demokratiske fællesskabsværdier, der hersker i den almene sektors beboerdemokrati og i de boligsociale helhedsplaner, samt ambitioner om at bidrage til at løse boligsociale udfordringer. Der er nogle gange mange familier af anden etnisk oprindelse end dansk i familiekлубberne. Nogle gange er de frivillige meget styrende og normsættende og sætter skilte op med regler og giver udtryk for, at de gerne vil adfærdspåvirke familierne. Andre gange agerer de frivillige alene faciliterende og med fokus på de praktiske opgaver.

Opsamling typer af familiekлубber

Idet familiekлубberne er analytiske kategorier, ser vi blandt de 14 familiekлубber mange konkrete overlap. Det kan fx være mellem 'Spejderhytten som familiekлуб' og 'Kirken som familiekлуб', når familiekлубben i spejderhytten bærer præg af tydelige kristne værdier. Vi ser til gengæld ingen overlap mellem 'Kirken som familiekлуб' og 'Beboerlokale i en boligsocial helhedsplan', idet der ikke er spor af kristendom i de familiekлубber, der finder sted i boligsociale helhedsplaner. Til gengæld kan en familiekлуб på en skole godt være præget af spejderværdier, hvis det er frivillige fra KFUM-Spejderne og FDF, der driver den.

I de fire analytiske kategorier kobler vi derfor 1) fysisk lokation med 2) herskende værdier og kultur, samtidig med at vi betoner, at variationen af de 14 familiekubber betyder, at der ikke altid i praksis er en-til-en overensstemmelse. I Tabel 4.1 præsenterer vi eksempler på VIVEs 14 familiekubber i relation til henholdsvis lokationer og værdier. Af hensyn til familiekubernes anonymisering viser vi alene eksempler og ikke et fuldt overblik.

Tabel 4.1 Eksempler på fordeling af lokationer og værdier

Lokationer	Værdier
Kirke	Spejder, kirke
Spejderhytte	Spejder, kirke
Kirke	Kirke
Beboerhus	Beboerhus,
Skole	Kirke, spejder

Kilde: VIVEs analyse af fire familiekubertyper i det kvalitative materiale.

4.2 Aktiviteter i familiekubberne

En væsentlig del af familiekubberne er de fire ben, der er beskrevet i det indledende kapitel og i konceptbogen til projektet. Det er henholdsvis måltidsfællesskabet, leg og legende læring, støtte og rådgivning og brobygning til civilsamfundet og det offentlige. I det følgende præsenteres, hvordan de fire aktivitetstyper udspiller sig i de 14 familiekubber, som VIVE har besøgt.

Det er aktiviteterne, der danner ramme om fællesskaberne og netværkene i familiekubberne, og familierne er i større eller mindre grad sammen gennem aktiviteterne.

4.2.1 Måltidsfællesskabet

Måltidsfællesskabet er en kerneaktivitet i familiekubberne og består i, at familier og frivillige laver mad og spiser sammen.

Det fremgår af VIVEs observationer, at de frivillige ofte har lavet maden på forhånd, og at familierne hjælper til med mindre opgaver, så som at skrælle gulerødder og kartofler. Flere steder har det været erfaringen blandt de frivillige, at det har været nødvendigt, for at madlavning og spisning ikke dominerede hele familiekubens tidsrum. Det tager lang tid at lave mad til mange mennesker, der deltager mange familier med små børn i familiekubben, og de kan ikke vente med at spise mad til hen mod slutningen af familiekubben.

Der er enkelte familiekubber, hvor familierne helt eller delvist står for måltidsfællesskabet, men det fremgår af interview med familier og frivillige, og af VIVEs observationer, at det især er en opgave, som de frivillige varetager. Måltidsfællesskabet er den aktivitet i familiekubberne, som fylder det meste af familiekubernes forløb og af de frivilliges tid og opmærksomhed. Men ikke nødvendigvis i samme grad af familiernes tid.

4.2.2 Leg og legende læring

Lege for børn og voksne er også en central del af familiekubens aktiviteter.

Det fremgår af VIVEs observationer i de 14 familiekubber, at legene både gennemføres med og uden forældrene i familiekubberne. Nogle lege er egentlige fælles lege for hele familien, andre

er især rettet mod børnene. Aktiviteterne kan være rettet mod alle børnene eller mod grupper af børn. Der er både lege ved bordet (male på glas, tegne, leg med perler og lignende) og lege på gulvet (rundkredse, tag-fat lege og lignende) og lege udendørs (bål, boldspil og lignende).

Det fremgår også af VIVEs observationer, at de frivillige er tovholdere på igangsættelse og facilitering af lege i alle de familiekubber, som VIVE har besøgt. Men det er forskelligt, hvor mange der deltager i legene. Det er også forskelligt, hvorvidt børnene deltager i legene på tværs af aldersgrupper, eller om de leger aldersopdelt. I enkelte familiekubber leges der slet ikke. Her udtrykker de frivillige i interview, at netop legeaktiviteter på tværs af voksne og børn opleves som mindre relevant, og der er i disse familiekubber i højere grad fokus på uformelt socialt samvær.

I nogle familiekubber igangsætter de frivillige lege både før og efter maden, i andre familiekubber alene før eller efter maden. I de familiekubber, hvor de frivillige ikke alene har fokus på mad, børn og aktiviteter, men også faciliterer relationer mellem forældrene, leger børnene også på kryds og tværs af alder.

4.2.3 Støtte og rådgivningsindsats

Støtte og rådgivningsindsats i familiekubben består af, at de frivillige enten henviser familierne til støtte og rådgivning andre steder i lokalområdet eller integrerer støtte og rådgivning i familiekubben.

Det fremgår af VIVEs observationer og interview med familier og frivillige, at der stort set ikke henvises til støtte og rådgivningstilbud i de 14 familiekubber, som VIVE har besøgt. Der kan være enkelte individuelle dialoger mellem frivillige og familier, hvor familierne har fået nogle gode råd om konkrete støtte- og rådgivningstilbud, som de frivillige har haft kendskab til. Men det er ikke et kontinuerlig og systematisk del af familiekubberne på samme måde som måltidsfællesskabet og legene. Det bekræftes af projektmedarbejderne i projektgruppen, der fx fortæller:

Rådgivningen foregår jo over måltidet fx, ikke? Altså, det er sådan en meget uformel rådgivning, når der er en familie, der ser, hvordan man håndterer en konflikt omkring et barn, der ikke kan lide tomater. Eller: "Ej, jeg ved sgu ikke lige, jeg har ikke penge til en cykel, er der nogen, der kan ... kender nogen, der har en cykel?". Så på den måde er der jo noget støtte og rådgivning. Men jeg tror helt ærligt ikke, at de er ret gode til denne her støtte-rådgivningsdel.

Det fremgår også af VIVEs observationer af de frivilliges træning, at der i løbet af 2019 er kommet øget fokus på støtte og rådgivning til træningen. Men på VIVEs casebesøg på 14 cases er der ikke fokus på støtte og rådgivning.

Det er VIVEs vurdering, at det manglende fokus ikke alene kan afhjælpes ved hjælp af understøttelse på træningsdagene. Nogle frivillige fortæller i interview, at deres relation til familierne ikke er tæt nok til, at de kan 'komme med gode råd'. De vil opleve det som grænseoverskridende og bedrøveligt at komme med gode råd om støtte- og rådgivningstilbud til familierne. En projektmedarbejder i projektgruppen fortæller i interview:

Men jeg tror, de frivillige ledere synes, at det er enormt svært. Hvordan gør man lige – på en ikke-akavet måde – familien opmærksom på, at "nu kommer du jo her hos

os, og så har du adgang til en brevkasse og rådgivning, fordi det mener jeg, du har brug for". Hvordan kan man gøre det på en måde, hvor det ikke er akavet?

Medarbejdere i projektgruppen fortæller også, at det ind imellem har fungeret, når der er opbygget tillid, og familierne har åbnet sig, fx i forbindelse med madlavning eller opvask og en konkret dialog, hvor familierne selv udtrykker, at de har nogle udfordringer:

Støtte og rådgivning kommer først, når familien åbner sig op og fortæller om, at de har et issue, og at der er noget, som de har svært ved. Det har i hvert fald været den måde, jeg har set det fungere på. Og jeg har nu også hørt, at der, hvor det har fungeret, der har det været, fordi man er kommet til at stå sammen om opvasken efter spisning og talt om et eller andet, hvor rummet opstår, og hvor man kan tale om det her, hvor de frivillige så selvfølgelig skal være skarpe på at hjælpe dem videre.

Nogle frivillige har ikke haft kendskab til, at der var forventninger om støtte og rådgivning. Andre giver udtryk for, at tiden i familieklubben allerede er fyldt ud med måltidsfællesskab og lege, og at de ikke oplever, at der er plads til yderligere, da familierne også skal have tid til uformelt samvær og relationsdannelse. Derudover er det VIVEs vurdering, at mange frivillige ikke har kendskab til mulige relevante støtte- og rådgivningstilbud lokalt.

Det skal bemærkes, at VIVE især har besøgt familiekubber, der gennemførte første 6-måneders forløb. Ifølge projektgruppen øges fokus på støtte og rådgivningen, når frivillige gennemfører andet og tredje 6-måneders forløb. Dette med baggrund i, at de bliver mere erfarne og kan overskue mere. Men VIVE kan ikke se dette i vores data.

4.2.4 Brobygning til civilsamfundet og det offentlige

Brobygning i familieklubben består af, at de frivillige bygger bro til lokalområdet og andre civile, offentlige og private tilbud og aktiviteter i lokalområdet.

Det fremgår af VIVEs observationer og interview med familier og frivillige, at der som oftest ikke gennemføres brobygningsaktiviteter i familieklubben. Der kan være enkelte individuelle dialoger mellem frivillige og familier, hvor familierne har fået nogle gode råd om konkrete civile og offentlige tilbud, der 'viser vejen'. Det er tydeligt, at familiekubber i boligsociale helhedsplaner henviser familierne til aktiviteter i helhedsplanen, mens familiekubber i FDF henviser familierne til aktiviteter i FDF, og familiekubber i kirkelige lokaler henviser familierne til kirkens aktiviteter og så fremdeles. Men det fremgår af VIVEs observationer, at henvisning til andre civile og offentlige tilbud i lokalområdet som en individuel eller kollektiv rådgivning ikke er en systematisk og integreret del af familiekubbernes virke.

I løbet af 2018 og 2019 har projektgruppen styrket fokus på brobygning på træningsdage og i revideret udgave af konceptbogen. Brobygning er også lokalsamfundet 'lige uden for døren' og kan bestå i, at familieklubben går på biblioteket, deltager i lokale arrangementer eller går på legepladsen i lokalområdet og laver snobrød. I den betydning af brobygning har der været episoder af brobygning i nogle af de 14 familiekubber, som VIVE har besøgt. Det er sket som en naturlig del af de fælles mad- og legeaktiviteter og ikke som en ny aktivitet.

Nogle frivillige fortæller i interview, at tiden i familieklubben allerede er fyldt tilstrækkelig ud med måltidsfællesskab og lege, og at det er svært at have plads til mere. Det fremgår også af VIVEs observationer, at det – i stil med overvejelserne vedrørende støtte og rådgivningstilbud

– er vanskeligt at have tid og rum til flere inputs udefra, da familierne også skal have tid til at danne netværk.

En medarbejder i projektgruppen bekræfter, at det er vanskeligt for de frivillige at finde rum til at arbejde med brobygning:

Det er ikke lykkedes særligt godt [at arbejde med brobygning]. Jeg tror simpelthen, at alene det at få klubben til at fungere med fællesspisning og aktiviteter, det sådan set gør, at vores frivillige derude synes, de har nok i hænderne. Der er ikke overskud til også at arbejde med brobygning.

Det kan være vanskeligt at finde rum til at arbejde med brobygning på måder, der rækker ud over at deltage i lokale åbne rum og arrangementer. Det er VIVEs vurdering, at mange frivillige heller ikke har et stort lokalt netværk og kendskab til andre aktører og tilbud, der kan bygges bro til.

Det skal bemærkes, at VIVE især har besøgt familieklubber, der gennemførte første 6-måneders forløb. Ifølge projektgruppen øges fokus på brobygningsaktiviteter, når frivillige gennemfører andet og tredje 6-måneders forløb. Dette med baggrund i, at de bliver mere erfarne og kan overskue mere. Men VIVE kan ikke se dette i data.

4.3 Fokus på beskæftigelse

Det fremgår af fondsansøgningen, at der var ambitioner om at koble familieklubberne til beskæftigelsesindsatser, der kan bringe sårbare borgere uden arbejde tættere på arbejdsmarkedet. I de 14 familieklubber, som VIVE har besøgt, kobles der ikke til egentlige beskæftigelsesindsatser i offentligt regi. Jobcentre og beskæftigelseskonsulenter i offentligt regi bidrager i nogle familieklubber – i lighed med lærere, pædagoger, sundhedsplejersker og andre offentlige ansatte – med at henvise familier til familieklubberne. Projektgruppen fortæller, at de arbejder på at udbrede det samarbejde.

Det kan naturligvis forventes, at i det omfang de mest sårbare familier (via deltagelse i familieklubben og ejerskab og bidrag) kan styrke deres selvværd, trivsel, forældrekompetence og netværk, kan de samtidig komme tættere på arbejdsmarkedet.

De frivillige i de 14 familieklubber, som VIVE har besøgt, har ikke fokus på familiernes beskæftigelse. At arbejde med jobskabelse opleves af flere som vanskeligt. Nogle frivillige udtrykker, at de oplever en modsætning imellem, at 1) arbejde med at skabe et fællesskab for både sårbare og ressourcestærke familier, hvor det ikke er nødvendigt at være visiteret og forholde sig til, om folk har job eller ej, og 2) at begynde at arbejde med jobskabelse.

4.4 Træning af de frivillige

Der har været gennemført 2-3 træningsdage hvert halve år for frivillige. Træningsdagene forløber fra kl. 9 til 17, og der er tilbud om at blive og spise middag bagefter, hvilket de fleste deltagende frivillige tager imod. Der har også været gennemført enkelte opsamlingsstræningsdage med et lidt kortere program.

Træningsdagene har været for både nye og erfarne frivillige. Nogle programpunkter har været fælles, hvorimod andre har været opdelt for henholdsvis nye og erfarne frivillige.

Programmet på træningsdagene er fordelt mellem faglige oplæg fra eksperter udefra og oplæg fra projektpartnerne, fra Center for Frivilligt Socialt Arbejde samt sparring og videndeling de frivillige imellem. Da en del frivillige deltager i flere træninger, skifter det faglige oplæg fra gang til gang. Det fremgår af VIVEs interview med frivillige, at ikke alle frivillige deltager i træningen og finder det relevant at deltage.

I Tabel 4.2 ses et eksempel på et program fra en træningsdag for frivillige inddelt i program for nye frivillige og erfarne frivillige.

Tabel 4.2 Træningsdag for frivillige september 2019

Program for træningsdag for frivillige september 2019, nye frivillige	Program for træningsdag for frivillige september 2019, erfarne
<ul style="list-style-type: none"> - Morgenbrød - Velkomst og fælles opstart med de erfarne frivillige - Hele Danmarks Familieklub – drømmen og konceptet - Sådan ruster forældre børn til livet – inspiration til børns karakterdannelse og frivilligt arbejde med udsatte familier. Foredrag med Sofie Münster - Fælles frokost - Hele Danmarks Familieklub – drømmen fortsat - Hvad, hvorfor, hvordan, hvad nu hvis ...? De 4 børnetyper - Sådan bygger vi en spændende bro til alt det lokale - Sjovt sammen om sagen – det gode teamsamarbejde ved Center for Frivilligt Socialt Arbejde - Mindsafari. 	<ul style="list-style-type: none"> - Morgenbrød - Velkomst og fælles opstart med de nye frivillige - Guld-væg – fortællinger fra familiekлубberne - Sådan ruster forældre børn til livet – inspiration til børns karakterdannelse og frivilligt arbejde med udsatte familier. Foredrag med Sofie Münster - Fælles frokost - 3 gratis konsulenter - Hvad, hvorfor, hvordan, hvad nu hvis ...? De 4 børnetyper - Sådan bygger vi en spændende bro til alt det lokale - Kropssprog og kommunikation – modul 2 - Mindsafari.

Kilde: Invitation til træning til nye og gamle frivillige i Hele Danmarks Familieklub september 2019.

4.5 Opsamling – familiekлубberne

Det fremgår af VIVEs observationer og interview, at aktiviteter, menu og forløb i familiekлубberne er tilrettelagt efter børnenes behov og især centreret omkring velkomst, mad, lege, evt. andre elementer og farvel.

VIVE har identificeret fire typer af familiekлубber med forskellige karakteristika og dominerende værdier. De fire typer er idealtyper, og den enkelte klub vil derfor kunne indeholde elementer fra forskellige typer, fx kirkeaktiviteter i en spejderhytte.

I **spejderhytten som familiekлуб** er der fokus på udeliv, natur og at lære børn at passe på naturen i fællesskab, frem for som enkeltindivider. De frivillige er typisk erfarne frivillige fra KFUM-Spejderne og FDF og bruger deres erfaringer herfra, ligesom de informerer familierne om deres aktiviteter. Familiekлубbens aktiviteter adskiller sig fra organisationernes øvrige aktiviteter ved, at hele familien deltager. Der er ikke specifikt fokus på sårbare familier, men derimod fokus på, at fællesskaber og aktiviteter for alle også inkluderer sårbare familier.

I **kirken som familiekлуб** er der kristne værdier i form af værdier om næstekærlighed og omsorg for de sårbare, og nogle gange er kirkens sognemedhjælper tovholder. Der kan være bordbøn, kristne sange og højtlesning af børnebibelen, og ofte er der et tæt program samt fokus på at videregive informationer om kirkens øvrige aktiviteter. Sognemedhjælperens tætte lokale netværk har både engageret familier og frivillige til at deltage.

I **skolen som familiekлуб** laver de frivillige mad i skolekøkkenet, mens andre frivillige leger med børnene enten udendørs eller indendørs. De frivillige har typisk et netværk på skolen eller arbejder der selv, og familiekлубben er præget af de frivilliges personlige normer og værdier. Nogle steder er meget regelstyrede, og de frivillige har hængt regler op på væggen. Andre steder er der en større fleksibilitet og rummelighed.

Familiekлубber i et beboerlokale i en almen boligafdeling og i en **boligsocial helhedsplan** består af familier fra det konkrete boligområde, og også de frivillige er typisk frivillige i den boligsociale helhedsplan i forvejen. Det er meget lokalt forankrede familiekлубber, der bærer præg af, at folk kender hinanden fra opgangene. Ofte er der mange familier af anden etnisk oprindelse end dansk, og der kobles til øvrige aktiviteter i den boligsociale helhedsplan som fx mentorordninger, lommepegeprojekter, rådgivninger. De herskende værdier er præget af, at de boligsociale helhedsplaner har til formål at løse sociale udfordringer, og familiekлубben er et middel hertil.

VIVEs observationer og interview viser også, at måltidsfællesskabet dominerer familiekлубben, at de frivillige ofte har lavet maden på forhånd, og at familierne hjælper med mindre opgaver. Lege gennemføres både med og uden forældrene og på tværs af aldersgrupper og inddelt i aldersgrupper. Der er også både indendørs og udendørs lege.

I de 14 familiekлубber, VIVE har besøgt, er det de frivillige, der igangsætter og faciliterer lege. I enkelte familiekлубber er der ikke interesse for at lege. Det fremgår af VIVEs observationer og interview, at der stort set ikke henvises til støtte og rådgivningsindsatser. Nogle frivillige har svært ved at bringe støtte og rådgivningsmuligheder på banen i dialogen med familierne, andre oplever, at tiden er fyldt ud med lege og mad, og at familierne også skal have rum til uformelt netværk. Det fremgår også af VIVEs observationer og interview, at der gennemføres brobygningsaktiviteter til lokalområdets åbne rum og arrangementer, men ikke til andre foreninger og offentlige myndigheder ud over i eget regi (kirkerne henviser til aktiviteter i kirken, boligsociale helhedsplaner henviser til aktiviteter i de boligsociale helhedsplaner etc.). I lighed med de frivilliges oplevelser af ikke at henviser til støtte og rådgivning, giver de frivillige udtryk for, at tiden i familiekлубben allerede er fyldt ud.

Der er ikke direkte fokus på beskæftigelse i familiekлубberne, der rækker ud over, at offentlige jobcentre og beskæftigelseskonsulenter kan henviser familier med behov til familiekлубberne. Træningen til de frivillige kombinerer faglige inputs med de frivilliges interne sparring og viden- deling.

5 Familierne i familiekлубberne

I det følgende vil vi se på, hvad der kendetegner de deltagende familier, og undersøge deres motivationer for at deltage i familiekлубben og deres oplevede udbytte. Specifikt vil vi undersøge:

- Hvem er forældrene?
- Hvordan udvikler familiernes netværk sig over tid?
- Hvordan udspiller relationerne sig mellem de voksne i familiekлубben, og hvilken betydning tillægger familierne det?
- Hvilket udbytte oplever forældrene af at deltage i familiekлубben – herunder deres personlige udbytte samt hvordan og hvorvidt de oplever sig som ligeværdige deltagere og bidragsydere i familiekлубben?

Vi undersøger de kvalitative data, og vi undersøger, hvem familierne er, baseret på baseline data fra spørgeskemaundersøgelsen. I næste rapport efteråret 2020 afrapporterer vi familiernes svar ved det opfølgende spørgeskema, 6 måneder efter at det første spørgeskema blev udfyldt.

Der vil vi undersøge, om der er nogen effekt af Hele Danmarks Familieklub i forhold til børns og forældres trivsel og netværk.

Dette kapitel bygger på både spørgeskemadata fra familierne (baseline) og på VIVEs casebæstøet blandt 14 familiekлубber samt interview med projektmedarbejdere og styregruppe og dokumentstudie.

Vi har i spørgeskemaet i alt fået besvarelser på baseline fra 281 familier. De fordeler sig på familiekлуб og venteliste som vist i Figur 5.1.

Figur 5.1 Familierne i Hele Danmarks Familieklub

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Vi vil i det følgende beskrive deltagerne ud fra en række baggrundskarakteristika, trivselsmål og mål for familieliv på baggrund af familiernes besvarelser af spørgeskemaet. Besvarelserne vises samlet for alle, både dem, der deltager i familiekлуб, og dem, der er på venteliste. De fleste analyser vises opdelt på sårbare og ikke-sårbare familier.

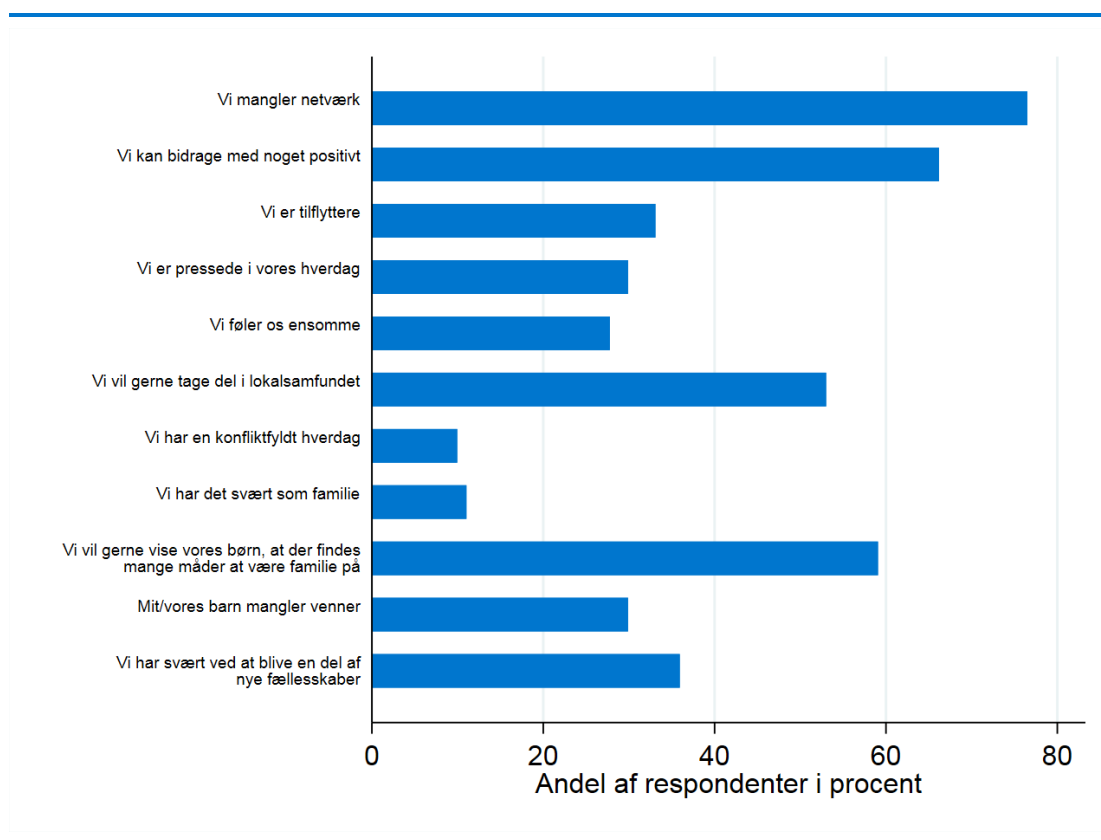
Et væsentligt udgangspunkt for en effektmåling er, at indsats- og kontrolgruppen er ens i udgangspunktet. Vi har derfor sammenlignet deltagerne i familiekлуб og familier på venteliste og finder, at der ikke er nogen statistisk signifikant forskel på de to grupper, bortset fra to enkelte spørgsmål (se Bilag 1). I resten af rapporten betragtes gruppen som en samlet gruppe. Det er først i næste rapport, hvor vi gennemfører effektmålingen, at vi vil sammenligne de to grupper igen.

Herefter analyserer vi familiernes netværk, relationer, motivation og udbytte.

5.1 Familiernes karakteristika

De 281 deltagende familier omfatter både sårbare (n = 228 svarende til 81 %) og ikke-sårbare familier (n = 53 svarende til 19 %). Som beskrevet i metodeafsnittet er opdelingen lavet, da vi ikke forventer, at der vil være nogen mærkbare ændringer over tid for de ikke-sårbare familier, eller at disse vil være væsentligt mindre end for de sårbare familier. Vi forventer, at de ikke-sårbare familier har en god trivsel allerede ved start i familieklubben, og det er derfor svært at forbedre deres trivsel. Alle familier blev ved tilmelding bedt om at angive mindst tre grunde til deltagelse. Fordelingen af de svar, familierne har angivet, ses i Figur 5.2.

Figur 5.2 Motivation for deltagelse i familieklub

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Den mest valgte motivation for deltagelse i familieklub – angivet af mere end 75 % af familierne – er mangel på netværk. Næst derefter angiver ca. 66 %, at de kan bidrage med noget positivt til familieklubberne. Mere end halvdelen af familierne har som motivation desuden angivet interesse for at tage del i lokalsamfundet og muligheden for at vise deres børn, at der findes forskellige måder at være familier på. De primære motivationsfaktorer indikerer, at de fleste familier anser familieklubber som en mulighed for at udvide deres netværk, men hvor de samtidig selv kan være bidragere til fællesskabet. Dette stemmer fint overens med projektets ambitioner om at understøtte netværk på tværs og skabe rum for, at familierne kan være aktive medskabere. I ansøgningen bliver det formuleret som en ambition om, at familierne kan bruge

egne ressourcer i ligeværdige fællesskaber med andre. Omkring en tredjedel af familierne angiver dog også, at de er pressede i deres hverdag, eller at de føler sig ensomme, og omkring 10 % angiver, at de har en konfliktfyldt hverdag, eller at de har det svært som familie.

5.1.1 Hvem er familierne?

I det følgende vises familiernes baggrundsdata både for den samlede gruppe, men også fordelt på, om de er kategoriseret som sårbare eller ej.

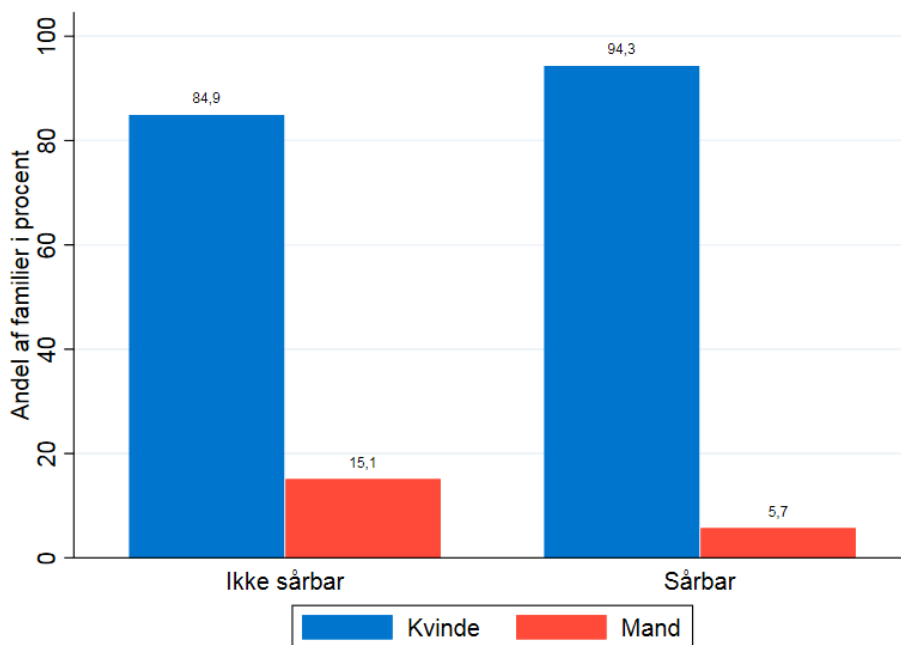
Boks 5.1 Kvantitative resultater

Respondenterne af spørgeskemaundersøgelsen (både familieklubdeltagere og familier på venteliste) beskrives ud fra en række beskrivende statistiske mål angivet i figurer. Besvarelserne beskrives ud fra gennemsnitsværdier, frekvensværdier og histogrammer, og disse angives separat for sårbare og ikke-sårbare familier.

Forskelle i besvarelser mellem sårbare og ikke-sårbare vurderes med statistiske test, **Chi²** og **t-test**. Disse er angivet i Bilag 3. Resultaterne fra testene vil løbende blive refereret til, når der angives, hvorvidt forskelle i de observerede karakteristika er statistisk signifikante.

I beskrivelsen af familierne anvendes én besvarelse pr. familie. Fra en lille andel af familierne har begge forældre besvaret spørgeskemaet. I disse tilfælde anvendes morens besvarelse. Det fremgår af Figur 5.3, at moren i langt de fleste familier er respondent på spørgeskemaet. Blandt ikke-sårbare familier er der dog en relativt større andel af besvarelser fra faren.

Figur 5.3 Kønsfordeling

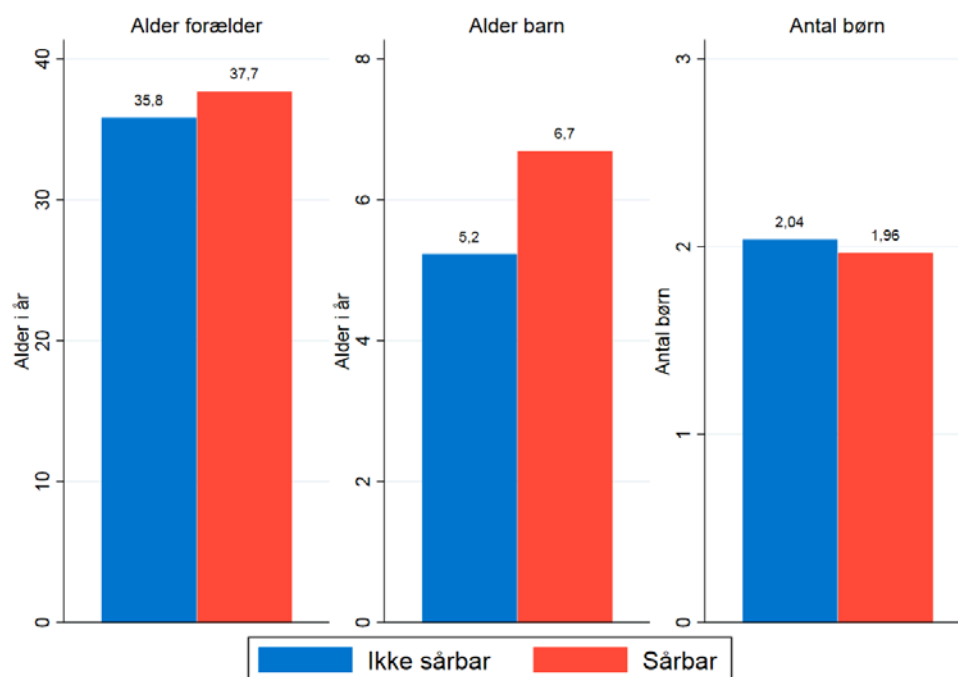

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Den gennemsnitlige alder på forældrene er 37 år, men alderen på forældrene varierer dog i høj grad og spænder fra 21 til 62 år. Af Figur 5.4 fremstår det, at forældrene fra sårbare familier i gennemsnit er ældre end forældrene fra ikke-sårbare familier. Den forskel er dog ikke statistisk signifikant. Den gennemsnitlige alder på det barn, som forældrene har valgt at svare ud fra, er 6 år. Børn fra ikke-sårbare familier er i gennemsnit lidt yngre med en gennemsnitsalder på 5 år. Der er ingen forskel i antallet af børn på tværs af sårbarhedsgrupper, hvor hver familie i gennemsnit har 2 børn, men varierer fra 1 til 5.

Figur 5.4 Alder og antal børn

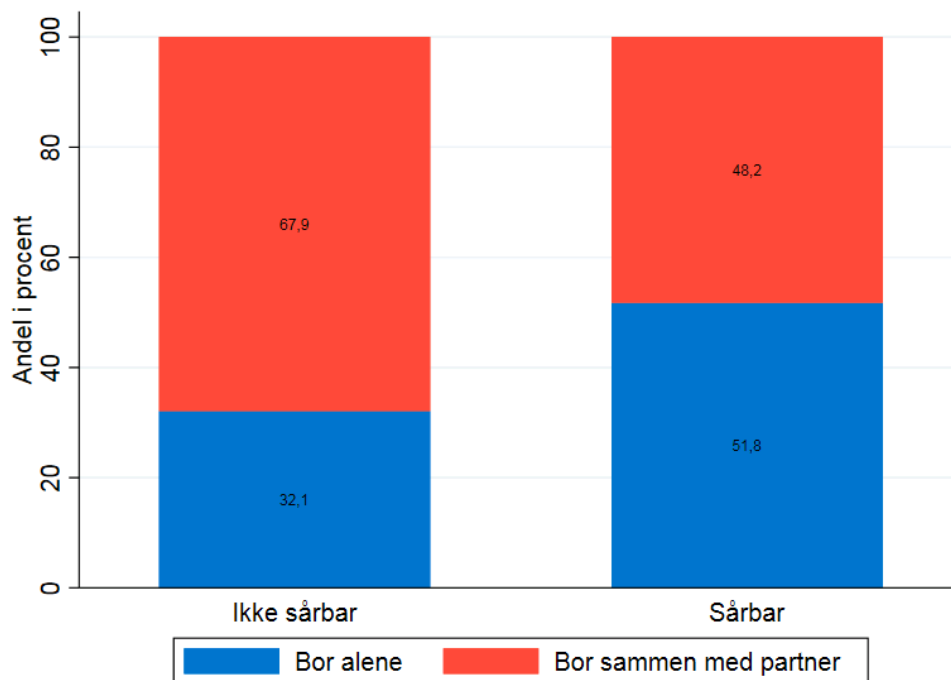

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Af Figur 5.5 fremgår det, at ca. halvdelen af de sårbare familier er enlige eller bor alene. Blandt ikke-sårbare familier er denne andel dog noget lavere. I alt 68 % af de ikke-sårbare familier bor med en fast partner, hvorimod dette kun gælder for 48 % af de sårbare familier. I eneforsørgelfamilier er ressourcerne færre end i kernefamilier, og der er forskning, der tyder på, at børn, der har oplevet familiebrud, er mere udsatte og fx oplever større problemer med psykisk mistrivsel og ensomhed (Ottosen et al., 2018).

Figur 5.5 Har du en partner eller samlever, som du bor sammen med, eller som stort set altid er hjemme hos dig?

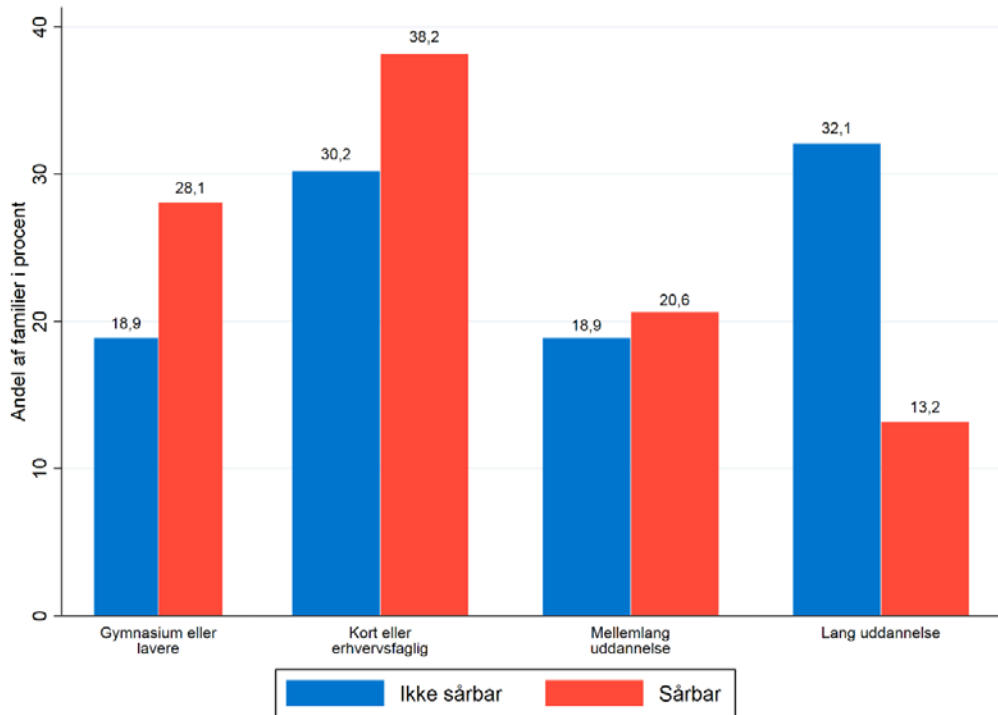
Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Uddannelse og arbejde

At de sårbare familier adskiller sig fra de ikke-sårbare familier afspejles ligeledes i det højest opnåede uddannelsesniveau. Figur 5.6 viser, at en relativt større andel af forældrene fra sårbare familier er ufaglærte med 28 %, som har færdiggjort en gymnasial uddannelse eller lavere, sammenlignet med 19 % blandt ikke-sårbare familier. Tilsvarende ses, at 32 % af ikke-sårbare forældre har en lang uddannelse modsat kun 13 % blandt de sårbare. Generelt er det gennemsnitlige uddannelsesniveau lavere blandt sårbare familier.

Figur 5.6 Uddannelsesniveau

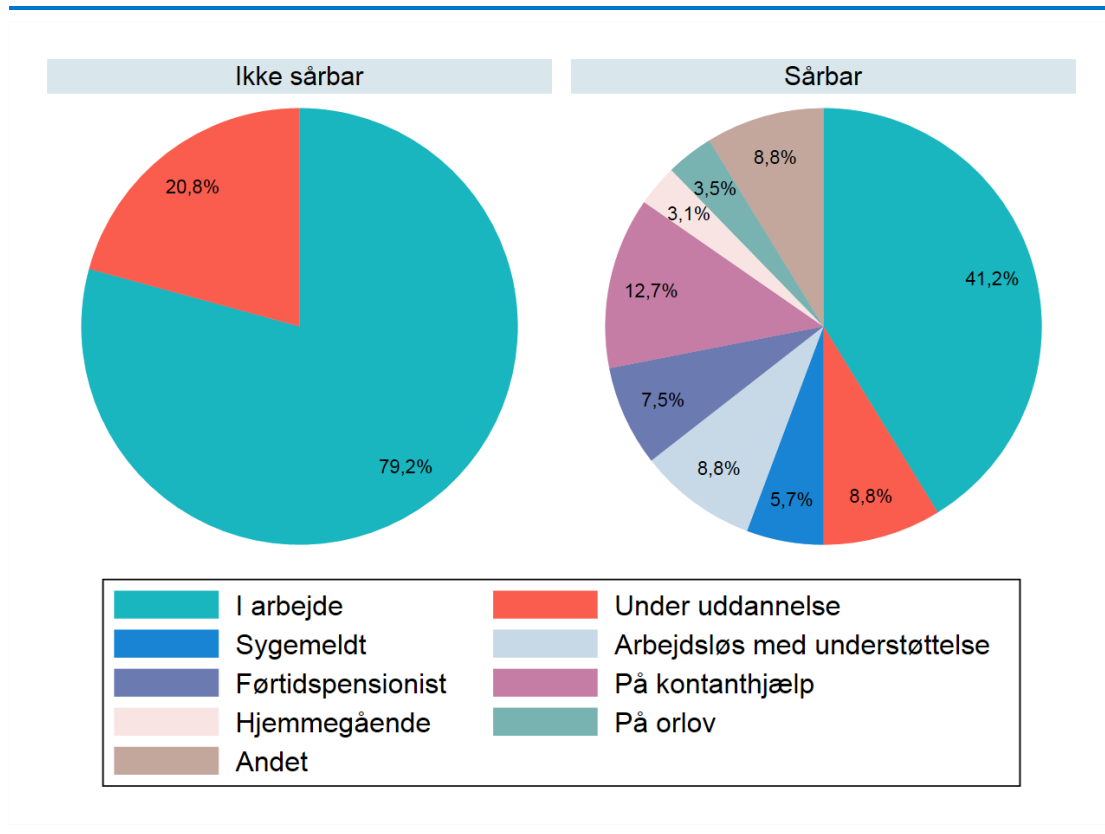

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

I den samlede stikprøve fra spørgeskemaundersøgelsen er ca. halvdelen af forældrene i arbejde (48 %), og 11 % er under uddannelse. De resterende forældre er enten arbejdsløse med understøttelse (7 %), sygemeldt (5 %), i førtidspension (6 %), på kontanthjælp (10 %), hjemmegående (2 %), på orlov (3 %) eller andet (7 %). Figur 5.7 viser forskellene i arbejdsmarkedsstatus på tværs af sårbarhedsgrupper. Eftersom arbejdsmarkedsstatus er anvendt til at definere sårbarhedsgrupper, er der markante forskelle i arbejdsmarkedsstatus imellem de sårbare og ikke-sårbare familier.

Figur 5.7 Arbejdsmarkedsstatus

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

5.1.2 Familiernes økonomi

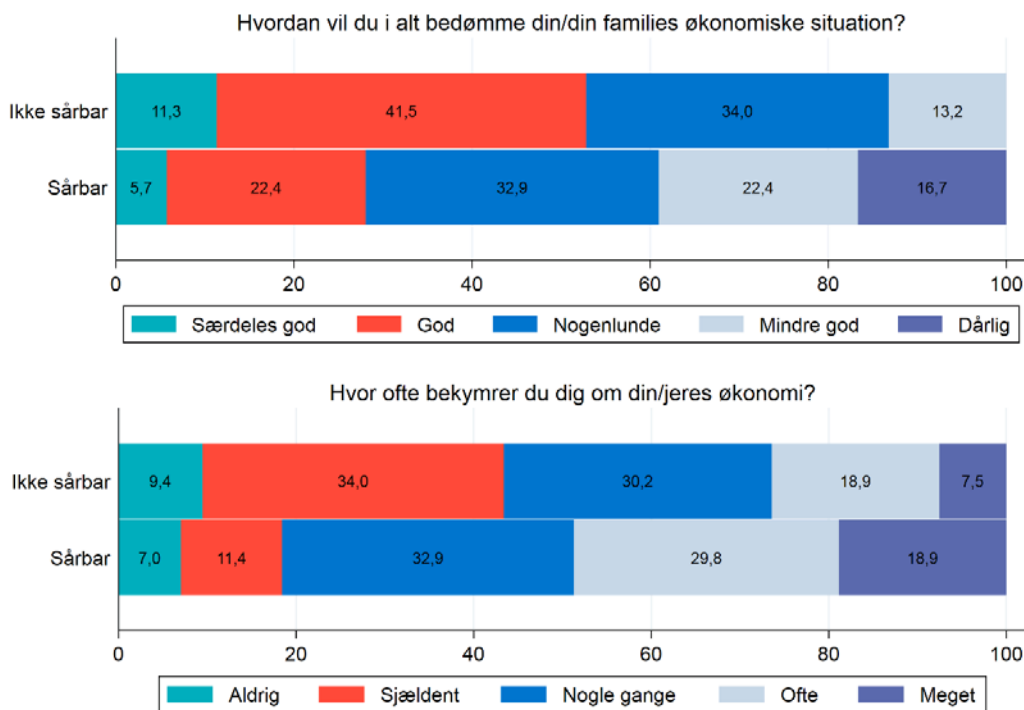
Figur 5.8 beskriver forskellene i familiernes egen bedømmelse af deres privatøkonomi og deres økonomiske bekymringer på tværs af sårbarhedsgrupper. Af figuren fremgår det, at 39 % af de sårbare familier vurderer deres egen økonomiske situation som dårlig eller mindre god, hvor kun 13 % af de ikke-sårbare har samme bedømmelse af deres økonomiske situation. Hele 53 % af de ikke-sårbare familier betragter derimod deres økonomiske situation som værende god eller særdeles god. Disse forskelle er ikke overraskende givet forskellene i højeste uddannelsesniveau og arbejdsmarkedsstatus.

Nederste del af Figur 5.8 angiver, i hvilket omfang familierne er bekymret for deres økonomi. Igen ses en betragtelig forskel på tværs af sårbarhedsgrupperne, som stemmer overens med forskellene observeret i familiernes bedømmelse af egen økonomiske situation. De sårbare familier, som i overvejende grad vurderer deres økonomiske situation som dårlig eller mindre god, udtrykker også i højere grad bekymring for deres økonomi. Mens 49 % af de sårbare familier bekymrer sig for deres økonomi ofte eller meget, gælder dette kun for 26 % af de ikke-sårbare familier.

Vi ved fra anden forskning, at børn fra familier med få ressourcer har ringere forudsætninger for at udvikle sig end andre børn. De kan fx have svært ved at deltage i de samme aktiviteter, som deres kammerater kan. Børn fra fattige familier udviser også i større udstrækning risikoadfærd som rygning og indtag af alkohol end deres mere privilegerede jævnaldrende og har højere skolefravær (Sivertsen & C.J. Montgomery, 2015). På sigt er der også en sammenhæng

imellem at vokse op i en fattig familie og lavere karakterer, færre, der får en ungdomsuddannelse og højere arbejdsløshed senere i livet (Skov & M.H. Ottosen, 2012).

Figur 5.8 Økonomisk situation og bekymringer

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

5.1.3 Sprog

Familierne er blevet spurgt, om de taler andre sprog i hjemmet end dansk. Ud af de 281 familier angiver 73 familier (26 %), at de taler et andet sprog i hjemmet end dansk. Det sprog, der tales oftest ud over dansk, er engelsk (28), men der tales også tysk, arabisk, spansk, somalisk, tyrkisk, kurdisk, farsi, fransk, italiensk, mandarin, polsk, rumænsk, svensk, ukrainsk, urdu og vietnamesisk. I alt syv har angivet kategorien "andet". Det ses her, at i en betragtelig del af familierne er der medlemmer med en anden etnisk oprindelse end dansk. Den største del omfatter europæiske sprog (47), men der er også en relativt stor del, der taler mellemøstlige sprog i familien (13).

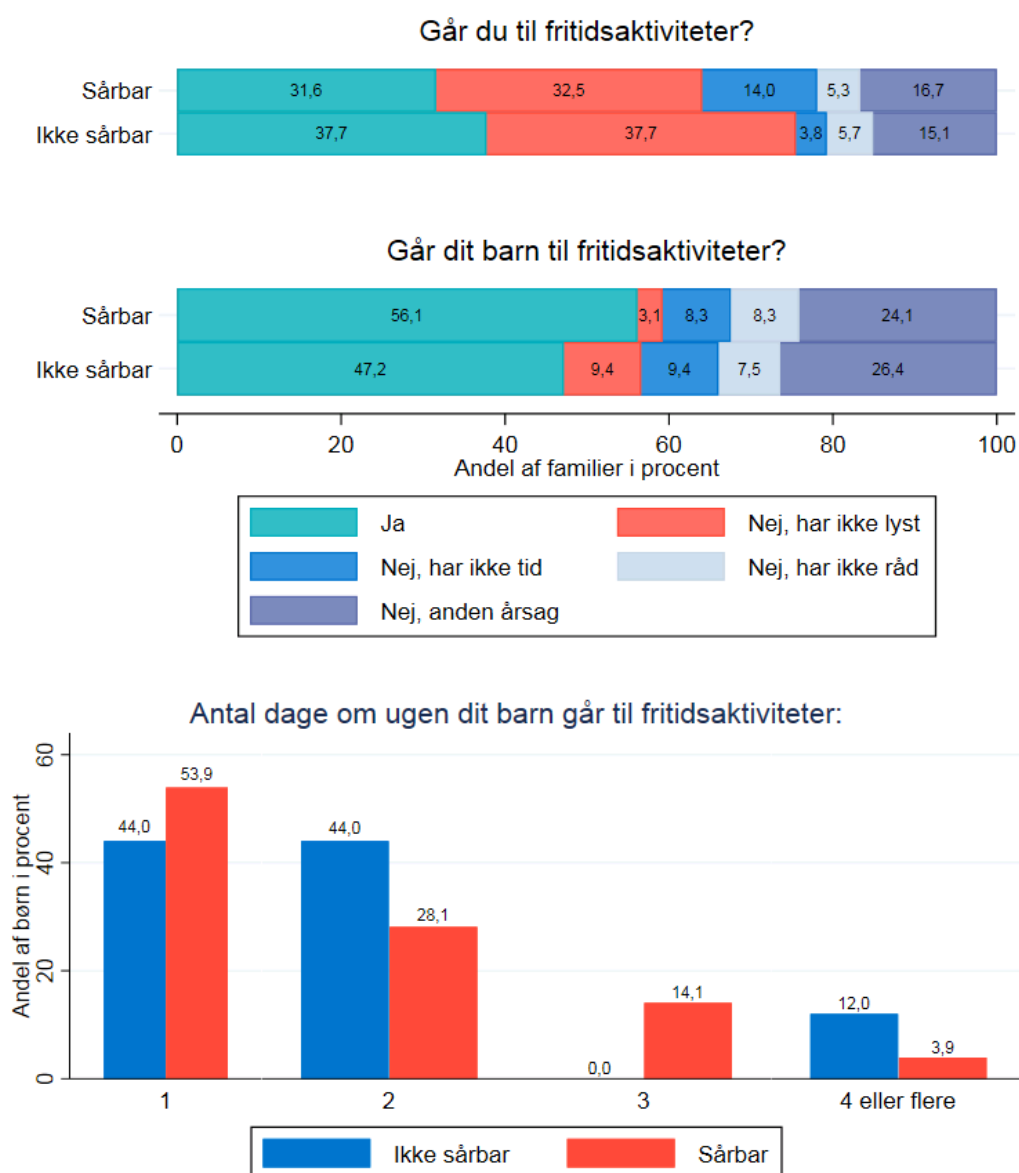
Vi ved fra andre undersøgelser, at danske børn med indvandrerbaggrund er betydeligt mere udsatte end deres majoritetsdanske jævnaldrende. Det skyldes især, at de samlet set vokser op under ringere materielle og bolig-mæssige rammer, og at deres forældre oftere står uden for arbejdsmarkedet (Ottosen et al., 2018).

5.1.4 Fritidsaktiviteter

Af Figur 5.9 fremgår det, at 38 % af forældrene fra ikke-sårbare familier deltager i fritidsaktiviteter, hvorimod dette kun gælder for 32 % af forældrene fra sårbare familier. Blandt de forældre, som ikke deltager i fritidsaktiviteter, er det primært mangel på lyst, der er forklaringen. Forældrene angiver, at omkring halvdelen af børnene deltager i fritidsaktiviteter med 56 % af børn

fra sårbare familier og tilsvarende 48 % af børn fra ikke-sårbare familier. Statistisk set måles der ikke en signifikant forskel på tværs af sårbarhedsgrupper. Af Figur 5.9 fremgår det desuden, at størstedelen af de børn, som deltager i fritidsaktiviteter, deltager 1-2 dage om ugen. Målt på gennemsnitligt antal dage med deltagelse i fritidsaktiviteter findes ingen statistisk forskel mellem sårbarhedsgrupperne. Vi ved fra tidligere forskning, at mange sårbare børn har glæde af at deltage i fritidsaktiviteter, da det giver dem mulighed for at lære mere om sig selv, for at møde rollemodeller og for at opnå anerkendelse fra andre børn og voksne (Dahl, 2007).

Figur 5.9 Fritidsaktiviteter

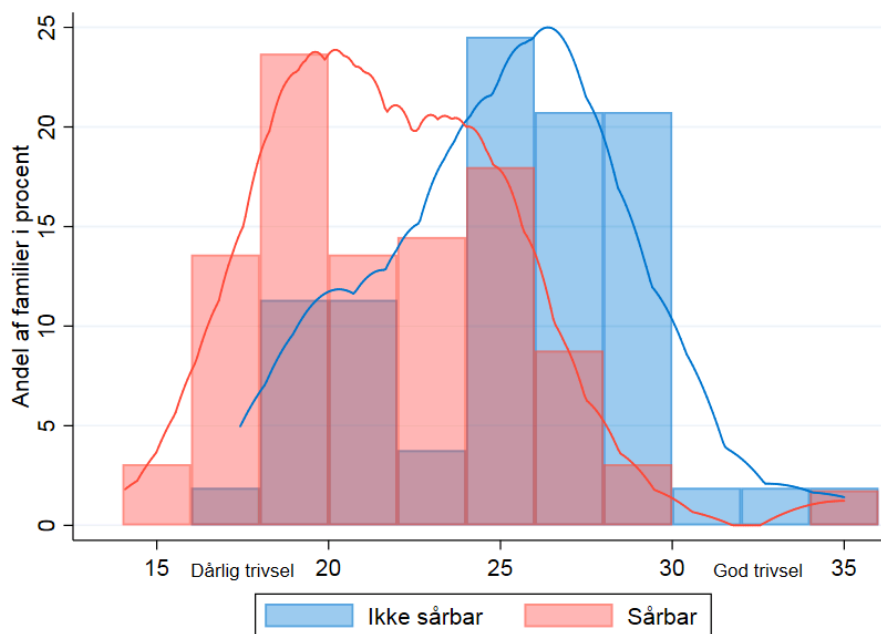
Anm.: N = 281 ("Antal dage om ugen, dit barn går til fritidsaktiviteter", N = 153).

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

5.1.5 Forældres trivsel

Forældrenes trivsel måles ud fra Short Warwick-Edinburgh Mental Wellbeing Scale (SWEMWS), hvor en høj score indikerer et højt niveau af trivsel. Forældrene er blevet bedt om at angive, hvordan de har haft det i løbet af de sidste 2 uger. Figur 5.10 viser fordelingen af forældrenes trivselsscore separat for sårbare og ikke-sårbare familier. De røde søjler angiver andelen af sårbare familier i procent for forskellige trivselsniveauer. De blå søjler angiver de tilsvarende andele for ikke-sårbare familier. Figuren inkluderer desuden estimerede tæthedsfunktioner (en såkaldt kernel density) af trivselsmålet for henholdsvis sårbare og ikke-sårbare familier. Disse kurver er tæt relateret til histogrammet og svarer til en "udglattet" fordelingskurve. Disse kurver er derfor nyttige til at visualisere forskellen mellem de to grupper. Figuren viser således, at en større andel af sårbare familier angiver et lavere niveau af trivsel sammenlignet med ikke-sårbare familier. Inden for hver sårbarhedsgruppe observeres der dog en spredning i trivselsniveauet. Selvom store andele af sårbare familier oplever en lav trivsel, er det dog ikke gældende for alle sårbare familier. På tilsvarende vis observeres en varierende grad af trivsel blandt de ikke-sårbare familier.

Figur 5.10 Forældres trivsel

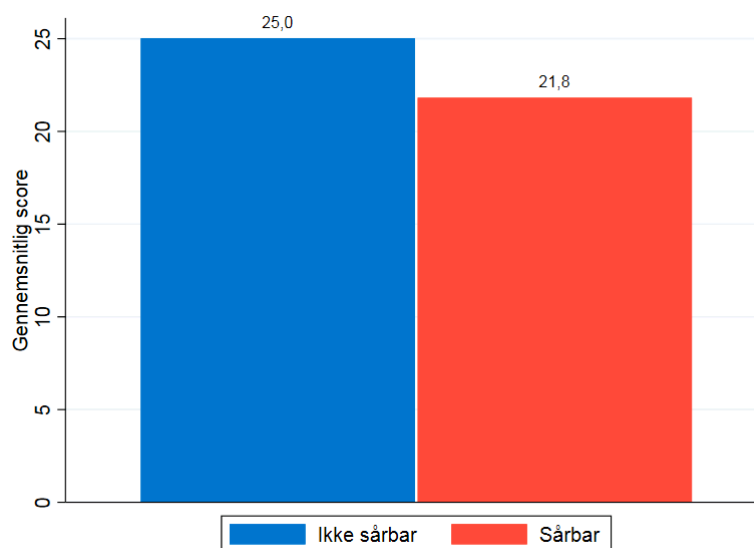

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

En sammenligning af trivsel på tværs af sårbarhedsgrupper afslører en gennemsnitlig og signifikant lavere trivsel blandt forældre fra sårbare familier. Dette er vist i Figur 5.11.

Figur 5.11 Forældres trivsel i gennemsnit

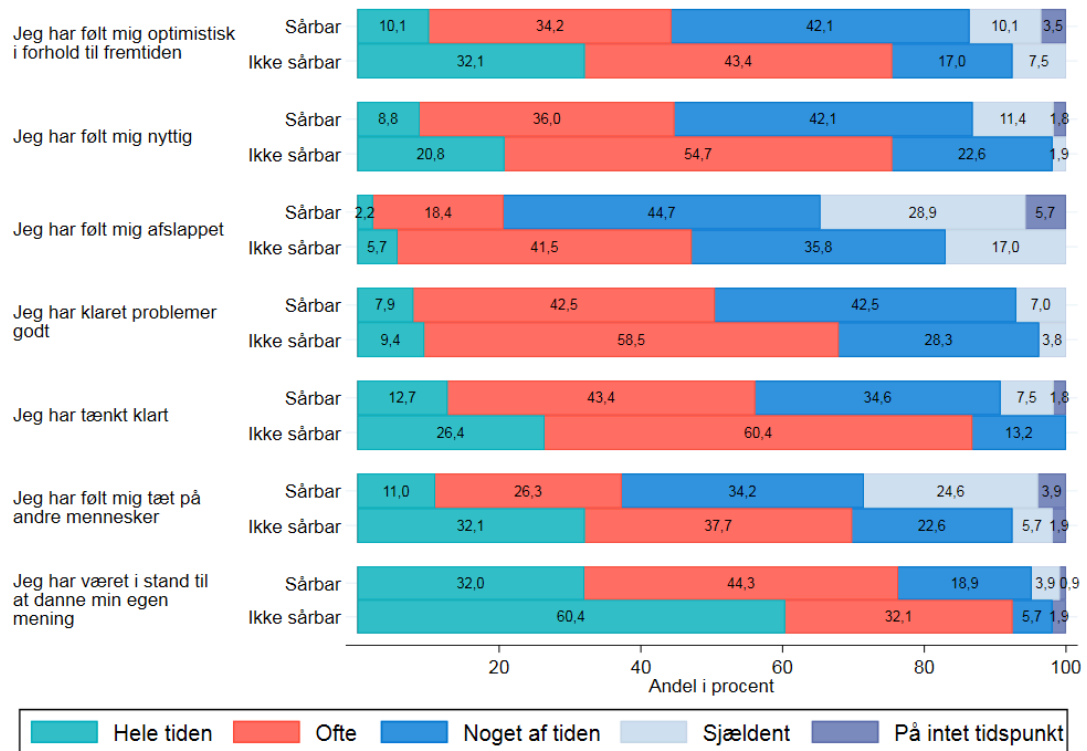

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Den totale score for forældrenes trivsel er beregnet på baggrund af 7 spørgsmål. Svarfordelingen for hvert af disse spørgsmål er angivet i Figur 5.12. For hvert af de enkelte spørgsmål observeres der betragtelige forskelle i svarfordelingen på tværs af sårbarhedsstatus. Generelt er ikke-sårbare forældre mere tilbøjelige til at svare enten 'hele tiden' eller 'ofte' til hver af udtalelserne, hvilket er indikationer på højere grad af god trivsel blandt disse familier. Blandt sårbare familier observeres en højere grad af indikationer på lav trivsel, hvilket ses fra de betydelige andele af forældre, som sjældent eller på intet tidspunkt har følt sig afslappet eller tæt på andre mennesker.

Figur 5.12 Forældres trivsel målt på subskalaer

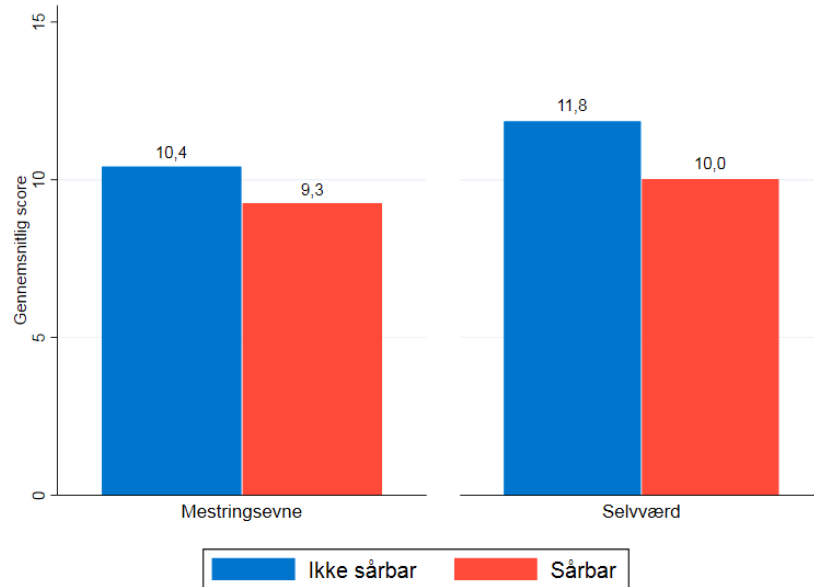
Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

5.1.6 Mestringsevne og selvværd

Forældrenes mestringsevne måles ud fra scoren af General Self-Efficacy (GSE). GSE måler forældrenes optimistiske tro på sig selv eller mestringsevne. Den totale score går fra 3-12, hvor en højere score er godt. De gennemsnitlige værdier på tværs af sårbarhedsgrupper er præsenteret i Figur 5.13. Det ses i figuren, at forældrene fra sårbare familier i gennemsnit har en lavere score. Denne forskel mellem sårbarhedsgrupperne er signifikant, hvilket dermed indikerer, at forældre fra sårbare familier i gennemsnit har en mindre optimistisk tro på sig selv relativt til forældre fra ikke-sårbare familier. GSE-scoren er målt på baggrund af besvarelserne af de tre spørgsmål angivet med svarfordeling øverst i Figur 5.14. Forskellen mellem sårbarhedsgrupperne kan spores i alle tre spørgsmål.

Figur 5.13 Mestringsevne og selvværd

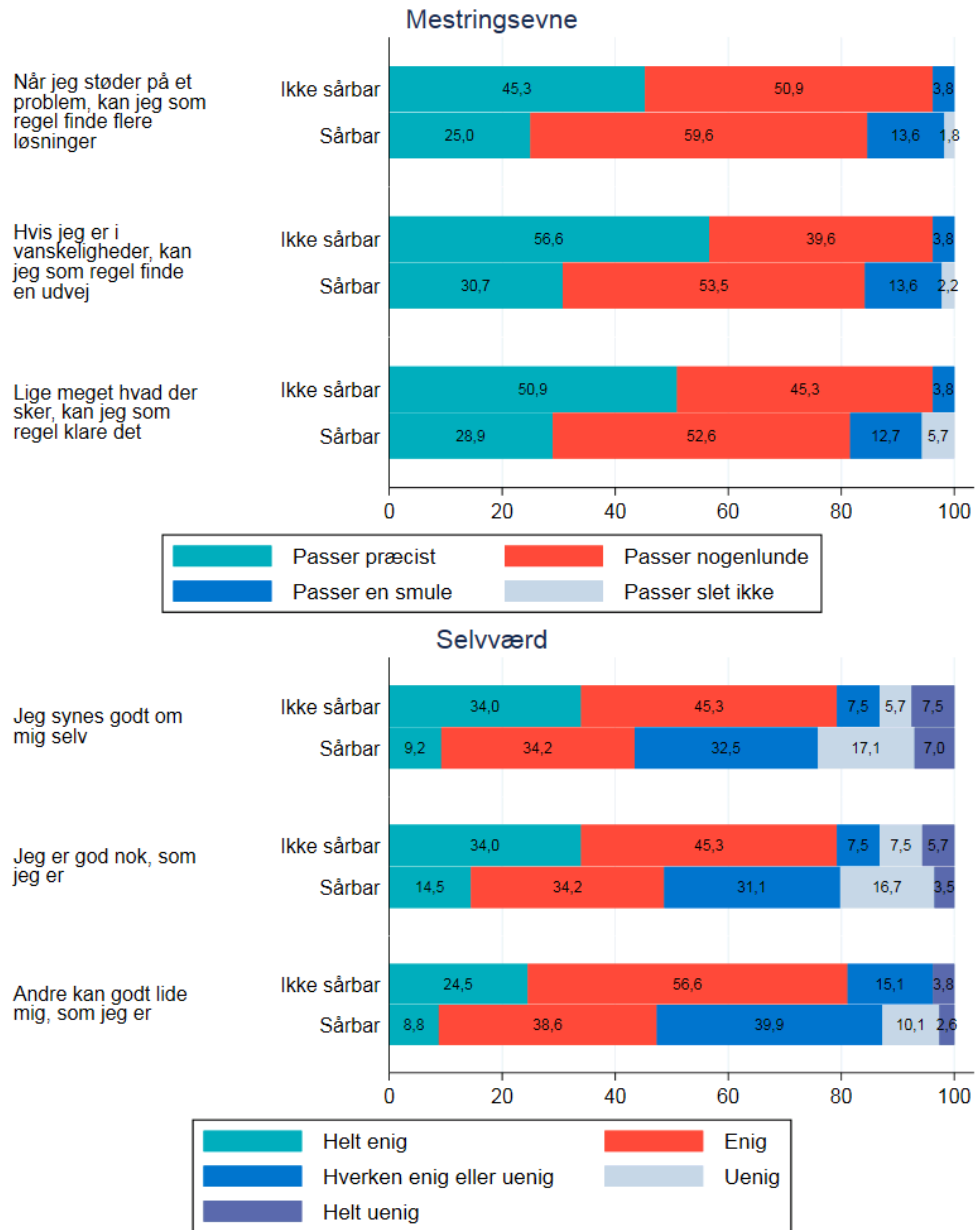
Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

På tilsvarende vis måles forældrenes selvværd på baggrund af besvarelserne fra tre spørgsmål. Den totale score går fra 3-15, hvor en højere score angiver et højere selvværd. Af Figur 5.13 fremgår det, at der i gennemsnit måles en højere score af selvværd blandt forældre fra ikke-sårbare familier, hvor denne forskel mellem sårbarhedsgrupperne er statistisk signifikant.

Nederste del af Figur 5.14 viser svarfordelingen på tværs af sårbarhedsgrupperne for de tre spørgsmål anvendt til selvværdsscoren. Forskellen mellem sårbarhedsgrupperne observeres på tværs af alle tre spørgsmål. Det ses, at de sårbare familier i højere grad svarer 'passer nogenlunde' på de tre spørgsmål om mestringsevne, hvorimod de ikke-sårbare familier i højere grad svarer 'passer præcist'. For de tre spørgsmål om selvværd, hvor de bliver spurgt til, om de fx synes godt om sig selv eller er god nok, er de sårbare familier i højere grad 'hverken enig eller enig' i udsagnene end de ikke-sårbare familier, der er mere tilbøjelige til at svare 'helt enig'.

Figur 5.14 Mestringsevne og selvværd

Anm.: N = 281.

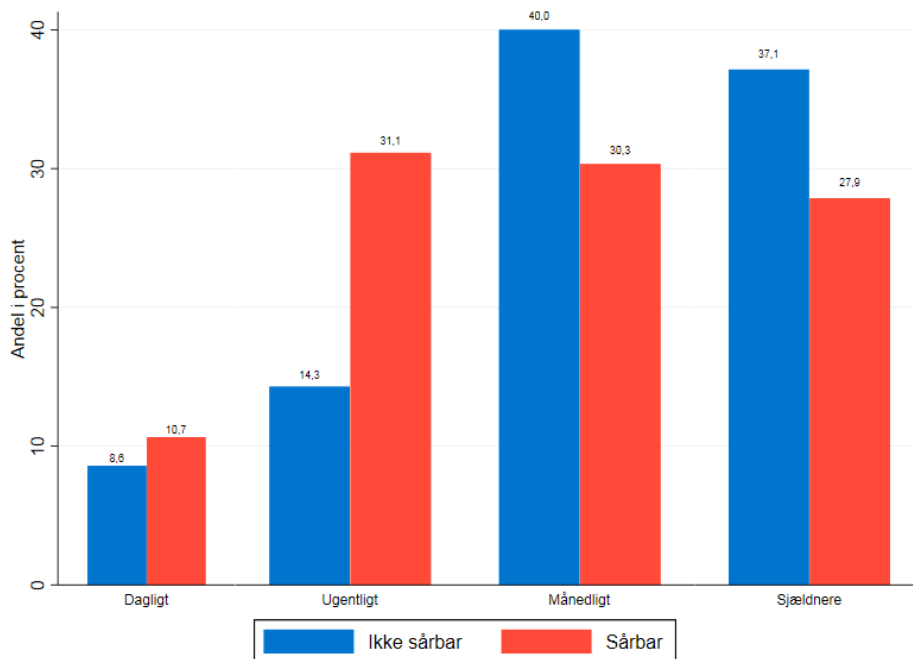
Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

5.1.7 Konflikter

I spørgeskemaet bedes forældrene angive, hvor ofte de har konflikter med deres partner. Hyppigheden af konflikter angives på skalaen dagligt, ugentligt, månedligt eller sjældnere end månedligt. Figur 5.15 viser fordelingen af svarene separat for sårbare og ikke-sårbare familier. Det fremgår af figuren, at sårbare familier oftere oplever konflikter på dagligt eller ugentligt basis relativt til de ikke-sårbare familier. Forskellen i den gennemsnitlige forekomst af konflikter er statistisk signifikant, hvilket indikerer, at de sårbare familier i gennemsnit er mere konfliktfyldte.

Jo hyppigere, der forekommer skænderier eller konflikter i familien, jo mere belastende er det alt andet lige for familiens medlemmer. Børn, der vokser op i en familie med mange konflikter imellem forældre, trives dårligere end andre børn og udviser i højere grad adfærdsproblemer, skoleproblemer, lavt selvværd, angst og depression (Harold et al., 2016, Breivik & Olweus, 2006). Disse børn rapporterer også i højere grad fysiske problemer som træthed og hovedpine.

Figur 5.15 Hvor ofte har du konflikter med din partner/samlever?

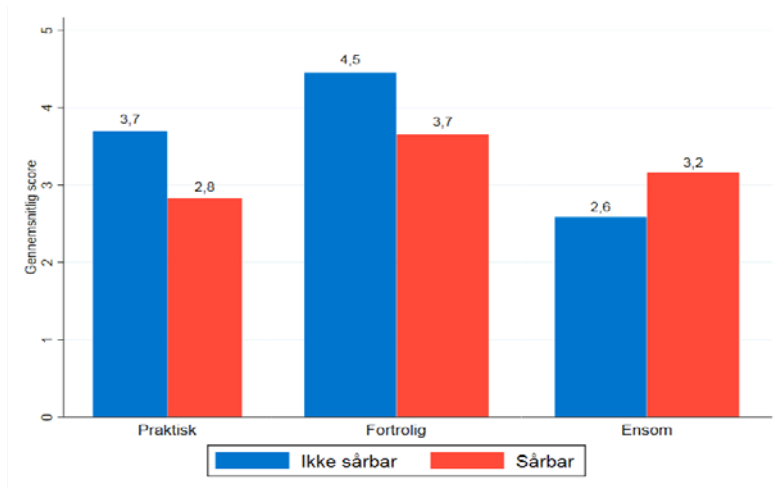
Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

5.1.8 Netværk

I Figur 5.16 vises resultaterne fra forældrenes besvarelser af en række spørgsmål angående deres netværk. Disse spørgsmål måler, hvorvidt forældrene oplever at have et netværk, som kan hjælpe praktisk i hverdagen, om de har nogle i deres netværk, som de kan være fortrolige med, og om de føler sig ensomme. Hvert spørgsmål har svarmulighederne 'altid' (5), 'ofte' (4), 'af og til' (3), 'sjældent' (2) og 'aldrig' (1). I hver af netværksspørgsmålene måles en signifikant gennemsnitlig forskel mellem sårbare og ikke-sårbare familier. Generelt oplever forældrene fra ikke-sårbare familier at have et stærkere netværk. Sårbare familier oplever dårligere muligheder for praktisk hjælp fra deres netværk, et mindre fortroligt netværk, og de føler sig oftere ensomme.

Figur 5.16 Netværk

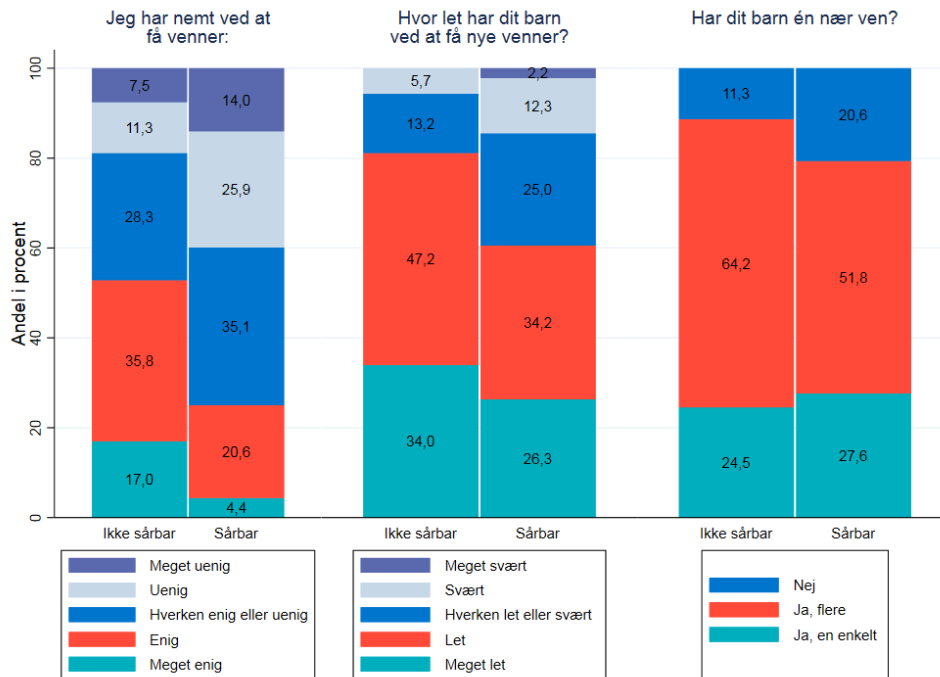

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Af Figur 5.17 fremgår det desuden, at forældre fra sårbare familier i højere grad finder det svært at danne nye venskaber. Kun 25 % af de sårbare forældre svarer 'meget enig' eller 'enig' til spørgsmålet om, hvorvidt de oplever det nemt at finde nye venner, hvorimod knap 53 % af ikke-sårbare forældre har svaret tilsvarende. Denne forskel ses desuden blandt børnene, selvom der overordnet set observeres en større nemhed for at danne nye venskaber blandt børnene. Forskellen mellem sårbarhedsgrupperne i, hvorvidt børnene mindst har én nær ven er mindre, men fortsat ikke ubetydelig, eftersom 21 % af de sårbare forældre svarer, at deres barn ikke har én nær ven. Dette gælder andelsmæssigt for halvt så mange af børnene fra ikke-sårbare familier.

Figur 5.17 Venskaber

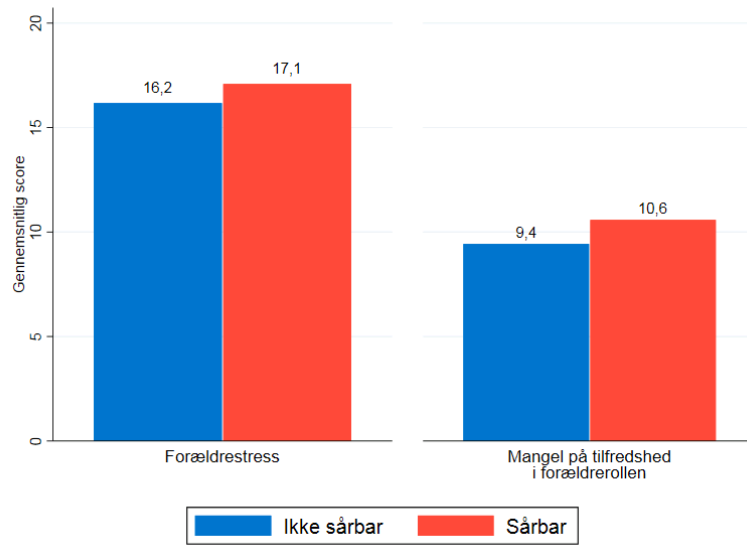
Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

5.1.9 Forældrerollen

Forældrene har evalueret deres egen opfattelse af forældrerollen ud fra Parental Stress Scale (PSS) og Parent Behavior Inventory (PBI). PSS måler forældrenes oplevede stress i forældrerollen ud fra to subskalaer: forældrestress og mangel på tilfredshed i forældrerollen. Svarkategorierne er ”meget uenig”, ’uenig’, ’hverken uenig eller enig’, ’enig’ eller ’meget enig’, og begge subskalaer måles på en skala fra 0 til 35. I Figur 5.18 vises de gennemsnitlige målte niveauer separat for sårbare og ikke-sårbare familier. Der observeres små forskelle i de gennemsnitlige værdier på tværs af sårbarhedsgrupper. Sårbare familier oplever i højere grad stress og mangel på tilfredshed i forældrerollen, men det er kun den manglende tilfredshed, der er statistisk signifikant.

Figur 5.18 Forældrestress og mangel på tilfredshed i forældrerollen

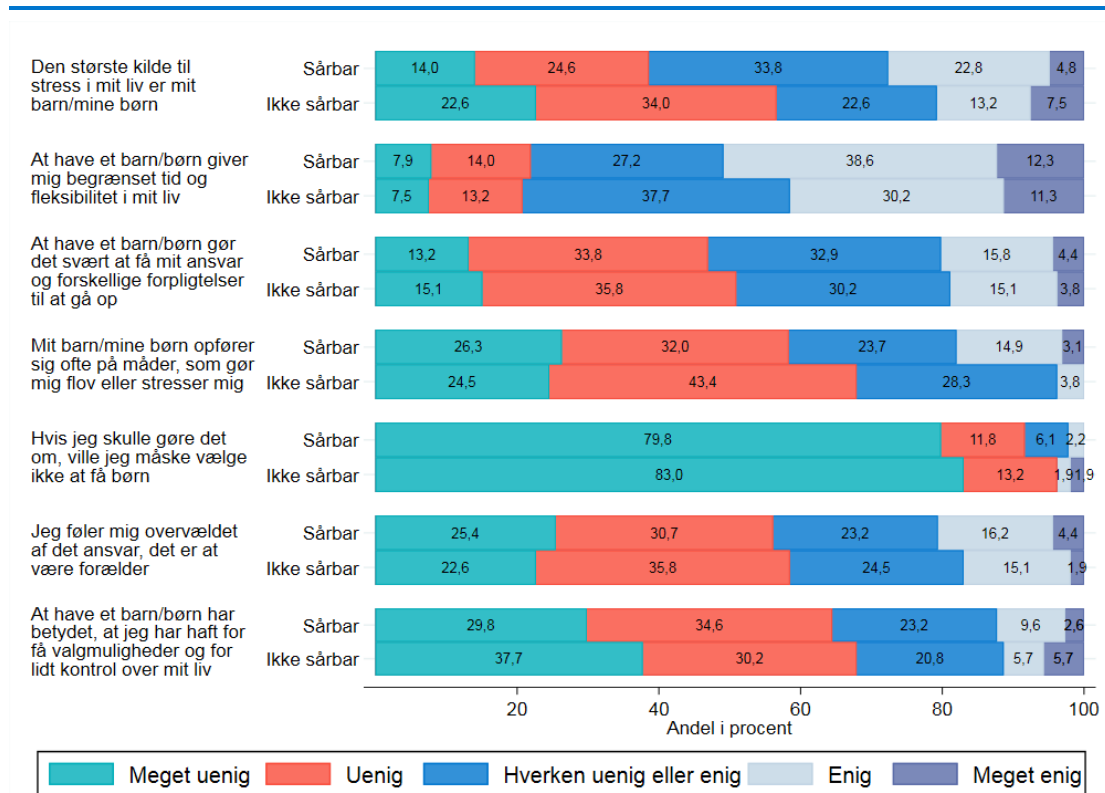

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

I Figur 5.19 vises svarfordelingerne for hvert af de enkelte spørgsmål, som indgår i beregningen af den totale score for forældrestress. Ud fra den totale score af forældrestress blev der ikke fundet en signifikant forskel mellem sårbare og ikke-sårbare familier. Dette afspejles også i svarfordelingerne angivet i Figur 5.19, hvor kun små forskelle observeres på tværs af sårbarhedsgrupperne. De største forskelle observeres ved udtalelsen om, hvorvidt 'Den største kilde til stress i mit liv er mit barn/mine børn'. Her ses, at ikke-sårbare forældre i højere grad svarer 'meget uenig' eller 'uenig'.

Figur 5.19 Forældrestress målt på subskalaer

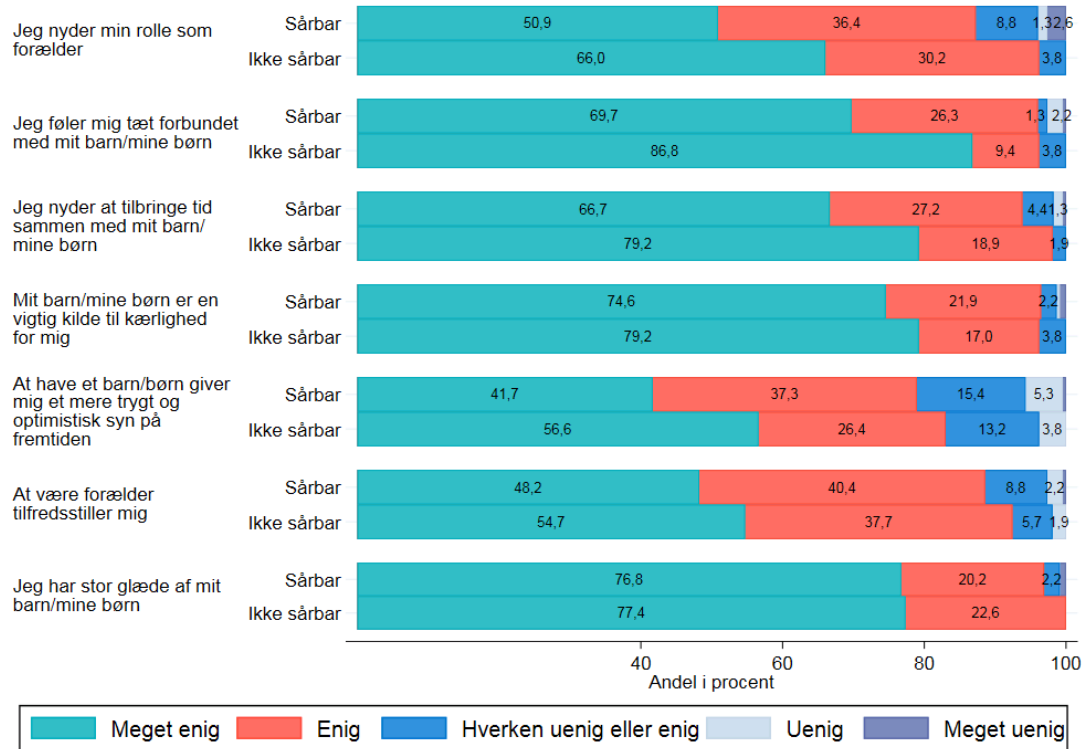

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Figur 5.20 viser på tilsvarende vis svarfordelingen for de enkelte spørgsmål anvendt i beregningen af total scoren for mangel på tilfredsstillelse i forælderrollen. Generelt indikerer svarene på de enkelte spørgsmål en høj grad af tilfredsstillelse i forælderrollen for begge sårbarhedsgrupper. Andelen af forældrene, som svarer 'meget enig' eller 'enig' er dog større blandt ikke-sårbare forældre, hvilket indikerer en relativt højere grad af tilfredsstillelse. Figur 5.18 angav en lille, men statistisk signifikant, forskel i graden af mangel på tilfredsstillelse i forælderrollen på tværs af sårbarhedsgrupperne. Denne forskel observeres stort set for hvert enkelt af spørgsmålene. Det ses fx, at 66 % af ikke-sårbare forældre er meget enige i, at de nyder rollen som forælder. Det gælder "kun" for 51 % af de sårbare forældre. Der observeres dog ikke forskelle i, om forældrene har stor glæde af deres børn.

Figur 5.20 Mangel på tilfredsstillelse i forælderrollen målt på subskalaer

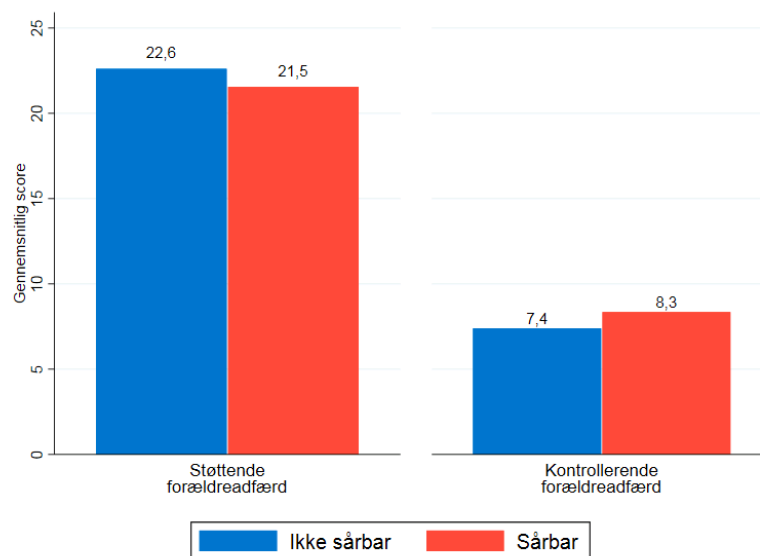

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

PBI måler forældrenes kompetencer ud fra to subskalaer: støttende/engageret eller kontrollerende/tvingende forældreadfærd. Svarkategorierne er 'passer slet ikke' (det gør jeg ikke), 'passer ikke', 'passer lidt', 'passer noget', 'passer godt' og 'passer meget godt' (det gør jeg ofte). Begge mål for forældreadfærd måles på skalaen 0-25, hvor en højere score indikerer henholdsvis mere støttende og kontrollerende adfærd. I Figur 5.21 fremgår det, at sårbare familier i gennemsnit har en lavere score for støttende forældreadfærd og en højere score for kontrollerende forældreadfærd. Forskellen er statistisk signifikant for støttende forældreadfærd og grænsende til signifikant for kontrollerende adfærd.

Figur 5.21 Forældreadfærd

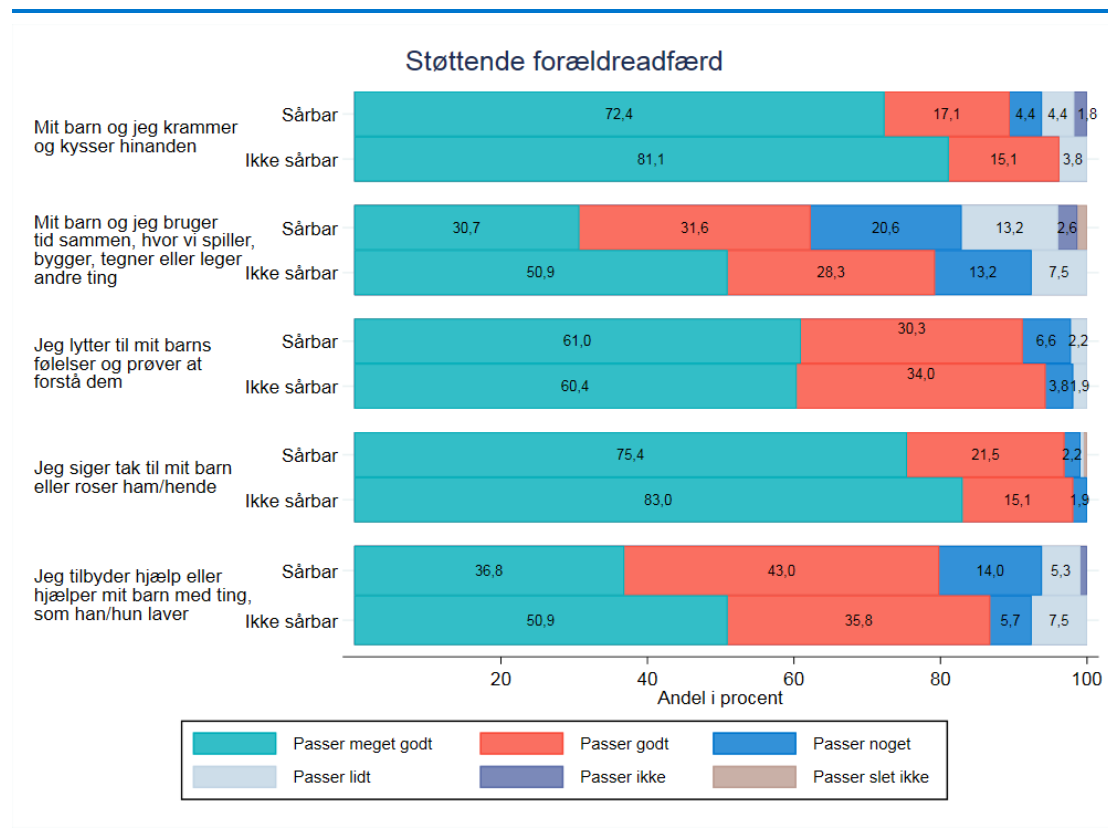

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Figur 5.22 viser svarfordelingen på spørgsmålene anvendt til at måle støttende forældreadfærd. Det fremgår, at forældrene fra ikke-sårbare familier ved alle udsagnene har større tendens til at svare 'passer meget godt' eller 'passer godt'. Forskellen mellem sårbare og ikke-sårbare familier er dog i særlig grad tydelig ved udsagnene om at bruge tid sammen, hvor de spiller eller leger, hvor de ikke-sårbare angiver at bruge mere tid sammen med deres børn.

Figur 5.22 Støttende forældreadfærd

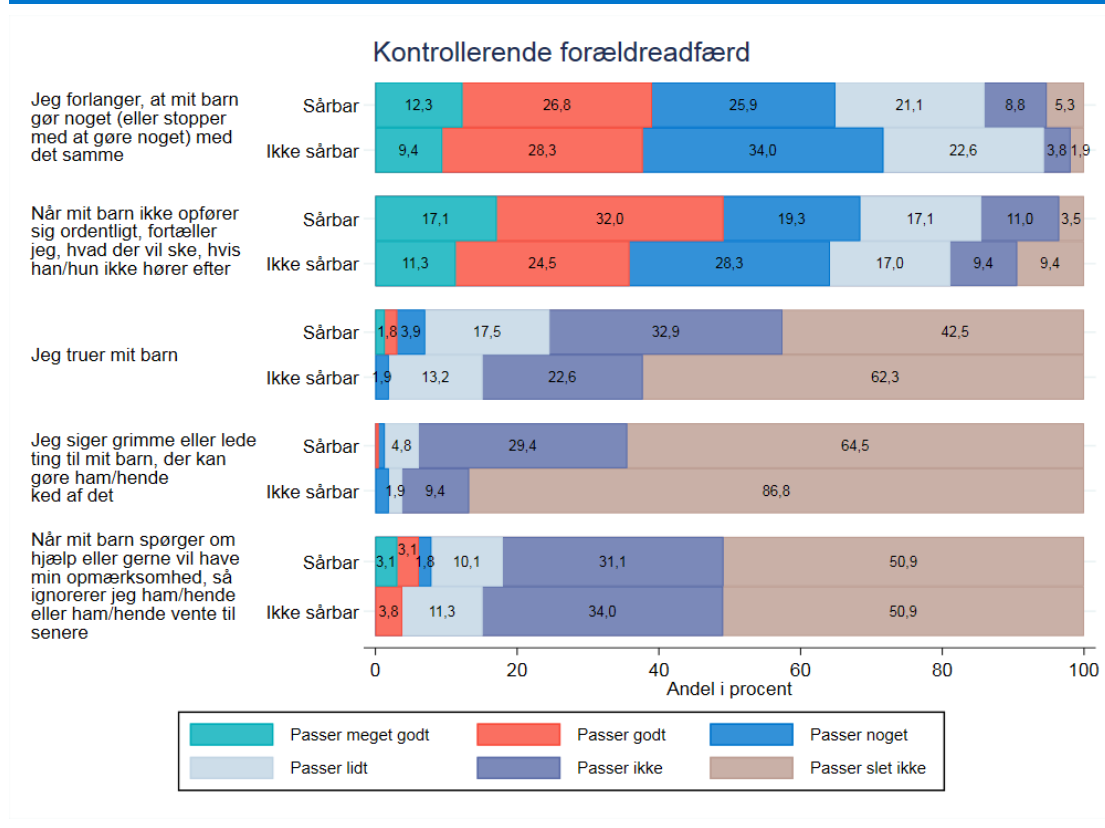

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Figur 5.23 angiver svarfordelingen for spørgsmålene anvendt til at måle kontrollerende forældreadfærd. Baseret på de gennemsnitlige værdier for kontrollerende forældreadfærd blev der ikke fundet en statistisk signifikant forskel mellem sårbarhedsgrupperne. Af Figur 5.23 fremgår det dog, at anvendelsen af trusler og grimt sprogbrug er mere hyppigt forekommende i sårbare familier, selvom det kun er få, der siger, at det passer.

Figur 5.23 Kontrollerende forældreadfærd

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

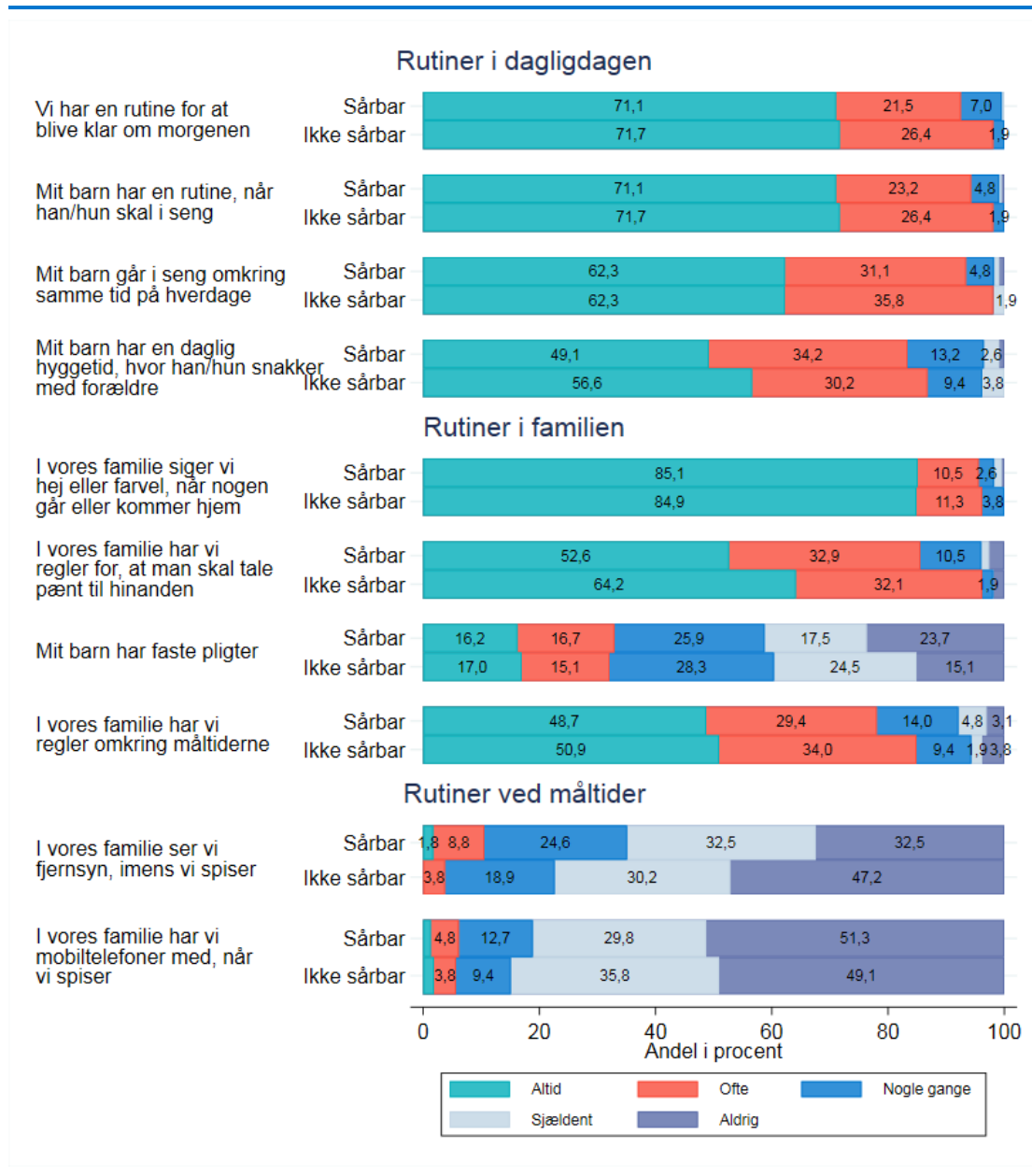
5.1.10 Rutiner

Familiens tid sammen er blevet evalueret af forældrene ud fra en række spørgsmål, som omhandler familiens daglige rutiner, hyppigheden af måltidsfællesskaber samt familiens tidsforbrug foran skærme. Familierutiner er et mål for frekvensen af daglige rutiner i familien. Den samlede score måles på en skala fra 0-40, hvor en højere score indikerer en højere frekvens af daglige rutiner. Figur 5.24 viser, hvorledes svarene på de enkelte spørgsmål vedrørende familiens daglige rutiner fordeler sig opdelt på sårbarhedsgrupperne. I Figur 5.22 så vi, at ikke-sårbare forældre i højere grad bruger tid sammen med deres barn. Den samme tendens kan spores i spørgsmålet om, hvorvidt barn og forældre har hyggetid sammen. Her svarer 57 % af de ikke-sårbare forældre 'altid', mens dette gælder for 49 % af de sårbare familier. Fra Figur 5.24 ses desuden, at sårbare familier i mindre grad har regler for, at man skal tale pænt til hinanden, samt at de oftere ser fjernsyn, mens de spiser.

Figur 5.26 viser de gennemsnitlige værdier af den totale score for forældres skærmb brug. Der observeres ikke nogen forskelle i forældres skærmb brug på tværs af sårbarhedsgrupper.

Den gennemsnitlige totale score og forskellen mellem sårbarhedsgrupperne for udbredelsen af rutiner i familien er angivet i Figur 5.27. Ud fra den totale score på udbredelsen af rutiner observeres der ikke en signifikant forskel mellem sårbare og ikke-sårbare familier.

Figur 5.24 Daglige rutiner i familien

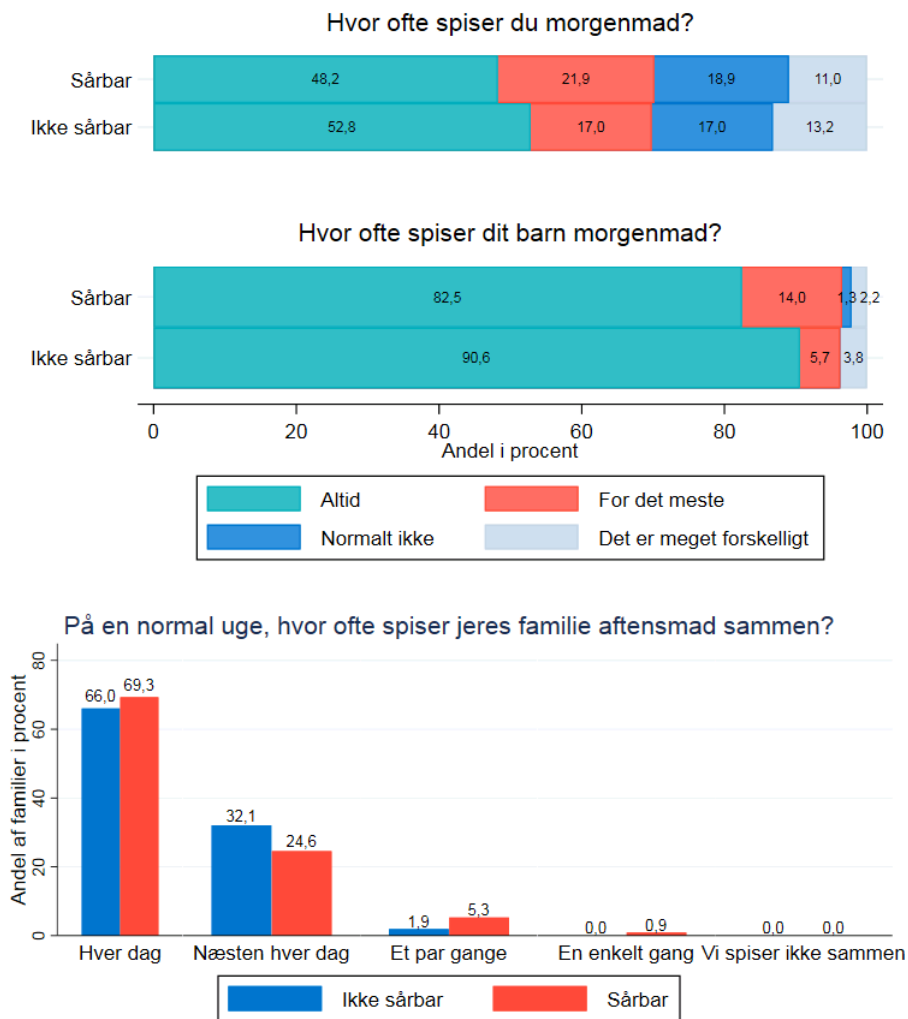
Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Måltidsfællesskaber

Hyppigheden af måltidsfællesskaber måles ud fra, hvor ofte familien spiser aftensmad sammen i løbet af en normal uge, og dette er angivet på en skala fra 1 (vi spiser ikke aftensmad sammen) til 5 (hver dag). Nederst i Figur 5.25 vises fordelingen af besvarelserne. Blandt de ikke-sårbare familier angiver 98 %, at de spiser aftensmad sammen som familie hver dag eller næsten hver dag. Dette gælder for 94 % af de sårbare familier. Der er dog ikke en statistisk signifikant forskel mellem sårbare og ikke-sårbare familier i frekvensen af måltidsfællesskaber. Af Figur 5.25 fremgår det desuden, at ikke-sårbare familier hyppigere spiser morgenmad, og dette er gældende for børn og forældre. Forskning viser, at det at spise uforstyrret sammen er vigtigt og er med til fx at forebygge udfordringer med teenagere, som har højt forbrug af alkohol og stoffer (Califano, 2014).

Figur 5.25 Måltider

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

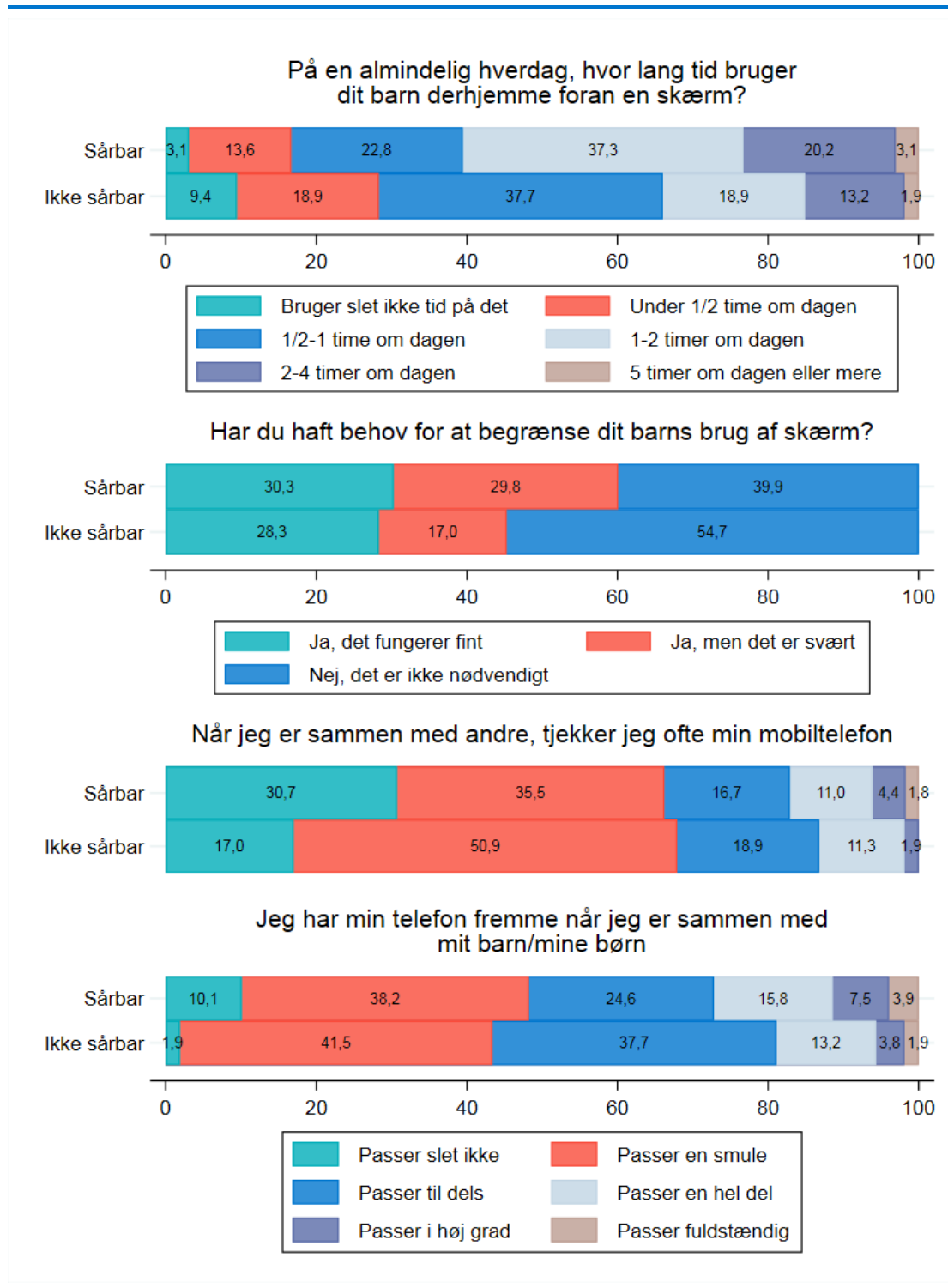
Skærmbrug

Forældrene har vurderet deres eget skærmbrug, når de er sammen med deres børn eller andre. Omfanget af skærmbrug måles på en skala fra 2-12, hvor en højere score indikerer et højere skærmbrug. Børnenes brug af skærm på en almindelig hverdag måles ud fra skalaen 1 (bruger slet ikke tid på det) til 5 (5 timer om dagen eller mere). En højere score indikerer derfor et højere forbrug af skærm i hverdagen.

Figur 5.26 viser, hvorledes svarene fordeler sig på spørgsmålene vedrørende skærmbrug. 66 % af børnene fra ikke-sårbare familier anvender i gennemsnit under 1 time om dagen foran en skærm derhjemme. Dette gælder kun for 40 % af børnene fra sårbare familier. Samtidig ses, at sårbare familier i højere grad har følt behov for at begrænse barnets brug af skærme, og at det har været en svær proces. Som tidligere vist tilbringer sårbare familier i gennemsnit mindre tid sammen med deres børn, hvilket stemmer overens med det gennemsnitlige højere skærmbrug i sårbare familier. Det højere skærmbrug i de sårbare familier ses både hos mindre børn (2-5 år) og større børn (6-12 år).

Forældrene har desuden vurderet deres eget forbrug af skærm/mobiltelefoner, og resultaterne af dette er vist nederst i Figur 5.26. Til spørgsmålet, om forældrene tjekker deres mobiltelefoner, mens de er i selskab med andre, svarer en relativt større andel af ikke-sårbare familier 'passer slet ikke'. Denne forskel mellem sårbarhedsgrupperne forsvinder dog, hvis man samlet kigger på grupperne, som har svaret enten 'passer slet ikke' eller 'passer en smule'. Derudover er der kun mindre forskelle at spore mellem sårbarhedsgrupperne. En tilsvarende fordeling af svar er fundet ved spørgsmålet om, hvorvidt forældrene har telefonen fremme, når de er sammen med deres barn. Der er en lille overvægt af sårbare familier, som har svaret 'passer en hel del', 'passer i høj grad' eller 'passer fuldstændig', men forskellen er dog ikke statistisk signifikant.

Figur 5.26 Skærmbrug

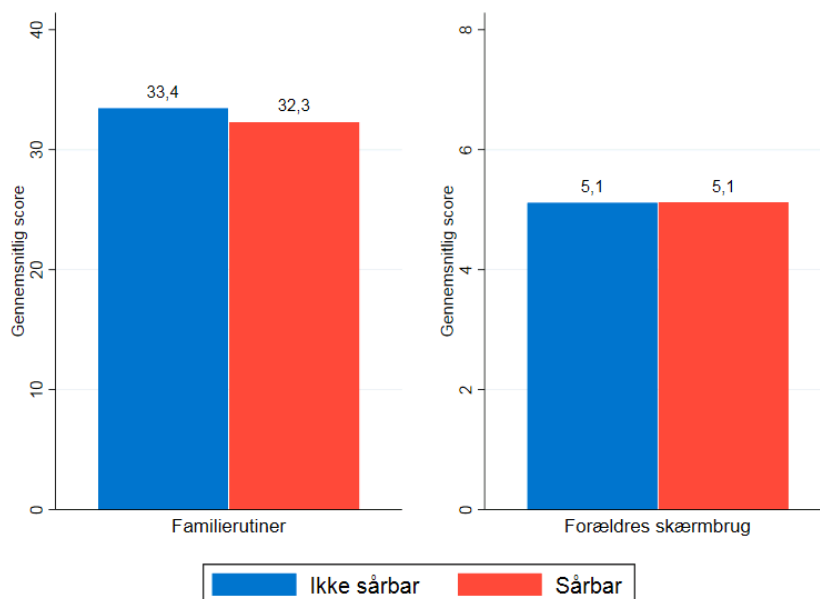

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

Figur 5.27 viser de gennemsnitlige værdier af den totale score for forældres skærmbrug. Der observeres ikke nogen forskelle i forældres skærmbrug på tværs af sårbarhedsgrupper.

Figur 5.27 Familietid

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

5.2 Målgruppen for Hele Danmarks Familieklub

Målgruppen for Hele Danmarks Familieklub er især de sårbare familier. Baseret på besvarelserne fra de sårbare familier i spørgeskemaundersøgelsen har vi her lavet en samlet beskrivelse af denne målgruppe.

Hovedparten er kvinder omkring 38 år, hvoraf halvdelen bor alene. De har i gennemsnit to børn, og det barn, de vurderer har mest ud af at komme i familieklubben, er omkring 5 år gammelt. I forhold til uddannelse har hovedparten en relativt kort uddannelse (28 % har gymnasial uddannelse, og 38 % har en kort eller erhvervsfaglig uddannelse). Halvdelen af deltagerne er i arbejde (41 %) eller er under uddannelse (9 %). Den anden halvdel står uden for arbejdsmarkedet af forskellige årsager. Sygemeldte udgør 9 %, og ledige på dagpenge udgør 9 %. En relativt stor andel af målgruppen er enten på kontanthjælp (13 %) eller førtidspensionist (8 %). De resterende angiver at være hjemmegående (3 %), på orlov (4 %) eller andet (9 %).

Knap 40 % af familierne oplever, at deres økonomi er mindre god eller dårlig, og hovedparten af deltagerne (82 %) bekymrer sig i en eller anden grad om deres økonomi. 2 ud af 3 forældre går ikke selv til noget i fritiden. Dette gælder for knap halvdelen af børnene. De børn, der går til noget i fritiden, går til noget enten en eller to gange om ugen.

Der er en betragtelig andel af målgruppen, der har en dårlig trivsel. Dette omfatter fx, at de er mindre optimistiske, ikke føler sig nyttige og har udfordringer med at tænke klart. En tredjedel angiver, at de sjældent eller aldrig føler sig afslappet, og knap en tredjedel angiver, at de ikke føler sig tæt på andre mennesker. Omkring en femtedel af forældrene angiver at være udfordret på deres mestringsevne, og samme andel angiver meget lavt selvværd. Blandt forældre, der angiver at have en partner, oplever knap halvdelen et relativt højt konfliktniveau med daglige eller ugentlige konflikter med partneren. Knap halvdelen angiver også at have svært ved at få

venner. De vurderer, at deres børn er bedre til at få venner, men for en femtedel af børnene vurderer forældrene, at barnet ikke har nogen nær ven. En fjerdedel af forældrene angiver at bruge trusler i et eller andet omfang i opdragelsen. Næsten alle familier angiver, at de for det meste spiser aftensmad sammen. For en tredjedel af familierne er fjernsynet jævnlige tændt i forbindelse med måltider, og en femtedel angiver, at der jævnlige er mobiltelefoner ved måltidet. Mange af familierne føler, at de bliver presset af at have børn. Knap hver tredje angiver, at deres børn er den største kilde til stress i deres liv, og halvdelen oplever, at de har begrænset tid og fleksibilitet på grund af deres børn. Hver femte angiver, at de bliver stressede eller flove over deres barns opførsel.

Selvom en del af familierne oplever udfordringer med at være familie, angiver de samtidig også en stor tilfredshed med at være forældre, fx angiver hele 97 %, at de har stor glæde af deres barn/børn.

5.3 Analyser af fem familietyper

Det fremgår af den samlede spørgeskemaundersøgelse, at 75 % af familierne angiver mangel på netværk som motivation for at deltage, og at 66 % yderligere gerne vil bidrage med noget positivt i familieklubben. Det stemmer fint overens med projektets ambitioner om at skabe rum for, at familier kan bruge sig selv sammen med andre. Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at majoriteten af familierne er sårbare.

Gennem interview og observationer i 14 familiekubber har vi i dybden undersøgt, hvad der yderligere karakteriserer familierne, hvordan de har fundet vej til familieklubben, og hvad de oplever af motivation og udbytte i forbindelse med deres deltagelse i familiekub. De 14 familiekubber er udvalgt, så de afspejler den variation af familiekubber, som projektgruppen forventede, da VIVE planlagde den kvalitative dataindsamling. Der skal derfor tages forbehold for, at der kan være typer af familiekubber og familier, der ikke indgår i VIVEs datagrundlag.

VIVE har fremanalyseret fem familietyper, der fungerer som generelle analytiske kategorier, der derfor ikke i deres rene form er udtryk for konkrete familier i de konkrete familiekubber. Der vil være overlap i kategorierne således, at den enkelte familie kan indgå under flere af typerne på en gang. Familietyperne rummer både sårbare, måske sårbare og ikke-sårbare familier fra den kvantitative måling.

Indledningsvist præsenterer vi de afgørende temaer, som familierne knytter til deres deltagelse, og analyserer fem typer af familier. Herefter analyserer vi deres veje til familiekubben.

5.3.1 Forskellige former for motivation og udbytte

Familierne udtrykker forskellige former for motivation og oplevet udbytte i interview. Der er ikke systematiske forskelle på deres svar, alt efter om vi har interviewet dem i starten, midtvejs eller hen mod slutningen af det 6-måneders forløb og i fase 1 forundersøgelse eller fase 2 undersøgelsesfase.

Familierne er motiveret af forskellige forventninger til, hvad familiekubben kan bidrage med i deres liv, og deltager både for deres egen og for børnenes skyld. I interview uddyber de deres motivationer for at deltage.

Enkelte familier deltager alene for deres børns skyld, mens ingen udtrykker, at de alene kommer for deres egen skyld. Det stemmer fint overens med VIVEs observationer af, at familiekubbens forløb især har fokus på børnene, og at de frivilliges opmærksomhed også især er fokuseret på børnenes behov.

Familiernes forventninger til, hvad familieklubben kan bidrage med, kredser især om følgende motivationer:

- At få et større netværk for sig selv og/eller sine børn
- At være en del af et fællesskab
- At vise sine børn forskellige måder at være familie på og styrke børnenes sociale kompetencer
- At føle sig forbundet til sit lokalsamfund
- At opleve at være fri for forventninger og krav og i stedet have fokuseret tid med familien
- At ønske at lægge afstand til sociale problemer i hverdagen og/eller at modtage støtte til oplevede udfordringer.

Der er således stor overensstemmelse mellem de motivationer, de udtrykker i spørgeskemaerne og i de kvalitative interview. Dog er motivationerne 'at opleve at være fri for forventninger og krav' og 'at ønske at lægge afstand til sociale problemer og/eller at modtage støtte' ikke svarmuligheder for familierne i spørgeskemaet.

På samme måde fortæller familierne om deres oplevede udbytte i interview. De udtrykker udbytte for dem selv som voksne, de udtrykker udbytte, der relaterer sig til hele familien, og de udtrykker udbytte på deres børns vegne.⁵ Børnenes deltagelse analyseres i kapitel 6.

Familiernes oplevede udbytte kredser om følgende temaer:

- At være en del af et fællesskab og opleve sig accepteret
- At opleve tættere forbundethed til lokalsamfundet
- At opleve familieklubben som et frirum fra krav og forventninger
- At være sammen med andre end dem, man er sammen med til daglig
- At opleve, at alle har noget at kæmpe med, og at man kan spejle sig i hinanden – empowerment
- At få inspiration til lege og mad i hverdagen.

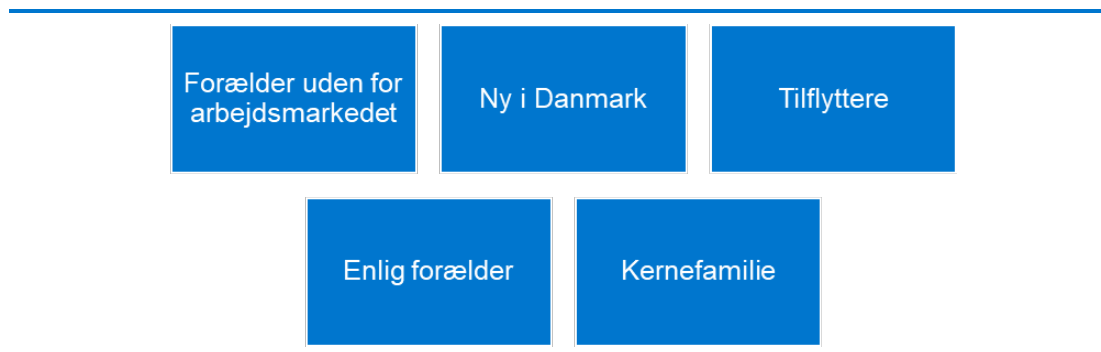
VIVE har i dataindsamlingen lagt vægt på, at familierne fortæller om deres motivation og udbytte både i starten, midtvejs og i slutningen af et familiekubforløb, så vi har opnået indblik i udviklingen over tid i familiekubbens 6-måneders forløb.

På baggrund af den samlede mængde af data fremanalyseres fem typer af familier og deres motivationer og oplevede udbytte. Familietyperne vil anskueliggøre både forskelle og ligheder familierne imellem, og der er derfor overlap i familietypernes motivationer og oplevede udbytte. Familier kan derfor godt falde ind under flere af typerne.

De fem typer er som vist i Figur 5.28.

⁵ Vi har endnu ikke spørgeskemadata for familiernes udbytte. Disse vil fremgå af effektanalysen i næste rapport nr. 2, efteråret 2020.

Figur 5.28 Fem familietyper

Kilde: VIVEs analyse af fem familietyper i det kvalitative materiale.

Forælder uden for arbejdsmarkedet

Som det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, står omkring halvdelen af forældrene i familieklubberne af forskelle årsager uden for arbejdsmarkedet. Nogle er sygemeldte, andre er på kontanthjælp eller dagpenge, og endnu andre er førtidspensionister. Flere af disse (især mødre) oplever mange konflikter i hverdagen og giver i interview udtryk for, at de føler sig lidt isolerede og trænger til at komme ud blandt voksne mennesker. Flere refererer direkte til deres hverdag uden for arbejdsmarkedet som en motivationsfaktor for at deltage i familieklubben. En mor fortæller eksempelvis:

Jeg er sygemeldt lige nu, så jeg har ikke selv så meget socialt i hverdagen, så derfor tænkte jeg, at det var fint for mig at komme ud, helt personligt, og møde nogle voksne mennesker.

Det er også gennemgående for denne type af familier, at familierne i interview giver udtryk for, at de gerne vil have flere egentlige venner, som de kan være sammen med også uden for familieklubben. De har et svagt netværk og vil gerne have et stærkere netværk både for dem selv og deres børn. Et par familier uden for arbejdsmarkedet fortæller om deres motivationer omkring udvidet netværk uafhængigt af hinanden:

Jamen, det var – jeg kunne måske godt tænke mig at få en lidt større omgangskreds her i byen også.

Altså, det, der kunne være rart, hvis man kunne få nogle nye venner, altså noget netværk, man kunne blive ved med at ses og måske kunne se dem ud over familieklubben. Eller at der er mulighed for nogle legeaftaler med børn.

Denne type af familier giver i interview udtryk for både at mangle tætte og nære relationer i deres liv og sociale fællesskaber. Det stemmer overens med resultaterne i spørgeskemaet, hvor flere sårbare familier oplever at mangle netværk. Det stemmer også overens med familiernes indledende tilkendegivelser af, at de gerne ville styrke deres netværk gennem deltagelse i familieklubben.

Nogle af mødrene er alene med børnene, andre er sammen med børnenes far eller en anden mand. De har ind imellem en mand med i familieklubben, men som regel kommer de alene med et eller flere børn.

Observationen i Boks 5.2 viser forælder uden for arbejdsmarkedet i familieklubben.

Boks 5.2 Forældre uden for arbejdsmarkedet

Der er gang i spejderhyttens køkken. Der rasles med gryder, og man kan høre en syden fra en stegepande.

Klokken er 16.30, og der er en halv time, til familieklubben starter.

De frivillige løber rundt og gør klar. Lene og hendes datter sidder allerede i sofaen – de er så klar til en aften i familieklub. *"Ja, vi er kommet aaaalt for tidligt, men Sabrina ringede jo oppe fra SFO'en og spurgte, hvornår jeg kom og hentede hende"*.

De har siddet 10 minutter i bilen, inden det blev for koldt, og de besluttede sig for at gå ind. *"Vi blev enige om ... "Vi blev ikke enige!", afbryder Sabrina, "Sladderhank!", siger Lene og smågriner undskyldende.*

Lene er arbejdsløs, men arbejder som frivillig i en genbrugsbutik. Lene kommer i familieklubben hver gang og er meget glad for de frivillige.

"De laver så lækker mad", fortæller hun, "og så er de gode til at lytte". Lene er ikke altid så god til at være med i aktiviteterne, når der sker meget på én gang, men hun er altid glad, når hun skal i familieklub.

Der er også enkelte af disse familier, der er motiveret af at indgå i mere overfladiske netværk og sociale fællesskaber, "ligesom på en arbejdsplads", da de netop ikke går på arbejde eller uddannelse til daglig. Men langt de fleste ønsker sig en større vennekreds.

For nogle af denne type familier er det forbundet med vanskeligheder overhovedet at komme ud og at række ud efter nye netværk. Nogle familier giver i interview udtryk for, at de gerne vil indgå i et fællesskab, hvor de kan øve sig i at komme ud blandt andre mennesker og få noget mere selvtillid. En mor udtrykker eksempelvis, at hun håber, at hun via familieklubben:

Bliver mere rystet sammen med nogen, man ikke kender, og får lidt mere selvtillid.

Som det også fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, mangler mange af disse familier selvtillid og tro på egne evner, og nogen er ikke vant til at omgås andre mennesker på daglig basis. De oplever det derfor som et stort skridt i deres liv at deltage i en familieklub hver fjortende dag.

På den baggrund er der flere af disse familier, der udtrykker, at de ikke altid kan overskue at komme hver gang. Det er vigtigt for dem, at der ikke er et forventningspres i forhold til at deltage et bestemt antal gange. De værdsætter, at familieklubben er rummelig overfor, at det kan være vanskeligt for dem at være stabile. En mor udtrykker eksempelvis:

Ja, det er nok for mig bare at lære at komme ud, og at det ikke behøver at kræve en hel masse for mig.

Det er også karakteristisk for denne type af familier, at de værdsætter familieklubben som et forventningsfrit rum, hvor der ikke er forventninger til, at de skal komme hver gang, at de skal udvikle sig over tid og/eller levere eller præstere noget bestemt. Det bliver ikke registreret, hvad de laver, hvorvidt de kommer eller ej, eller om de udvikler sig i retning af deltagelse på arbejdsmarkedet. Og man skal ikke være en bestemt målgruppe for at kunne deltage. Mange af familierne oplever et pres fra offentlige myndigheder og beskriver det at komme i familieklubben som et tiltrængt frirum for både dem selv og deres børn. Adspurgt om, hvad der er det bedste ved familieklubben, svarer en mor eksempelvis, at;

Det er nok, at der ikke kræves noget. [...] Det er, at jeg kan være mig selv. Altså det der med, at man egentlig bare møder op uden forventninger til at skulle præstere, eller hvad kan man sige. Vi møder op, og så er vi der, og så hygger vi os.

Det er væsentligt for denne type af familie, at de kan komme ud og opleve en accept af at være dem, de er. Der er ingen handleplaner, progressionsmål eller visitation, fx fortæller en mor:

Jeg har fået at vide af [tovholder på familiekлубben], at min fineste opgave, når jeg kommer herved, det er bare at være mig.

Nogle familier er meget konkrete, når de fortæller om, hvad familiekлубben er et frirum fra. En mor fortæller eksempelvis om sociale problemer og oplevelser af, at det at kunne komme i familiekлубben skaber et frirum, hvor det er muligt for hende at være sammen med børnene uden at fokusere på udfordringerne i hendes liv:

Lige nu kæmper jeg den her sag med min eksmand. Så jeg går til møder hele tiden. Og så ud over det her, så er jeg lige gået fra min kæreste. Så det hele, det kører lidt rundt. Så nogle gange, så er det sådan lidt rarere bare lige at kunne komme ud og spise, så er den hurdle ligesom overstået med, at al den opmærksomhed, de kære børn, de skal have, inden de skal i seng. Det har været et af de store drive for mig her de sidste par gange, fordi jeg har simpelthen ikke haft overskud – altså, jeg finder på undskyldninger for, at vi skal ud og spise, så jeg ikke selv skal lave mad.

Moren giver udtryk for at mangle overskud i hverdagen og oplever familiekлубben som en støtte til at gennemføre hverdagens gøremål i et liv med mange konflikter og sociale udfordringer.

De fleste familier i denne kategori har sociale problemer og hører til de mest sårbare familier i familiekлубberne og udtrykker værdsættelse af et civilt rum med fokus på netværk, mad og lege. Nogle af dem udtrykker også, at de er presset økonomisk og derfor værdsætter, at det er gratis at deltage.

Der er enkelte af familierne i denne kategori, der ønsker, at familiekлубben er et fagligt tilbud med (social) rådgivning eller andre former for rådgivning. De savner mere direkte støtte til forældrerollen. Men endnu flere giver udtryk for, at de har brug for at lægge afstand til sociale problemer og at indgå i familiekлубbens fællesskab uden fokus på deres udfordringer i hverdagen.

Denne kategori af familier udtrykker derfor både ens og forskellige behov og oplever det som væsentligt for deres motivation, at de kan møde op uden at blive mødt af forventninger om, at de skal bidrage på en bestemt måde eller udvikle sig i en bestemt retning. For nogle er det helt principielt, for andre er det et spørgsmål om, at de ikke nødvendigvis har overskud til at bidrage. En mor udtrykker eksempelvis:

Jeg er sygemeldt og har været det i 2 år nu. Inden da var jeg sådan en rimelig aktiv mor, der tog mine børn med på legepladser og alt det der. Og det har jeg bare ikke energien til mere, men jeg vil gerne være et sted, hvor jeg ligesom med hjælp kunne få lidt energi til bare at være sammen med mine børn. Med lidt hjælp. Ja.

Familierne oplever på den ene side, at det er væsentligt, at de kan modtage støtte fra de andre, og på den anden side, at de ikke oplever forventninger til, at de skal præstere noget, udvikle sig eller bidrage på nogle bestemte måder.

Denne kategori af familier deltager derfor med modsætningsfyldte forventninger: På den ene side vil de gerne komme og være en del af fællesskabet uden at have pligter og bidrage. Herunder at være fri for at være ansvarlig for *at skulle* lave mad og andre praktiske opgaver. For fleres vedkommende er det også væsentligt, at de kan deltage ustabil. På den anden side forventer de, at de kan deltage ligeværdigt og udtrykker, både i interview og i spørgeskemaet, at de gerne vil bidrage på deres egne betingelser, som kan være forskellige. For familieklubbens øvrige deltagere kan det være en vanskelig balanceakt. Det fremgår af VIVEs observationer, at familierne gerne vil bidrage, når de oplever, at det giver mening i sammenhængen, og når de har reel indflydelse. Når fællesskabet og de andre familier og evt. frivillige stiller krav til dem om at hjælpe til. Det vil sige, når det handler om de opgaver, der opstår i familieklubben frem for fx planlagte opgaver, som de frivillige uddelegerer. De behov, der opstår, når der laves mad, leges, ryddes op eller dækkes bord, og hvor deltagerne enten spørger hinanden "dækker du bord?" eller blot hjælper hinanden. Det kan opstå af sig selv i interaktionerne, og det kan ske ved, at man spørger hinanden om hjælp. Den form for bidrag vil de gerne deltage i, og det kan nemt blive til mange mindre og væsentlige bidrag, som kan bidrage til, at familierne styrkes i deres selvværd og trivsel. Det fremgår af VIVEs observationer, at familierne i denne kategori både vokser i selvtillid og selvagtelse, når de tager ansvar for dele af familieklubben og også oplever at være en ligeværdig del af fællesskabet. For nogle familier tager det et stykke tid, før de er trygge nok til at bidrage, andre kan bidrage med det samme. Vi ved fra andre undersøgelser, at sårbare mennesker kan udvikle sig ved at bidrage til fællesskaber i civilsamfundet (Rosenberg, 2013, Sievers, 2016, Espersen et al., 2018b). Det er VIVEs vurdering, at der i relation til denne kategori af familier er potentialer for, at de kan bidrage yderligere.

Motivationen for mange af denne type familier er at få venner. De formulerer dog også især et andet socialt oplevet udbytte relateret til at være til stede som familie i familieklubben sammen med andre familier, som også har lyst til at være sammen med andre familier. En mor fortæller:

Vi er der, fordi vi har lyst til at gøre noget hyggeligt med vores børn, og vi har lyst til at være sammen med nogle andre mennesker, som også bare har brug for det. Og selvfølgelig håber jeg da, at der er nogen, der får nogen gode venskaber, og det kan jeg da også håbe for mig selv, altså det kan jeg. Lige nu er det jo bare det der med, at vi ses hver anden torsdag, og det er hyggeligt, fordi så ser vi lige nogle venlige ansigter og får lige en sludder for en sladder.

Selvom der er et ønske om at høste egentlige venskaber, er der også en værdsættelse af, at det sociale fællesskab i familieklubben hver anden torsdag, hvor man får "en sludder for en sladder" også er *hyggeligt*.

I familieklubben er der også nogle af familierne i denne kategori, der er tilbageholdende med at deltage i lege og aktiviteter ud over måltidsfællesskabet. Andre familier både deltager og tager gerne, som nævnt, ejerskab af konkrete opgaver, når fællesskabet langsomt stiller krav til dem.

Ny i Danmark

Der er i flere af familieklubberne familier af anden etnisk oprindelse end dansk, der har været i Danmark i kortere eller længere tid.⁶ Flere af disse udtrykker, at de er motiveret af at lære danske familier og kultur at kende. Det fremgår af VIVEs observationer, at der også er enkelte familier af anden etnisk oprindelse end dansk, som især er optaget af at netværke med andre

⁶ Ny i Danmark er en samlebetegnelse for borgere af anden etnisk oprindelse end dansk og borgere fra andre europæiske lande. De kommer fra mange forskellige lande så som Rusland, Syrien og Somalia.

familier af samme etniske oprindelse og at dyrke fællesskabet mellem ligesindede. Men langt de fleste familier i denne kategori giver udtryk for, at de gerne vil lære danske familier at kende.

Det er yderligere karakteristisk for denne type af familier, at de beskriver de andre deltagere af familieklubberne som 'venner' og roser fællesskabet for dets rummelighed. En mor fortæller eksempelvis:

Først vil jeg lære endnu mere sprog. Jeg vil rigtig gerne lære sprog. Det andet er, at jeg med de andre danskere gerne vil lære kulturen. Det er bare, når man hygger sig med de andre, så føler man sig ikke så ensom, som når man er derhjemme. Så man glemmer lidt at være alene.

Hun vil gerne lære dansk sprog og kultur at kende, og så vil hun gerne være en del af fællesskabet for ikke at føle sig ensom. At være en del af familieklubben bryder en oplevelse af isolation og lægger en dæmper på de traumatiske oplevelser, som hun bærer på. En anden mor udtrykker tilsvarende:

Det er, fordi jeg er alene her. Jeg har ikke nogen familie her i Danmark. Jeg har kun min mand og mine børn, så vil jeg gerne kommunikere med de andre mennesker. Især med danskere, for jeg vil gerne lære kulturen og alle mulige ting fra de andre.

Flere af denne type af familier er meget ublufærdige, når de beskriver sig selv som ensomme og isolerede og de andre deltagere som venner. Det er karakteristisk for denne kategori af deltagere, at de beskriver fællesskabet som mere nært venskab end de danske deltagere. Det kan skyldes kulturelle forskelle, begrænsede danskundskaber, eller det kan skyldes en taknemmelighed for deltagelse. Nogle af familierne i denne kategori bærer på krigstraumer og har vanskeligt ved at sove om natten og beskriver familieklubben som varme, fællesskab og venskaber, der virker dulmende på deres personlige udfordringer. Også for deres børn.

Denne kategori af deltagere værdsætter derfor især at være en del af fællesskabet, mens det foregår. Derved opstår en oplevelse af forbundethed til lokalområdet og en oplevelse af fællesskab med familier i lokalområdet. Deri en oplevelse af integration og inklusion. Eksempelvis beskriver en mor, hvordan hun værdsætter selve samhørigheden, der opstår, når deltagerne spiser mad og snakker sammen:

Når vi sådan sidder alle sammen, bare sidder sammen og snakker sammen ... Eller når vi spiser sammen..., alle sammen sidder og spiser sammen. Når vi alle sådan samles og har det rigtig godt, så er det et fællesskab, hvor vi sådan sidder sammen og har det godt.

Familierne i denne kategori udtrykker især forventninger om at høste læring (sprog og dansk kultur) og at opnå oplevelser af at være en integreret del af et fællesskab i lokalområdet. Det oplever de som venskaber. I spørgeskemaundersøgelsen kan de have givet udtryk for at ønske at deltage i lokalområdet, at føle sig ensomme og at have svært ved at blive en del af nye fællesskaber.

Observationen i Boks 5.3 viser en situation i familieklubben for ny i Danmark forælder:

Boks 5.3 Ny i Danmark forældre

De frivillige har stillet bordene klar til spisning – de vil gerne have, at alle kan sidde sammen og har lavet et langbord, der er ved at blive dækket op af nogle af de først ankomne familier.

Klokken er allerede kvart over fem, men der mangler en del familier.

Sahar kommer ind med sine tre sønner og sætter sig ved bordet ved siden af og vinker afvæbnede til den frivillige, der skal til at protestere, *"Nej, nej, der kommer mange flere. De kommer for sent, jeg ved, de kommer."*

Sahar har ret. Lidt efter er hendes bord fyldt op, og der bliver snakket på kryds og tværs på en blanding af dansk og forskellige arabiske dialekter. Snakken går om børnenes lektier og fodboldtræning.

En mor hiver sin telefon frem, og den bliver sendt fra den ene ende af bordet til den anden. Hun kan ikke finde ud af at logge ind på skoleintra og har desuden glemt sin kode til nem-id.

En af de andre mødre ringer til sin mand – han har vist prøvet noget lignende. Amin, 8 år, følger sin mors telefon med øjnene, mens han tygger på sit pitabrød.

"Så skal vi have ryddet af bordet og gjort klar til tegn og gæt", siger en af de frivillige. Snakken forstummer om bordet, og ansigterne drejes mod den frivillige, smilende, afventende. Amin oversætter hurtigt for sin mor og de andre, som nikker og skynder på deres børn.

Tilflytter forældre

Denne type af familier er som oftest ressourcestærke familier, der arbejder meget, for nylig er flyttet til området og mangler et lokalt netværk.

Denne type af familier søger ikke egentlige venner, men derimod sociale netværk, som kan give dem en oplevelse af at være forankret i lokalområdet. Det at opleve sig som en del af en større lokal social sammenhæng har en selvstændig værdi. En mor fortæller eksempelvis om at have behov for at møde mennesker som tilflytter:

Jeg har været udlandsdanske, og jeg flyttede til Danmark med mine børn. Jeg kunne egentlig godt bruge sådan et sted, hvor man kunne møde nogle mennesker og få et netværk – komme lidt uden for mine egne døre.

Andre mødre fortæller, at de gerne vil have bekendtskaber og lære folk at kende i lokalområdet, men at de ikke mangler venner. De har venner. De bor bare langt væk. En forælder siger eksempelvis:

Men jeg har masser af venner, så det er heller ikke, fordi jeg behøver – eller det var slet ikke det, som jeg egentlig heller ville. Det var mere sådan en fornemmelse af, ligesom du ved, når man går på arbejde og snakker med nogle kollegaer, jeg egentlig gerne ville.

Familierne i denne kategori oplever ikke, at de mangler nære venner eller netværk. Men de mangler et lokalt netværk, som kan give dem en oplevelse af at falde til i lokalområdet. De har typisk i spørgeskemaet givet udtryk for, at de er tilflyttere, gerne vil bidrage til fællesskabet og gerne vil tage del i lokalområdet. Enkelte kan også have givet udtryk for, at de mangler netværk og hermed mene mere løse sociale netværk i lokalsamfundet frem for egentlige venner.

I familiekubbens rum er de gode til at lege med på legene, der faciliteres af de frivillige, og bidrage til opgaverne i familieklubben. Nogle af dem udtrykker i interview, at de frivillige er for dominerende. De vil gerne have mere indflydelse og være mere direkte med i planlægning og tilrettelæggelse af familieklubben. I nogle klubber tager de allerede meget ejerskab af flere af opgaverne og kommer med forslag til både mad, lege og struktur på familieklubben.

Denne kategori af familier har ofte stærke værdier om, at lokalsamfund skal være sammenhængende, at man skal 'komme hinanden ved', og at der skal være en rummelighed over for forskellighed. Flere af dem kunne også have været frivillige i familieklubben.

Observationen i Boks 5.4 viser en tilflytter i en familiekub.

Boks 5.4 Tilflytter forælder

Carsten arbejder for en af de store virksomheder i byen. Han er blevet headhuntet til jobbet, så han og hans familie er netop flyttet ind i en murstensvilla i den sydlige del af byen.

De tre piger er startet i nye institutioner – både børnehave og den lokale skole.

Carstens kone er journalist og kan arbejde hjemmefra og pendler et par gange om ugen til kontoret. Hun fortæller, at de synes, det er dejligt at komme i familieklubben, for så møder de nogen fra lokalsamfundet.

"Det er rart, at man kan genkende og hilse på nogen, når man går en tur gennem gågaden." Carsten sænker et glas vand, mens han nikker.

"Man bliver sgu lidt ensom, hvis man bare sidder derhjemme", siger han.

Enlig forælder

Der er mange enlige mødre i familiekubberne og enkelte enlige fædre. De udtrykker i interview, at de mangler voksenkontakt i hverdagen og gerne vil være sammen med andre familier. Både for deres egen og børnenes skyld. De vil gerne både have nye venner og også gerne nye sociale netværk, som kan give børnene nye legekammerater og dem selv noget støtte i hverdagen. En mor fortæller eksempelvis:

Nu er jeg enlig mor til [navn på barn] på snart 5 år. Og vi har ikke så meget familie. Og så fordi jeg har en meget travl hverdag, så det er heller ikke fordi, vi får tid til de helt store sociale udskjelser. Altså, jeg kunne da godt have flere venner, der måske kunne støtte op omkring vores hverdag eller noget i den stil. Så på den måde så tænkte jeg, at vi havde sådan lidt brug for at komme ud og være mere sociale. Og så synes jeg bare, det var en mega fed måde at møde nye mennesker på. Og ja, det lød bare rigtig, rigtig hyggeligt.

Nogle af familierne i denne kategori er i arbejde, andre er uden for arbejdsmarkedet, og deres sårbarhed er derfor forskellig. Mange enlige mødre, både med og uden arbejde, udtrykker at mangle netværk i hverdagen, og flere af dem udtrykker – ligesom familierne uden for arbejdsmarkedet – ønske om sociale netværk og egentlige venskaber, der rækker ud over familiekubbens rum. Eksempelvis udtrykker en mor:

Jamen altså, at få et venskab med en anden familie. Vi er meget åbne over for det, det er vi altså, så ... Det er simpelthen venskaber [vi er interesserede i], det er det.

Andre beskriver, at de oplever at mangle netværk, men at de ikke forventer netværk, der rækker ud over familieklubben, men derimod alene er i familieklubben. En mor fortæller:

Vores netværk er (af) meget (lille størrelse), så vi kommer ikke så meget ud til venner og familier og sådan noget i den forstand. Så tænkte jeg, at det kunne være en mulighed, at så kunne det være noget, man kunne gå og glæde sig til hver anden onsdag. Så det er det primære.

Andre enlige forældre er mere pragmatiske i deres motivation. Det er svært at nå det hele, når man arbejder og er alene med flere børn, og her kan familieklubben fungere som både aflastning og social kontakt i hverdagen.

Inden for denne kategori af familier er der således både ressourcestærke mødre, der er tidspressede og søger mod fællesskaber for at blive aflastet og styrke netværket – og mere isolerede mødre, både med og uden arbejde, som gennem fællesskabet ønsker at bryde oplevelser af isolation. I spørgeskemaet kan de have angivet, at de mangler netværk, gerne vil bidrage, og at de gerne vil styrke deres lokale forankring i lokalområdet. Nogle kan også have angivet, at de føler sig ensomme, pressede i hverdagen og oplever mange konflikter. Flere kan have angivet, at de gerne vil bidrage.

Denne kategori af familier er fælles om at opleve familieklubben som en både social og praktisk aflastning i hverdagen, der skaber værdi for både dem selv og deres børn. Når man er sammen med andre familier frem for at sidde alene, så får man mere overskud, og man kan deles om at lave arbejdet. En mor fortæller:

Jeg er i hvert fald glad for, at vi er deroppe, for det der med at vi også sidder sammen og sådan noget, det synes jeg er fedt. Ellers sad vi jo bare herhjemme mig og [navn på barn]. Så gider man bare heller ikke altid at gøre så meget ud af det. Så på den måde har jeg lidt bedre samvittighed, når jeg så er herhjemme, at det ikke behøver at være så komplet det hele.

At komme i familieklubben er en begivenhed for familien, der betyder, at man ikke behøver at have fokus på, at lege og mad er komplette på de øvrige dage. Samtidig er familieklubben et sted, hvor man kan dyrke den sociale kontakt, som man mangler i hverdagen som enlig forælder.

Nogle familier i denne kategori er opsøgende og vil gerne bidrage til familieklubben, mens andre er mere tilbageholdende og skal inviteres af fællesskabet til eksempelvis at hjælpe med at dække bord. Det fremgår af VIVEs observationer, at i lighed med forælder uden for arbejdsmarkedet er mange af forældrene i denne kategori sårbare, og flere af de mest sårbare familier oplever at blive styrket i selvværd og trivsel gennem at bidrage til fællesskabet på 'deres egen måde'. Det er i lighed med familierne uden for arbejdsmarkedet også i relation til denne kategori af familier kendt viden, at sårbare mennesker kan udvikle sig ved at bidrage til fællesskaber i civilsamfundet (Rosenberg, 2013, Sievers, 2016, Espersen et al., 2018b). Det er VIVEs vurdering, at der også i relation til denne kategori af familier er potentialer for, at de kan bidrage yderligere.

Der er derfor stort sammenfald i ønsket om at deltage i et forventningsfrit rum og at vokse i selvtilid gennem de konkrete bidrag i familieklubben.

Observationerne i Boks 5.5 viser en enlig forælder i familieklubben:

Boks 5.5 Enlig forælder

Line fortæller, at hun nogle gange synes, hun har råbt for meget af sine børn. Hun er meget optaget af at være en god forælder. Hun tager sine briller af og lægger dem på bordet. Hun masserer næseryggen og øjenlågene med tommelfingrene og smiler træt.

"Jeg har gennemført Google for gode råd om opdragelse – det er sgu hårdt arbejde", siger hun. Grete, en af de frivillige, lægger en hånd på hendes skulder. Der er ved at blive ryddet af efter aftensmaden.

(Line) er mor til to, en pige på 2 år og en dreng på 4 år. Børnenes far er gået fra hende. Line er gravid igen med sin nuværende kæreste, som er med i familieklubben i dag.

Børnene leger med de andre – i dag er det ståtroid udenfor.

Kernefamilie i arbejde

Denne kategori af familier er karakteriseret ved enten at være inviteret ind i familieklubben som ressourcestærk familie eller at have fundet vej selv. De er typisk motiveret af at dyrke fokuseret tid og samvær med familien hver fjortende dag og kan have sat kryds i spørgeskemaet ved, at de gerne vil bidrage, har en presset hverdag og gerne vil tage del i lokalsamfundet. Ofte består familien både af en mor og en far og to børn, og begge forældre er i arbejde.

Nogle gange er det kun den ene forælder og/eller nogle af børnene, der er med i familieklubben, for familien er også engageret i andre lokale aktiviteter. Det betyder, at der opstår behov for at være sammen og dyrke nærværet som familie. Derudover kan en travl hverdag betyde, at man kommer til at mangle netværksmæssig forankring i lokalområdet. En mor fortæller, at hun gerne vil opbygge forankring i lokalområdet via familieklubben:

Vi er en familie på fem, men det er kun mig og min yngste datter, der er med i familieklub. De andre, min mand og de store drenge, har ikke lyst til at være med. Og min datter er en efternøler, og det var kun mig og [navn på datter], der tænkte jeg, at vi havde brug for at komme ud.

Nogle familier i denne kategori er inviteret til at deltage som ressource og er ikke kommet af sig selv. Disse udtrykker ofte, at de gerne vil bidrage med netværk og lokal sammenhængskraft, og at de gerne vil 'give noget igen' til andre familier. Eksempelvis udtrykker en mor:

Det var svært at sige nej. Og vi vil rigtig gerne tage lige så godt imod alle andre og få dem ind i samme netværk og få lige så meget gang i dem, som der er blevet taget imod os, og som vi er kommet godt i gang. Fordi det er vigtigt herude, at vi holder sammen.

Familierne i denne kategori oplever, at det er vigtigt med lokale netværk, og at man lokalt 'holder sammen' og hjælper hinanden og er der for hinanden. Flere af dem er også motiveret af at opleve en større lokal sammenhængskraft i deres eget liv – og dermed ikke kun at give til andre – men også at modtage. Det bidrager til en styrket lokal sammenhængskraft og forankring. Eksempelvis fortæller en mor om, hvordan hun oplever et sammenhold mellem familierne, der rækker ud over de sammenhænge, familierne i øvrigt færdes i, i daginstitution, skole etc.:

Der er jo, kan man sige, et lidt anderledes sammenhold mellem familierne, voksne som børn. Man er ikke kun sammen med de børn, som man ser til daglig via børnehaver, institution og skole i al almindelighed. Men også andre børn på tværs af

alder. Vi har et rigtig godt samarbejde sammen og hygger med mennesker, som man normalt ikke ville have været sammen med, men alligevel er sammen med.

Familierne i denne kategori udtrykker i lighed med tilflytter familierne en værdsættelse af mangfoldighed og forskellighed som værdi og ønsker at indgå i netværk med forskellige mennesker, som man netop ikke ser til daglig eller i sit liv i øvrigt. Dette sammenholdt med et stærkt fokus på fokuseret tid og nærvær for familien. At deltage i familiekлубben imødekommer disse to ønsker.

Observationerne i Boks 5.6 viser kernefamilie i arbejde i familiekлубben:

Boks 5.6 Kernefamilie i arbejde

Søren kommer smilende ind ad døren til familiekлубben. Han løfter hånden til hilsen, og efter ham kommer først hans søn, så hans datter løbende og smider jakkerne over knagerne, inden de drøner ind i legerummet.

Søren ryster grinende på hovedet og går ud i køkkenet. "Er der kaffe på kanden?", spørger han den frivillige. "Ja, værsgo! Hvor er Anne?", spørger den frivillige. "Hun er med vores ældste til håndboldkamp", fortæller Søren.

De plejer ellers at være afsted alle fem. De meldte sig til familiekлубben, fordi de godt kunne lide tanken om fællesspisning og at mødes fast med nogen. De havde også forestillet sig, at de ville få nogle bekendtskaber, som de ville ses med privat – men det har de slet ikke tid til! Anne og Søren arbejder begge to fuld tid, og de tre børn går til sport og musik på skift.

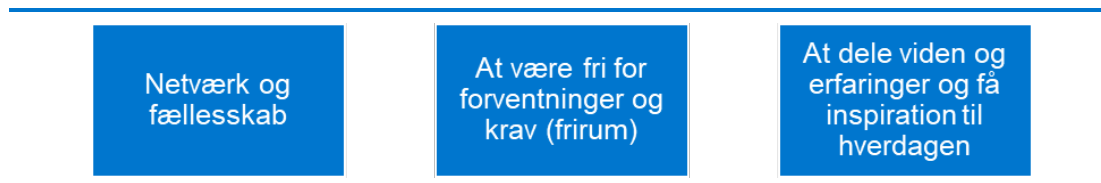
Det er anden runde, Søren og Anne deltager i familiekлубben.

5.4 Fælles motivation og udbytte på tværs af alle 5 typer af familier

Familiernes motivation for at deltage i familiekлуб og deres oplevede udbytte går også på tværs af de fem typer af familier. Vi ser ikke systematiske forskelle i data i fase 1 forundersøgelse og fase 2 undersøgelse, hvad angår motivation og oplevet udbytte.

Vi har fremanalysert følgende tre tværgående temaer, som er vist i Figur 5.29. Familier kan godt opleve flere typer af motivation og udbytte.

Figur 5.29 Tre tværgående temaer i familiernes motivation og udbytte

Kilde: Tværgående temaer om familiernes motivation og udbytte i det kvalitative materiale.

5.4.1 Netværk og fællesskaber

Som det også fremgik af spørgeskemaundersøgelsen, spiller netværk mellem deltagerne en stor rolle for alle familietyperne. Det er især forældre uden for arbejdsmarkedet og enlige forældre, der udtrykker forventninger om at høste egentlige nære venskaber, der rækker ud over familiekлубben. Det fremgår dog af interview med familier og frivillige samt VIVEs observationer, at det har været vanskeligt for familierne at knytte bånd, der rækker ud over familiekлубben.

Bortset fra et par enkelte legeaftaler gennem børnene er der ikke noget, der indikerer, at de nye netværk rækker ud over familieklubben. En mor fortæller om, hvordan relationerne især i familieklubben har fokus på børnene og ikke udvikler sig til mere nære relationer og venskaber:

Der har ikke været noget med "Jeg hedder, og det her er mine børn, og det her det er vores liv" på den måde ... (..) Men det er jo også børnene, der er i fokus. Det er mere det at være forældre, som man måske er fælles om. Jeg tror, at jeg, dengang jeg meldte os til, havde tænkt, at vi ville få nogen bekendtskaber, som vi ville bruge udenfor, som vi ville ses med privat. Men det får vi slet ikke gjort.

Moren oplever, at det er børnene, der er i fokus og ikke de voksnes relationer, og der bliver indgået enkelte legeaftaler mellem børnene, som potentielt også kan skabe netværk mellem de voksne.

Men selvom mange har haft forventninger om at styrke deres netværk uden for familieklubben, værdsætter de det sociale netværk og fællesskab, der er i familieklubbens rum. En mor udtrykker eksempelvis:

Vi tilmeldte os egentlig for at få netværk, og det har jo ændret sig lidt til, at nu er det bare at have noget hyggeligt at lave som familie. Og at have det at være fælles om og at kunne snakke om. Så det er blevet meget mere sådan en hyggelig aktivitet end nødvendigvis noget netværksskabende.

At deltage i familieklub er blevet mere 'en hyggelig aktivitet', som man er fælles om som familie. Det er givtigt at være i fællesskabet som familie, mens det foregår.

Der er flere familier, der giver udtryk for, at relationerne bliver bedre undervejs i familieklubbens forløb, men at de ikke bliver til egentlige netværk og venskaber, der rækker ud over familieklubben. VIVE kan i data alene se enkelte eksempler på netværk, der rækker ud over familieklubbens rum.

At de fleste netværk ikke rækker ud over familieklubben eller bliver til venskaber, skyldes ifølge familierne og de frivillige – samt VIVEs observationer – flere faktorer. Familieklubben foregår kun hver fjortende dag over et halvt år, og der er især fokus på aktiviteter og samvær omkring børnene. Flere tilkendegiver, at de oven i købet ikke har mulighed for at komme hver gang. Nogle af familierne er reflekteret over, at de nok ikke – som håbet – kan forvente at få nye venner inden for familieklubbens rammer. En mor siger fx:

Jeg synes faktisk, at den største udfordring er, at folk er ustabile. Det er jo også op til folk selv. Når man kun mødes hver anden uge, hvis man så misser hver anden eller to ud af tre gange, så går der rigtig langt i mellem, og så bliver det rigtig svært at danne relationer både for børn og voksne. Der er jo også mange grunde til, om folk kan komme eller ej. Men det er i hvert fald den største hindring [for skabelse af nye netværk].

Moren oplever et ustabil fremmøde blandt familierne som en af hovedårsagerne til, at det er svært at danne netværk. Hun forstår det samtidig godt, idet hun betoner, at "der kan være så mange grunde".

At være forankret og inkluderet i lokalmiljøet:

Men netværkene i familieklubben har en anden stor værdi, idet de bidrager til en oplevelse af at være forankret og inkluderet i lokalmiljøet. En mor fortæller fx:

Altså, jeg ved ikke, hvor meget de her familier får med hinanden at gøre bagefter ... Og jeg ved ikke lige sådan helt, hvordan jeg skal forklare det. Men altså, jeg tror, det er fint nok at have et sted at komme og mødes. Men jeg tror ikke, det er noget, der i vores sammenhæng giver ret meget familierne imellem. Men det kan godt være, at de får mod på at gå ud. Altså, så kender man trods alt hinanden – ”ah, det var dem der, vi lærte at kende i familieklubben”, altså så er man ikke helt alene i det. Det er nok mere på det grundlag, tror jeg, at det giver noget.

Når familierne opsøger andre tilbud eller arenaer i byen, er der en tryghed i, at man kender hinanden fra familieklubben. Flere familier udtrykker en værdsættelse af at kende familierne fra familieklubben, når de evt. kan møde dem i andre sammenhænge. Det skaber en oplevelse af lokal forankring i lokalområdet og værdsættes især af tilflytterne, kernefamilierne og de nye i Danmark familier af anden etnisk oprindelse end dansk. Det at bidrage til og føle sig som en del af et lokalmiljø fremgik også som en dominerende motivationsfaktor i spørgeskemaundersøgelsen. Derudover udtrykker flere en oplevelse af, at familieklubben rummer et inkluderende og accepterende fællesskab, mens den foregår, og det oplever de som væsentligt. For nogle af de mest sårbare familier er det ikke noget, de oplever ofte. Eksempelvis beskriver en mor familieklubben således:

Den der åbenhed og at der er plads til alle, store som små og gamle som unge. Og at alle hjælper alle. Det synes jeg er rigtig vigtigt.

Rummelighed, samvær og fællesskab i familieklubben, mens det foregår, værdsættes af familierne som en selvstændig værdi og kan potentielt styrke de sårbare familiers personlige udvikling og tro på sig selv.

Nogle mødre oplever også ligestilling familier og frivillige imellem, som skaber tryghed og øger selvværd. En mor fortæller:

Det er meget ligestillet. Det er ikke sådan, at jeg tænker, at der er nogen, der er frivillige, og nogen, der er familier. Altså den største forskel på det, det er, at det er kun en af de frivillige, der har et barn med. Altså de [frivillige] kommer alene, hvor vi andre kommer som familier.

For mange af familierne har det at være inkluderet i et lokalt fællesskab en stor værdi. For forældre uden for arbejdsmarkedet, for de enlige forældre og for familier af anden etnisk oprindelse end dansk bidrager fællesskabet til at bryde oplevelser af isolation, afsondrethed, anderledeshed eller tilbagetrukkethed. At opleve at være en del af et inkluderende fællesskab, hvor man deltager ligestillet med andre, kan have en afgørende betydning for selvværd, trivsel og mestring af hverdagslivet for mennesker, der mangler fællesskaber i dagligdagen. Det er især nyttilflyttere og kernefamilier i arbejde, der direkte udtrykker betydningen af at være en forankret del af et lokalmiljø, hvor man kender hinanden og har et fællesskab sammen. Men det er især de sårbare familier, der kan styrkes i deres selvværd gennem oplevelser af at være en ligestillet del af et lokalt fællesskab (Sievers, 2016, Espersen et al., 2018b, Rosenberg, 2013).

At føle sig inkluderet er i Hele Danmarks Familieklub tæt knyttet til at opleve sig som ligestillet deltager, som ikke udpeges som særlig udsat. I familieklubbens rum er der ikke krav til, hvor

man i øvrigt kommer fra, hvad man laver til daglig (eller ikke laver), eller hvor man bor. Adgangskriteriet er børnefamilie med små børn. De andre deltagere er også familier med børn, og fællesskabets fokus på børn er således med til at skabe et inkluderende fællesskab, der rummer et paradoks. På den ene side er det muligt for familierne at skabe et fællesskab på tværs omkring børnene og lokalområdet (som de har til fælles) og dermed at føle sig inkluderet i et fællesskab, hvor det ikke er væsentligt, om man går på arbejde til daglig eller ej. Vi ved fra civilsamfundsforskningen, at frivillige organisationer er gode til at skabe fællesskaber omkring menneskers fælles interesser og behov, der går på tværs af socialgruppe, etnicitet, køn og alder (Enjolras & Strømsnes, 2018, Selle, Strømsnes & Loga, 2018, Boje, 2017, Boje, 2015). På den anden side betyder det store fokus på børnene, at der ikke er det samme fokus på de voksnes interne netværk. Det gør fællesskabet både sårbart og stærkt. Det er stærkt, mens det foregår, mens det er svagere uden for familieklubbens rammer.

Fællesskabet i familieklubberne skaber en lokal og afgrænset social netværksmæssig værdi, men på nogle andre måder end forventet og beskrevet i fondsansøgning for de mest sårbare familier.

Der er i VIVEs kvalitative materiale heller ingen tegn på, at de svage netværk (nye bekendtskaber fra familieklubben) skaber adgang til andre ressourcer og arenaer i lokalområdet. Men det kan skyldes, at VIVE alene har undersøgt netværkene i løbet af de 6 måneder, familieklubberne gennemføres.

Det er projektorganisationens opfattelse, at der skabes netværk blandt familierne efter det 6-måneders forløb med familieklub. Men det er ikke noget, VIVE kan se i vores data, der alene rækker til afslutningen af familieklubbernes 6-måneders forløb. I den næste rapport vil der være enkelte kvantitative data om netværk efter familieklubbens forløb.

5.4.2 At opleve at være fri for forventninger og krav (frirum)

Familierne udtrykker også udbytte, som ikke fremgår af hverken spørgeskemaundersøgelsen eller målene i fondsansøgningen.

Når familierne på tværs af de fem typer bliver spurgt, hvorfor de kommer i familieklubberne, peger en stor del på, at klubben faciliterer en anden type samvær som familie. På den ene side udgør familieklubberne en ramme uden for hjemmet, der er fri for hverdags- og huslige opgaver, hvilket muliggør, at forældrene kan være mere til stede og aktivt nærværende med deres børn. Familierne er her optaget af at komme væk fra hverdagens trommerum og ulvetime og undgå de mange praktiske gøremål, der er i en småbørnsfamilie i tidsrummet mellem kl. 17 og 20, som kan gøre det vanskeligt at være nærværende sammen. Familieklubben giver mulighed for at hygge sig med andre familier og spise mad, som andre har tilberedt (eller som man er flere om at tilberede afhængig af familieklub) frem for selv at lave mad, rydde op, vaske tøj etc. Det gør det mere overkommeligt at være småbørnsfamilie, og nogle familier udtrykker, at det også betyder, at de kan slappe mere af på de dage, hvor der ikke er familieklub. Familieklubben er for nogle familier et pusterum og et frirum fra en hverdag, hvor det kan være vanskeligt at finde tid og rum til at skabe det fokuserede nærvær sammen som familie, som mange udtrykker ønske om. En mor udtrykker fx ønsket om, at være sammen som familie, hvor man som forælder ikke skal andet end at være sammen med børnene:

Jeg ville gerne lave noget, som jeg kunne have mine børn med til og få en hyggestund, hvor jeg ikke sådan skulle tænke på andet end bare at være sammen med dem. Det er også det, den store glæder sig til. Det der med, at vi er der for hendes

skyld, at vi er rigtig til stede. Der er ikke 117 ting, der lige skal gøres. Nej, der handler det om, at vi skal hygge og lege og være der med børnene 100 procent. Det er altså noget, ungerne nyder.

Mange familier giver udtryk for, at de værdsætter muligheden for at fokusere på samvær med børnene uden forstyrrelser. Nogle familier har mere fokus på deres egen familie og fokuseret tid for denne end på at skabe nye netværk og/eller forbedre deres netværksmæssige forankring i lokalområdet. Andre har både fokus på at styrke egen families nærvær og samtidig at være sammen med andre i et lokalt fællesskab.

Frirummet har også en anden karakter, der ikke vedrører det private familierum. På den anden side handler det for nogle familier om at indgå i et rum, hvor der ikke er nogen, der har noget *for* på deres vegne. Et frirum fra krav og forventninger om at præstere, udvikle sig, gennemgå progression eller leve op til de forventninger, der almindeligvis hører et voksen- og familieliv til, især hvis man har sociale udfordringer i sit liv. For familierne uden for arbejdsmarkedet og for mange enlige og samtidig sårbare forældre er familieklubben derfor også et frirum fra kommunale faglige handleplaner, myndighedsbehandling og evt. forventninger om progression. Et rum, hvor man kan blive accepteret og inkluderet som den, man er, uden at andre har ambitioner om, at man skal ændre sig.

Der er en tendens til, at familier uden for arbejdsmarkedet og enlige forældre især værdsætter frirum fra krav og forventninger og sociale problemer, mens de mere ressourcestærke kategorier af familier værdsætter frirum fra arbejdsopgaver i ulvetimen. Alle typer af familier ønsker fokuseret tid med deres børn, men fra forskellige perspektiver. Familierne uden for arbejdsmarkedet og de enlige forældre har også fokus på at høste netværk og venner, mens de mere ressourcestærke familier især er optaget af at styrke den generelle lokale forankring i lokalområdet ved hjælp af mindre forpligtende netværk og løsere forbindelser og af at dyrke nærvær som familie. De ressourcestærke familier har således færre forventninger til, hvad familieklubbens netværk kan tilbyde.

At etablere frirum var ikke en del af projektets mål for familierne, og familiernes betoning af frirummets betydning peger på behovet for at anerkende værdien af frirum som en af de afgørende ingredienser i civilsamfundsaktiviteter for familier. Det at have et sted, hvor man kan mødes og være, uden at der er forventninger og krav til forandring og udvikling. Frirummet opstår som en del af fællesskabet og stiller krav om et inkluderende og accepterende fællesskab, hvor familierne ikke vurderes, dømmes eller behandles, og hvor de frivillige er understøttende facilitatorer. Som allerede nævnt betyder at facilitere at invitere mennesker ind i aktiviteter eller processer, at forbinde mennesker og understøtte, at de snakker sammen eller arbejder sammen, at holde styr på processer og tidsplaner (fx huske madlavning og start og slut), lytte til ønsker og hjælpe på vej, tilvejebringe nødvendige ressourcer (fx legetøj, madvarer, idéer til aktiviteter m.m.), understøtte udtrykte ønsker og inspirere, sikre ejerskab og dynamik, understøtte balancer, så alle bliver hørt, bidrage til at løse konflikter.

5.4.3 At dele viden og erfaringer og få inspiration til hverdagen

På tværs af familietyper er der også mange af familierne, der deler viden og erfaringer og beskriver, at familieklubben inspirerer dem i forhold til madlavning og lege med børn. Det er en del af formålet med konceptet bag familieklubben. Familieklubben er et sted, hvor mødre (og fædre) kan vende erfaringer med hinanden og dele bekymringer og glæder. En slags udvidet mødregruppe. Derudover kan man også få inspiration til, at der er aktiviteter med børn, som man godt kan overskue. En far fortæller om at være inspireret af familieklubben:

Jo, jo, men selvfølgelig, vi sidder og læser, og vi sidder og farver og sådan noget om eftermiddagen. Og så er jeg begyndt at lave en anden slags mad herhjemme, er begyndt at eksperimentere lidt.

På tværs af familietyper er der således et generelt udbytte relateret til at have dialog med andre familier og at få inspiration til madlavning og lege.

5.5 Familiernes veje til familieklubben

Det fremgår af interview med familier og frivillige i familieklubberne, at familierne finder vej til familieklubberne på forskellige måder. Nogle bliver rekrutteret gennem Facebook. En mor fortæller:

Jeg så et opslag på Facebook, hvor de efterlyste nogle. Og så havde jeg bare skrevet, at jeg gerne ville have information om det, ikke at jeg egentlig ville, men jeg skulle vide, hvad det her var. Og så passede vores kalender, og så blev jeg ringet op og fik at vide, hvad det var for noget, og så var vi med.

At opsøge familieklubben via opslag på Facebook kræver et personligt overskud. Andre familier fortæller i interview, at de er blevet anbefalet at deltage gennem netværk i lokalområdet, fx via kontakt med aktiviteter i almene boligafdelinger og evt. boligsociale helhedsplaner, naboer, kontakter i børnenes skole eller daginstitution (lærere, pædagoger eller andre forældre) eller nogle af de frivillige i familieklubben. Det fremgår af interview med medarbejdere i projektgruppen, at de ressourcestærke familier selv har henvendt sig (fx via Facebook), mens de sårbare familier især er blevet engageret via netværk lokalt. Jo bedre netværksarbejde lokalt, jo større tilstrømning til familieklubben af både frivillige og familier. Det er kendt viden, at det ofte kræver massivt netværksarbejde at engagere sårbare mennesker i civile aktiviteter (Espersen et al., 2018a). En medarbejder i projektgruppen fortæller:

De sårbare familier har vi aktivt skulle opsøge – de ressourcestærke familier har i høj grad selv henvendt sig.

Enkelte familier fortæller, at det har været afgørende, at de har haft en relation til en anden deltager i familieklubben, som de har følt sig trygge ved. Det kan være en sognemedhjælper, en frivillig eller en anden familie. I de familieklubber, hvor der er lønnede tovholdere, er de deltagende familier især inviteret gennem medarbejderens netværk i lokalområdet. Der er også mange aktive frivillige, der har brugt deres eget netværk til at engagere familier. Men det er ikke alle.

I nogle familieklubber er der mange familier, og i andre er der færre. Det fremgår af interview med de frivillige i familieklubberne, at i familieklubber med færre familier har de frivillige enten ikke haft en opfattelse af, at det var deres opgave at invitere familier, eller de mangler det lokale netværk, der kan skabe relevante kontakter til familier, som de kan invitere. De kan fx arbejde i lokalområdet, men bo et andet sted, hvilket betyder, at de ikke har et netværk i lokalområdet. I de klubber, hvor der ikke er blevet arbejdet aktivt med brug af lokale netværk, er der derfor få familier (1-3) i familieklubben ad gangen.

Det fremgår også af interview med de frivillige, at det kan være nødvendigt at minde familierne om, at der er familieklub ved at ringe og sende SMS'er. Mange familier har en presset hverdag

og deltager ustabil. Der er nogle frivillige, der finder det grænseoverskridende at kontakte familierne. I familiekubber, hvor de frivillige har det på den måde, er der også færre deltagere.

Det fremgår også af interview med projektgruppen, at det kan være afgørende for etablering af familiekubben, at der er et etableret samarbejde med kommunen, der kan henvise familier. Det kan i praksis være mange forskellige dele af kommunen, dvs. fx skoler, daginstitutioner, sundhedsplejersker, familiebehandlere, socialrådgivere og jobcentre m.fl. En projektmedarbejder fortæller, at det er nemmere at engagere familier, når kommunen engagerer sig i familiekubben:

Hvis jeg tænker i de byer, hvor kommunerne er seriøs medspiller, sådan seriøs medspiller, der fungerer det bare nemt.

Men det gør kommunen langt fra i alle relevante kommuner. I en familiekub med kun få familier har det netop været vanskeligt for de frivillige at komme i kontakt med kommunalt ansatte. En frivillig fortæller:

Jeg tror, at en sagsbehandler, der sidder med en familie med udfordringer, ville klappe i hænderne over at få sådan et tilbud. Men hvordan kommer jeg hen til dem? Jeg kan ikke selv bane vejen, jeg har virkelig prøvet. Jeg har været nede hos kommunen fem gange. Og siden er der ikke rigtig sket mere. Hvor bliver vores materiale af? Hvordan trænger man igennem? Og hvordan kan man bane en vej på en eller anden måde til børneinstitutionerne? Det ville være en enorm fordel for os.

At samarbejde med kommunen kræver kontakt med konkrete medarbejdere i kommunen, der kan se mening med samarbejdet og som samtidig har tid og rum til at samarbejde. Det kan være svært at finde og vil ofte være personafhængigt. Det er kendt viden fra andre undersøgelser, at mange civilsamfundsorganisationer oplever, at det kan være vanskeligt at opnå kontakt med kommunale medarbejdere med borgerkontakt (Espersen et al., 2018a).

5.6 Opsamling – familier

Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at majoriteten af familierne består af kvinder, der kan defineres som sårbare, og at de især er motiveret af at styrke deres netværk og bidrage og tage del i familiekubben og deres lokalsamfund. Det stemmer fint overens med projektets ambitioner om at skabe netværk mellem familier og at skabe rum for, at familier kan udnytte egne ressourcer i fællesskab med andre. Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at majoriteten af familierne er sårbare, og at flere sårbare familier (end ikke-sårbare) står uden for arbejdsmarkedet, er enlige, er dårligere uddannet og i højere grad oplever, at de har en vanskelig økonomisk situation. Sårbare familier har også en dårligere generel trivsel, dårligere mestrings-evne, lavere tro på sig selv, flere konflikter, svagere netværk, mindre tilfredshed i forældrerollen, mindre støttende forældreadfærd end ikke-sårbare familier. De sårbare familiers børn har mere skærmtid end de ikke-sårbare familiers børn. Til gengæld ser vi ikke nogen forskel imellem sårbare og ikke-sårbare i forhold til fritidsaktiviteter, rutiner i hjemmet, måltidsfællesskab og eget forbrug af skærm.

VIVEs interview og observationer viser, at de sårbare familier især bliver inviteret ind i familiekubben via netværk, og at lokale samarbejder med især kommunen om at henvise familier er væsentlig, men ofte vanskelig at etablere. Mere ressourcestærke familier kommer af sig selv. Det fremgår af interview og observationer, at det er væsentligt for familiernes deltagelse, at der

arbejdes intenst med netværk lokalt, og at der kun er få familier i familieklubben, når der ikke har været et tilstrækkeligt netværksarbejde.

De fem familietyper illustrerer forskelle og ligheder hos de deltagende familier og deres forskelligartede motivation og udbytte og viser, at især de mest sårbare forældre, dvs. forældre uden for arbejdsmarkedet og enlige forældre, har forventninger til, at familieklubben kan give dem nye venskaber.

På tværs af de fem familietyper er der især tre temaer, som familierne udtrykker omkring motivation og udbytte. Det er 1) netværk og fællesskab, 2) frirum fra krav og forventninger og 3) inspiration til hverdagen. Det fremgår af interview og observationer, at netværkene i familieklubben kun i sjældne tilfælde rækker ud over familieklubbens rammer. Ifølge familierne bl.a., fordi familierne mødes for sjældent. Det skal bemærkes, at VIVEs data alene omhandler familier, der er i starten, midten eller slutningen af et 6-måneders forløb. VIVE har ikke interviewet familier efter familieklubbens ophør. Mange familier oplever dog et udbytte forbundet med at være en del af et lokalt fællesskab og opleve sig forbundet til og inkluderet i lokalområdet. Derudover udtrykker familierne det som en positiv ting, at familieklubben udgør et frirum fra krav og forventninger, både fra hverdagstrummerum og ulvetime med små børn og fra det offentlige myndighedsbehandling og forventninger om progression og udvikling. Familierne udtrykker også, at de får inspiration til måltider og lege.

At etablere frirum var ikke en del af projektets mål for familierne, og familiernes betoning af frirummets betydning som et sted, hvor man er fri fra dagligdags pres og krav om progression og udvikling, er gennemgående og på tværs af familietyper. Frirummet opstår som en del af fællesskabet og stiller krav om et inkluderende og accepterende fællesskab, hvor familierne ikke vurderes, dømmes eller behandles.

6 Børnene i familiekлубberne

I det følgende vil vi se på, hvad der kendetegner de deltagende børn, og hvordan de oplever at deltage i familiekлубben. Specifikt undersøger vi:

- Hvem er børnene?
- Hvordan udspiller relationerne sig mellem børnene indbyrdes og mellem børnene og de voksne, og hvilken betydning tillægger børn og voksne det?
- Hvilket udbytte oplever børnene af at deltage i familiekлубben – herunder deres personlige udbytte?

Vi anvender spørgeskemadata, hvor forældre har svaret på deres børns vegne, samt interview og observationer med børnene selv og deres forældre og frivillige.

6.1 Om trivsel, familietid, leg og læring og socialisering

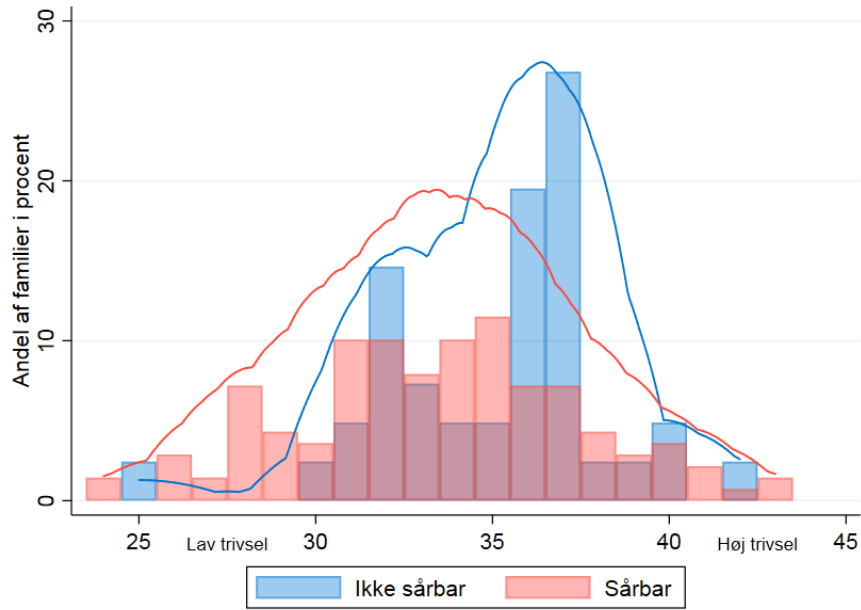
I det følgende præsenteres resultater fra spørgeskemaundersøgelsen til familierne om deres børn, som forældrene har besvaret.

6.1.1 Børnenes trivsel

Børnenes trivsel måles separat for børn henholdsvis over og under 8 år. Dette skyldes, at børn udvikler sig meget over tid, og det derfor er vanskeligt at finde skalaer, der kan omfatte hele aldersgruppen 2-12 år. For begge aldersgrupper er det forældrene, der har svaret på vegne af barnet. For børn under 8 år bruger vi spørgsmål fra småbørnsskemaet i BørnUngeLiv. Den totale score måler graden af trivsel for barnet på skalaen 9-45. En højere score indikerer et højere niveau af trivsel. Figur 6.1 viser, hvordan børnene fordeler sig på forskellige trivselsniveauer separat for sårbare og ikke-sårbare familier. De røde søjler angiver de procentvise andele af børn fra sårbare familier for forskellige niveauer af trivsel. De blå søjler angiver de tilsvarende andele for børn fra ikke-sårbare familier. Ligesom ved afbildningen af forældres trivsel (se Figur 5.10) har vi inkluderet en estimeret tæthedsfunktion for hver af grupperne. Disse tæthedsfunktioner estimerer en 'udglattet' fordelingskurve af forskellige trivselsniveauer og giver dermed et tydeligere billede af forskelle mellem grupperne.

De største andele af børn oplever et mellemniveau af trivsel, men figuren viser desuden en stor variation i trivselsniveauet. De børn, som måler et lavt niveau af trivsel, kommer i høj grad fra sårbare familier. Modsat er store andele af børn fra ikke-sårbare familier observeret til at have høje niveauer af trivsel. Det fremgår desuden af Figur 6.1, at børn fra ikke-sårbare familier i gennemsnit har et højere niveau af trivsel.

Figur 6.1 Trivsel børn under 8 år

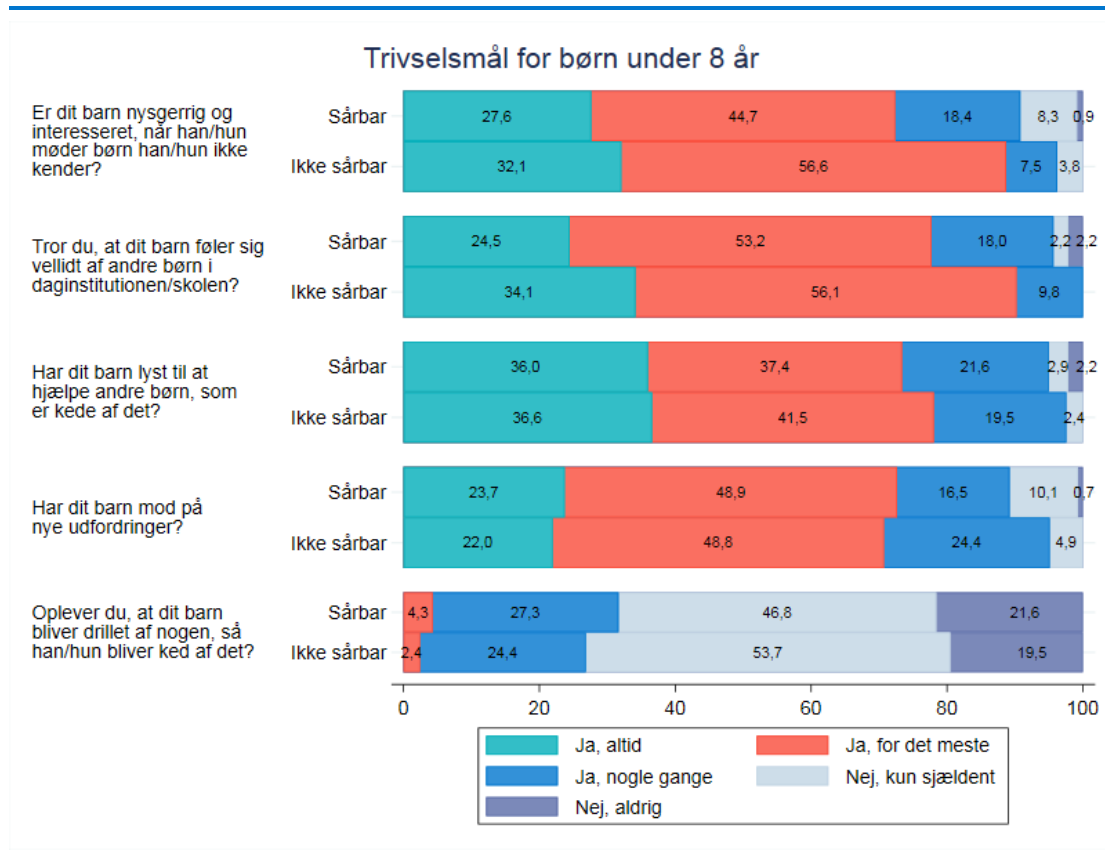

Anm.: N = 180.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

Svarfordelingen på spørgsmål, som er anvendt til at beregne trivselsmålet for børn under 8 år, er vist i Figur 6.2. Ud over disse spørgsmål er der medregnet svarene fra spørgsmål angående konflikter og søvnproblemer (se Figur 6.6 og Figur 6.7). Ud fra spørgsmålene angivet i Figur 6.2 observeres der primært en forskel mellem sårbarhedsgrupperne vedrørende børnenes nysgerrighed i mødet med nye børn og på trivsel i skoler/dagsinstitutioner.

Figur 6.2 Trivsel - subskalaer

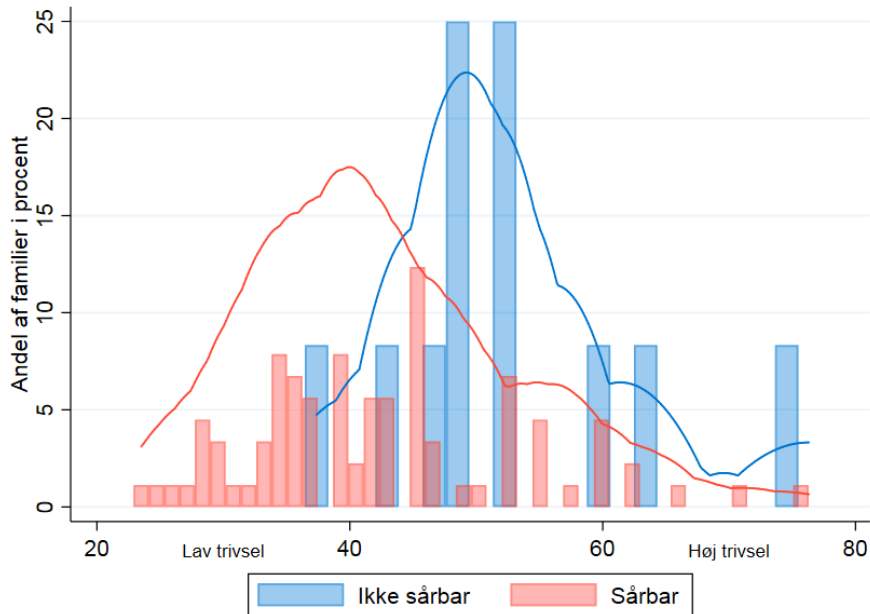
Anm.: N = 180.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

For børnene fra 8 år og opefter har vi målt børnenes trivsel med Kidscreen-10. Den samlede score måler barnets trivsel på en skala med en middelværdi på 50 og standardafvigelse på 10, hvor en højere score indikerer et højere niveau af trivsel. Kidscreen-10 trivselsmålet er normaliseret efter europæisk standard, hvorfor værdier over 50 angiver et trivselsniveau over middel.

Figur 6.3 viser, hvordan børnene fordeler sig på forskellige niveauer af trivsel separat for sårbare og ikke-sårbare familier. Det er tydeligt fra figuren, at der er stor variation i børnenes trivsel. Børnene fra sårbare familier har en højere tendens til at opleve lave niveauer af trivsel, hvorimod børnene fra ikke-sårbare familier generelt oplever høje niveauer af trivsel. For de ikke-sårbare børn ligger fordelingen som forventet med flest børn omkring gennemsnitsscores 50, hvorimod fordelingen for de sårbare ligger væsentligt lavere med en top omkring 40, som er en standardafvigelse under gennemsnittet.

Figur 6.3 Trivsel børn 8 år og ældre

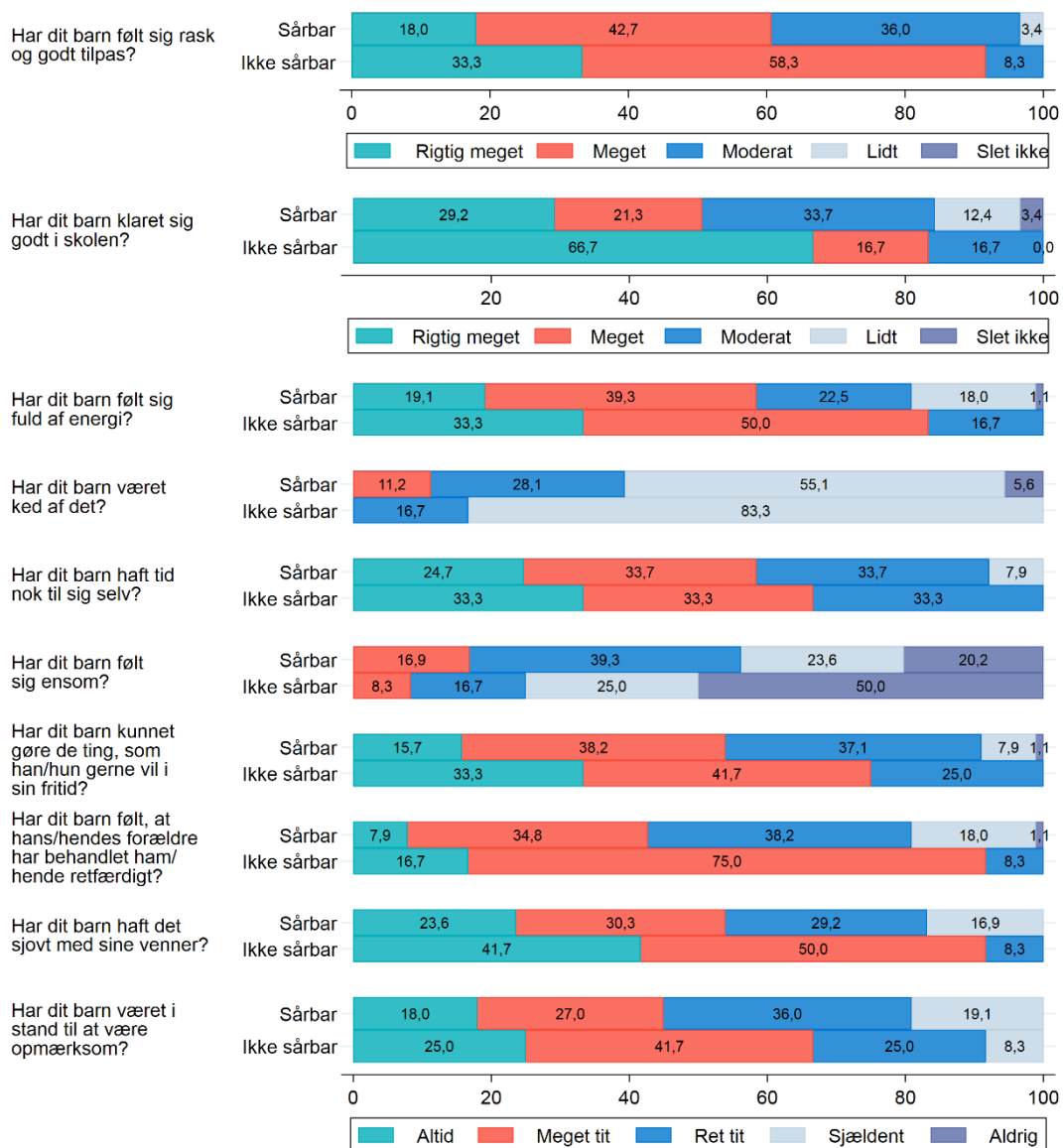

Anm.: N = 101.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

Figur 6.4 viser svarfordelingerne på de på spørgsmål, som indgår i Kidscreen-10 trivselsmålet for børn fra 8 år. Svarfordelingerne er angivet opdelt på sårbarhedsgrupper og viser i høj grad forskelle mellem børnene baseret på deres sårbarhedsstatus. Ud fra forældrenes angivelser er børn fra ikke-sårbare familier mere tilbøjelige til at føle sig rask og godt tilpas, klare sig godt i skolen, være fuld af energi, føle sig retfærdigt behandlet, have det sjovt med sine venner. Børnene fra sårbare hjem er derimod mere tilbøjelige til at føle sig ensomme og være ked af det.

Figur 6.4 Kidscreen-10 – subskalaer for børn fra 8 år

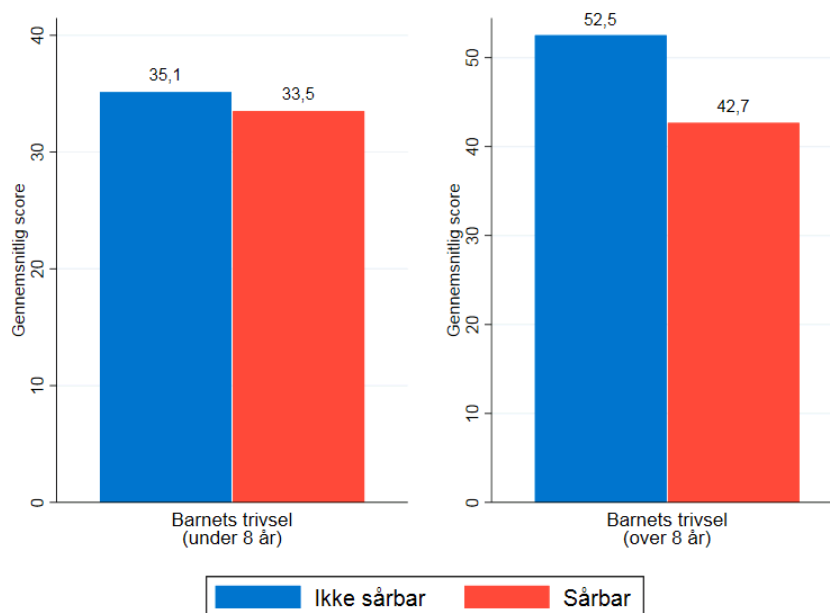

Anm.: N = 101.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

Figur 6.5 angiver den gennemsnitlige score af trivsel på tværs af sårbarhedsgrupperne. Her fremgår det, at børnene fra sårbare familier i gennemsnit har et lavere niveau af trivsel sammenlignet med børnene fra ikke-sårbare familier. Forskellen i børnenes trivsel er statistisk signifikant i begge aldersgrupper.

Figur 6.5 Børnenes trivsel i gennemsnit

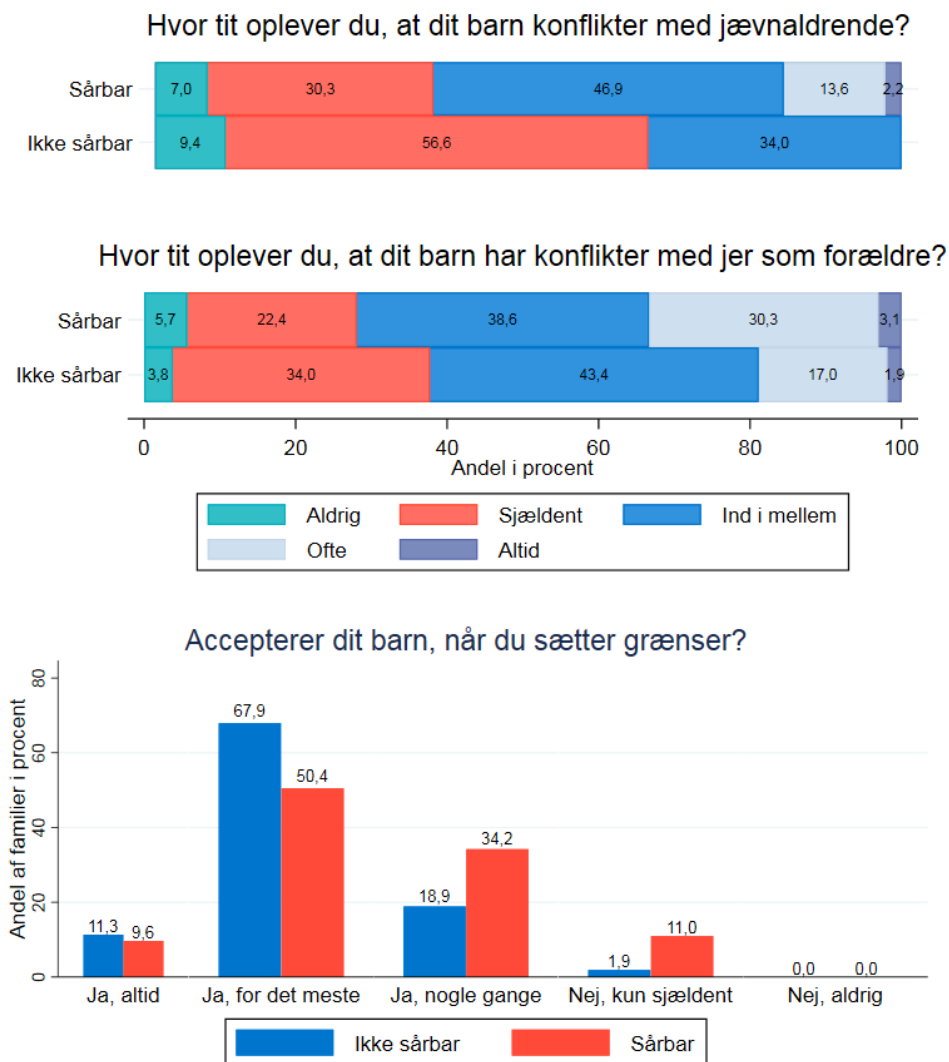

Anm.: Barnet trivsel (under 8 år) N = 180, Barnets trivsel (over 8 år) N = 101.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

Som en del af trivselsmålet for børn under 8 år indgår desuden spørgsmål vedrørende barnets frekvens af konflikter. I Figur 6.6 vises, i hvilket omfang barnet har konflikter med jævnaldrende henholdsvis forældrene. Generelt viser svarfordelingerne, at børn fra sårbare familier oftere indgår i konflikter, forskellen er dog særlig markant, når det gælder konflikter med jævnaldrende. Hvor 66 % af de ikke-sårbare forældre svarer, at deres barn sjældent eller aldrig oplever konflikter med jævnaldrende, gælder dette kun for 38 % af børnene fra sårbare hjem. I Figur 6.6 så vi ligeledes, at sårbare familier i gennemsnit er mere konfliktfyldte. Af nederste del af Figur 6.6 ses desuden, at forældre fra sårbare familier oplever det mere udfordrende at sætte grænser for deres børn. Et højt niveau af konflikter både med forældre og med jævnaldrende kan være problematisk for barnets trivsel og udvikling og kommer fx til udtryk ved lavt selvværd. Vi ved fra forskning, at mange konflikter mellem forældre, fx i forbindelse med en skilsmisse, kan have en ganske stor negativ betydning for barnets selvværd og påvirke skolegang samt deltagelse i sport og fritidsliv (Thomsen, 2016).

Figur 6.6 Konflikter

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

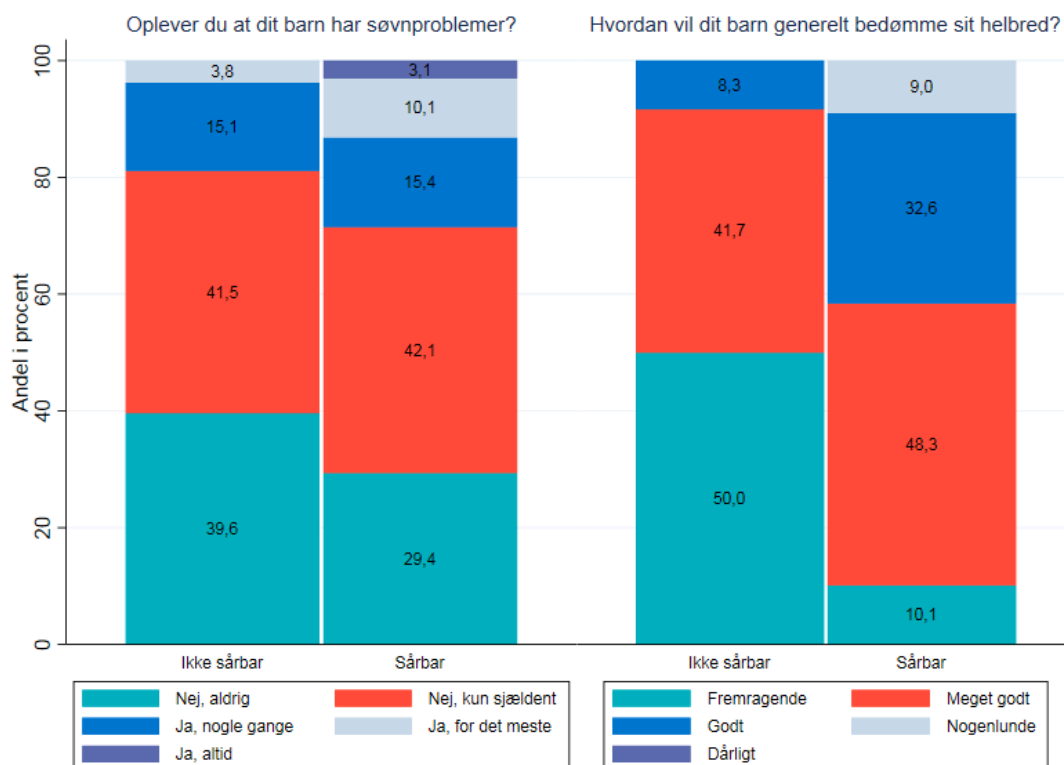
6.1.2 Barnets helbred

I forlængelse af trivselsspørgsmålene er forældrene blevet spurgt ind til barnets helbred. Mens der observeres små forskelle i, hvorvidt børnene har søvnproblemer, ses der markante forskelle i børnenes egen bedømmelse af eget helbred (ud fra forældrenes vurdering). 50 % af de ikke-sårbare forældre svarer, at deres barn ville vurdere sit eget helbred som 'fremragende', hvorimod dette kun gælder i 10 % af de sårbare familier. Det kan ikke udelukkes, at denne markante forskel desuden kan være forklarende for de observerede forskelle i trivselsniveau. Blandt de sårbare familier angiver 13 %, at barnet altid eller næsten altid har søvnproblemer.

Andre undersøgelser viser ligeledes, at børn fra sårbare familier i lavere grad får de anbefalede timers søvn end børn og unge fra kernefamilier (Ottosen et al., 2018). Barnets hjerne udvikler

sig især om natten, og søvn er derfor vigtig for børn. Forskning viser desuden, at søvnproblemer er relateret til udfordringer i forhold til fx adfærd, læring og overvægt og har indflydelse på hele familiens trivsel (Bathory & Tomopoulos, 2017).

Figur 6.7 Barnets helbred

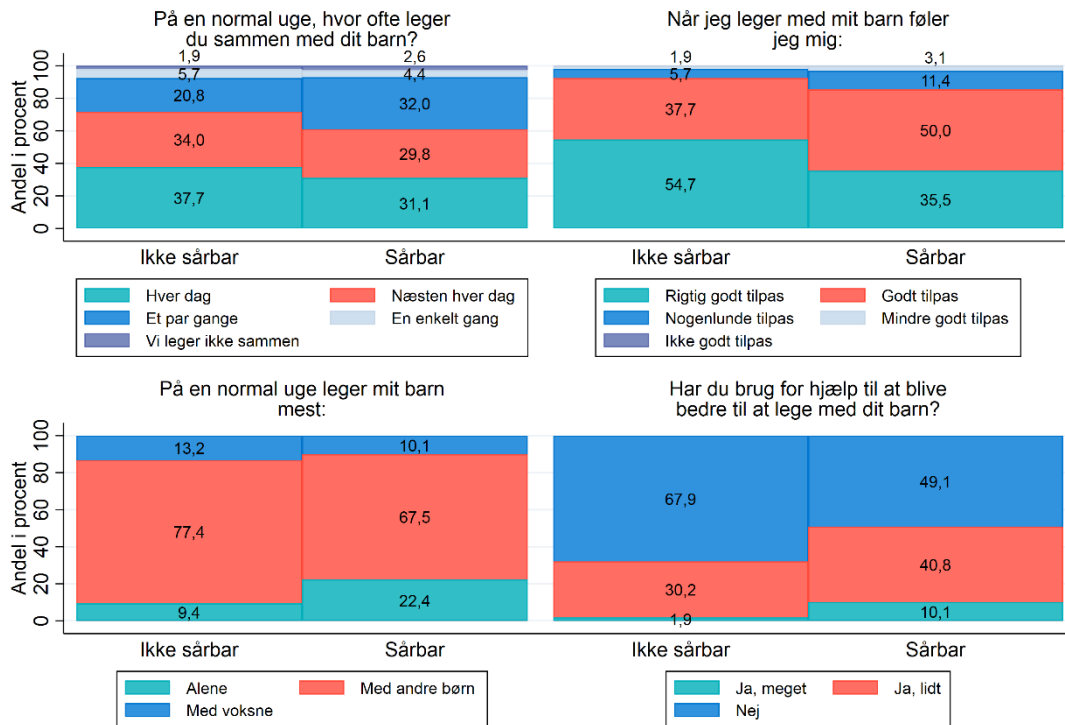
Anm.: "Oplever du, at dit barn har søvnproblemer" N = 281, "Hvordan vil dit barn generelt bedømme sit helbred?" N = 101.
Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

6.1.3 Lege og læring

Figur 6.8 opsummerer forældrenes besvarelser vedrørende hyppigheden af legeaktiviteter med deres børn og deres egen tilpashed ved at deltage. Spørgsmålet angående hyppighed af legeaktiviteter med deres børn i en normal uge har svarmulighederne 'hver dag' (5), 'næsten hver dag' (4), 'et par gange' (3), 'en enkelt gang' (2) og 'vi leger ikke sammen' (1). Figur 6.8 angiver de gennemsnitlige besvarelser på tværs af sårbarhedsgrupper. Det fremgår af figuren, at ikke-sårbare familier i gennemsnit leger oftere med deres børn, men denne forskel er dog ikke signifikant.

Svarmulighederne på spørgsmålet om forældrenes tilpashed ved deltagelse i legeaktiviteter med deres børn er 'rigtig godt tilpas' (5), 'godt tilpas' (4), 'nogenlunde tilpas' (3), 'mindre godt tilpas' (2) og 'ikke godt tilpas' (1). I Figur 6.8 observeres igen en gennemsnitlig forskel på tværs af sårbarhedsgrupperne, som desuden er statistisk signifikant. Forældre fra ikke-sårbare familier føler sig i højere grad tilpas i legeaktiviteterne med deres børn.

Figur 6.8 Familiens tid med leg

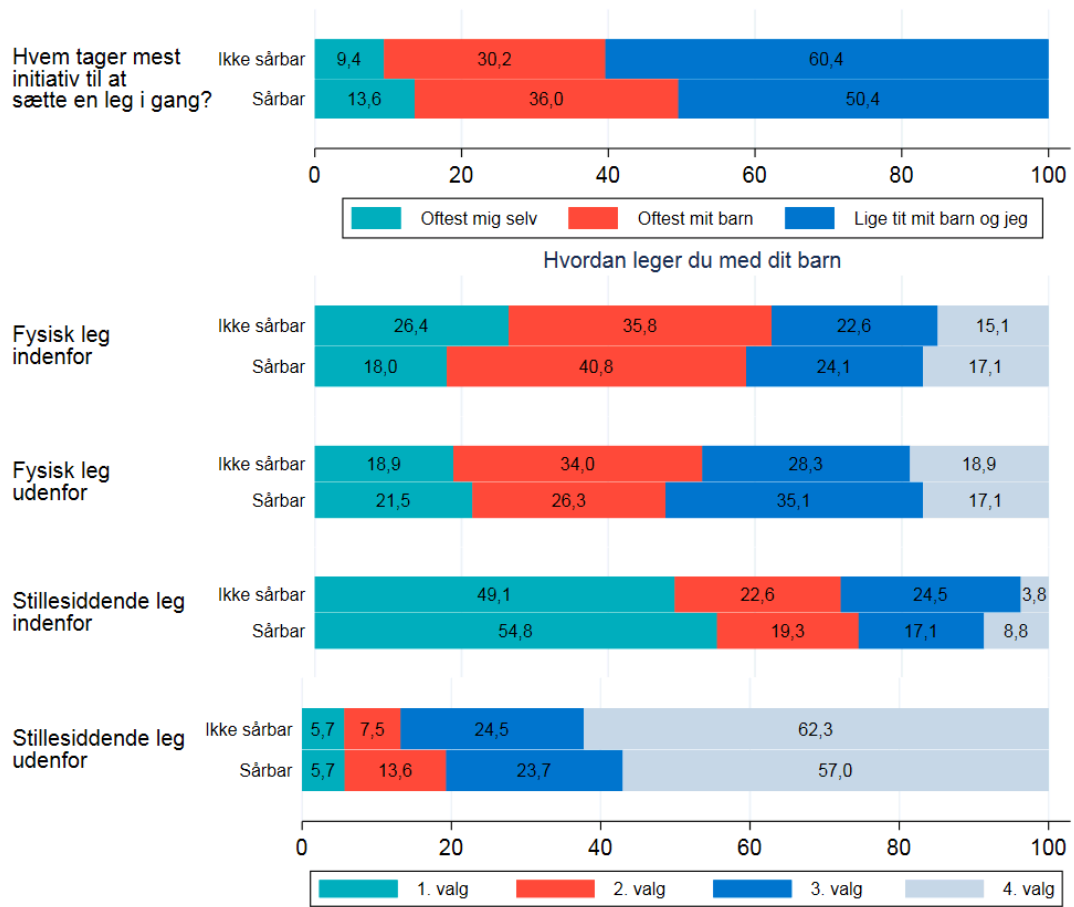

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

I Figur 6.9 vises forældrenes svar vedrørende, hvem der typisk tager initiativ til leg, og en rangering af hyppigste type af aktivitet. I sårbare familier svarer 60 %, at det lige tit er barnet og forældrene, som tager initiativ. Blandt ikke-sårbare familier er andelen, som svarer dette, lavere, hvilket indikerer, at initiativ til at igangsætte leg i ikke-sårbare familier oftere tages af enten barnet (35 %) eller forældrene (14 %). Den nederste del af Figur 6.9 viser svarfordelingerne til, hvordan forældrene typisk leger med deres børn. I besvarelsen er forældrene blevet bedt om at rangere svarmuligheder 'fysisk leg indenfor', 'fysisk leg udenfor', 'stillesiddende leg indenfor' og 'stillesiddende leg udenfor'. Af figuren fremgår det, at den primære form for leg foregår som stillesiddende leg indenfor, og der er ikke markante forskelle i rangeringen på tværs af sårbarhedsgrupper.

Figur 6.9 Legeaktiviteter

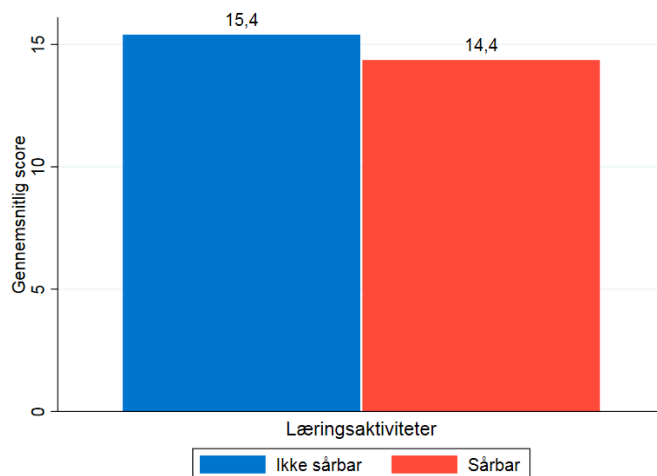

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

Ud over hyppigheden og tilpasheden af legeaktiviteter med deres børn har forældrene angivet, i hvilket omfang legeaktiviteterne omhandler tal, bogstaver og læsning. Disse spørgsmål er blevet anvendt til at generere et mål for omfanget af læringsaktiviteter i familien. Dette måles på en skala fra 5-20, hvor en højere total score indikerer en højere frekvens af læringsaktiviteter. Figur 6.10 angiver den gennemsnitlige total score for hver af sårbarhedsgrupperne. Af figuren fremgår det, at ikke-sårbare familier mere hyppigt bruger tid på læringsaktiviteter med deres børn. Denne forskel er statistisk signifikant.

Figur 6.10 Samlet score for læringsaktiviteter

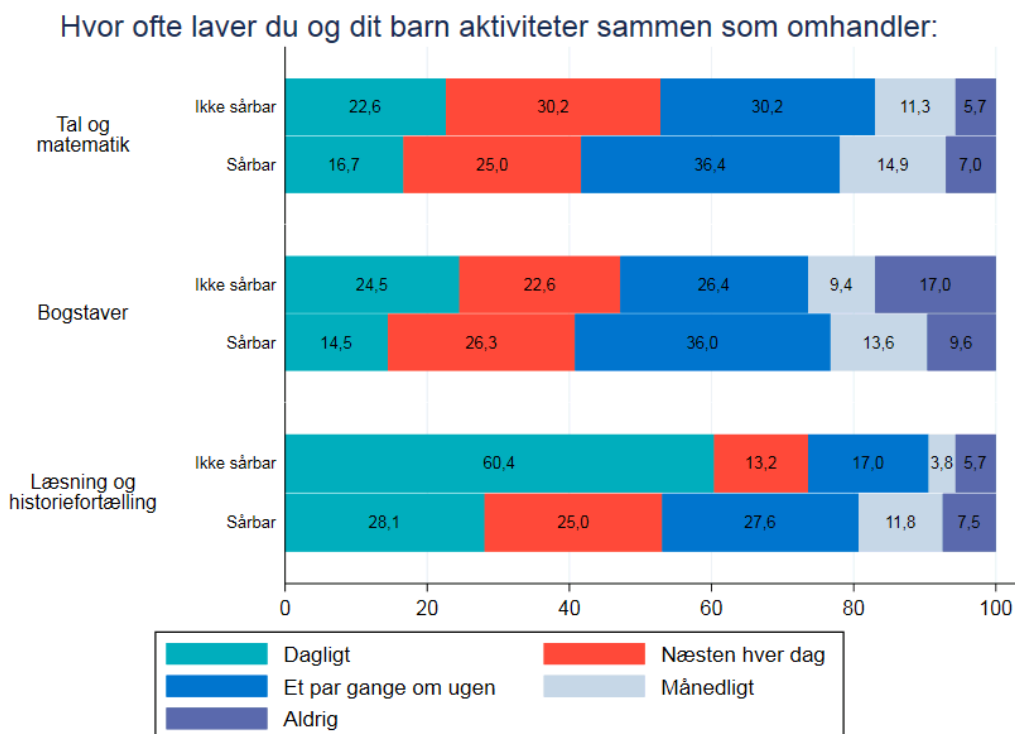

Anm.: N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

Figur 6.11 angiver svarfordelingen af de spørgsmål, som indgår i den samlede score for læringsaktiviteter. Der observeres forskelle i hyppigheden på tværs af sårbarhedsgrupper ved alle tre læringsaktiviteter, men i særlig høj grad i hyppigheden af læsning og historiefortælling. Her fremgår det, at 60 % af ikke-sårbare familier læser/fortæller historier dagligt med deres barn, hvorimod dette kun gælder for 28 % af de sårbare familier.

Figur 6.11 Læringsaktiviteter

Anm.: N = 281

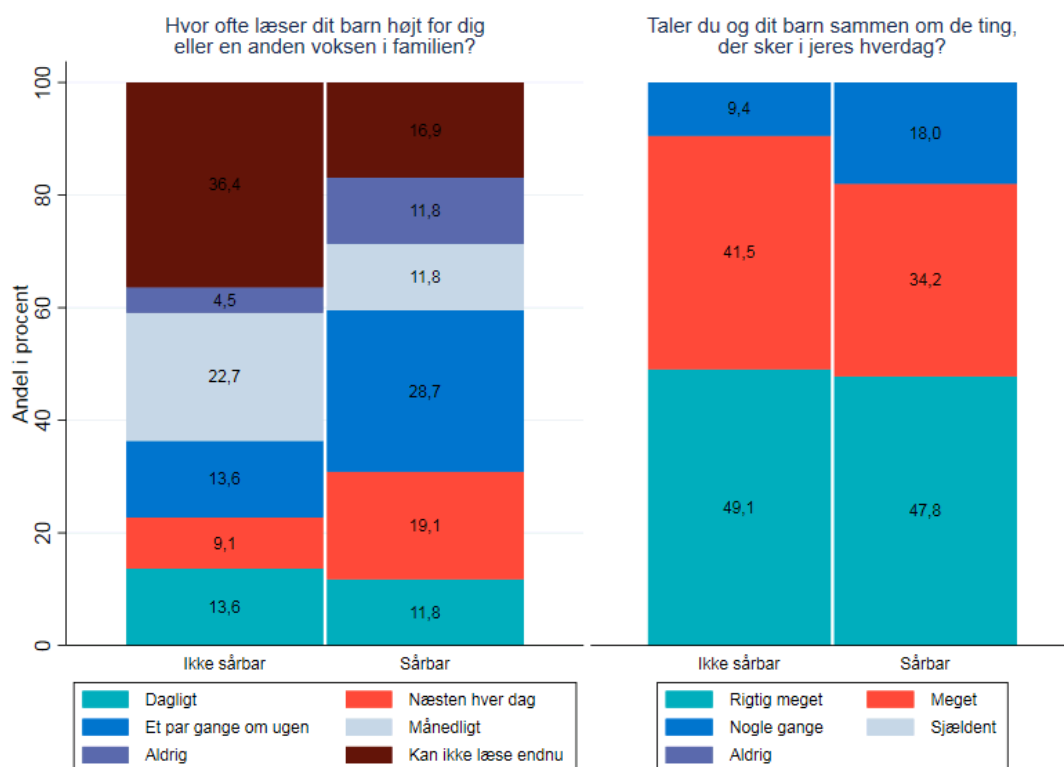
Kilde: VIVEs spørgeskema til familier

Forældrene er desuden blevet spurgt mere specifikt, hvor ofte deres barn læser højt for en voksen. Figur 6.12 viser, hvorledes svarene fordeler sig på dette spørgsmål. En betragtelig andel af børnene fra ikke-sårbare familier har endnu ikke lært at læse. Denne forskel til de sårbare familier kan forklares ved, at børnene fra ikke-sårbare familier i gennemsnit er yngre (som vist i Figur 5.4). På trods af dette er der dog ikke en signifikant forskel i andelen af børn, som dagligt læser højt for en voksen.

I anden del af Figur 6.12 har forældrene svaret på, hvor ofte de taler med deres barn om deres hverdag. I begge sårbarhedsgrupper taler forældre jævnligt med deres børn, og forskelle i besvarelser observeres kun i forhold til, om forældrene har svaret 'meget' eller 'nogle gange'. I gennemsnit ser det ud til, at ikke-sårbare familier taler mere jævnligt sammen om hverdagen. Der er dog ikke en signifikant forskel i andelen, som svarer, at de taler 'rigtig meget' sammen.

Vi ved – fra andre undersøgelser – at der er en sammenhæng mellem, hvor meget forældre synger og læser med deres små børn og børnenes senere skolefærdigheder, og at gode skolefærdigheder kan være afgørende for børns muligheder for at bryde en negativ social arv (Heckmann & Masterov, 2007, Miser & Hupp, 2012).

Figur 6.12 Fællestid

Anm.: "Hvor ofte læser dit barn højt for dig eller en anden voksen i familien?" N = 158, "Taler du og dit barn sammen om de ting, der sker i jeres hverdag?" N = 281.

Kilde: VIVEs spørgeskema til familier.

6.2 Fællesskab, måltider, adfærdsregulering, lege og socialisering

Det fremgår af VIVEs interview og observationer, at børnenes egne oplevelser af at være i familieklub nærmest kun er positiv. Det samme er forældrenes vurdering af børnenes udbytte. Dog har forældrene et mere nuanceret perspektiv på, hvad børnene har fået ud af at deltage.

Børnenes udbytte af at deltage i familieklubben sammen med deres familie relaterer sig overordnet til følgende temaer:

- Fællesskab med familien på børnenes præmisser
- Måltidsfællesskabet
- Adfærdsregulering
- Fællesskab i leg og aktiviteter
- Socialisering.

I det følgende udfoldes temaerne.

6.2.1 Fællesskab med familien på børnenes præmisser

Børnene er generelt helt vilde med at være i familieklubben. Det skyldes ifølge dem selv flere faktorer, men som denne 6-årige pige her udtrykker det noget meget basalt:

Interviewer: "Hvad synes du om at være i familieklubben?"

Pige: "Jeg synes, det er megafedt!"

Interviewer: "Hvorfor?"

Pige: "Fordi så behøver min mor ikke lave mad, og fordi der altid er dessert og fordi, at vi hygger os rigtig meget."

Mens mindre børn oplever at få opfyldt nogle basale behov, er nogle af de ældre børn mere reflekterede. Under interviewet snakker vi om det fællesskab, som de oplever i familieklubben. Pigen, der har tegnet denne tegning af fællesskabet i Figur 6.13, er 11 år.

Figur 6.13 Tegning af fællesskabet

Børnene giver i interview udtryk for, at de oplever, at de er sammen med andre i et fællesskab, som har samme ønske om at indgå i aktiviteter og lege (fx hver anden torsdag) og være sammen og have det sjovt med andre jævnaldrende og voksne. Børnene oplever at føle sig godt tilpas i et fællesskab, hvor der er god plads til dem i form af et stort fokus på børnenes behov og både lege og mad, der er børnevenligt. Vi ved fra andre undersøgelser, at børn, der udvider deres daglige arena ved at starte på en ny (fritids-)aktivitet, åbner op for mere kontakt med andre, de ikke har mødt før (Olsen & Dahl, 2008). Når børnene oplever, at de lærer nye mennesker at kende og udvider deres daglige arena, ønsker de at komme igen og igen i familieklubben. En mor fortæller, hvordan hendes søn selv tager initiativ til at melde sig til familieklub:

De er nærmest hurtigst på tasterne, [når vi melder os til]. Vi har den der [gruppe], hvor vi skriver inde på Messenger, og der er Søren [søn] sgu skarp til lige at [op-dage]: "Hov! Det er i overmorgen, vi skal til familieklub", [hvor jeg tøvende siger]: "Nårh, ja ..." [Men Søren spørger hurtigt]: "Kommer vi eller hvad? Vi kommer, ikke også?". [Jeg svarer] "Jo, jamen, det gør vi også, det gør vi også." Det er rigtig lækkert.

Sørens mor giver her udtryk for, at Søren faktisk tager del i at få tilmeldt dem til næste familieklub, når der kommer beskeder fra de frivillige. Sørens mor er enlig forælder, og hendes overskud er ikke så stort. Så måske Sørens begejstring over at deltage er medvirkende til, at familien kommer af sted i familieklubben, især hvis hverdagen nogle gange kan opleves lidt uoverskuelig. Så kan det være rart at spise sammen med andre, samtidig med at børnene kan lege sammen.

Sørens mor begrundes hans glæde (og sin egen) ved at deltage i den imødekommenhed, de oplever at blive mødt med i klubben:

Jeg tror igen, at det er det der med, der bliver ikke krævet ret meget, det er bare så hyggeligt at være her. Og alle er okay hernede, der er ikke nogen, der sådan er "Du er godt nok – enten ser du mærkelig ud eller er mærkelig" og sådan noget. Slet ikke.

Sørens mor understreger her, at hun føler sig velkommen i klubben, og når familierne er sammen, er det rigtigt hyggeligt. Alle, der kommer, bliver modtaget med åbne arme, uanset hvem de er, og hvad de har med i 'bagagen'. Det fællesskab forplanter sig direkte i også Sørens interesse for at deltage i familieklubben.

Forældrene beskriver også børnenes udbytte i klubben relateret til det samvær, der opstår i familieklubben. I familieklubben har de som forældre tid til børnene og har mulighed for at være nærværende voksne, der ikke skal ordne en masse daglige pligter i hjemmet som fx vasketøj, madlavning eller rengøring. Forældrene oplever, som nævnt i afsnittet med familierne, at have et frirum til at være sammen med deres børn. Og selvom børnene ikke lige præcis anvender ordet frirum, når de taler om tiden i familieklubben, er børn og forældres oplevelse af besøget i familieklubben meget identisk. Samme oplevelsen af, at en indsats giver et frirum, findes også hos andre sårbare børn og unge, der har modtaget lignende indsatser (Højen-Sørensen et al., 2016). I interviewene har vi spurgt forældrene:

Hvad tror du, det er, der gør, at de [børnene] kan lide at være [i familieklubben]?

En mor fortæller:

Jamen, jeg tror, at det er, fordi tiden er til dem. De glæder sig begge to helt vildt til, vi skal derud hver gang, så jeg tror, det er det. At man er sammen på en anden måde, ligesom bryder hverdagen og bare er sammen om det, man laver.

Denne mor påpeger, at familieklubben er et rum, hvor de kan være sammen som familie, og hvor der er tid til børnene. Flere af børnefamilierne giver udtryk for, at de er presset på tid i hverdagen, men når de er i familieklubben, kan de være mere fokuseret sammen med deres børn. Deres deltagelse er således motiveret af, at det er et rum, hvor de kan være sammen med deres børn.

Dernæst peger forældrene på, at aktiviteterne i familieklubben er tilrettelagt på en måde, så de foregår "på børnenes præmisser", hvilket betyder, at aktiviteterne er tilpasset og er til for børnene, samtidig med at der er nogle voksne (forældre og frivillige) i "øjnehøjde", som er deltagende i aktiviteterne sammen med børnene. Andre undersøgelser viser, at forskellige aktiviteter kan styrke børns selvtillid og fysisk velvære, samtidig med at det skaber grobund for nye venskaber med andre ((Olsen & Dahl, 2008). Det betyder, at de gennemførte aktiviteter i familieklubberne synes at være et godt udgangspunkt. En mor understreger, hvorfor legene er organiseret på børnenes præmisser:

Lige meget hvad, så er det jo hele tiden børnene, som der er fokuseret på, for vi kan jo ikke lave nogen lege, der ikke er sjove for børnene. Så vi er der jo alle sammen lidt på børnenes præmisser. Men altså, det er jo sådan, det skal være, for ellers er det jo ikke sjovt for nogen af os.

På den måde, familieklubben er organiseret omkring aktiviteterne og legene, opleves det som om, at tiden er der til at "give dem plads" til at være sammen som familie, uden at nogen, hverken forældre eller børn, bliver afbrudt af hverdagens mange pligter.

Desuden peger forældrene på, at børnenes glæde over familiens deltagelse i familiekлубben skyldes forældrenes tilstedeværelse. Børnene oplever, at forældrene kan være nærværende i de aktiviteter, de indgår i, samtidig med at de oplever en vis tryghed ved deres tilstedeværelse. En tryghed, der betyder, at de tør interagere med 'næsten fremmede' som gruppen af frivillige og øvrige familier og børn i familiekлубben udgør.

Et barn på 13 år udtrykker om timerne i familiekлубben:

Vi har det rigtig dejligt, og så har vi det ... så leger vi så meget, at vi ikke engang holder øje med tiden.

Når man som barn glemmer tiden, leger man rigtig godt.

Nogle af aktiviteterne i klubben er også anderledes end de aktiviteter, man kan lave med sine børn derhjemme, hvilket betyder, at de kan dække nogle andre behov hos børnene. Som denne 8-årige pige oplever, når vi spørger:

Interviewer: "Hvorfor kan du godt lide at komme i familiekлубben?"

Pige: "Vi laver alle mulige ting, som min mor ikke orker derhjemme".

Pigens mor understøtter dette og giver udtryk for, at hendes døtre i familiekлубben får opfyldt et kreativt behov, som hun ikke kan få dækket derhjemme. I Boks 6.1 vises en observation af en kreativ proces, som de to døtre har deltaget i i familiekлубben. Moren er enlig forælder.

Boks 6.1 Kreativ aktivitet med børn i familieklub

De frivillige har sat nogle store papkasser frem og lagt glanspapir, sakse, limpistoler osv. frem på et af de store borde.

Lis (frivillig) forklarer, at der er lagt materialer frem, og at det er meningen, at alle skal i gang med at bygge en kirke eller et slot.

Veronica (barn, 11 år) og Hanne (mor til Veronica) går mod bordet med materialer, mens de snakker sammen. Det er svært at høre, hvad de siger, men et par gange hæver Hanne stemmen og siger: *"Jamen, jeg har ingen fantasi, så det ved jeg ikke."*

De står lidt tid ved bordet med materialer og kigger på udvalget, hvorefter Veronica vender sig om og går.

Hun går noget slukøret tilbage til det andet bord og sætter sig der. Hanne følger efter. De sidder ved siden af hinanden på hver sin stol. Veronica har vendt ryggen til Hanne og ligger med hovedet bøjet ned over sine arme på bordet.

Jeg går hen til Hanne og stiller mig ved siden af hende og spørger: *"Skal I ikke være med til at bygge kirken?"*. Hanne fortæller, at Veronica havde sat sig for, at de to skulle bygge en kirke sammen.

Lis og de øvrige frivillige er i fuld gang sammen med de øvrige familier med at bygge kirken op. Hun kigger op og opdager, at Veronica har sat sig ned igen.

Lis hvisker til Charlotte (en af de andre piger på Veronicas alder). Charlotte går over til Veronica og spørger, om hun ikke vil hjælpe dem med at bygge på kirken. Veronica kigger på Charlotte og ryster på hovedet.

5 minutter senere går Lis over til Veronica og hvisker noget i øret til hende. Veronica rejser sig og går sammen med Lis over til papkirken, som er ved at tage form.

Lis siger til Veronica og Charlotte: *"Kan I ikke skære et hul til et vindue der?"*.

Jeg sætter mig ned ved siden af Hanne og spørger hende, hvad det lige gik ud på. Hanne forklarer, at når Veronica har sat sig noget i hovedet (lidt lige som hendes søster), så skal det bare være sådan, ellers bliver hun sur.

Hanne sidder lidt og kigger på, hvordan alle arbejder med at gøre kirken flot. Mod slutningen af aktiviteten overtaler hun til at deltage, da der stilles et konkret forslag om, at hun klipper en stjerne. Hun får hjælp af en af de andre til udførelsen samt at lime den fast.

I dette eksempel faciliterer de frivillige kreativt samvær og samarbejde mellem både børn og forældre. Aktiviteten giver et rum for ordudveksling på tværs; der lånes tape og holdes fast i papkasserne, og forældre og frivillige er sammen om at bestemme opbygningen af papkirken. De frivillige er selv meget engagerede i aktiviteten og har en klar idé om resultatet. De involverer børnene og opfordrer forældrene til at deltage aktivt ved at foreslå konkrete handlinger. Aktiviteten kræver en del plads og materialer og er svær at gennemføre derhjemme, fordi den stiller krav til samarbejde. Det er nemmere for familieklubtypen Kirken, hvor nogle af de frivillige ofte er lønnede medarbejdere, at tilbyde den slags aktiviteter, fordi de kan forberede aktiviteterne i løbet af dagen samt sørge for indkøb af materialer. Aktiviteten giver gode muligheder for, at de frivillige kan facilitere relationer mellem børnene, men også mellem børn og forældre.

Derudover ser vi i eksemplet, hvordan den frivillige tager ansvar for at bidrage til at løse den opståede konflikt mellem mor og barn, der har bremset barnet i at deltage i aktiviteten. Den frivillige er i stand til, gennem sin relation til barnet og netværket i klubben, at få overtalt barnet

til at deltage i aktiviteten og derved få mulighed for at være en del af fællesskabet. Pigen kommer fra en sårbar familie, hvor moren både er enlig forælder og uden for arbejdsmarkedet.

6.2.2 Måltidsfællesskabet

Måltidsfællesskabet er også væsentligt for mange deltagende børn. Børnene er ligesom deres forældre glade for at spise sammen med de øvrige familier i klubben.

Måltidet varierer, afhængig af hvilken type klub der er tale om, fx bliver der lavet en del mad på bål i familiekubber, der holder til i spejderhytter. Fælles for alle familiekubertyper er dog, at der gøres rigtig meget ud af, at maden er lækker og kan spises af alle – både børn og voksne – samt nye familier i Danmark. Bålmad er populært blandt børnene, men en helt særlig ret er den største favorit, som tegningen i Figur 6.14 angiver: pandekager. Tegningen er tegnet af en pige på 8 år:

Figur 6.14 Pandekager

I forbindelse med måltidet er der fokus på at holde bordskik, som at vaske hænder, inden man spiser, hjælpe med at sende maden rundt om bordet, sidde pænt og spise, snakke sammen under maden uden at tale med mad i munden og vente til, at alle er færdige, inden man rejser sig osv. Ifølge denne forælder, som synes, det er en god idé, har måltidsfællesskabet en opdragende effekt:

De får jo det ud af det, at man skal lytte efter og gøre, hvad de [frivillige] siger. Det der med at vaske hænder, før man skal spise, det er jo ikke noget, vi sådan går op i, men det er en smadder god idé, så bør det jo næsten være, ikke? Så der er sådan ligesom sådan et regelsæt.

En anden frivillig peger på, at der i måltidsfællesskabet er fokus på at lære børnene ikke at være kræsne:

Hvad kan ellers sige af gode ting? Nogle gange ser vi også nogle børn, der spiser nogle ting, de aldrig ellers ville have spist. Hvor forældrene bliver overaskede. Gjort meget ud af at lave et tagselvbord i børnehøjde, nogle grønsager, bl.a. oliven – "Ej, det kan han i hvert fald ikke lide". Så spiste han en oliven [griner]. Måltidskultur betyder også noget.

Familierne bliver præsenteret for et sundt måltid i familiekлубberne, som i nogle tilfælde er forskellig fra det, børnene normalt spiser derhjemme. Men i familiekлубben sidder de mange sammen og spiser og ser måske andre børn (eller voksne), der spiser mad, som de ikke selv tidligere har smagt, hvilket kan medvirke til, at de får lyst til at prøve at smage på mad, som de ikke får serveret derhjemme.

Når man er mange om måltidsfællesskabet, kan måltidet naturligvis også give nogle udfordringer, som eksemplet i Boks 6.2 beskriver:

Boks 6.2 Bordskik i en familiekлуб

Nogle af børnene rejser sig fra bordet, da de er næsten færdige med at spise.

De vil gerne uden for og lege og snupper et brød med i hånden. Sofie rejser sig også fra bordet, selvom hun stadig er i gang med at spise, da hun gerne vil med de andre børn ud og lege. Men hendes mor Mette beder Sofie om at sætte sig ned igen, da hun ikke er færdig med at spise endnu.

Sofie spørger: "Hvorfor?". Mette forklarer, at man bliver siddende ved bordet, til man har spist sin mad færdig.

Sofie synes, det er uretfærdigt, og bliver sur på sin mor. Mette opdager, at nogle af de andre børn er gået udenfor med mad i hånden, så hun siger højt: "Jamen, er det, fordi de andre går ud med mad i hånden?". Sofie svarer surt: "Ja!".

Henriette (den frivillige) reagerer på dette udsagn og spørger, hvad der foregår. Mette forklarer, hvorfor Sofie er sur, og Henriette henter de øvrige børn tilbage i lokalet for at spise færdig.

I eksemplet ser vi, at flere af børnene ikke er blevet siddende ved bordet, indtil de var færdige med at spise. Børnene har rejst sig med et stykke brød i hånden, som de spiser, mens de leger udenfor. Sofie tror, at hun kan gøre det samme, men hendes mor fastholder reglen om at blive siddende ved bordet, til hun er færdig. Det er svært for Sofie at forstå, da de øvrige børn har fået lov til at rejse sig. Den frivillige i klubben er i dette tilfælde den, der håndhæver reglerne om bordskik og bringer de øvrige børn tilbage til bordet.

6.2.3 Adfærdsregulering

Det fremgår af VIVEs observationer i familiekлубberne, at der i nogle familiekлубber er både skrevne og uskrevne regler i familiekлубberne, som de frivillige håndhæver i forbindelse med lege og aktiviteter. Regler, som nogle forældrene er bevidste om eksisterer, og som denne forælder udtrykker en vis respekt for:

Nu er vi et sted, hvor vi gør nogle ting, hvor der er nogle regler for, at vi deltager i aktiviteterne, og vi skal være med. Så sidder vi sammen og spiser et måltid, og vi

skal respektere, at det er det, vi får at spise. Hvis vi ikke kan lide det, så siger vi ikke noget. Det er bare sådan, at de ligesom lærer at være en del af et fællesskab.

Forælderen henviser til, at det at indgå i familieklubbens fællesskab fordrer, at man overholder de regler, der er i den pågældende familieklub, hvis man vil være en del af det.

I nogle familieklubber har de frivillige hængt regler op på væggen, som Figur 6.15 viser. Disse regler beder de frivillige familierne følge, når de er i familieklubben.

Figur 6.15 Regler i familieklub

Som billedet angiver, handler det i denne familieklub om at deltage aktivt i aktiviteterne, tale dansk, vise respekt for hinanden, ikke være på mobiltelefonen under familieklubben og dyrke venskaber/fællesskab.

Der er tale om regler, som de frivillige vurderer understøtter et godt fællesskab og – som skiltene angiver – giver 'respekt for hinanden', når man er sammen. For børnenes vedkommende er der, som denne frivillige udtrykker det, også mere dannelse i at deltage i aktiviteterne i familieklubben:

Hun (pige i klubben) har bare suget rigtig meget til sig. For eksempel ganske almindelig pli og så det med at sidde og sørge for at sende videre. I dag, når jeg så beder hende om at sende noget ned, så er hun er bare hurtig; "Værsgo!".

Den frivillige giver her udtryk for, at måltidet giver anledning til at lære børnene, hvordan man agerer og at tilegne sig almindelig pli, når man spiser sammen med andre. Den frivillige giver

også udtryk for oplevelsen af at have haft indflydelse ved at vise børnene det, han vurderer er gode vaner.

De frivillige bliver på træningsdagene anbefalet at have tydelige regler og også gerne hænge dem op på væggen. Men der er også en bagside af reglerne og de frivillige som normsættere. Særligt når de ikke involverer familierne i at skabe dem. I nogle situationer viser vores observationer, at de frivilliges adfærdsregulering kan blive fordømmende, nedsættende og stigmatiserende og uden ejerskab blandt familierne. I nogle familiekubber foregår en social kontrol, som i eksemplet i boks 6.3 'Overvågning af buffet'.

Boks 6.3 Overvågning af buffet

Nogle af pigerne hjælper med at dække bordet, mens de øvrige børn leger uden for. De voksne snakker uformelt om, hvordan deres dag er gået.

Da alle familierne er klar til at spise, fortæller Dorte (den frivillige), hvad menuen er. Hvorefter hun pointerer: *"Der er 3 frikadeller til hver!"*. Hun kigger meget bestemt på drengene.

Familierne bevæger sig stille og roligt rundt om buffetbordet, hvor maden står, mens de frivillige står tæt omkring buffeten og ser til, at alle overholder reglen med kun at tage 3 frikadeller. Tre af drengene på samme alder har hentet mad og sætter sig ned ved et bord sammen. Ved siden af dem sidder mødre til de 2 af drengene – Hassans mor sidder sammen med Hassans mindre søskende ved et andet bord.

Mohammed fortæller, at han går til fodbold og spillede kamp i weekenden, som de vandt 3-1. Hassan siger, at han hellere vil spille Playstation. Da Hassan har spist sine frikadeller, rejser han sig og går over til det modsatte bord, hvor hans mor og søskende sidder. Hassan siger noget på et andet sprog end dansk til sin mor. Hans mor tager sine frikadeller samt frikadellerne på hans søskendes tallerkener og lægger over på hans tallerken.

Hassan smiler og går tilbage til sin plads og begynder at spise de frikadeller, han lige har fået af sin mor.

Muhammeds mor reagerer straks og siger: *"Du har ikke ret til at spise deres frikadeller!"*

Dorte: *"Hvad foregår der? Jeg sagde jo, at man kun måtte få 3 frikadeller"*. Hassan siger grinende: *"Jamen, jeg vil ha' flere"*.

I eksemplet kommer forskellige værdier i konflikt med hinanden, og de frivillige optræder normsættende og dominerende ved at opretholde danske normer og værdier for korrekt opførsel og beslutte, at Hassan ikke skal have sin families frikadeller. Hassan er vant til, at han får det, han vil, og det er derfor naturligt for ham, at når han beder om sin mor og søstres frikadeller, så får han det.

Det fremgår af VIVEs observationer, at nogle Nye i Danmark familier har rigtigt svært ved at følge opsatte regler omkring ikke at bruge deres mobiltelefon, mens der er familiekub, overholde bordskik, deltage i aktiviteterne og at tale dansk, hvilket fører til, at de frivillige konstant rettesætter både børn og voksne igennem familiekubbens møde. I nogle familiekubber bruger de frivillige meget af deres tid på at rettesætte både forældre og børn. Det kan dels virke stigmatiserende og ekskluderende på familierne, dels betyde, at de frivillige har mindre tid til at facilitere relationer og netværk. Det er velkendt, at det kan skabe konflikter, når familier med baggrund i forskellige kulturer skal være sammen. Dette skyldes, at der er forskellige normer og værdier for, hvordan man både er sammen i sin egen familie, men også, hvordan man er sammen med andre (Center for Konfliktløsning, 2008, Ting-Toomey & Oetzel, 2001).

I familieklubber med mange Nye i Danmark familier er der ofte også rigtige mange børn (over 20 børn i en familieklub), idet der er mange børn pr. familie. Det betyder, at der kan opstå en del flere konflikter mellem børnene end i familieklubber med færre børn. Knap halvdelen af de sårbare familier angiver i spørgeskemadata, at de har ugentlige eller daglige konflikter med partner eller børn. En stor del af familierne er derfor karakteriseret ved at have relativt mange konflikter. Som det fremgår af observation i en familieklub i Boks 6.4, foregår konfliktløsningen nogle gange i åbent forum, så alle kan høre, hvad der er sket. Det kan virke stigmatiserende for de involverede børn.

Boks 6.4 Barn, der siger undskyld i familieklub

De voksne sidder og snakker uformelt efter aftenmaden.

Børnene er gået uden for i det gode vejr for at lege. Der er omkring 20 børn i alderen 3-15 år i klubben i dag, så der er rig mulighed for udendørs lege som fx 'ståtroid'.

Børnene er gode til at tage initiativ til at igangsætte egne lege, når der er plads til det, og leger på kryds og tværs af alder og køn.

Isa, 10 år, kommer ind og siger (henvendt til Rikke, der er mor til Trille): *"Trille siger fuck til min lillesøster. Vil du ikke sige til hende, at det skal hun ikke?"*

Der bliver helt stille, og alle lytter.

Idet Isa har færdiggjort sit spørgsmål, kommer Trille ind ad døren.

Rikke kigger på Trille og spørger: *"Har du sagt fuck til Isas lillesøster?"*

Trille kigger først over på Isa og derefter på sin mor, hvorefter hun svarer tøvende: *"Neej"*.

Isa, der er blevet stående, svarer bestemt: *"Jo, det gjorde hun"*.

Rikke kigger spørgende på Trille og siger: *"Hvorfor gjorde du det?"*

Trille ser flov ud og svarer ikke.

Rikke: *"Var det noget, du kom til?"*

Trille svarer hurtigt: *"Ja, det var det"*.

Rikke irettesætter: *"Jamen, så må du jo sige undskyld"*.

Trille vender sig først over mod Isa og siger undskyld og derefter mod hendes lillesøster, som er kommet ind under dialogen, og siger undskyld.

Børnene går ud og leger videre, mens familierne fortsætter med deres samtale.

I denne situation er det en mor, der håndterer en konflikt, der er opstået mellem to børn. I situationen bliver børnene meget udstillet, idet konfliktløsningen foregår, så alle kan følge med. Det kan være grænseoverskridende for både de involverede og resten af familieklubbens deltagere, der betragter det. Isas mor kan ikke deltage i konfliktløsningen, da hun ikke taler dansk, og Isa må derfor selv løse konflikten ved hjælp af Rikke, Trilles mor. Det betyder, at håndteringen bliver ulige og i stedet for at trække pigerne til side, bliver konflikten løst foran de øvrige familier og frivillige. Trille bliver udstillet, og Rikke forsøger at hjælpe Trille ved at spørge hende, om det var noget, hun kom til, så hun kan påtage sig skylden og samtidig være uskyldig, "det var ikke med vilje". Men hun er samtidig nødt til at tage Isas parti og få Trille til at undskyldte.

6.2.4 Fællesskab i leg og aktiviteter

Aktivitetsdelen i form af lege og kreative aktiviteter opfattes af børnene, i lighed med måltidet, som det, der er sjovt ved familieklub. En dreng på 7 år udtrykker det sådan her:

Vi snakker sammen, og vi leger sammen, vi danser sammen, spiser, drikker, vi gør alt sjovt.

For denne dreng er det sjove både maden og legene og det at være sammen om noget. Aktiviteterne varierer fra rundkredslege som bankebøf, lave bogstaver med kroppe, stikbold til modellervoks, dekoration af glas og papkasseslotte og mange andre aktiviteter.

Forældrenes interesse i at deltage kredser også om samværet med børnene. Som en mor til to piger udtrykker:

Jeg føler lidt, at det (er) en god undskyldning for at gøre noget sammen, det der med, at vi leger nogle lege sammen. Det kan man godt nogle gange glemme lidt i den travle hverdag, at gøre sådan nogle ting sammen. Ud over at man måske laver mad sammen eller sådan noget, men her er vi ligesom tvunget til, at nu leger vi en leg sammen. Og det synes jeg faktisk er megahyggeligt, at det er noget, vi kan gøre sammen, pigerne og jeg.

En af de aktiviteter, som er populær blandt børnene, er aktiviteten 'at danne bogstaver'. I Boks 6.5 ses en observation, hvor alle bliver aktiveret i grupper, der skal samarbejde om aktiviteten.

Boks 6.5 Aktivitet i familieklub: Mere end mig

Den store entre i menighedshuset er fyldt med glade forældre og børn, der er i gang med en leg. Familierne skal med deres kroppe danne forskellige bogstaver. Jette, der er frivillig, har inddelt familierne i grupper, således at de er sammen to og to i en gruppe. Alle i gruppen deltager aktivt i legen, og de fleste griner og hygger sig, kan man se. På de udsagn, familierne kommer med, kan man fornemme, at det er blevet en konkurrence mellem holdene, om hvem der kan blive først færdig med at danne de bogstaver, som Jette fortæller, de skal lave.

"Færdige!!" råber grupperne i munden på hinanden.

"Hvad er det næste bogstav, Jette?", siger børnene i kor.

Maria (8 år) og Emma-Sofie (8 år) er i gruppe sammen med deres mødre og mindre søskende. Pigerne er jævnaldrende, og begge familier har deltaget i klubben i ca. 5 måneder. De to mødre bruger børnene til at forme bogstaverne med på gulvet og lægger dem selv ned, der hvor det passer.

Da legen slutter, står de to piger tæt sammen og snakker intenst. De går sammen hen til deres mødre, og pigerne fortæller, at de gerne vil lege sammen en dag.

Maria og Emma-Sofies mødre udveksler telefonnumre, med henblik på at pigerne kan lege sammen den efterfølgende lørdag.

I denne observation skal familierne samarbejde for at løse opgaven, og to jævnaldrende piger, Maria og Emma-Sofie, får skabt en kontakt og opdager hinanden. Det åbner op for en spirende relation og en mulighed for, at de kan ses uden for familieklubben. Den ene af pigerne udtrykker også stor begejstring for deltagelsen i familieklubben lige netop denne dag:

Jeg synes, det er i dag [at det er en god dag i familieklubben], fordi jeg kendte ikke rigtig nogen fra familieklubben siden i dag, hvor vi to blev venner.

Om legeaftalen bliver gennemført, og om de to piger bliver venner, ved vi ikke. Men der er mulighed for, at de to piger kan danne en relation. Det skyldes den facilitering af lege, der sker i familieklubben.

Ind imellem knytter familier bånd uden for familieklubben gennem kørsel af hinandens børn, pasning af hund eller legeaftaler. Der bliver børnene automatisk en del af nye relationer. En far beskriver det:

Børnene begynder jo at danne relationer til nogle af de andre, glæder sig, snakker om de andre, og os voksne begynder at have nogle relationer til hinanden. Børnene begynder at få nogle, de kan lege med.

Alene det at kunne genkende andre i lokalmiljøet skaber en oplevelse af at høre til i et lokalsamfund, der styrker tilhørsforholdet til lokalområdet (Fredricks & Eccles, 2006) Vi ser også i vores observationer, at en del af børnene har opbygget gode relationer til de frivillige, og at børnene viser glæde i mødet med de frivillige. Men vi har også observeret, at det er meget forskelligt fra familieklub til familieklub. I nogle familiekubber giver børnene de frivillige et kram, når de kommer og går, og i andre klubber ved børnene dårligt nok (ifølge deres forældre), hvad de frivillige hedder.

6.2.5 Socialisering – at vise børn forskellige måder at være familie på og styrke børnenes sociale kompetencer

Mange familier er optaget af, at familieklubben kan socialisere deres børn og være med til at vise dem forskellige måder at være familie på. Fællesskabet og de andre børn kan også styrke børnenes sociale kompetencer. Eksempelvis fortæller en mor:

Jeg tilmeldte os til familieklubben for at møde andre familier og give (min søn) en måde at se, at der er forskellige måder at være familie på.

Flere giver udtryk for, at deres børn har nogle særlige behov og har brug for at udvikle sig i samspil med andre børn. En mor fortæller fx:

Ja, altså, det er nok mest legene [som min søn har brug for at deltage i]. Det der med at være i interaktion med andre, fordi at han er særlig sensitiv, og han har lidt svært ved at læse andre børn, og det kunne jeg godt tænke mig, at det blev forbedret lidt.

Og en anden familie oplever på samme måde særlige behov hos en søn:

Og så også at se, hvordan de er sociale med andre børn og familier, som vi ikke sådan lige kender. Jeg har bl.a. en søn som – han er fire et halvt, de er tvillinger – den ene, han er sådan meget, ja, bange for alt nyt. Vi har lige været til udredning på psyk, fordi vi tænkte, om han var autist eller et eller andet. At se, hvordan han egentlig reagerede i sådan et sted her.

Flere familier fortæller, at de har børn, der er særlig indadvendte og generte, som de gerne vil styrke gennem fællesskabets relationer. De kan på en og samme tid stille nye relationer til rådighed for deres børn og samtidig selv være til stede og skabe tryghed.

Nogle familier fortæller også, at deres børn udvikler sig undervejs og får tillid til de andre familier.

Der er også familier, der gerne vil vise deres børn, at man kan have mange forskellige udfordringer som familie. En mor fortæller:

Jeg synes, at det var rigtig vigtigt, at her kunne jeg komme med mine børn. Mine børn har – den ene er fx ordblind, og den anden har haft det dårligt psykisk i en periode, og så synes jeg egentlig, det var rigtig rart at komme ud og vise dem: "Prøv at se; det kan godt være, I synes, I har det svært, men der er faktisk andre, der har nogle andre udfordringer, og dem skal vi også have plads til omkring os" og alt muligt. Det kan godt være, vi synes sommetider, det er træls, men der er mange måder at have problemer på.

For andre handler det om, at de gerne vil have deres børn væk fra Ipad og Playstation:

Det er rigtig godt for mine børn, så de får nye venner. Herhjemme spiller de bare på iPad og PlayStation, når vi er der, er de endnu mere sociale. Så de kommunikerer med de andre børn, de leger.

Familieklubben kan således tilbyde mange forskellige former for socialisering af børn, som tidligere, da børn var mere hjemme, lå naturligt i lokalmiljøer, men i familieklubben har fået en faciliteret ramme.

Børnene socialiseres til at være trygge ved andres selskab og til at være en del af et fællesskab:

Jeg synes egentlig, at det er hyggeligt, at mine børn føler sig tilpas med bare at sidde med nogle mennesker, som har været lidt fremmede for dem, og nu har de ligesom fået den tryghed, at nu sidder de måske slet ikke ved siden af deres mor og spiser. At de føler sig tilpas ved at sidde ved hvem som helst, og de skaber samtaler med de mennesker. Og det synes jeg faktisk er megahyggeligt, at de har den tryghed og sidde og spise sammen med nogen andre.

Det er rigtig svært for nogle børn at være åbne over for fremmede, som de ikke kender godt, hvilket deltagelse i familieklubben kan afhjælpe. Selvom familieklubberne kun mødes hver fjortende dag, oplever forældrene alligevel, hvordan nogle af børnene trives ved at være blandt andre mennesker:

Jeg tror da, at de har fået noget med omkring noget socialisering med andre børn og sådan se, hvordan andre børn er ... med i det. Og det er sådan set lidt det vigtigste for mig, at de lærer at begå sig blandt andre børn og blandt andre mennesker generelt.

Nogle forældre oplever endda, at deres børn viser dem, at de skal være åbne over for nye udfordringer, som denne mor glad konkluderer:

Altså, min søn (...) brød ligesom den her ... vane med, at vi altid sætter os sammen, og så gik han faktisk væk fra os og satte sig ved det andet bord, der er to borde, så han satte sig ovre ved de andre. Og han spiste, og han havde det sjovt, og han hyggede sig. (...) Så han fik ligesom vist os, mig og min søster, at det er okay at gå, at prøve noget andet.

Men forældrene oplever, at generte børn har det sværere, når familieklubberne kun mødes hver fjortende dag:

Jeg har nogle komplekse børn en gang imellem. Mine børn er bare meget mor-børn, og derfor så skal jeg helst kravles ovenpå og være med hele tiden. Og det er sådan det, vi arbejder på at prøve på at slippe. Men altså, når først de kommer i gang, så vil de jo gerne. Så det handler om – og det er også det med den der tid altså ... at mine børn når ikke altid at komme ud over den der generthed, og det er 14 dage siden, vi har set hinanden sidst, og nu er det faktisk lang tid siden, for der har været sommerferie og sådan noget. De når ikke altid at komme ud over den her generthed på de der 2 timer. Eller også så når de det lige, når der er 10 minutter tilbage.

De få timer hver fjortende dag kan gøre det svært for nogle børn at nå at bryde genertheden.

En del af de aktiviteter, der leges i klubberne, fordrer samarbejde mellem de deltagende. Men også især den uformelle leg mellem børnene giver anledning til et samarbejde og en socialisering ind i de regler, der er, når børn leger. En mor fortæller, hvad hun synes, hendes børns sociale udbytte er, når de leger på tværs af alder i klubben:

De lærer at samarbejde. De store lærer at tage lidt ansvar for de små og hjælpe de små og ligesom føre sig selv lidt frem. De små ser jo pr. automatik op til de store. På en god måde, ikke? På den måde kommer der godt samarbejde igennem aldersgrupperne, som jeg ser en stor fordel i. Så de små ikke altid skal være bange for de store.

Og en anden forælder fortæller om den læringsproces, som hendes barn gennemgår:

Hun har det super godt med dem. Hun får nogle gange at vide af nogle af de store børn, at hun snyder, når vi leger og sådan noget [griner]. Men jeg tænker også, at det er en læringsproces, at hun lige pludselig bliver vant til nogle ældre børn, som også har noget at sige til hende. Og det tror jeg også bare er sundt for hende. Og så er der selvfølgelig også nogle, der er rigtig, rigtig søde ved hende. Og siger "pyt med det", og sådan noget. Ja, og så leger hun både med de der helt små og store, [noget uhørligt] sådan en lille en, og siger, at han er sød.

Vi har observeret i de klubber, vi har besøgt, at det er forskelligt fra klub til klub, om børnene leger sammen på tværs af alder. De børn, der kun leger aldersopdelt, vil naturligvis ikke kunne drage gavn af denne form for socialisering på samme måde, som i de klubber, hvor de frivillige har faciliteret relationerne mellem børnene på tværs af alder. Børnene leger især på kryds og tværs af alder i de familiekubber, hvor de frivillige også har fokus på at facilitere relationer mellem familierne.

6.3 Opsamling – børn

Svar fra spørgeskemaundersøgelsen til familierne viser, at børn fra sårbare familier har dårligere trivsel og bruger mere tid på skærm end børn fra ikke-sårbare familier. Børn fra sårbare familier oplever også flere konflikter, dårligere helbred og flere søvnproblemer end børn fra ikke-sårbare familier. At børnene fra sårbare familier oftere har en dårligere sundhedstilstand og oftere rapporterer dårligere psykisk trivsel, stemmer overens med konklusionerne fra VIVEs børneforløbsundersøgelse (Ottosen et al., 2018). Forældre fra sårbare og ikke-sårbare familier leger lige meget med deres børn, men forældre fra ikke-sårbare familier er mere tilfredse med legen. De sårbare forældre oplever også større udfordringer med at sætte grænser over for deres børn. Der er også færre læringsaktiviteter i sårbare familier end i ikke-sårbare familier.

Dette gælder særligt for oplæsning og historiefortælling. Flest familier angiver, at stillesiddende leg indenfor er den oftest forekommende aktivitet i familien. I det følgende analyserer vi børnenes deltagelse i familiekлуб på baggrund af interview og observationer.

Det fremgår af interview med familier og frivillige og observationer, at børnene er vilde med at komme i familiekлубben. Igennem aktiviteter (uanset omfang) og lege i familiekлубben får børnene et positivt udbytte i form af nærværende tid sammen med deres forældre. Et frirum, hvor deres forældre er nærværende sammen med dem, og som er præget af, at aktiviteterne er tilpasset børnene og deres niveau. Det, at børnene har lyst til at deltage i familiekлубben og komme igen, indikerer, at aktiviteterne bidrager til en nysgerrighed og 'lyst til mere' samt en øget tilfredshed med dem selv, måske ovenikøbet mere selvtillid. Lege og aktiviteter faciliteres af de frivillige i familiekлубberne, sådan at der bliver skabt et rum og nogle rammer for den enkelte families frirum, der understøtter relationerne mellem børn og forældre og dermed styrker familielivet. Det frirum, som børnene oplever, de får med deres forældre, giver plads til, at børnene kan indtage nogle nye roller i forhold til resten af familien, som vi ser i andre undersøgelser, de selv fortæller om som gode (Olsen & Dahl, 2008). Nogle familiekлубber er bedre til at understøtte relationerne end andre. I de familiekлубber, der er dygtige til at facilitere lege og aktiviteter for børnene, inspireres forældrene til at gennemføre lege og aktiviteter med deres børn derhjemme. Det fremgår endvidere, at børnene lærer om rutiner og regler, som hører til måltider gennem måltidsfællesskabet, og som nogle steder er forskellige fra de rutiner og regler, som deres egen familie har. Børnene socialiseres også af at se forskellige måder at være familie på og af at være sammen med børn i forskellige aldersgrupper. Især børnene fra nye i Danmark forældre, børn af forældre uden for arbejdsmarkedet og børn af enlige forældre kan høste læring i sociale regler for fælles aktiviteter så som måltider og lege.

De sociale regler i familiekлубben bidrager på en og samme tid til socialisering og udvikling af børnenes sociale kompetencer, men bidrager også i nogle tilfælde til konflikter, som på meget forskellig vis bliver løst. Nogle gange på måder, der bidrager til konfliktnedtrapning for børn, og som især børn fra sårbare familier har stor udbytte af. Andre gange på måder, som bidrager til konfliktoptrapning eller stigmatisering af de sårbare familier. Det er de frivilliges måde at opretholde og håndtere disse regler, der er afgørende for udfaldet. Nogle få steder virker de sociale regler i familiekлубben stigmatiserende og ekskluderende for sårbare familier. Disse steder trives børn og forældre mindre godt i familiekлубben.

Selvom børn og forældre har glæde af hinanden, når de er i klubben, sker en udvidelse af familiens og dermed også børnenes netværk – som tidligere nævnt – kun i meget få tilfælde uden for familiekлубben. Men i de familiekлубber, hvor de frivillige er gode til at facilitere relationer, leger børnene på kryds og tværs af alder. Tværgående lege bidrager til, at børnene fra de sårbare familier får mere fysisk kontakt med jævnaldrende (og andre i det hele taget). Andre undersøgelser viser, at den form for kontakt kan være begrænset for denne målgruppe på grund af både forældrenes uddannelsesniveau, men også med baggrund i en markant stigning i forhold til at mødes virtuelt (Ottosen et al., 2018).

At kunne genkende andre i lokalmiljøet skaber en oplevelse af at høre til i et lokalsamfund, der styrker tilhørsforholdet til lokalområdet (Fredricks & Eccles, 2006) og giver børnene oplevelsen af at have lært nye mennesker at kende. Det har især for børn af tilflyttere og nytilkomne i Danmark en stor betydning.

Vi ved fra andre undersøgelser, at udsatte børn og unge bliver marginaliseret i forhold til centrale livssfærer som fx sociale netværk med jævnaldrende, et aktivt fritidsliv samt skole- og uddannelsesmuligheder (Ottosen et al., 2018). I sociale indsatser som familiekлубben er der

mulighed for, at børn fra sårbare familier får en chance for at være en del af fællesskabet med andre, som kan modvirke marginaliseringen. I de familieklubber, hvor det er lykkedes at give familierne en fælles oplevelse, danne relationer mellem børn og voksne samt styrke familielivet og udvikle forældrekompetencerne hos de sårbare familier, kan det være et skridt på vejen i retning af at bryde den negative sociale arv for børn for sårbare børnefamilier.

7 De frivillige i familiekлубberne

I det følgende vil vi se på, hvad der kendetegner de frivillige, og hvordan de oplever at deltage i familiekлубben. Specifikt undersøger vi:

- Hvem er de frivillige?
- Hvordan rekrutteres de frivillige til familiekлубberne?
- Hvad synes de frivillige om træningen?
- Hvorfor engageres og evt. ikke engageres de frivillige (motiveres og demotiveres)?
- Hvordan faciliterer de frivillige familiekлубben, og hvilken betydning har det for familierne?
- Hvilket udbytte oplever de frivillige af at deltage i familiekлубben?

Data stammer fra spørgeskemaundersøgelse til frivillige samt interview og observationer af de frivillige selv samt familier, børn og medarbejdere i projektgruppen.

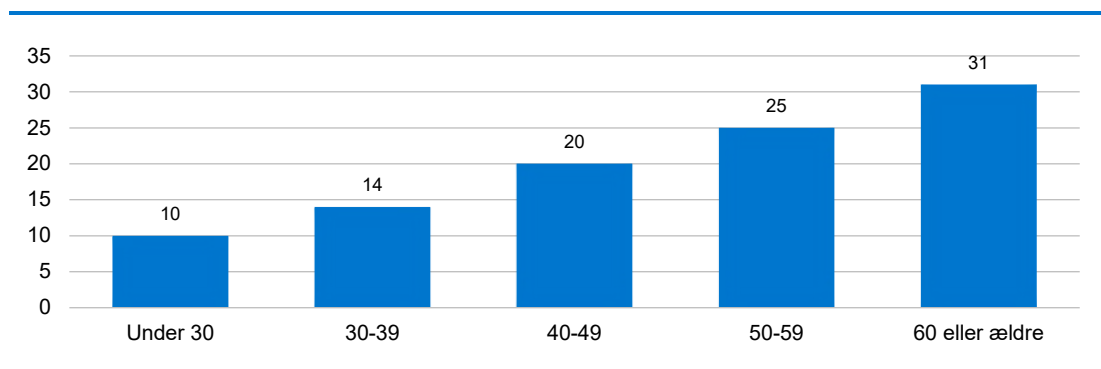
Spørgeskemaet, som de frivillige har modtaget i slutningen af træningsdagen, er fuldt besvaret af 132 frivillige og delvist besvaret af 11 frivillige. Enkelte besvarelser er fjernet, da nogle frivillige har besvaret det samme skema flere gange. For at få mest muligt ud af data inddrager vi også de delvise besvarelser. Derfor varierer antallet af frivillige, som figurene baserer sig på.

For det opfølgende spørgeskema har vi på nuværende tidspunkt fulde besvarelser fra 50 frivillige og delvise besvarelser fra 12 frivillige. Den opfølgende dataindsamling er stadig aktiv, men for at give et billede af, hvem de frivillige er, præsenterer vi her foreløbige analyser af baggrundsinformationer som alder, køn og uddannelsesniveau for de besvarelser, der er til rådighed på nuværende tidspunkt. Eftersom dette er et relativt lille sample, er det muligt, at resultaterne ikke er dækkende for den samlede gruppe af frivillige i Hele Danmarks Familieklub. I næste rapport i efteråret 2020 vil vi sammenligne profilen af de frivillige i deres spørgeskema-svar med de landsdækkende resultater.

7.1 De frivilliges baggrund

Samlet set er 76 % af de frivillige kvinder, og der er en overvægt af frivillige over 50 år (56 %), se Figur 7.1.

Figur 7.1 De frivilliges alder. Procent

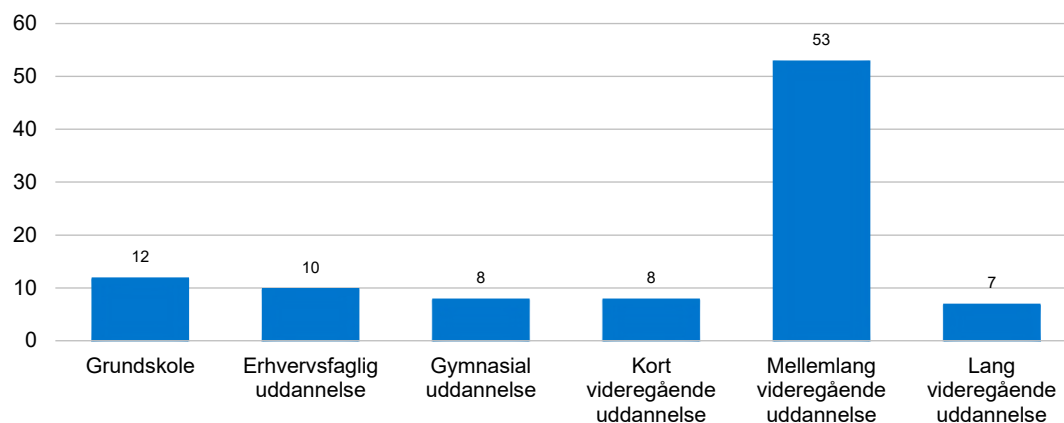

Anm.: N = 59.

Kilde: VIVEs andet spørgeskema til de frivillige.

Størstedelen af de frivillige (53 %) har en mellemlang videregående uddannelse, mens de resterende fordeler sig relativt jævnt på de øvrige uddannelsesniveauer, jf. Figur 7.2.

Figur 7.2 De frivilliges uddannelsesniveau. Procent

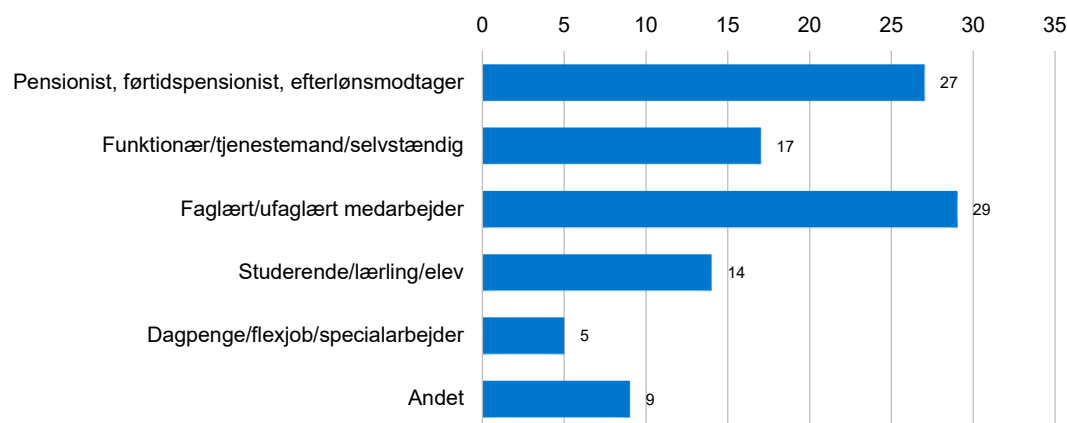

Anm.: N = 59.

Kilde: VIVEs andet spørgeskema til de frivillige.

Det er kun en mindre del af de frivillige (14 %), der er under uddannelse. Det hænger sammen med, at der er få frivillige under 30 år, mens mange er over 50 år. Med hensyn til beskæftigelse fordeler de frivillige sig mere jævnt på tværs af beskæftigelses kategorier. Dog er der mange pensionister, se Figur 7.3

Figur 7.3 De frivilliges beskæftigelse. Kategoriseret. Procent.

Anm.: N = 59.

Kilde: VIVEs andet spørgeskema til de frivillige.

7.2 De frivilliges oplevelse af træningen

De 143 frivillige, der har svaret på spørgeskemaet sidst på træningsdagen, fordeler sig på 44 forskellige familiekubber. Der er mellem én og syv besvarelser fra hver familiekub. Der er 11, der har angivet, at de er frivillige i en anden familiekub end dem, der var mulige at vælge.

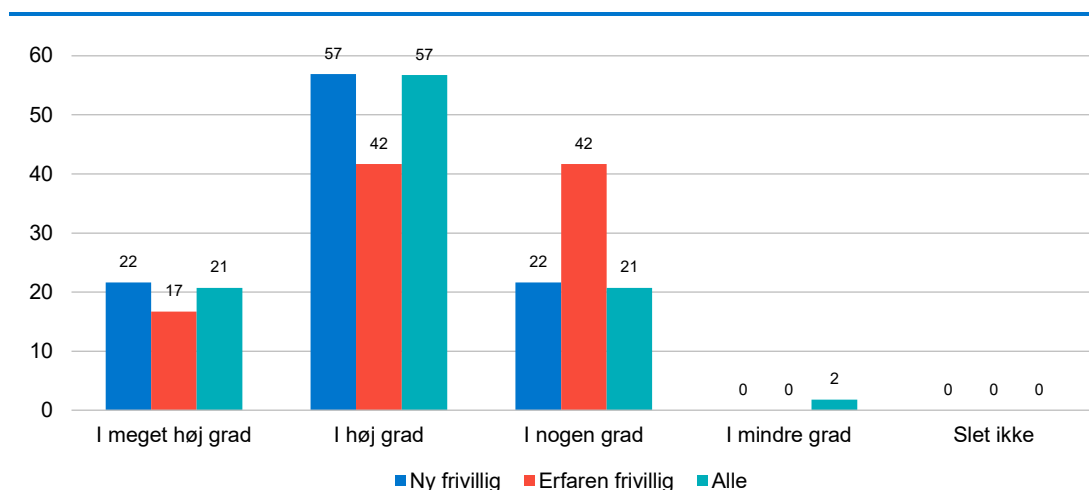
Der har deltaget både erfarne og nye frivillige i træningsdagene, og de er blevet delt op i de to grupper under flere af aktiviteterne under træningsdagen. I slutningen af dagen blev de frivillige bedt om at udfylde spørgeskemaet og blev her spurgt, om de var erfarne eller ny frivillig. Hovedparten (80 %) angiver, at de er nye frivillige i familiekлубsammenhæng, mens 20 % angiver at have erfaring med familiekлуб. I de efterfølgende analyser har vi ved nogle spørgsmål undersøgt, om der er forskel på, hvad de erfarne og nye frivillige svarer. Dette er relevant, da der kan være forskellige behov til træningen, alt efter om man er ny eller erfarne frivillig.

De frivillige bliver inviteret til at deltage i træning i hver runde og kan derfor deltage flere gange. Langt de fleste frivillige har været til 1 træningsdag (81 %), mens 12 % har været til 2 træningsdage og meget få til 3 (3 %) eller 4 (3 %).

Ideelt set skal de frivillige deltage i træning, inden de starter. Det er dog ikke altid muligt. De fleste af de frivillige deltog i træningsdagen, før familiekлубben startede op (71 %), men for 29 % var familiekлубben startet, da de deltog i træningsdagen.

De frivillige, som deltog i træningsdagen, er blevet spurgt, hvorvidt de mener, at træningsdagen har klædt dem tilstrækkeligt på til at udføre arbejdet i praksis. De frivilliges besvarelser fremgår af Figur 7.4. Lidt mere end halvdelen mener, at træningsdagen i høj grad har klædt dem på til arbejdet. Hver femte mener, at træningsdagen i meget høj grad har klædt dem på, og en femtedel mener, at træningsdagen i nogenlunde grad har klædt dem på. Der er flere af de erfarne end de nye frivillige, der mener, at træningsdagen kun i nogen grad har klædt dem på til at udføre arbejdet i praksis. Meget få mener, at træningsdagen i mindre grad forberedte dem tilstrækkeligt til deres arbejde. Forskellene mellem de erfarne og de nye frivillige er ikke statistisk signifikante.

Figur 7.4 Har træningsdagen klædt dig tilstrækkeligt på til at udføre arbejdet i praksis? Procent.

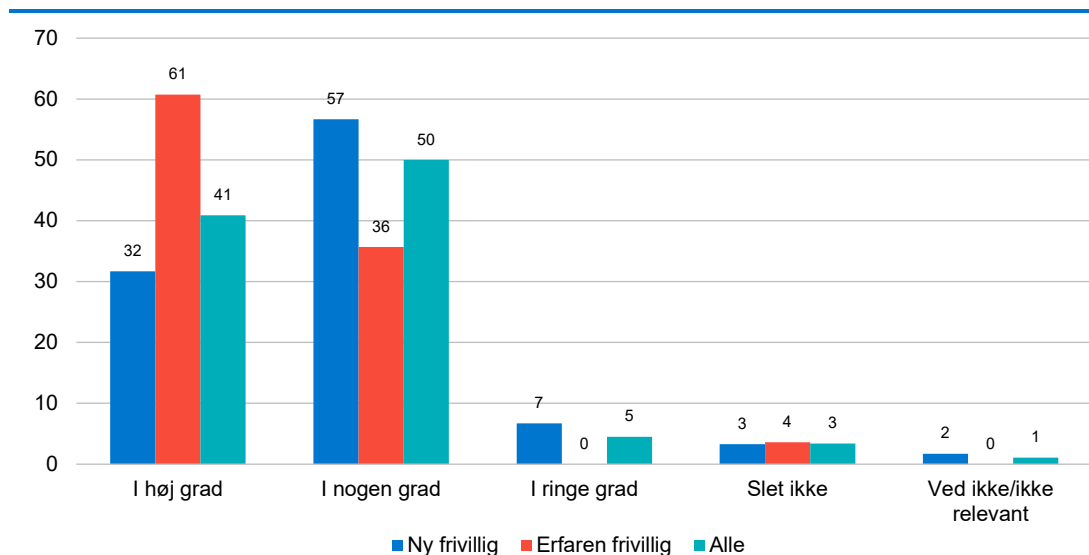
Anm.: P = 0,355. N = 111 for alle og 63 opdelt på erfaring.

Kilde: VIVEs første spørgeskema til de frivillige.

De frivillige er desuden blevet spurgt om deres oplevelse af muligheden for henholdsvis erfaringsudveksling og netværksdannelse i forbindelse med træningsdagen. Figur 7.5 og Figur 7.6 præsenterer de frivilliges besvarelser opdelt på, om de er nye eller erfarne frivillige. De fleste frivillige mener, at træningsdagen i nogen grad (henholdsvis 50 og 56 %) eller i høj grad (henholdsvis 41 og 21 %) gav dem mulighed for at udveksle erfaringer med andre frivillige samt for

fremover at danne kontakt og netværk. Der er ikke store forskelle i holdningerne mellem de erfarne og de nye frivillige, men de erfarne frivillige kunne i lidt højere grad udveksle erfaringer på træningsdagen. Forskellene er ikke statistisk signifikante.

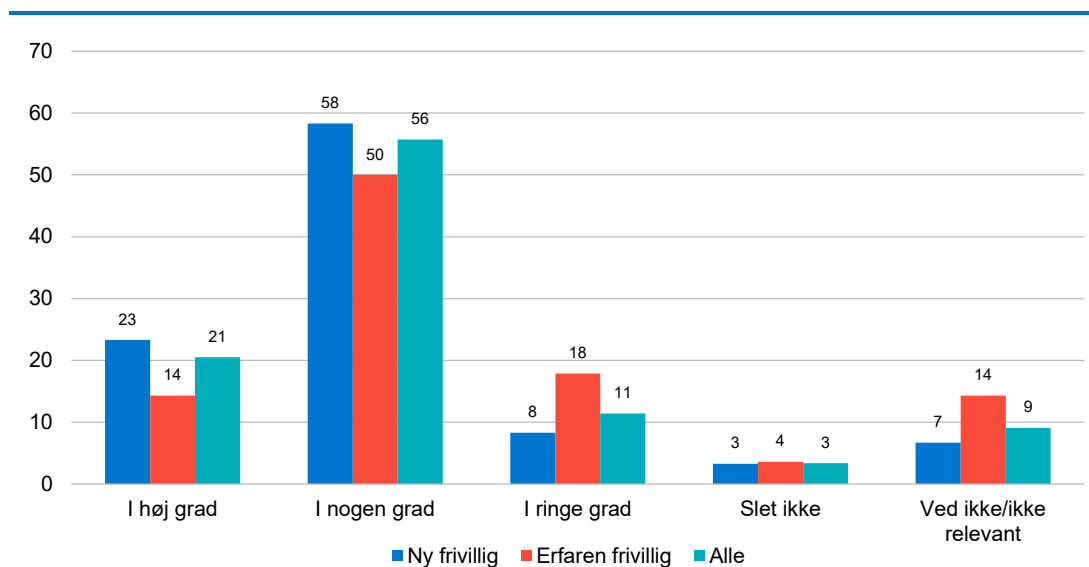
Figur 7.5 Træningsdagen gav mulighed for at udveksle erfaringer med de øvrige deltagere. Procent.

Anm.: P = 0,093. N = 88.

Kilde: VIVEs første spørgeskema til de frivillige.

Figur 7.6 Træningsdagen gav mulighed for fremover at danne kontakt og netværk. Procent.

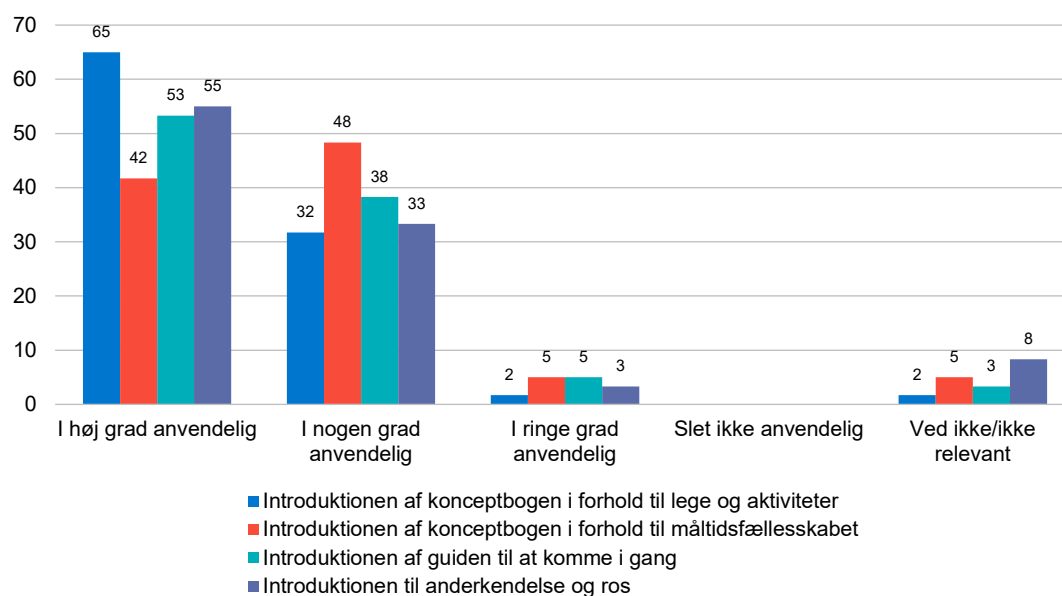
Anm.: P = 0,601. N = 88.

Kilde: VIVEs første spørgeskema til de frivillige.

De frivillige har modtaget introduktion til konceptbogen, til en guide til at komme i gang samt en introduktion til anerkendelse og ros. De frivillige er blevet spurgt om, i hvor høj grad disse introduktioner har været anvendelige. I Figur 7.7 er de frivilliges besvarelser illustreret. Hoved-

parten af de frivillige mener, at alle introduktioner i nogen grad eller i høj grad har været anvendelige. To tredjedele af de adspurgte frivillige mener, at introduktionen af konceptbogen i forhold til lege og aktiviteter i høj grad har været anvendelig. Få frivillige mener, at introduktionerne kun i ringe grad har været anvendelige (2-5 %), og få har svaret ved ikke/ikke relevant (2-8 %).

Figur 7.7 Hvor anvendelig er ... Procent.

Anm.: N = 60.

Kilde: VIVEs første spørgeskema til de frivillige.

Kun 13 % af de frivillige mener, at der generelt er elementer i træningsdagen, som ikke er anvendelige i deres arbejde som frivillig i familieklubben. Der er ikke forskel mellem nye og erfarne frivillige.

Endelig er de frivillige blevet spurgt til, hvilket tidspunkt de foretrækker for træningsdagen. Her peger hovedparten (73 %) på en hel dag uden overnatning, fx en lørdag eller en søndag. I alt 13 % foretrækker fredag eftermiddag til lørdag eftermiddag, og 14 % foretrækker lørdag middag til søndag middag.

7.3 Analyser af fire typer af frivillige

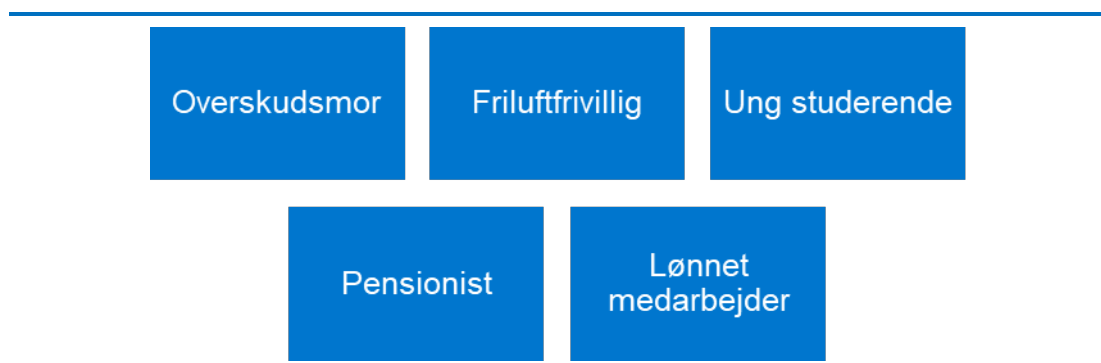
I det følgende analyseres de kvalitative data med analyser om, 1) hvilke typer af frivillige der er aktive i familieklubberne, og hvad der karakteriserer dem samt deres motivation og udbytte, og 2) hvordan de frivillige er blevet engageret.

For at skabe indsigt i variationen af frivillige har vi inddelt de frivillige i fire typer af frivillige. De fire typer af frivillige fungerer som generelle analytiske kategorier, der derfor ikke i deres rene form er udtryk for konkrete frivillige i de konkrete familieklubber. At arbejde med typer af frivillige gør det muligt at fremstille de mest karakteristiske og generaliserbare forskelle og ligheder de frivillige imellem og præsentere dem, så de giver læseren indsigt i de forskellige afgørende dele af de frivilliges deltagelse i familieklubberne. Det anskueliggør variationen i både deltagende frivillige og måder at deltage på for de frivillige i familieklubberne og giver dybde til de kvantitative resultater om de frivillige.

Vi har på baggrund af de kvalitative data inddelt de frivillige i fire typer af frivillige. De fire typer af frivillige ses i Figur 7.8. Vi ser ingen systematiske forskelle i data om de frivillige i henholdsvis fase 1 forundersøgelse og fase 2 undersøgelse. Dertil kommer lønnet medarbejder, der ikke er frivillig, men derimod sognemedhjælper i kirker eller boligsocial medarbejder i boligsocial helhedsplan. Dem er der kun ganske få af blandt de 14 cases.

Som ved de foregående typologiseringer af familieklubber og familier er typerne idealtyper, der ikke nødvendigvis betegner alle frivillige, der vil være enkelte overlap og en frivillig kan godt høre ind under mere end en type. Det skal også understreges, at den kvalitative analyse baserer sig på 14 cases, og at der derfor kan være typer af frivillige, som ikke er inkluderet i analyserne. Det er dog VIVEs vurdering, at de fire typer af frivillige afspejler den variation, der gør sig gældende i Hele Danmarks Familieklub.

Figur 7.8 Fire typer af frivillige og lønnet medarbejder.

Anm.: N = 136.

Kilde: VIVEs kvalitative materiale.

I det følgende præsenteres de enkelte typer af frivillige, og afslutningsvist den lønnede medarbejder.

7.3.1 Overskudsmor

Overskudsmor er en frivillig, som er frivillig i alle tre partnerorganisationer, og som ofte også er frivillig flere steder på en gang. Hun er i det hele taget generelt frivilligt aktiv i sit liv, fordi det giver hende energi og glæde at bidrage til aktiviteter, hvor der er mange mennesker og meget liv. Eksempelvis udtrykker en overskudsmor sin motivation og sit udbytte således:

Man bliver jo glad, og man har det godt, når man går hjem. Sådan er det jo med alt frivilligt arbejde. Det giver mig i hvert fald en masse energi, det gør det. Man bliver jo glad, og man har det godt, når man går hjem.

Det er derfor vigtigt for overskudsmoren, at der er stor aktivitet og mange mennesker, der hvor hun er frivillig, mens det er mindre vigtigt, hvad den konkrete aktivitet går ud på, så længe det er en god sag, som hun kan sympatisere med. Overskudsmoren er oftest en kvinde, men kan også være en mand, der gerne vil dele ud af sit overskud for 'en god sag'. Den gode sag i familieklubben er at bidrage til at skabe fællesskab og sociale netværk for børnefamilier. Nogle af de frivillige er optaget af, at det er sårbare børnefamilier, men det er ikke vigtigt for alle de frivillige i denne kategori. Nogle frivillige er optaget af, at de gerne vil styrke lokale netværk generelt, andre er specifikt optaget af, at de gerne vil styrke sårbare familier.

Når overskudsmoren er frivillig, styrker hun sine egne kompetencer, men det er ikke det, der motiverer hende. Det er derimod overskudsmorens motto, at man ved at gøre noget for andre også gør noget godt for sig selv. En frivillig siger:

Det er jo altså lønnen i det, som jeg plejer at sige, så altså, hvis du vil gøre noget for dig selv, så gør noget for andre.

Det essentielle for overskudsmoren er sammenholdet og fællesskabet mellem mennesker:

Det, der giver mig stor glæde ved at være her, er at være med til og skabe mulighederne for sammenhold. Så det er det, der giver mig glæde ved at komme.

Konkret er overskudsmoren i familieklubberne derfor optaget af at skabe et rum, hvor familier kan etablere et sammenhold og fællesskab gennem mad og aktiviteter. En frivillig siger:

Jeg vil gerne være med til at facilitere et rum, hvor det er muligt for familier at finde et sammenhold. Så det er egentlig den forskel, jeg gerne vil bidrage med.

Det er de sociale relationer, sammenholdet og fællesskabet, der nærer overskudsmorens engagement, samt de værdier, som hun knytter til 'sagen', som hun er frivillig for. Vi ved fra andre undersøgelser, at det ofte er netop sociale relationer og fællesskaber, der driver frivilligt arbejde, og det er også tilfældet for overskudsmoren som frivillig (Haberman, 2007).

Nogle gange står hun for maden, alt det praktiske og er leder af familieklubben. Andre gange bidrager hun til arbejdet og deltager også i legene. For overskudsmoren er maden og legene et middel til at styrke det fællesskab, der giver hende energi. For nogle af de frivillige i denne kategori er det væsentligt at spille en afgørende rolle og opleve at have en værdi og gøre en forskel der igennem. En overskudsmor fortæller fx:

Det gav mening for mig at prøve og se, hvad det var for noget, før jeg sagde nej til det. Og så det jeg fik fortalt om, hvad familieklubben stod for som idé og som muligheden for et skabe et fællesskab. Det kunne jeg godt lide.

Vi ved fra forskning, at mange af denne type af frivillige ofte er mere optaget af deres egen udvikling og rolle end af de sårbare borgere, som de vil gøre godt for (Hustinx, 2010). Denne kategori af frivillige kan også have en tendens til at agere lidt paternalistisk over for sårbare borgere, dvs. at de i deres behov for "at gøre godt" kan fratage de sårbare deres selvmulighed for bestemmelse. Derved kan de virke stigmatiserende for sårbare borgere (Eliasoph, 2016).

Fokus på de frivilliges egne behov ses også ved, at der i denne kategori også er nogle af de frivillige, der er tilflyttere og i tråd med tilflytterforældrene bruger engagementet i det frivillige arbejde til selv at få fodfæste og netværk i lokalområdet. En frivillig fortæller:

Jeg er jo stadig tilflytter på rigtig mange områder, så jeg skal stadig lære, hvor man opsøger de her forskellige fællesskaber. Det er også en god måde bare og komme ind i et eller andet på, fordi jeg heller ikke har særlig stort kendskab til lokalområdet, men sindssygt gerne vil være med til at facilitere noget, hvor det giver mulighed for at lære andre og lokalområdet at kende.

Nogle af de frivillige overskudsmødre har stærke værdier om fællesskab, bæredygtighed, lighed og økologi og genbrug. En del af dem er vegetarer eller veganere. Overskudsmoren som frivillig er en stabil frivillig, og nogle gange har hun sine egne børn med i familieklubben. Vi ved

fra andre undersøgelser, at mange frivillige i stigende omfang er ustabilt engagerede, men det gør sig ikke gældende for overskudsmoren som frivillig (Espersen et al., 2018a). Hun er blevet engageret i familiekлубben gennem andre frivillige aktiviteter, som hun fandt for inaktive, eller gennem Facebook opslag eller andre opslag. Hun kan også være frivillig i en af de tre partnerorganisationer i forvejen. Ofte inviterer hun andre i sit netværk med ind i familiekлубben enten som frivillig eller som familie.

Observationen i Boks 7.1 viser en situation med overskudsmor som frivillig:

Boks 7.1 Overskudsmor som frivillig

Johanne brænder for at være aktiv sammen med mange mennesker. Også i dag ankommer hun til familiekлубben glad og smilende, mens hun giver krammere til nogle af familierne og de frivillige.

Hun har lavet lasagnen hjemmefra i går, så den skal bare varmes i ovnen. Hun vil sætte børnene til at snitte gulerødder og salat, og så kan de andre frivillige dække bord sammen med forældrene, siger hun til en af de andre frivillige.

Johanne beklager, at hun er 5 minutter forsinket i dag, men hun skulle lige køre sin egen datter til ridestævne i nabobyen. Derfor er datteren desværre ikke med i dag.

"Sofie og Alma – kommer I og skræller gulerødder?", råber hun ud i lokalet. Hun når kun lige at smide tøjet, så er hun i gang.

Sofie og Alma kommer og går i gang med at skrælle gulerødder. Nogle af de andre frivillige dækker bord, og nogle familier sidder og tegner i et andet hjørne. Der er også familier ude på legepladsen.

I dag kan Johanne ikke blive her længere end til kl 19, da hun skal til forældrebestyrelsesmøde i sin søns børnehave. De andre frivillige må lukke og slukke, siger hun.

"Og så må vi lige mødes i næste uge og planlægge næste gang. Her kan jeg også få mine lasagnefade", siger hun til de andre frivillige, mens hun putter lasagnen ind i ovnen. Hun prøver hele tiden at være et skridt foran i sin planlægning. Så kan hun nå det hele.

Kort tid efter er maden klar.

7.3.2 Friluftfrivillig

Den friluftfrivillige er frivillig i enten KFUM-Spejderne eller FDF. I både KFUM-Spejderne og FDF er de frivillige i familiekлубberne blevet engageret direkte via aktiviteterne i organisationernes øvrige aktiviteter, og flere af de frivillige i denne kategori fortæller, at de er frivilligt aktive i de to organisationers øvrige aktiviteter samtidig. Det har for de fleste været afgørende for deres engagement i familiekлубben, at projektmedarbejderne har inviteret og motiveret til deltagelse i de enkelte lokalområder. Familiekлубberne med friluftfrivillige finder som regel også sted i FDF og KFUM-Spejdernes egne hytter/lokaler. Men de kan også finde sted i andre lokaler, fx i kirker. De friluftfrivillige har typisk ikke selv opsøgt nye engagementer, men oplever sig så knyttet til deres medlemsorganisation, at de gerne vil løfte en ekstra opgave, når de bliver spurgt.

Nogle af de friluftfrivillige er motiveret af at skabe aktiviteter og fællesskaber til travle småbørnsfamilier og oplever familiekлубben i direkte forlængelse af organisationens øvrige arbejde, både rent praktisk og værdimæssigt. Det handler om at skabe fællesskaber for børn, der øger deres tro på sig selv, handlekraft og virkelyst. Der er en del frivillige i denne kategori, der ikke opfatter familiekлубben som et tilbud rettet mod sårbare familier, men mod børnefamilier generelt. Nogle frivillige udtrykker decideret skepsis over for, at familiekлубben skulle være rettet mod 'sårbare familier'. En frivillig fortæller:

Vi var først meget skeptiske, fordi det virkede som om, at det [familieklubben] handlede om belastede familier eller familier med udfordringer. Men så fandt vi ud af, at vi kunne godt gøre det her til dels på vores måde og til dels på deres, og så blev vi meget opsatte på det.

De frivillige indgik et kompromis med medarbejderen i projektgruppen, så de kunne skabe en familieklub, som de gerne ville have den. Andre udtrykker, at de er motiveret af at 'gøre noget for sårbare børnefamilier og børn' inden for organisationens rammer og værdier.

Andre af de friluftfrivillige er motiveret af, at de i familieklubben kan arbejde med 'hele familien' og med forskellige typer af familier, frem for med aldersinddelte grupper af børn og unge, og det opleves langt mere hyggeligt og afslappet end de aktiviteter, som de almindeligvis er frivilligt ansvarlige for. For eksempel fortæller en frivillig:

Jeg prøver ting på en andeledes måde. Jeg har arbejdet i [navn] i rigtig mange år og med de 11-13-årige i rigtig mange år. [...] Når jeg så er i familieklubben – så skal jeg jo ikke fokusere på børneaktiviteter og fællesaktiviteter for både børn og voksne. Og det er en anderledes måde at tænke på, end jeg måske har gjort i mange år. Plus at programmæssigt, der har jeg et overordnet program. Men det er ikke sådan et punktvis program på samme måde som et trops, et almindeligt program. Det her er meget mere afslappet, så jeg kan også måske, jeg har en helt anden afslapning, når jeg er hernede, end hvis jeg er til møde i [organisations navn].

Langt de fleste friluftfrivillige oplever familieklubben som et afslappet rum til familiesamvær og leg. De er meget optaget af de værdier, der er i de to organisationer. Det er karakteristisk for de frivillige i denne kategori, at de oplever familieklubben som en integreret del af organisationens øvrige aktiviteter. Det omhandler aktivt udeliv, lege, fællesskab, at løfte i flok, kærlighed til naturen, aktiviteter i fællesskab og omsorg for hinanden. Flere udtrykker også stærke værdier relateret til ønsket om at give børn og unge rødder i fællesskaber og i de værdier, der hersker i organisationen, så de kan 'flyve', når de bliver voksne. En frivillig siger:

Jeg synes, vi skal give vores børn og unge rødder, sådan at de kan – så de selv kan få vinger en gang og så gå ud og prøve verden, men så de kender nogle værdier og kender en historie, som kan give mening.

Mange af de deltagende friluftfrivillige er også engageret i organisationens øvrige børneaktiviteter, og det er for flere af dem vigtigt at prøve at bygge bro til de øvrige aktiviteter i organisationen og motivere familierne til at deltage her. For nogle er familieklubben et midlertidigt vindue til organisationens øvrige og mere varige og permanente aktiviteter.

Det er også kendetegnende for de friluftfrivillige, at de er selvkørende, har stor autonomi og har meget erfaring med at være frivillig i enten FDF eller KFUM-Spejderne. De har også meget erfaring med at lave aktiviteter sammen med børn. De har derfor ikke meget kontakt med projektmedarbejderne i deres respektive organisationer. Det er deres oplevelse, at de kan få støtte, hvis de har behov for det, men det har de som regel ikke. Det er også kendetegnende for denne kategori af frivillige, at den samlede gruppe af frivillige ofte kender hinanden rigtig godt i forvejen. Nogle bruger også deres eget netværk til at engagere familier, men det er ikke alle. Vi ved fra andre undersøgelser, at frivillighed i medlemsorganisationer som FDF og KFUM-Spejderne er præget af en høj grad af medlemsdemokrati og autonomi, og at medarbejdere inspirerer og understøtter de frivilliges beslutninger og interesser efter behov (Enjolras & Strømsnes, 2018, Boje, 2015, Boje, 2017, Selle, Strømsnes & Loga, 2018, Espersen et al.,

2018a). Dette element af deltagelsesdemokrati og autonomi er karakteristisk for de friluftfrivilliges engagement.

Observationen i Boks 7.2 viser en friluftfrivillig i familiekлубben:

Boks 7.2 Friluftfrivillig som frivillig

Der er ved at være gang i bålet. Ilden har lige fået fat, og røgen står lige op i luften.

Merete smider et par kviste på og beder en af de større drenge holde øje med bålet. Merete har været KFUM-spejder i mere end 20 år. For hende handler det at være frivillig i familiekлубben om at give nogle værdier videre.

Hun går op i, at børnene lærer at passe på sig selv, men også at tage sig af hinanden.

"En del af at være spejder er at tage ansvar for dem, der har brug for hjælp", forklarer hun. "Det betyder også, at man skal lære at passe på naturen".

For Merete er det nemt at arrangere familiekлуб. *"Vi er jo vant til at lege, vi er vant til at synge, vi er vant til at lave aktiviteter. Og jeg bruger jo min erfaring. Det gør det meget nemmere".*

Hun har fundet en bunke små dolke frem – de skal snitte pinde til snobrød over bål.

7.3.3 Ung studerende

De unge studerende frivillige er især pædagog- og socialrådgiverstuderende og brænder for at 'gøre godt' inden for deres fag. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er det ca. 14 % af de frivillige. Det er ofte de studerende frivillige, der står for legene i familiekлубben, og de udtrykker ofte, at de både er inspireret af legene i konceptbogen og af viden fra deres uddannelser. De er ikke nødvendigvis optaget af at bruge deres frivillige erfaringer som springbræt til job, men bruger derimod det frivillige engagement til at prøve kræfter med praksis og konkrete praksis udfordringer i en hverdag præget af studier og teori. En frivillig fortæller fx:

I forhold til min uddannelse synes jeg også, at det var meget relevant i stedet for at sidde og læse i bøger hele tiden, så kan jeg komme ud og få fingrene i lidt praksis herude. Jeg er pædagogstuderende, så bare det at kunne komme ud og lave noget i praksis. Man kan jo også bruge nogle af de ting, man har lært på pædagogstudiet i forhold til lege og refleksioner og sådan noget.

Pædagogstuderende brænder for at have kontakt med familier og børn og at facilitere lege, og socialrådgiverstuderende brænder for at gøre noget for sårbare familier og opleve, hvordan livet udfolder sig i praksis. De er typisk engageret i familiekлубben via projektmedarbejderes besøg på uddannelsen eller via opslag på uddannelsesinstitutionens Facebookside.

Det er væsentligt for de unge studerende frivillige at opleve, at de gør en forskel og er nyttige, men de er ikke så optaget af helheden i Hele Danmarks Familiekлуб, men skaber i stedet deres egen lokale mening i de nære relationer. En frivillig siger eksempelvis:

Altså, jeg vil ikke bare rende rundt og ikke vide, hvad jeg skal gøre. Jeg vil gerne føle, at jeg altså rent faktisk har en betydning og er nyttig.

Det er også væsentligt for dem at 'blive klogere på mennesker' og opleve og lære af 'forskellige mennesker' og forskellige måder at være familie på. En frivillig fortæller fx:

Jeg vil gerne møde nogle nye mennesker, nye familier og nogle forskellige konstellationer af familier, for også at få et større indblik i, hvordan man kan være som gruppe af mennesker. Man vælger jo selv sine måder at gøre tingene på, de er jo forskellige. Det er også det, der bliver tydeligt her, så man kan spejle sig i forskellene og blive inspireret til at gøre det på en ny måde. Det er derfor også for at give mig selv lidt.

Det betyder, at hvis de er i familieklubber med ganske få familier eller i en meget homogen sammensat familieklub, så kan de finde på at trække sig. De bliver inspireret af, at der er en stor sammensathed i familierne, og at der er sårbare børnefamilier, som de kan danne relationer til.

Det er ikke de unge studerende, der brænder for at opbygge familieklubben, tage ejerskab for helheden eller konceptet omkring familieklubben eller at opsøge nye familier. De er typisk ikke de ledende frivillige. Vi ved fra andre undersøgelser, at unge frivillige i stigende omfang er 'aktivitetsbaserede' engagerede frem for engagerede i en organisations sag eller værdier (Grubb, 2016). Det ser vi også hos de unge frivillige i familieklubberne. Idet de er mere optaget af deres eget individuelle bidrag og udbytte end af et fælles værdisæt, er en del af dem også midlertidigt engageret og flytter sig gerne mellem forskellige arenaer for frivilligt engagement. De er ikke stabile som frivillige. Legene og den sociale kontakt er de elementer, der fastholder deres frivillige engagement, og som de kan relatere til deres studieliv.

Observationen i boks 7.3 viser to unge studerende som frivillige i en familieklub:

Boks 7.3 Ung studerende som frivillig

Louise og Lene læser pædagogik og brænder for alt med børn.

De ankommer til familieklubben lidt tidligere end planlagt, for de skal lige nå at snakke sammen, inden de begynder.

Kort før maden skal de nemlig lige igangsætte en leg, hvor alle skal have en snor og bruge den som hale. Legen er for alle familierne, og de skal lige være helt sikre på, at de kan huske, hvordan de har aftalt at gøre det sammen.

Familierne ankommer, og mens de andre frivillige laver mad og dækker bord, inviterer Louise og Lene familierne uden for.

Louise deler 'haler' ud til alle, mens Lene forklarer: "*Så skal man løbe efter hinanden og hive halen af. Når man mister sin hale, er man død*". Familierne griner, men nogle af de mindste børn skal lige motiveres en ekstra gang til at være med.

Da de går i gang, griner alle, og man kan se, at de voksne gør det lidt nemt for børnene. Børnene skal have oplevelsen af, at de godt kan stjæle de voksnes haler.

Da det er overstået, spørger nogle af børnene, om de ikke skal prøve igen. Men de andre frivillige kalder: "*Nu er der maaaad*". Louise og Lene smiler til hinanden. Det gik rigtig godt.

Efter maden vil de prøve med en anden leg. Men ofte bliver det for sent, og familierne begynder at gå hjemad.

7.3.4 Pensionist

Pensionisten er den frivillige, der ikke arbejder til daglig. I spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at 27 % af de frivillige er pensionister, førtidspensionister eller efterlønsmodtagere. Selvom spørgeskemaresultaterne endnu baserer sig på et spinkelt grundlag, viser VIVEs casebesøg

også, at en stor del af de frivillige står uden for arbejdsmarkedet med baggrund i en eller anden form for pension, arbejdsløshed eller tidsbegrænset fleksjob.

Pensionisten som frivillig er typisk en erfaren frivillig, der finder mening i at lave en arbejdsliggende indsats i det frivillige arbejde, har meget overskud i sit liv og derfor gerne vil virke som ansvarlig for hele eller dele af aktiviteten. En frivillig udtrykker eksempelvis:

Altså, jeg tænker også det her med at kunne gøre en forskel og selv at kunne komme ud, når man har tiden til det. Det var det, der gjorde, at jeg valgte at springe til.

Mange af pensionisterne angiver deres manglende arbejde som hovedårsagen til, at de er frivillig. De har brug for at komme ud og gøre en forskel og meget gerne som ansvarlige og i en ledende rolle. En frivillig fortæller:

Jeg startede, da jeg gik hjemme og havde ikke ret meget andet end det frivillige, og det var en god måde lige at komme ud og være sammen med andre end bare dem derhjemme.

Nogle af de frivillige pensionister er meget ressourcestærke og har meget overskud til overs til at skabe familiekлуб, idet de ikke går på arbejde. Andre af de frivillige er førtidspensionister og mere sårbare end familierne og går ikke på arbejde med baggrund i sygdom og/eller sociale udfordringer. Sårbarheden kommer fx til udtryk ved, at denne kategori af frivillige i interview fortæller om dialoger med egen læge og myndigheder, om deres egne børn med udfordringer og om sygdomsmæssige udfordringer, skilsmisser og oplevelser af isolation. Sårbarheden kommer også til udtryk ved, at de i familiekлубben optræder dominerende, selvhenførende eller korreksende over for andre frivillige eller familier, eller at de tiltrækker sig opmærksomhed og fortæller om egne problemer. Sårbarheden kan også komme til udtryk ved, at de mangler kompetencer til at hjælpe børn med at løse konflikter og i stedet tager parti for det ene barn eller uforvarende kommer til at udskamme et barn eller en familie. Sidst, men ikke mindst, kommer sårbarheden til udtryk ved, at de frivillige i denne kategori i udtrykker, at familiekлубben er den eneste arena i deres liv, hvor de kan opleve at have succes med at gennemføre aktiviteter og være sammen med andre mennesker. For nogle betyder det, at de bliver uhensigtsmæssigt styrende og dominerende. For andre, at de bliver mere ydmyge og usikre.

Vi ved fra de landsdækkende undersøgelser af frivillighed, at sårbare borgergrupper almindeligvis er underrepræsenteret i det frivillige arbejde (Fridberg & Henriksen, 2014, Benjaminsen, Andrade & Enemark, 2017). Men vi møder dem i familiekлубberne. Det er også kendt viden, at sårbare borgergrupper som frivillige kan stille krav om stor fleksibilitet i forhold til mødestabilitet, og at det kan være forbundet med et større niveau af konflikter (Espersen et al., 2018a).

De sårbare og ressourcestærke pensionister har det til fælles, at det at være frivillig bidrager til, at de kan gøre en forskel, selvom de ikke er på arbejdsmarkedet, har et fleksjob, er sygemeldt eller er pensionist. Derved kan de opretholde en tilknytning til fællesskaber uden at være professionel og agere som sådan. For eksempel beskriver en pensionist:

Jamen altså, jeg er førtidspensionist og skal være lidt opmærksom på, hvad jeg bruger min energi på. Det kan være svært helt at finde balancen i og finde et tilbud, hvor jeg ikke også skal være socialpædagog.

Det er vigtigt for de ressourcestærke pensionister i denne kategori af frivillige, at de er frivillige 'uden at være socialpædagoger', dvs. uden at skulle levere bestemte resultater på baggrund

af nogle faglige standarder eller metoder eller organisationer, der stiller krav til dem. De er frivillige, der meget gerne tager ansvar og gør det på deres egne præmisser, når de kan få det rum og den indflydelse, som de har brug for, og når de kan bruge hele sig selv. Men når de også kommer i arbejde, eller deres liv ændrer sig, så kan det være svært at forblive stabil frivillig. En frivillig pensionist udtrykker fx:

Det er superhyggeligt at være afsted, men efter jeg har fået flekstimer, så kan jeg også godt mærke nogle gange, puha, der er – når de så ringer fra arbejdet i dag og spørger: "Kommer du op i dag", "Øh nej, jeg har sagt onsdage i lige uger, der kommer jeg ikke". "Nå ja!". Så får man det sådan lidt "hov, de kunne også godt bruge mig deroppe".

Det er fælles for både de sårbare og ressourcestærke pensionister, at de tilgår det frivillige arbejde med stor ansvarlighed og er meget optaget af, at det skal være hyggeligt, og også mere hyggeligt og rart end et ordinært arbejde. De er optaget af at skabe glæde og god stemning, de vil meget gerne stå for både knus og kram og praktisk arbejde, og de vil være glade, når de tager hjem. Det kan nogle gange være vanskeligt for dem at involvere familiernes egne bidrag og at skabe ejerskab blandt familierne og de andre frivillige, fordi de har brug for selv at spille en afgørende rolle. For eksempel fortæller en frivillig:

Når man går hjem herfra med følelsen af, at det har været en god aften. Man har lavet et lækkert måltid mad, som folk de bare har været glade ved, eller man har lavet en fed aktivitet, hvor man har mærket, at alle har været med, og det har styrket fællesskabet. Så er det bare det, der bærer det videre, synes jeg.

For nogle af de frivillige i denne kategori er det væsentligt at blive værdsat for et godt stykke arbejde, hvor man gør noget for nogle andre (og ikke sammen med). Det gælder både de sårbare og ressourcestærke pensionister.

Nogle af de frivillige i denne kategori udtrykker også, at de er motiveret af at få et netværk. Der handler det om at komme ud og bruge sig selv, og det kan de gøre i mange civile sammenhænge. Flere udtrykker, at det er lidt tilfældigt, at det lige blev Hele Danmarks Familieklub. En frivillig fortæller i interview:

Jeg tror bare, jeg tænkte, at i stedet for at sidde derhjemme, kunne jeg ligeså godt sidde sammen med andre, prøve at lave noget frivilligt arbejde. Det er mange år siden, jeg har gjort det sidst. Så det var tilfældigt, at det blev det her. Hvis der var nogle andre, der havde spurgt, havde jeg nok sagt ja til det.

Det er således ikke de konkrete værdier i familieklubben, der motiverer pensionisten, men derimod at kunne bidrage og gøre en forskel, 'ligesom på et arbejde', blot med større indflydelse, personligt engagement og frihed. Derfor er fællesskabet med familierne og de andre frivillige også væsentlige for pensionisten. Ofte har pensionisten praktiske, organiserende og ledende opgaver i familieklubben. De laver mad, rydder op, byder velkommen og arrangerer forløb og indhold.

Observationen i boks 7.4 viser en pensionist som frivillig i familieklubben:

Boks 7.4 Pensionisten som frivillig

John kommer ind i klubben med et stort grin. Han har lige været hjemme og hente en pose med bolde.

"Tror du ikke, jeg havde glemt den derhjemme? Klaphat!", siger han og slår sig for panden.

Han vender posen med bunden i vejret og tømmer indholdet ud på græsset, mens han kalder på børnene. John er førtidspensionist med en rygskaade, der forhindrer ham i at arbejde. Ud over i familieklubben er han frivillig træner i sin søns fodboldklub.

"Jeg er her for at møde nogle mennesker, få snakket lidt, ikk'?", siger han, mens han rører i gryden med pasta. De andre frivillige beskriver ham som en, der får ting gjort.

En pige kommer løbende forbi John, han kilder hende på maven og griner selv stort.

"De er simpelthen så fulde af energi, når de kommer her", siger han om børnene.

John går meget op i, at alle har haft en god aften, når de går hjem.

7.3.5 Lønnede medarbejdere

Der er i enkelte familieklubber lønnede tovholdere. Det er især sognemedhjælper, der ofte driver familieklubben med stort engagement, varme og et tæt, fast struktureret program. Her skinner kristne værdier omkring næstekærlighed og omsorg for de sårbare familier igennem, og nogle gange er der også kristne ritualer i familieklubben.

Der er også boligsociale medarbejdere fra boligsociale helhedsplaner i familieklubben. For dem er familieklubben en del af den almindelige boligsociale indsats, der har til formål at løfte boligområdet og bidrage til at løse boligsociale problemstillinger. For den boligsociale medarbejder er familieklubben derfor et redskab til at løse sociale problemer ved hjælp af netværk mellem familierne.

De deltagende familier er ofte engageret via de konkrete medarbejders store lokale netværk.

Observationen i Boks 7.5 viser en lønnet medarbejder i familieklubben:

Boks 7.5 Lønnet medarbejder i familieklub

Thomas sænker kaffe i kopperne. Maden er klar, sovsen står og bobler og dufter i hele køkkenet i sognegården.

Der er tid til en kop kaffe og småkage, inden familierne kommer. *"Jeg er jo sognemedhjælper, så det er en meget naturlig del af mit arbejde at være med i det her",* fortæller Thomas.

Thomas er glad for at kunne gøre en forskel for nogle børnefamilier og præge deres familieliv. Det er ham, der synger for på fællessangen, som synges inden maden, hvor man takker Gud for maden.

"Jeg synes, det giver mening at bruge tid sammen med børn og unge – det er jo vores fremtid. Og jeg vil jo også gerne være med til, at vi knytter an til kirken".

De to frivillige i klubben ankommer og får sig også en kop kaffe, inden det går løs.

Der bliver grinet og pjattet, mens vandet hældes fra kartoflerne og sættes på en rullevogn sammen med service og kander med vand. De er klar til familieklub.

7.4 Engagering af frivillige opbygger familiekubber

FDF og KFUM-Spejderne engagerer frivillige fra deres eksisterende aktiviteter. KFUM's Sociale Arbejde opbygger familiekubber via nye frivillige, der især rekrutteres via personlige netværk i lokalområderne. Men også personlige opslag på Facebooksider har vist sig at engagere frivillige til familiekubberne. Det fremgår af interview med medarbejdere fra projektgruppen, at medarbejderne også besøger uddannelsesinstitutioner og holder oplæg om familieklubben. KFUM's Sociale Arbejde har også lavet aftaler med uddannelsessteder, der kan gøre det attraktivt for studerende at kombinere studieaktiviteter med frivilligt arbejde i familieklubben.

Det er kendt viden, at frivillighed især er båret af gode relationer i netværk, og det bekræftes af medarbejdere fra projektgruppen og af de frivillige selv (Espersen et al., 2018a, Boje, 2017). Projektmedarbejderne kan opleve, at familiekubber går i opløsning, når der sker udskiftning af medarbejdere i projektgruppen, og familiekubbens frivillige derfor skal skifte kontaktperson. En medarbejder fortæller:

Så det er jo meget, altså, jeg tror, det er generelt med frivillige, at det er relationsbåret i et eller andet omfang, fordi de ved, at de kan ringe til mig. Og hvis de skal ringe til en anden medarbejder, så er det også okay, men det er ikke helt ligeså godt. Og ligesådan den anden vej rundt. Altså, at det er den, som de har en relation til, som et eller andet sted holder dem til ilden. Der er det altså bare ikke alle, der overlever, når der er bemandingsskifte.

Det er især oplevelsen hos KFUM's Sociale Arbejde, hvor de frivillige er nye frivillige. Medarbejdere i projektgruppen hos FDF og KFUM-Spejderne oplever ikke den samme afhængighed af kontakt med medarbejdere i organisationen. Det skyldes, at de frivillige i FDF og KFUM-Spejderne har været frivillige sammen tidligere og er mere selvkørende og autonome. FDF og KFUM-Spejdernes projektmedarbejdere har ikke kontakt med familierne i familiekubberne, men understøtter familiekubberne efter behov. I KFUM's Sociale Arbejde har medarbejdere i projektgruppen ofte også kontakt med familierne. Det er derfor en væsentlig læring, at de frivilliges erfaring og interne fællesskab er afgørende for, i hvor stor udstrækning de har behov for aktiv understøttelse, og i hvilken udstrækning de arbejder autonomt og selvstændigt. Der kan naturligvis også være kulturelle forskelle på de tre partnerorganisationer, der indebærer forskellige tilgange til og forståelser af frivillighed. Det fremgår af interview, at projektmedarbejderne i KFUM-Spejderne og FDF er mere optaget af at understøtte de frivilliges indflydelse og autonomi, mens projektmedarbejdere og projektleder i KFUM's Sociale Arbejde er mere optaget af konceptets instruktioner.

KFUM's Sociale Arbejde, der opstarter familiekubber ved hjælp af nye frivillige og lokalt netværksarbejde, beskriver væsentligheden af at have et lokalt netværk i forvejen eller at bruge andres lokale netværk. En medarbejder i projektgruppen fra KFUM's Sociale Arbejde fortæller:

I to byer var det super nemt – der var det som at knipse med fingrene at finde frivillige, fordi der er en personlig relation. I en anden by er der nogle fantastiske engagerede mennesker i sognet, og de har bare været rundt og prikke på skuldrene, og så gav det sig selv. Det samme i en tredje by – der var det mine relationer, der gjorde, at jeg kunne komme nemt ud, og i løbet af 10 dage havde vi 10 mand på.

Som i arbejdet med at invitere familier ind er netværksarbejde lokalt det absolut centrale værktøj. Men det kan – i lighed med arbejdet med familierne – være vanskeligt at etablere samarbejder med andre organisationer lokalt, da der kan være oplevelser af konkurrence. Det kan gøre det vanskeligt at etablere nye aktiviteter. En medarbejder i projektgruppen fortæller:

Da jeg var til Center for Frivilligt Socialt Arbejdes netværksmøde for et par uger siden, rendte jeg på [anden stor landsdækkende civilsamfundsorganisation], så kunne jeg godt fornemme, at der var sådan en lidt anspændt stemning. Medarbejderen derfra var meget interesseret i, hvordan vi var opmærksomme på, hvor de var, og at vi ikke placerede os det samme sted.

Det er også kendt viden, at oplevelser af konkurrence kan betyde, at det kan være vanskeligt at engagere frivillige til at deltage i familiekubber via andre organisationer (Espersen et al., 2018a). Frivilligt arbejde bygges op via netværk, og netværk er afhængig af tillid. En projektmedarbejder fortæller om erfaringer med at engagere familier via andre civilsamfundsorganisationer:

Jeg har forsøgt med [navn på stor landsdækkende civilsamfundsorganisation på børneområdet], men det var som om, at de tænkte, at vi var måske mere konkurrenter, så der var ikke sådan den store succes der.

At arbejde netværksbaseret i lokalområder kan vanskeliggøres af oplevelser af konkurrence mellem civilsamfundsaktører, og det kan være nødvendigt at investere i at opbygge tillid lokalt for at opbygge kapacitet og skabe lokale sammenhænge og samarbejde frem for konkurrence.

7.5 Opsamling – frivillige

De foreløbige resultater af den opfølgende spørgeskemaundersøgelse blandt de frivillige viser, at majoriteten er kvinder over 50 år, og at de fleste har en mellemlang videregående uddannelse. En tredjedel er ikke på arbejdsmarkedet. Ud fra spørgeskemaet, der er udfyldt under træningsdagen, kan vi se, at hovedparten af de frivillige til træning er nye frivillige i Familiekub Danmark, der deltager i deres første træning, inden de skal starte som frivillige i en familiekub. Enkelte har deltaget i helt op til fire træninger. De frivillige er generelt meget tilfredse med træningen. De oplever, at de bliver godt klædt på til arbejdet i familiekubben, og at der er god mulighed for at udveksle erfaringer og netværke på træningsdagen. De angiver også, at konceptbogen, guidebogen og de andre materialer, de modtager, er anvendelige, og meget få oplever, at der er elementer af træningen, som ikke er relevante. Hovedparten foretrækker, at træningen foregår, som den gør nu, det vil sige en hel dag uden overnatning.

VIVEs analyse af interview og observationer viser, at det i lighed med arbejdet med familiernes deltagelse er væsentligt at arbejde med netværk lokalt for at engagere frivillige. FDF og KFUM-Spejderne inviterer frivillige, der allerede er aktive i organisationerne, mens KFUM's Sociale Arbejdes succes med at engagere frivillige hænger tæt sammen med deres netværksarbejde lokalt. Konkurrence mellem civilsamfundsorganisationer vanskeliggør arbejdet, idet frivillighed er afhængigt af tillid i netværk.

De fire typer af frivillige viser variationen i frivillige, samt at på tværs af forskelle er det især – i lighed med familierne – det at skabe fællesskaber og styrke oplevelsen af lokal forankring, der udtrykkes som motivationer og udbytte. Der er en del af pensionisterne, der efter VIVEs vurdering er mere sårbare end familierne.

8 Organiseringen af Hele Danmarks Familieklub

I dette kapitel undersøger vi, hvordan rammesætningen af familieklubben har udviklet sig. Specifikt undersøger vi:

- Hvordan samarbejdet mellem de tre partnerorganisationer udvikler sig, og hvilken betydning det har for familieklubberne?
- Hvordan koncept og projektmedarbejdere understøtter familieklubberne, og hvilken betydning det har for familieklubberne?
- Hvordan de fire dele af konceptet operationaliseres i familieklubberne?

Indledningsvis analyserer vi samarbejdet mellem de tre partnerorganisationer. Herefter følger et afsnit om forholdet mellem projektstyring og familieklubbernes praksis. Afslutningsvis følger et afsnit om den digitale rådgivning hos Center for Digital Pædagogik.

8.1 Samarbejdet mellem tre partnerorganisationer

Hele Danmarks Familieklub er organiseret som et partnerskab mellem tre partnerorganisationer, henholdsvis KFUM's Sociale Arbejde, KFUM-Spejderne og FDF. Styregruppen til projektet har det overordnede strategiske ansvar for projektet og består af ledere og relevante konsulenter fra de tre partnerorganisationer og en repræsentant for Den A.P. Møllerske Støttefond. De tre partnerorganisationer samarbejder også via partnerskabsmøder, hvor repræsentanter fra de tre organisationer mødes og laver aftaler om projektets fremdrift efter behov.

Den operationelle del af projektet består af en projektgruppe med projektets nationale projektleder og projektmedarbejdere fra alle tre partnerorganisationer. Der er enkelte overlap i repræsentanter i henholdsvis styregruppe, partnerskabsgruppe og projektgruppe. Ifølge repræsentanter for styregruppen er det med til at skabe sammenhæng mellem de forskellige niveauer af projektet.

8.1.1 Styregruppen

Styregruppen varetager den overordnede strategiske ledelse af projektet, som eksempelvis omhandler beslutninger vedrørende balancen mellem autonomi og koncept, måltal for projektet, fremdrift m.m. Et medlem af styregruppen fortæller:

Vi arbejder på et helt overordnet niveau. Det er fx i forhold til det koncept, der blev udviklet: Hvor tro skal man være mod et koncept? Det er jo en væsentlig beslutning, hvor meget kan man bøje tingene, hvor fleksibel kan man være? Det er jo også i styregrupperegj, at vi arbejder med fremdriften, altså nogle steder har vi haft god fremdrift, andre steder har vi haft et længere aftræk, som bestemt også er en styregruppeovervejelse, som jo både handler om, kan vi holde de måltal? Skal vi tilpasse nogle måltal?

Styregruppen tager de overordnede beslutninger i projektet, og det har krævet, at de kontinuerligt har arbejdet med at nærme sig hinanden, lære af hinanden og af projektets erfaringer. Det er en kontinuerlig udviklingsproces, der opbygger den fælles læring, der skal til for at kunne

tage fælles beslutninger. Repræsentanter for styregruppen beskriver læringskurven som både "stejl og tidskrævende". En repræsentant for styregruppen fortæller:

Vi har alle sammen den der oplevelse af at bevæge os fra at stå lidt mere forskellige steder til at stå samme sted.

For at kunne bevæge sig og udvikle sig sammen hen i mod at "stå et fælles sted" har det været afgørende, at alle projektpartnere har kunnet se sig selv i formålet, om end på forskellige måder. Det fremgår af interview med styregruppen, at der har hersket mange forskellige hensyn i udviklingen af projektet, herunder hensynet til de respektive organisationers demokratiske baglande, projektets måltal samt læring fra erfaringer i projektet fx omkring brobygningsaktiviteter.

Samtidig har den læring, der har været imellem medlemmerne af styregruppen, ikke nødvendigvis også været til stede uden for styregruppen. Derfor har der kontinuerligt været arbejdet med at skabe forbindelse mellem styregruppen og projektet og de enkelte partnerorganisationers arbejde. Nogle gange har repræsentanter i styregruppen haft brug for at præsentere nogle mulige beslutninger for organisationens bagland, inden styregruppen har kunnet tage stilling. Det kan være nødvendigt i medlemsstyrede organisationer. Det er således ikke tilstrækkeligt, at der skabes "et fælles ståsted" blandt de repræsentanter, der sidder med i styregruppen. Der skal også kontinuerligt sikres et mandat i de enkelte partnerorganisationer. Det er kendt viden, når man arbejder i partnerskaber (Hjære, 2005, Åkerstrøm Andersen, 2006, Bode & Brandsen, 2014).

Det fremgår af interview med styregruppen og medarbejdere i projektgruppen, at det har været væsentligt at arbejde med at opbygge tillid, da tillid er det kit, der får tværgående samarbejder til at fungere i praksis. Det er kendt viden fra andre studier af tværgående samarbejder mellem autonome organisationer, som tager beslutninger som forhandlinger frem for som implementering af ledelsesbeslutninger (Holm-Petersen & Buch, 2014, Åkerstrøm Andersen, 2006). Den nødvendige tillid opbygges derfor ved at lytte til hinanden og sikre, at alle parter inddrages, høres og har indflydelse. Et medlem af styregruppen fortæller:

Jeg har gået og tænkt; kan man egentlig aftale sig til tillid? Altså vi lavede en partnerskabsaftale, hvor vi byggede på tillid. Det talte vi meget om; Kendskab til hinanden, tillid, åbenhed. Kan man aftale sig til det? Mhm, jeg er stadig i tvivl, om man kan. Jeg har i hvert fald set en positiv udvikling, fra da vi begyndte og til nu. Tillidskurven er steget for mig. Det er fordi, vi måske har prøvet at bruge den samarbejdsform, som tillid bygger på; netop at stille spørgsmål og være sårbare – det er først kommet her til os for nylig.

Det fremgår af interview med styregruppen, at det egentlige "fælles ståsted" er blevet udviklet over noget tid og ikke været givet fra start. Det tager tid at opbygge den nødvendige læring og tillid gennem opbygning af relationer til hinanden. Og det kræver investering i opbygning af tillidsfulde relationer.

Tabel 8.1 illustrerer, at man skal have tillid til hinanden for at kunne løse fælles problemer. Her er det ikke nok med respekt og kendskab til hinanden. Der kan skelnes mellem følgende niveauer af relationer.

Tabel 8.1 Overblik over relationer i tværgående samarbejde og deres betydning

Relationens indhold	Relationens betydning
Kendskab til hinanden	Informere om hinanden – udveksle viden
Respekt for hinanden	Koordinere tilbud og aktiviteter – skabe synergi
Tillid til hinanden	Fælles handling og fælles praksis – løse fælles problemer

Kilde: (Holm-Petersen & Buch, 2014).

I både styregruppen og projektgruppen er tilliden blevet opbygget over tid og dermed også kapaciteten til at samarbejde om fælles handling og løsning af fælles problemer. Det er kendt viden, at mange samarbejder præges af 'samarbejdsbøvl', og at tillid er ikke givet på forhånd (Andersen & Espersen, 2017, Espersen & Andersen, 2017, Hjære, 2005, Fotaki, 2011, Selsky & Parker, 2005, la Cour & Lindberg, 2006). Det fremgår af interview med styregruppen, at ligeværdigheden og tilliden er til stede, men at den ikke hele tiden og ubegrænset har været til stede. Ligeværdigheden og tilliden hviler især på, at styregruppen opretholder et fokus på transparens, dialog, forhandling og læring samt en fælles tro på projektets formål. Det er også væsentligt, at alle parter har en oplevelse af at have reel indflydelse.

I starten af projektets implementering valgte KFUM og KFUK at forlade samarbejdet. Det fremgår af VIVEs interview, at det ikke skyldtes 'samarbejdsbøvl', men derimod, at VIVEs evaluering bl.a. er en effektevaluering. Netop effektfokus i form af resultatmål er det ene ben i styringen af Hele Danmarks Familiekulb. Det andet ben er projektets fokus på brug af netværk, partnerskabelse, deltagelse og fællesskab.

8.1.2 Projektgruppen

Projektgruppens arbejde er operationelt og består især i at planlægge træning til de frivillige, udvikle koncept og konceptbog og koordinere opbygningen af nye familiekulbber. Nogle af de operationelle elementer, så som træningsdelen og konceptet, skal godkendes af styregruppen, inden det implementeres, men det er projektgruppen, der udvikler det. Projektgruppen har kontinuerlige møder hver fjortende dag, via Skype eller fysisk møde. Projektgruppens medlemmer har boet og arbejdet forskellige steder i landet, hvilket har understreget væsentligheden af at opretholde kontinuerlig dialog og kontakt. En medarbejder i projektgruppen fortæller om møderne:

Det er jo meget sådan et overblik over, hvad er det lige, vi har gang i rundt omkring og koordinering, så vi ligesom ved at, jamen, nu roder jeg med noget i Aalborg, så hvis I andre roder med noget i Aalborg, så lad os lige snakke sammen. Så det er den der lidt praktiske koordinering, så vi undgår at hive fat i de samme samarbejds-partnere derude, uden at vi ligesom har koordineret herfra.

Det fremgår af interview med medarbejdere i projektgruppen, at FDF og KFUM-Spejderne tilgår etablering af familiekulbber på sammenlignelige måder, når det handler om at engagere egne frivillige og finde egnede lokaler i organisationen. På den baggrund har de samarbejdet mere med hinanden, end de har med KFUM's Sociale Arbejde. KFUM's Sociale Arbejde har til gengæld flere projektmedarbejdere, der kan sparre med hinanden.

Det fremgår af interview med medarbejdere i projektgruppen, at de også i projektgruppen har arbejdet med tillid, og at det har taget tid at lære at samarbejde ligeværdigt.

Nogle gange har det i praksis været vanskeligt at nå at skabe de nødvendige relationer til hinanden, da projektteamet samtidig har været presset på tid i forhold til planerne om at etablere familiekubber inden for en given tidsramme. Det gjaldt især i udviklingsfasen i 2017 og i opstartfasen i 2018, hvor de væsentlige dele af projektets koncept og rammer skulle udvikles. Nogle medarbejdere i projektgruppen oplevede, at flere beslutninger blev taget af projektejeren hen over hovedet på resten af projektgruppen. En medarbejder i projektgruppen fortæller:

Vi har været igennem sådan et læringsforløb, hvor vi er gået fra, måske at have lidt et leverandørforhold i forhold til KFUM's Sociale Arbejde, til at vi fra FDF og KFUM-Spejdernes side gerne vil forsøge at tale mere om, at vi er partnere frem for leverandører. Det har vi sagt højt nogle gange, men det har været sådan et læringsforløb, vi har været igennem, kan man sige. Der har jo været en partnerskabsaftale hele tiden – men der er jo forskel på at have en skriftlig partnerskabsaftale, og så hvordan tingene har fungeret i praksis. Der kan man jo godt som projektleder vælge at agere ud fra, at man ikke har nogen samarbejdspartnere, men nogle leverandører, der skal (levere). [...] Det handler måske om beslutningsprocesserne, at der måske har været en mindre grad af involvering tidligere, hvor at nu oplever jeg sådan set, at der er et rigtig fint samarbejde.

Hele Danmarks Familiekub er kontinuerligt, men især i de indledende faser, underlagt en stram tidsplan, der har betydet, at projektejer og national projektleder har oplevet, at de måtte tage nogle afgørende beslutninger selv. Derved har samarbejdet mere taget form af et leverandørforhold end et partnerskab, og projektet er blevet styret ved hjælp af traditionelle projektstyringslogikker, hvor man implementerer beslutninger. Dette bl.a. for at nå måltal om etablering af familiekubber. Det har skabt nogle forbigående problemer i samarbejdet.

Når partnerskabsmodellen med ambitioner om ligeværdigt samarbejde og fælles læring og udvikling opleves som væsentlig for projektgruppens arbejde, skyldes det bl.a., at projektmedarbejderne repræsenterer forskellige tilgange til væsentlige dele af konceptet. Det er væsentligt at have den samlede projektgruppes perspektiver og interesser i spil, så der kan opstå en synergi imellem de forskellige erfaringer og interesser, og det er væsentligt, at alle partnerorganisationer bliver hørt og får indflydelse, så de opretholder interessen for at bidrage. Derudover er det væsentligt for at sikre, at familiekubberne bygger på relevant viden og erfaring fra alle projektpartnere, da familiekubberne skal implementeres i alle tre partnerorganisationer.

Der har været mange uenigheder undervejs, hvor det har været nødvendigt at lytte til og lære af hinanden og at finde frem til kompromiser. For eksempel fortæller en medarbejder i projektgruppen, at der undervejs har været uenigheder om, hvordan projektet forstår legeaktiviteter, og hvor meget de frivillige skulle uddannes:

Trods fælles værdigrundlag er der forskel mellem FDF og KFUM-Spejderne i forhold til, hvordan man fx taler om legeaktiviteter – her har vi skullet nærme os en fælles retorik. Vi har også været uenige om trænings- og uddannelseskonceptet: Hvor meget kan man fysisk tilbyde de frivillige? Der har vi skulle mødes i kompromis og har aftalt en form, som vi skal turde evaluere undervejs.

Der har således været forskellige perspektiver på afgørende dele af projektet, som har kredset om forståelse af lege, hvor meget autonomi den enkelte organisation og familiekub skal have, versus hvor meget et samlet koncept skal dominere familiekubberne, samt hvor omfattende

træning, de frivillige skulle modtage. Det har også taget tid at få et fælles sprog omkring forståelse af sårbare familier i projektgruppen. Det har nogle gange været svært at finde tid til, og når der ikke har været tid, er der nogle gange opstået konflikter.

Det fremgår dog af interview med medarbejdere i projektgruppen, at samarbejdet og ligeværdigheden er blevet bedre over tid. Ifølge en af medarbejderne skyldes det bl.a. brugen af et nyt projektstyringsystem, som har gjort det mere transparent for alle, hvordan projektet styres. Det har også gjort det muligt, at hele projektgruppen har haft adgang til at sætte punkter på dagsordenen på de fælles møder. En medarbejder i projektgruppen fortæller:

Noget af det, der har hjulpet os, er, at vi har fået det her Podio ... projektstyringsredskab. Og det gør, at der på alle vores møder pludseligt er fuldstændigt transparens i, hvad vi skal snakke om hvornår, fordi alle byder ind til dagsordenen, hvor det tidligere har været noget med, at det var KFUM's Sociale Arbejde, der samlede punkter op og så sendte en dagsorden ud. Nu fungerer det mere som et kollektiv, og det synes jeg egentlig er rigtigt stærkt.

Det fremgår af interview, at samarbejdet også er blevet bedre undervejs, fordi projektgruppens medarbejdere har lært hinanden at kende og på den baggrund (relationer) har opbygget tillid. Derudover er projektgruppens medarbejdere blevet mere trænede i at forhandle med henblik på at få tingene til at fungere.

8.1.3 Opsummering læringspunkter vedrørende samarbejdet

Det er væsentligt at arbejde med fælles beslutningstagning, transparens, dialog, forhandling og læring, for at samarbejdet mellem forskellige organisationer fungerer i praksis. Det er også en læring i både styregruppe og projektgruppe, at det tager tid at opbygge den nødvendige tillid.

Netop tidspresset i projektet har gjort, at det i perioder har været svært at finde tid til reelt at arbejde i partnerskab, der er meget tidskrævende. Det fremgår af interview, at der i perioder har været behov for at træffe hurtige beslutninger uden mulighed for at inddrage og have dialog.

Erfaringerne med tværgående samarbejde i styregruppen og projektgruppen stemmer overens med den viden, vi har i den videnskabelige litteratur om partnerskaber (Andersen & Espersen, 2017, Espersen & Andersen, 2017, Hjære, 2005, Fotaki, 2011, Selsky & Parker, 2005, la Cour & Lindberg, 2006). Relationelt betoner medarbejderne i interview den nødvendige tillid, gensidighed og respekt, evnerne til at forhandle og gå på kompromis samt fleksibiliteten og åbenheden over for at lære. Og det er tidskrævende. Det er erfaringen, at der kontinuerligt formelt og uformelt skal investeres i at opretholde tilliden med hyppig dialog og transparens omkring fælles beslutninger.

8.1.4 Samarbejdet og de forskellige niveauer i Hele Danmarks Familieklub

Fordelen ved at inddele arbejdet i et strategisk og et operationelt niveau er, at det sikrer den ledelsesmæssige forankring af projektet i partnerorganisationerne og skaber rum til det operationelle arbejde. Ulempen er, at samarbejdet udspiller sig forskelligt på de forskellige niveauer, henholdsvis styregruppe, partnerskabsgruppe, projektgruppe og familieklubber. Det betyder, at samarbejdet (partnerskabslogikker med forhandlinger og læring) især foregår på organisatorisk niveau via styregruppen og via det operationelle niveau i projektgruppen. I de konkrete

familieklubber er samarbejdet langt mere sparsomt. Her er ikke den samme synergi, læring og samarbejde i og omkring de forskellige organisationers konkrete aktiviteter og de konkrete familieklubber, som der er på organisatorisk niveau. Det er en kendt udfordring ved partnerskabskonstruktioner, at de har en tendens til at lukke sig om de professionelle aktører og rumme svag borgerdeltagelse i styringen (Fotaki, 2011)

Det fremgår af interview med projektgruppen, at det endnu er i sin spæde start at samarbejde om etablering og drift af de konkrete familieklubber. Der er endnu ikke etableret bæredygtige samarbejder i og omkring familieklubberne og heller ikke systematisk brobygning til andre aktører i lokalområdet. En medarbejder fra projektgruppen fortæller, at den konkrete etablering af familieklubber foregår "i siloer":

Selve implementeringen af familieklubberne lokalt, det foregår i tre siloer. En FDF, KFUM's Sociale Arbejde og en KFUM-spejder silo. Det vil sige, at vi hver især kigger ud i vores bagland og undersøger, hvor vi synes, det giver mening at sætte en nål i kortet. Der kunne man jo godt have arbejdet meget mere koordineret med, hvor det foregår henne. Vi gør også det, at når vi har klubber, der ligger op og ned ad hinanden, så koordinerer vi selvfølgelig der, men det er sådan set der. Det kører lidt i tre siloer.

Men det fremgår også af interview med medarbejdere fra projektgruppen, at samarbejdet omkring de enkelte familieklubber er blevet bedre undervejs i projektperioden. En medarbejder i projektgruppen fortæller:

Vi er blevet lidt bedre til at snakke især med [organisations navn], men uden at det er de helt store ting, vi snakker om. Men der sker en lille smule. Jeg synes stadig, at noget af det, som kunne være fedt at få hul på, at det faktisk lykkedes os, når jeg står med to frivillige i en by, og [organisations navn] har en klub i samme by, at vi så i fællesskab får det til at lykkes med at lave en familieklub. Og der er vi ikke endnu. Vi har forsøgt mange gange, men den lander altid ved, at det ikke kan lykkes at få [organisations navn] frivillige til at ville samarbejde med nogen andre. Og det er jo mega ærgerligt.

Enkelte gange har den ene organisation lånt lokaler ud til den anden.

Det er en kendt udfordring med partnerskaber som samarbejdsform, at samarbejderne ofte ikke forankres som lokale synergier i de konkrete indsatser, men derimod alene på organisatorisk niveau via en styregruppe (Andersen & Espersen, 2017, Espersen & Andersen, 2017, Hjære, 2005, Fotaki, 2011, Selsky & Parker, 2005, la Cour & Lindberg, 2006).

Det fremgår af fondsansøgningen, at det var ambitionen at gøre civilsamfundet bedre til at skabe indgange og fællesskaber for sårbare ved at samarbejde målrettet omkring 'kombineringen af viden, erfaringer og strukturer'. Trods vanskeligheder med tidspres, der har udfordret tillidsopbygningen, og tid og ressourcer til at skabe synergi og læring, så er ambitionen indfriet på overordnet organisatorisk niveau, men ikke på praksis niveau. Det er som allerede nævnt en kendt begrænsning ved partnerskaber (Andersen & Espersen, 2017, Espersen & Andersen, 2017, Hjære, 2005, Fotaki, 2011, Selsky & Parker, 2005, la Cour & Lindberg, 2006).

Det er også et kendt karakteristika i civilsamfundsindsatser, at frivilligbårne indsatser baserer sig på en demokratisk tradition om medlemsstyrede aktiviteter og en særlig responsivitet og nærhed over for borgernes egne formulerede behov. Det betyder, at de kan være vanskelige

at lede med almindelige projektstyringslogikker. De vil også forme sig efter de konkrete deltagere og frivillige i konteksten og dermed formes på baggrund af partnerskabs- og netværkslogikker (Boje, 2015, Boje, 2017, Espersen et al., 2018a, Andersen et al., 2008). Den videnskabelige litteratur om civilsamfund viser, at det at arbejde med professionelle traditionelle projektstyringslogikker presser sektorens demokratiske og inkluderende funktioner, som projektets ambitioner om at styrke sårbare borgere gennem fællesskaber netop ønsker at bygge på (la Cour, 2014, Boje, 2017, Andersen, 2018, Enjolras & Strømsnes, 2018, Espersen et al., 2018a).

Vi ved fra forskning, at det er typiske dilemmaer i projekter som Hele Danmarks Familieklub, der ikke er traditionelt medlemsdrevet frivilligt socialt arbejde, baseret på såkaldt 'civic action' (Eliasoph, 2009, Eliasoph, 2016). Civil handling (civic action) er i civilsamfundsforskningen at forstå som handling og løsning af fælles problemer, som deltagere i en kontinuerlig gruppe kollektivt opdager og arbejder på ved at håndhæve en eller anden form for fælles identitet og ved at skabe værdi, som de forstår som fælles og som rækkende ud over dem selv, fx i form af at komme et lokalsamfund til gode, en bestemt gruppe af borgere etc. Mens de handler, kan de løbende forandre den måde, de arbejder og kordinerer handling på, og de vil handle på baggrund af lokal viden og kendskab frem for faglig og abstrakt viden (Eliasoph, 2009, Eliasoph, 2016). Hele Danmarks Familieklub er i højere grad et professionelt styret top-down projekt samtidig med en ambition om at skabe resultater på baggrund af netop frivillige fællesskaber og civil handlen.

Hele Danmarks Familieklub er således sammensat af paradokser og hybriditet, og det gælder i særdeleshed i måden, det er organiseret og styret på. Hybriditet betyder, at projektet kombinerer værdier og styringsrationaler, der stammer fra markedet, den offentlige sektor og civilsamfundet. Hustinx (Hustinx, 2010) kalder den frivillige indsats i projekter som Hele Danmarks Familieklub for 'institutionaliseret, individualiseret frivillighed'. Det betyder, at Hele Danmarks Familieklub top-down etablerer incitamenter for bestemte handlinger (instruktioner af frivillige, rammebetingelser etc.) og rekrutterer frivillige gennem organisationernes marketing frem for på baggrund af de frivilliges indre motivation eller traditionel 'civic action' – civil handling eller dedikeret medlemskab (Hustinx, 2010).

Der er samme vanskelige balancer mellem projektstyringslogikker (professionalisering) og partnerskabs- og netværkslogikker og civic action i forholdet mellem projektstyring og familiekлубernes praksis.

8.2 Forholdet mellem projektstyring og familiekлубernes praksis

Det fremgår af VIVEs interview og observationer i familiekлубber og interview med medlemmer af projektgruppe og styregruppe, at der er forskelle i forståelsen af både koncept, sårbare familier og frivillige i familiekлубberne blandt medarbejderne i projektgruppe og styregruppe og i de enkelte familiekлубber. Dette er bl.a. afledt af, at familiekлубberne med baggrund i lokale tilpasninger har udviklet sig i mange forskellige retninger. En medarbejder i projektgruppen fortæller:

Jeg tror måske, at det peger lidt tilbage på; Hvem er det, der definerer og sætter rammer? Hvor jeg måske fra starten af var meget tro mod et koncept, fordi jeg ville være tro mod projektet, men hvis projektet havde været mere nysgerrig, været mere eksperimenterende, have brugt mere tid på at sige "Hvad er det egentlig, vi forstår ved en pilotfase?" og "Hvor mange muligheder er der for at eksperimentere?" [...] For et halvt år siden sagde jeg, "Det skal være hver fjortende dag", mens jeg i dag

siger, "Prøv at høre, nu ser vi, hvad der giver mening for jer". Så jeg tror, at den der lidt mere eksperimenterende tilgang, vi har nu, den har vi jo desværre lidt af nød, fordi det har været svært at få det hjem, som vi gerne ville have for projektet. Så slipper vi, så slækker vi kravene lidt, kan man sige, ikke? Den tilgang ville jeg gerne have haft fra starten.

Projektmedarbejdere oplever, at projektgruppe og styregruppe med tiden er blevet mere fleksible i forhold til konceptet, da de har oplevet, at det har været vanskeligt at være tro mod konceptet, da frivillige i praksis især agerer efter det, som de finder meningsfuldt i en lokal kontekst, og i mindre grad efter en organisatorisk ledelse. Derved anskueliggøres det, at det er muligt at arbejde mere undersøgende, eksperimenterende og i udgangspunktet at etablere familieklubaktiviteter med stor lokal responsivitet. Det er kendt viden, at frivillige især agerer efter det, de finder meningsfuldt i konteksten og i relationen frem for efter en organisatorisk ledelse (la Cour, 2014). Også selvom de er rekrutteret som 'institutionaliseret individualiseret frivillighed' i et projekt som Hele Danmarks Familiekлуб. En medarbejder i projektgruppen fortæller:

Konceptbeskrivelsen er jo lavet, før vi havde fingrene nede i tingene, ikke? Så det er jo en papirbeskrivelse af, hvordan det er. Og i virkeligheden så er det sådan, at de frivillige, de laver en plan for første mødegang, og så går det slet ikke sådan. Og det er erfaringen hele vejen rundt, og jeg tænker egentlig, at det er næsten et succeskriterie. Der er flere af dem, der skriver bagefter "Det gik slet ikke efter planen!" og så skriver jeg bare "Bingo! Så har I gjort det rigtigt, fordi sådan er det".

Der er på forskellige niveauer af Hele Danmarks Familiekлуб forskel på ambitionerne for, hvordan familiekлубberne skal udspille sig i henholdsvis fondsansøgning, konceptbog og informationsmaterialer i øvrigt, og hvordan de udspiller sig i praksis. Et eksempel er familiekлубbernes operationalisering af legeaktiviteter: I nogle familiekлубber er der fælleslege for både børn og voksne. hvor de frivillige gør meget ud af at motivere alle til at deltage, i andre familiekлубber leger to frivillige med en lille gruppe af børn, mens den øvrige familiekлуб netværker og leger frit, og i endnu andre består legeaktiviteten af, at to frivillige sidder ved et bord og tegner sammen med enkelte af børnene, mens forældrene netværker internt. Det er nødvendigt med tilpasning, læring, udvikling og en høj grad af lokal responsivitet over for familier og frivillige og de fysiske lokaler (både lokation og kultur) for at få familiekлубberne til at fungere i praksis.

Nogle af medarbejderne fra projektgruppen betoner også, at de frivillige har fået mere og mere rum til at sætte deres eget præg på familiekлубberne inden for rammerne. En medarbejder fra projektgruppen fortæller:

I projektgruppen er vi meget opmærksomme på, at de frivillige skal have ejerskab og indflydelse. Selvfølgelig skal vi holde os inden for rammerne. De frivillige rummer mere og mere i forhold til at sætte deres eget præg. [...] Og jeg tror simpelthen, at det handler om, at vores overblik og overskud er blevet større, fordi vi kender projektet bedre og har noget erfaring, som på en eller anden måde smitter af på de frivillige, så de også kan overskue mere og ikke er forvirrede. Så det er jo bare en fornemmelse, men jeg kan bare se, at de rummer mere lige pludseligt, og jeg tænker, det må simpelthen være, fordi vi er blevet anderledes.

Mens styregruppen og projektgruppen har opbygget tillid og gennemgået læring, har de frivillige i familiekлубberne taget mere ejerskab og også opbygget læring, der betyder, at de har tilpasset familiekлубberne til de lokale frivillige og de lokale kontekster. Dette fokus på udvikling

og ejerskab lokalt i familiekлубberne betyder også, at en anden medarbejder i projektgruppen kunne ønske sig, at der bagudrettet havde været mere rum til udvikling:

Jeg havde ønsket, at vi ikke havde lavet en færdig konceptbog efter et halvt år og trykt den. Jeg havde ønsket, at vi havde lavet nogle word-dokumenter, vi kunne redigere, og at vi kunne skifte ud i tingene og så hen ad vejen lave et mere fast koncept. Det havde ligesom hjulpet os med at blive mindet om, at vi kører pilotfase, og at det her er ikke nødvendigvis sådan, tingene behøver at være.

Medarbejderen kunne have ønsket sig mere tid til udvikling og rum til læring af projektets erfaringer. Det kan være svært at kombinere de frivilliges autonomi og ejerskab med projektgruppens arbejde med konkrete måltal for familiekлубber, koncept og det, de selv kalder for "tiden som rettesnor". En projektmedarbejder fortæller:

Tiden er en præmis, vi tænker ind i konceptet. Vi har brugt tiden som rettesnor, så nogle gange er en proces, der kunne være blevet drøftet mere, blevet speedet lidt op.

At tiden har været en rettesnor betyder, at processen nogle gange er 'speedet op' og at der derfor ikke har været tid til at drøfte, reflektere, ændre og lære af hinanden og af familiekлубbernes praksis.

Balancen mellem 'tiden som rettesnor' og implementering af koncept og konkrete måltal på den ene side – og fokus på læring, synergi, udvikling og lokal responsivitet på den anden side kan identificeres hele vejen ned gennem projektet fra styregruppe, projektgruppe og til de konkrete familiekлубber, familier og frivillige. Når en projektmedarbejder fortæller, at familierne ikke har plads 'til at bestemme noget', anskueliggøres det, at projektstyringen og implementeringen af konceptet skaber noget rum til indflydelse for de frivillige, men ikke for familierne. Der opleves med andre ord dynamikker, der ikke er lokal responsivitet over for familierne:

Familierne beslutter jo ikke en hel masse, kan man sige. Men de frivillige gør. De frivillige bestemmer jo rigtig meget i virkeligheden. Og det tænker jeg er vigtigt, at de får lov til.

Der er således to overordnede forskellige logikker på spil i forholdet mellem projektstyring og familiekлубbernes praksis, dvs. i forholdet mellem de overordnede mål med projektet, partnerskabet og den konkrete implementering af familiekлубber.

Projektstyringen og implementeringen af Hele Danmarks Familieklub balancerer imellem 1) professionel projektstyringslogik og 2) arbejdet med lokalt responsive, borgerstyrede aktiviteter og partnerskabslogikker. Se Tabel 8.2.

Tabel 8.2 To forskellige logikker for organisering, styring og ledelse af familiekubber

Professionel projektstyring	Partnerskab og netværk
Måltrettede aktiviteter med frivillige, der laver aktiviteter til sårbare familier med specifikke aktiviteter, mål og måltal som rammesættende.	Borgerinitierede aktiviteter og fokus på de frivillige og familiernes udtrykte interesser og behov som rammesættende. De frivillige og familierne er autoritative og autonome og kan være aktive medskabere af aktiviteter, som fleksibelt tilpasser sig konteksten og de konkrete ønsker og behov (bruge egne ressourcer i fællesskab med andre).
Professionalisering og top-down indsatser	'Civic action', hvor frivillige handler på fælles oplevede udfordringer bottom up og på baggrund af lokalt kendskab
Projektstyringslogik i den overordnede ramme med fokus på tidsramme, måltal, progression og effektmål. Udlicitering af rådgivningsopgave til Center for Digital Pædagogik.	Partnerskabs logikker i den overordnede rammesætning med fokus på forhandlinger, synergi, læring, udvikling og responsivitet over for partnere, samarbejdspartnere og det lokale niveau.
Fokus på fremmødestabilitet for familierne og de frivillige. Frivillige uddelegerer opgaver til familierne.	Fokus på rummelighed, mange måder at deltage på og ligeværdigt samarbejde mellem borgere, frivillige og evt. professionelle. Fællesskabet deles om opgaver, og familier og frivillige deltager ligeværdigt og planlægger og gennemfører aktiviteter sammen.
De frivillige kan være normsættende, dømmende og styrende og opfører sig som dem, der ved bedst.	Fokus på at give stemme til, skabe demokratisk værdi, skabe deltagelse og inklusion og at tilpasse aktiviteter til udtrykte behov.
Greb: viderefremstilling af professionel projektstyring, rekruttering af frivillige til specifikke formål og opgaver, rekruttering af familier til at modtage koncept med specifikke aktiviteter og mål for øje.	Greb: netværksledelse, brobygning, fokus på tilpasning til lokalsamfundet og varierede former for deltagelse og indflydelse for familier og frivillige.
Økonomisk rationalitet – fokus på effekten på målgruppen. At deltagelse i civilsamfundsaktiviteter skal kunne 'betale sig' for samfundet.	Demokratisk rationalitet – fokus på, at civilsamfundsaktiviteter er et fri- og udviklingsrum, hvor borgere selv kan skabe aktiviteter ud fra lokale behov og fri fra (offentlige) forventninger om progression.
Forståelse af kapacitet: Udrulning af planlagte aktiviteter top-down.	Forståelse af kapacitet: Lokal tilpasning af kapacitet i netværk, der faciliteres, understøttes og tilpasses frivillige, familier og lokale kontekster. Bottom up aktiviteter.
Konkurrence mellem aktører som middel til skabelse af resultater lokalt og centralt.	Samarbejde og deling af viden og ressourcer og synergi gennem ligeværdigt samarbejde.
Orienteret mod at skabe resultater for specifikke målgrupper og fokus på stabilitet, konsistens, planlægning, formål, målsætninger, effekt.	Orienteret mod deltagelse, fællesskaber, demokrati, mangfoldighed og tilpasning til omverdenen.

Kilde: VIVEs dataindsamling og (Espersen et al., 2018a) Understøttelse og udvikling af det frivillige sociale arbejde.

Det fremgår af interview med medlemmer af projektgruppe og styregruppe samt interview og observationer i familiekubberne, at det især er partnerskab og netværkslogikker, der får samarbejdet til at fungere i praksis, engagerer familier og frivillige og opbygger kapaciteten af familiekubberne. Projektstyringslogikkerne fungerer som legitimering af projektet og som inspiration til de frivillige samt redskab til at få spredt familiekubber ud over hele landet.

Vi ved fra forskning i lignende store projekter som Hele Danmarks Familiekub, at de ofte indeholder disse dilemmaer mellem top-down styring og mere traditionelt frivilligt socialt arbejde, som vi kan forstå som 'civic action' (Eliasoph, 2009, Eliasoph, 2016, Hustinx, 2010). Dilemmaer mellem professionalisering og traditionelle logikker i det frivillige sociale arbejde. Der er meget læring fra organiseringen af Hele Danmarks Familiekub. Den væsentligste læring er, at det at arbejde i styringsmæssige paradokser kræver en kontinuerlig opmærksomhed på de mest bærende elementer af projektet: dvs. familiernes og de frivilliges deltagelse og tilhørende styring

efter hvad, der får frivillige og familier til at deltage. VIVEs evaluering viser, at det i højere grad er netværk, fællesskaber, lokal forankring og frirum, end det er professionalisering.

8.3 Center for Digital Pædagogik og rådgivning til familierne

I dette kapitel evalueres den digitale rådgivning, som var del af Hele Danmarks Familieklub frem til udgangen af 2019.

Den digitale platform bestod af en chatrådgivning, der blev varetaget af frivillige rådgivere fra Center for Digital Pædagogik, som alle havde en socialfaglig baggrund og erfaring i at arbejde med sårbare mennesker, samt en brevkasserådgivning med forskellige brevkassekategorier, hvor familierne anonymt kunne skrive ind med deres spørgsmål, som ville blive besvaret af ansatte og frivillige rådgivere fra Center for Digital Pædagogik. Center for Digital Pædagogik har udarbejdet årlige statusrapporter over henvendelser i både chatten og brevkassen samt over tiltag i forhold til at forbedre og udvikle den digitale platform og i forhold til at rekruttere forældre til platformen.

8.3.1 Udviklingen af den digitale platform

Det fremgår af statusrapporten fra Center for Digital Pædagogik i 2018 (Center for Digital Pædagogik, 2018), at Center for Digital Pædagogik forud for lanceringen af den digitale platform gennemførte et større forarbejde for at finde ud af, hvad det digitale tilbud skulle rumme for at sikre, at det rette digitale tilbud blev udviklet, så familierne i klubberne ville bruge det. Center for Digital Pædagogik gennemførte fem interview med mennesker i målgruppen for Hele Danmarks Familieklub, med forskellige familiesammensætninger og forskellige baggrunde. Dette for at undersøge forældrenes tanker om digital rådgivning i forhold til, hvilke faktorer der vil få dem til at anvende den digitale rådgivning. Derudover blev der også spurgt ind til forældrenes digitale vaner for at få et indblik i, hvordan man kunne rekruttere forældre til rådgivningen.

Analysen af interviewene viste, at forældrene var begejstrede for idéen om en anonym digital rådgivning, bl.a. fordi en chat og en brevkasse er mere tilgængelige for mange sårbare mennesker end telefonrådgivning eller fysisk rådgivning, der kan være grænseoverskridende. Analysen blev en del af grundlaget for, hvordan rådgivningen skulle omtales og markedsføres til potentielle brugere, hvilke kompetencer og kvalifikationer de frivillige rådgivere skulle besidde, samt åbningstiden for rådgivningen.

8.3.2 Henvendelser i rådgivningen

Den digitale platform åbnede i henholdsvis marts 2018 (chatten) og maj 2018 (brevkassen). I projektansøgningen var måltallet for de første 3 år (2017-2019) 200 chatsamtaler. Efter projektstarten blev det hurtigt tydeligt for Center for Digital Pædagogik og medarbejderne i Hele Danmarks Familieklub, at måltallene ikke var realistiske. Det skyldes bl.a., at den digitale platform først åbnede i 2018, og at det blev prioriteret, at de frivillige havde ro til at få familieklubberne op og køre, hvorfor der ikke blev presset på med, at de også skulle huske at formidle viden om det digitale tilbud. Derudover blev måltallene for antallet af klubber, herunder deltagende familier, revideret i forbindelse med projektstarten, hvorfor det gav mening, at måltallene for den digitale rådgivning fulgte med disse tal. Efter evalueringen af opstarten på projektet blev det vurderet, at 37 henvendelser i chatten og brevkassen det første år (2018) var mere realistisk. Ifølge statusrapporterne fra Center for Digital Pædagogik (2018, 2019) var der i 2018

22 henvendelser i chat og brevkasse fordelt med 11 henvendelser i chatten og 11 henvendelser i brevkassen, mens der i 2019 har været 44 henvendelser i chat og brevkasse fordelt med 12 henvendelser i chatten og 32 henvendelser i brevkassen.

Tabel 8.3 Måltal for henvendelser i den digitale rådgivning

	Oprindeligt måltal pr. år i perioden 2017-2019	Revideret måltal for 2018	Realiseret måltal for 2018	Realiseret måltal for 2019
Henvendelser i chatten	200	37	11	12
Henvendelser i brevkassen	12		11	32

Kilde: Rapport over den digitale indsats i Hele Danmarks Familieklub september 2017 til november 2019, Center for Digital Pædagogik (Center for Digital Pædagogik, 2019).

8.3.3 Henvendelser i chatten

Siden chatten åbnede i marts 2018, har der været 23 chatsamtaler. Størstedelen af brugerne har ikke oplyst, om de var en del af Hele Danmarks Familieklub. Af brugerne har størstedelen været kvinder, og de har i gennemsnit været omkring 34 år gamle. Indholdet i samtalerne har primært handlet om udfordringer med børn og familieliv. Tematikkerne i samtalerne har primært vedrørt barnets adfærd og barnets psykiske tilstand samt spørgsmål om forælderrollen og juridiske spørgsmål.

8.3.4 Henvendelser i brevkassen

Siden brevkassen åbnede i maj 2018, har der været 43 spørgsmål i brevkassen. Der er ikke viden om, hvorvidt brugerne er en del af Hele Danmarks Familieklub. For at skrive et brevkassespørgsmål og læse svaret, skal man være på hjemmesiden for Hele Danmarks Familieklub, og brugerne af brevkassen er på den måde blevet præsenteret for tilbuddet om Hele Danmarks Familieklub. Stort set alle henvendelser i brevkassen har været fra kvinder, og gennemsnitsalderen for de brugere, der har valgt at udfylde deres alder, er omkring 32 år.

Henvendelserne i brevkassen drejer sig primært om børn i 0-6-årsalderen og herunder barnets følelser og/eller adfærd. Derudover drejer henvendelserne sig ofte om forælderrollen, familiedynamik og børn i 6-10-årsalderen.

8.3.5 Rekruttering af forældre

Rekrutteringen af forældre til rådgivningen på den digitale platform er foregået digitalt bl.a. gennem opslag om rådgivningen i de enkelte familiekubbers Facebookgrupper samt Hele Danmarks Familieklubs egen Facebookside og Instagramprofil. Derudover har det været hensigten, at de frivillige i klubberne skulle fortælle om rådgivningen, da forventningen var, at det ville blive oplevet mindre intimiderende for forældrene, at det var et velkendt ansigt, der fortalte om tilbuddet, end hvis repræsentanter fra Center for Digital Pædagogik besøgte familiekubberne for at fortælle om tilbuddet. For yderligere at sikre, at alle forældre bliver præsenteret for det digitale tilbud, har Center for Digital Pædagogik produceret små visitkort til alle klubber med kort information til forældrene om, hvor de kan finde chatten. På alle visitkortene er der på bagsiden præsenteret forskellige dilemmaer, spørgsmål og tanker, som er tænkt som inspiration til samtaleemner i såvel chatten og brevkassen som i klubberne. VIVE har observeret de små visitkort i enkelte af de familiekubber, som vi besøgte.

I 2018 var det sparsomt med henvendelser på den digitale platform. Center for Digital Pædagogiks egen undersøgelse viste, at en del af forklaringen på de manglende henvendelser var, at mange forældre i familiekлубberne ikke havde fået kendskab til tilbuddet om digital rådgivning. Det bekræftes af VIVEs kvalitative data, idet kun ganske få familier og frivillige giver udtryk for i interview, at de har haft kendskab til rådgivningen.

Det fremgår af interview med projektmedarbejdere i Hele Danmarks Familiekлуб, at de ikke har haft ejerskab til rådgivningen. En medarbejder fortæller, at de ikke har brugt 'nævneværdig tid på det i projektgruppen':

Det her rådgivningsben, det oplever jeg har været outsourcet til denne her leverandør i Århus [Center for Digital Pædagogik]. Og det fylder ikke overhovedet i projektgrupperegi. Det er ikke noget, vi hører om og snakker om. Det har jeg en fornemmelse af, at KFUM's Sociale Arbejde har outsourcet og har forventet, at det løste de, og så har vi ikke givet det nævneværdig opmærksomhed.

Det kan have haft betydning for den lave tilslutning blandt familierne til rådgivningen og udtrykker en markedslogik, som er anderledes end den logik, der skaber succes med opbygning af familiekлубber: tillid i netværk og samarbejde mellem partnerorganisationer.

Det fremgår af VIVEs deltagelse i styregruppemøder i projektet, at styregruppen pr. ultimo 2019 har ophørt samarbejdet med Center for Digital Pædagogik.

8.4 Opsamling – organisering af Hele Danmarks Familiekлуб

Både i styregruppe og projektgruppe er det en læring, at det kræver tid og vilje til forhandling samt opbygning af tillidsfulde relationer at arbejde i ligeværdigt samarbejde, der skaber fælles læring, udvikling og synergi. Det har ind imellem været vanskeliggjort af tidspress med konkrete måltal. Det betyder, at Hele Danmarks Familiekлуб er organiseret med en række indbyggede modsætningsfyldte logikker, som balanceres, henholdsvis traditionel projektstyringslogik og partnerskabs- og netværkslogik og 'civic action'.

På den ene side rummer Hele Danmarks Familiekлуб en ambition om at nå et bestemt målbart mål (antal familiekлубber og familier) på en bestemt måde med et bestemt koncept og en bestemt effekt for øje. Samtidig gør frivillige, også i Hele Danmarks Familiekлуб, især det, de finder meningsfuldt og arbejder især inden for lokale logikker, hvor de tilpasser sig konkrete kontekster og mennesker og bevæger sig på tværs af arenaer og grupper af mennesker. Disse netværkslogikker og sensibilitet over for konkrete kontekster og deltagergrupper opbygger kapaciteten af familiekлубberne og får samarbejdet til at fungere i styregruppe og projektgruppe gennem forhandling, læring og udvikling. Det vil sige, at på den ene side har styregruppe og projektgruppe arbejdet med at implementere konkrete måltal og koncepter, samtidig med at de arbejder med et projekt, der hviler på en kontekstfleksibel forhandlings- og udviklingssituation, som løbende har tilpasset sig deltagere og kontekst i de konkrete familiekлубber, styregruppe og projektgruppe.

Partnerskabs- og netværkslogikkerne bidrager særligt til at opbygge kapaciteten af de lokale familiekлубber, mens projektstyringslogikkerne især virker som (professionel) legitimering af projektet og som inspiration til aktiviteter blandt de frivillige.

Center for Digital Pædagogik har gjort en stor indsats for at få den digitale rådgivning op at stå, men det lykkedes ikke at få familierne i familieklubberne til at kende og bruge rådgivningen.

9 Tværgående analyser

Det fremgår af VIVEs kvalitative materiale, at nogle temaer vedrørende de frivilliges roller og relationer går på tværs af analysen af de tre deltagergrupper og den organisatoriske analyse og er afgørende for familiernes udbytte og måder at deltage på og for flere af de frivilliges motivation. Det handler om temaer, der relaterer sig til 1) familiernes oplevelser af frirum, fællesskab og trivsel i familieklubben, og 2) hvordan de frivillige balancerer projektets mange ambitioner om at implementere et koncept, facilitere et fællesskab og understøtte familiernes ejerskab og deltagelse.

Analysen er inddelt i 1) faciliteringen af familieklubberne, 2) modeller for familiernes deltagelse, 3) balancen mellem koncept, frivillighed og familier, 4) inklusion og eksklusion og 5) værdier omkring rummelighed. I dette kapitel undersøger vi derfor

- Hvilke roller indtager de frivillige, og hvilken betydning tillægger de, at deres roller har for familierne?
- Hvordan er familieklubberne organiseret, og hvilken betydning har det for familierne?
- Hvordan og hvorvidt familierne oplever sig som ligeværdige deltagere og bidragsydere i familieklubben?

I det følgende analyserer vi, hvordan disse temaer udfoldes i familieklubberne.

9.1 Faciliteringen af familieklubberne

Det fremgår af VIVEs observationer og interview med familier og frivillige, at der er forskel på, hvordan familieklubberne er faciliteret. Som tidligere nævnt betyder facilitering i Hele Danmarks Familieklub at invitere mennesker ind i aktiviteter eller processer, at forbinde mennesker og understøtte, at mennesker snakker sammen eller arbejder sammen, at holde styr på processer og tidsplaner (fx huske madlavning og start og slut), lytte til ønsker og hjælpe på vej, tilvejebringe nødvendige ressourcer (fx legetøj, madvarer, idéer til aktiviteter m.m.), understøtte udtrykte ønsker, inspirere, sikre ejerskab og dynamik, understøtte balancer, så alle bliver hørt, bidrage til at løse konflikter.

Nogle familieklubber er meget tæt faciliteret og har et stramt fælles program for dagen og opdeler familierne i forhold til, hvem der kan deltage i forskellige aktiviteter, samt har en relativ stram styring af forløbet. De frivillige er her meget tydelige igangsættere af et tæt program med mad, lege og for norges vedkommende også anvisninger af, hvem der sidder hvor ved bordet. Andre familieklubber derimod er mere løst faciliteret. De følger ikke nødvendigvis et program, men er mere præget af uformel relationsdannelse imellem familierne.

De forskellige dynamikker for tæt eller løs facilitering skaber forskellige muligheder for skabelse af relationer og netværk og for familiernes muligheder for at kunne bidrage til fællesskabet på forskellige måder. Mens tæt faciliterede forløb på den ene side kan vanskeliggøre den intime relationsdannelse mellem familierne og familiernes muligheder for at bidrage, kan den mere uformelle form omvendt skabe nogle stærke grupperinger blandt deltagere, der ligner hinanden, og hvor andre udelukkes. Den uformelle og løse form kan derfor også mangle den facilitering, der inviterer familierne ind til at tage ejerskab og opmuntrer og understøtter familiernes

ønsker og behov. Det er et opmærksomhedspunkt, at der kan være uhensigtsmæssige konsekvenser, hvis faciliteringen enten bliver meget tæt eller meget løs. Dette uddybes i det følgende.

Det fremgår af VIVEs observationer, at i nogle familiekubber med en løs facilitering er der tydelige sociale grupperinger blandt deltagerne. Nogle steder er det de mest ressourcestærke mødre, der har knyttet bånd. Andre steder deltager grupper af kvinder af anden etnisk oprindelse end dansk, der kender hinanden i forvejen og fremstår som 'en gruppe i gruppen' med deres egne sociale normer og deres eget sprog. Nogle familiekubber er domineret af etniske fællesskaber, som danske familier ikke føler sig som en del af. I familiekubber med tæt facilitering observerer vi ikke de samme grupperinger, men der kan det til gengæld være vanskeligt for familierne at finde rum til den uformelle netværksdannelse.

Omvendt er det i nogle af de familiekubber, der har et relativt tæt program. Her faciliterer de frivillige også familiernes relationer ved at invitere til, at de blander sig på tværs og eksempelvis anviser faste blandede pladser ved måltidet. Derved mixes sårbare og ressourcestærke familier. I disse klubber er det vigtigt at være opmærksom på, at hvis programmet er for tæt, og der hele tiden er fælles aktiviteter, hvor de ikke selv vælger, hvem de vil være sammen med, kan det være svært for familierne at finde tid til den uformelle relations- og netværksdannelse.

Baggrundene for de frivilliges forskellige faciliteringer er forskellig. Både på træningen, i rådgivningen og i informationsmaterialer opfordres de frivillige til at skabe en tydelig og forudsigelig struktur på familiekubben. Forskning viser forskellige resultater, hvad angår sårbare menneskers udviklingsmuligheder. I informationsmaterialet til de frivillige trækker projektmedarbejderne på fx social læringsteori og forskning inden for ADHD og autisme, der viser, at sårbare familier har brug for faste rammer, struktur og forudsigelighed. (Videnscenter for Autisme, 2008, Bandura, 1971) Men der er også forskning, der viser, at sårbare mennesker kan profitere af at indgå i åbne rum i civilsamfundet, som de selv er med til at skabe både rammer og indhold af og derved deltage i 'civic action' (Sievers, 2016, Rosenberg, 2013, Espersen et al., 2018b). I de 14 cases, VIVE har besøgt, er faciliteringen og dermed den konkrete strukturering og balance mellem forudsigelighed og åbenhed meget forskellig.

Som angivet i projektmedarbejdernes informationsmateriale er det erfaringen blandt nogle af de frivillige, at nogle familier finder tryghed i et tæt faciliteret forløb og struktur, som de kan have vanskeligt ved at etablere i deres liv i øvrigt. Andre frivillige udtrykker, at familierne trives bedre med mere uformel og ustruktureret netværksdannelse, og at tværgående legeaktiviteter ikke fungerer i praksis. De oplever, at familierne først og fremmest har brug for at være sammen og snakke sammen, og det understøtter de ved at lave mad og sørge for det praktiske samt at passe børn, så forældrene kan netværke. Det er kun enkelte af de frivillige, der udtrykker, at familierne får mest ud af at bidrage aktivt og tage ejerskab og få mere ligeværdig indflydelse på familiekubben. Vi ved fra forskning, at civilsamfundsorganisationer er gode til at skabe empowerment processer for sårbare borgere gennem en høj grad af deltagelsesdemokrati og aktivt ejerskab og civic action (Rosenberg, 2013, Andersen, Nerup & Cauchi, 2007, Loga, 2018, Espersen et al., 2018a, Sievers, 2016). Empowerment betyder her, at mennesker øger graden af autonomi og selvbestemmelse og i højere grad bliver i stand til at repræsentere deres egne interesser på en ansvarlig og selvbestemmende måde og handle på deres egen autoritet i fællesskabet. Når der er et meget tæt program, er det vanskeligt for familierne at finde deres egne ben i fællesskabet.

Normsættende facilitering

På træning og i informationsmateriale guides de frivillige også i at bidrage til at skabe sociale regler og normer i familieklubben. Der er i de 14 cases, VIVE har besøgt, også meget forskellige måder at være normsættende på som frivillig. Det vil sige, på hvilken måde de frivillige bidrager til familieklubbens værdier, sociale regler og samvær. Der er altid sociale regler og normer i et fællesskab, men de frivilliges facilitering spiller en afgørende rolle for, om og hvorvidt familierne tager ejerskab til og involveres i formuleringen af inkluderende sociale regler, og hvordan og hvorvidt der skabes inklusion og eksklusion.

Nogle frivillige (og enkelte ansatte) er meget styrende i deres facilitering og lægger ikke op til, at familierne skal bidrage til disse. De opsætter normer og regler og igangsætter aktiviteter uden at involvere familierne selv. Det kan eksempelvis være regler om brug af mobiltelefon, normer for, hvordan man præsenterer sig i rundkreds, hvor familierne kan sætte sig, eller hvordan familierne kan deltage. Nogle steder bliver reglerne sat op på væggen, uden at familierne forinden har taget ejerskab hertil eller haft indflydelse herpå. Andre frivillige er alene facilitatorer og igangsættere af aktiviteter og dominerer ikke normer og sociale regler i øvrigt, for hvordan familierne kan eller bør deltage. Normerne skabes i stedet især af de deltagere, der er i rummet.

De konkrete metoder, som de frivillige har lært på træningen, kan således operationaliseres på forskellige måder. Normsættende adfærd hos de frivillige kan på den positive side bidrage til at skabe en inkluderende og accepterende kultur og på den negative side bidrage til at passivisere og stigmatisere familierne. Det er VIVEs vurdering, at meget normsættende adfærd kan virke stigmatiserende på nogle sårbare familier, mens normer om accept og anerkendelse (modsat regelsætning) omvendt virker inkluderende.

Det er således meget forskelligt, hvordan de frivillige er normsættere i familieklubberne, og det er ikke al observeret normsættende adfærd, som kan tilbageføres til guidning fra informationsmateriale og træning.

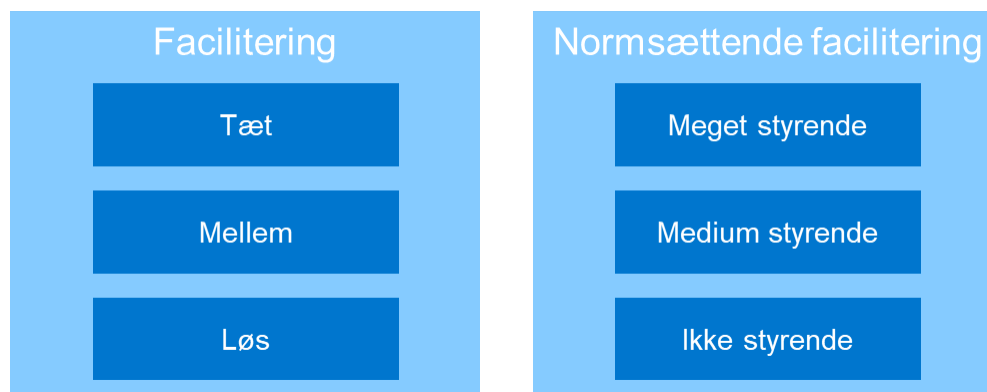
Det fremgår af VIVEs observationer, at de fleste frivillige faciliterer familieklubberne 'et sted midt imellem' det meget styrende og meget normsættende og det rent faciliterende, hvor familierne alene skaber normer og regler.

Samlet set er de frivilliges facilitering af familieklubben således ikke enten tæt/løs eller normstyrende/ikke normsættende, men kan mere betragtes på et kontinuum gående fra:

- At have et tæt faciliteret program med aktiviteter og relationsdannelse inden for aktiviteterne til et løst faciliteret program, hvor familier selv vælger, om de vil, og hvem de vil indgå i uformel relations dannelse med.
- At være meget styrende normsættende i faciliteringen og opsætte mange regler for, hvordan familierne deltager (mobiltelefon, dialogform, rundkreds, lege etc.) til at have meget få normer og regler og i højere grad holde sig til praktiske opgaver og relationsdannelse.

I Figur 9.1 illustreres kontinuum mellem henholdsvis løs og fast facilitering og meget normsættende facilitering og ikke normsættende facilitering.

Figur 9.1 Facilitering i de enkelte familiekubber

Anm.: Facilitering i de enkelte familiekubber.

Kilde: VIVEs kvalitative data.

Det, der er afgørende for, hvornår en for tæt facilitering eller meget normsættende adfærd bliver uhensigtsmæssig, er, når den ikke er responsiv og inkluderende over for familiernes egne tanker, behov og bidrag og ikke er anerkendende og dialogisk. Det fremgår af VIVEs observationer, at de frivilliges facilitering af familiekubben er af afgørende betydning for, hvordan familierne oplever sig inkluderet i familiekubben, men at familierne også har forskellige ønsker og behov. Nogle trives bedst med tæt facilitering og et tæt program, og andre trives bedre med den mere løse facilitering.

Der kan være sammenfald mellem den tætte facilitering af et tæt program og den meget styrende facilitering, men der er ikke nødvendigvis sammenhæng. Det fremgår af VIVEs observationer i de 14 familiekubber, at der er familiekubber, hvor de frivillige er meget styrende og normsættende, men ikke har et tæt program og en tæt facilitering. Omvendt er der også familiekubber med en tæt facilitering af et tæt program af aktiviteter, hvor de frivillige ikke er styrende og normsættende i øvrigt.

Det mest gavnlige for projektets ambitioner er en facilitering, der både lader familierne byde ind og skabe relationer og tage ejerskab, men samtidig faciliterer relationer på en måde, så familierne (herunder også børnene) blander sig med hinanden og danner relationer til hinanden. At balancere en facilitering, der ikke er dominerende og styrende og ikke rummer for tæt et program, men som skaber et rum for, at familier selv kan byde ind og være med til at sætte præg på familiekubben og indgå i uformelle og selvstyrede relationer med hinanden. Samtidig med at de frivillige understøtter, bakker op, faciliterer (frem for at styre i betydningen at være regel- og normsættende). Derved kan der opnås en balance, der både skaber tryghed for familierne og giver mulighed for netværksdannelse på tværs af ressourcestærke og sårbare familier, som det er projektets formål, og som skaber rum for, at familiernes deltagelse også er en aktiv bidragende deltagelse. I denne facilitering er det også muligt at anvende de metoder, som de frivillige har lært fra træningen på måder, hvor der også er plads til familiernes egne bidrag.

I det følgende analyserer vi, hvordan Hele Danmarks Familiekub skaber rum for familiernes bidrag.

9.2 Modeller for familiernes bidrag

Som det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, vil familierne gerne bidrage til familieklubberne og lokalsamfundet. Fondsansøgningen formulerer som nævnt i indledningen intentioner om, at de frivillige skal facilitere ligeværdige fællesskaber, hvor familierne er aktive medskabere af familieklubberne (bruge egne ressourcer i ligeværdige fællesskaber med andre). Senere formulerer konceptbog, træning og Guide for Hele Danmarks Familieklub i højere grad, at de frivillige skal facilitere familieklubberne ved hjælp af forudsigelige rammer og konkrete aktiviteter, som familierne kan bidrage til.

I dette afsnit vil vi analysere, hvordan familiernes bidrag udfoldes i praksis.

Familierne kan overordnet set bidrage inden for tre forskellige modeller:

Boks 9.1 Tre modeller for fællesskaber

Fællesskaber mellem frivillige, evt. professionelle og deltagende familier kan være en af tre mulige modeller.

Model 1: Professionelle og frivillige designer og planlægger tilbud, som deltagende familier kan deltage i som brugere. Deltagerne kan have indflydelse på enkelte afgrænsede aktiviteter, fx lege og menu, men det er i model 1 ikke muligt at indtage nye roller og fx gå fra at være deltagende bruger til at være frivillig, eller deltagende bruger og planlægger af rammer og aktiviteter. Det er de professionelle og de frivillige, der har den afgørende indflydelse på rammer, aktiviteter og roller.

Model 2: Professionelle og frivillige designer og planlægger tilbud, som deltagende familier kan deltage i som brugere. Deltagerne kan inden for rammen selv udvikle brugerstyrede aktiviteter, og de kan – hvis de professionelle og frivillige vurderer det hensigtsmæssigt – udvikle sig fra deltagende bruger til frivillig. Det er de professionelle og de frivillige, der har den afgørende indflydelse, men det er muligt for deltagerne at avancere til at blive frivillig, hvis de vurderes at have de rette egenskaber, indstilling og stabilitet. Der er også mulighed for at opbygge brugerrådslignende strukturer, hvorigennem brugerne/deltagerne kan få indflydelse på rammerne.

Model 3: Professionelle, frivillige og brugere designer og planlægger aktiviteter og tilbud i fællesskab, og alle har ligeværdig indflydelse. De forskellige deltagergrupper skifter roller efter behov, og det er muligt for deltagende familier både at være passive og aktive og at deltage og være frivillig, både stabilt og ustabil. I model 3 er både deltagerne og frivillige ligeværdige autoritative medskabere, og de konkrete aktiviteter er ikke indsatser rettet mod en målgruppe, men derimod indsatser skabt i samarbejde med forskellige deltagergrupper.

Note: Modellerne er udledt fra data og fra VIVEs erfaringer med evalueringer af andre civilsamfundsindsatser samt viden om civil handling i lignende projekter (Eliasoph, 2009).

De 14 besøgte familiekubber bevæger sig inden for model 1 eller 2. De fleste familiekubber arbejder ikke systematisk med familiernes bidrag. Nogle arbejder med, at familierne kan bidrage med idéer til lege, menu eller at stå for en aktivitet eller hele eller dele af madlavningen. I nogle familiekubber får nogle familier medansvar for konkrete opgaver så som madfællesskab, Facebooksiden eller regnskabet. Men det kan være vanskeligt, og flere frivillige fortæller, at de ikke har stor succes med at få familierne til at overtage opgaver. Andre fortæller om engagerede familier, der er blevet frivillige i stedet for familier, men stadig tager deres børn med i familieklub. Der er således forskelligartede erfaringer, men det er gennemgående, at familiernes bidrag især forstås som enten 1) de bliver frivillige i stedet for familier, eller 2) de bidrager med dele af de konkrete aktiviteter i familiekubberne. Der er ingen af de 14 familiekubber, som VIVE har besøgt, som arbejder med model 3. Dette kan naturligvis have baggrund i, at de frivillige til træning og i informationsmateriale guides til at være rammesættere og arbejde inden for model 1 og 2 og skabe familiekub til familierne fremfor *sammen med*. Men som vi så i forrige afsnit og i kapitel 8 faciliterer de frivillige familiekubberne meget forskelligt og omsætter guidningen fra projektmedarbejderne meget forskelligt. Informationsmateriale og træning er derfor en del af baggrunden, men ikke den eneste. Vi ved fra forskning, at projekter som Hele Danmarks Familiekub ofte er præget af top-down styring, og at frivillige ofte er lige så optaget af deres egen selvudvikling som af at støtte de sårbare borgeres bidrag og udvikling (Eliasoph, 2016, Eliasoph, 2009, Hustinx, 2010). I det følgende har vi analyseret, hvordan og hvorfor det udspiller sig i Hele Danmarks Familiekub.

Nogle frivillige giver udtryk for, at de godt kunne tænke sig, at familierne havde mere ejerskab. Men konceptet omkring familiekubben stiller krav om, at de frivillige har deres primære opmærksomhed på de konkrete aktiviteter og på børnene, og flere frivillige udtrykker udfordringer forbundet med omfanget af opgaver, der kan gøre det svært også at have et systematisk fokus

på familiernes ejerskab og deltagelse. Eksempelvis fortæller en frivillig, at det kan være vanskeligt at nå både at gennemføre aktiviteter og at arbejde med forældrenes evt. bidrag:

Vi har jo haft med, at de skulle foreslå aktiviteter, og at de skulle foreslå menu, og så er næste step jo ligesom også, at så er det jo også dem [familierne], der enten står for en aktivitet, eller dem, der laver maden. Det kunne godt være, det var for omfattende, at de skulle stå for maden til at starte med. Men så kunne man sige, at så er det dem, der står for en aktivitet næste gang. For at vi viser, stille og roligt, at de også får ansvaret for det fællesskab, vi ligesom prøver at skabe.

Den frivillige fortæller, at de arbejder med inddragelse i de faste aktiviteter. Den frivillige fortæller også, at det også kan være vanskeligt at arbejde med model 2, idet det kan stille krav om tålmodig facilitering og understøttelse af de sårbare familiers bidrag.

Det fremgår af VIVEs interview med familier og frivillige og observationer, at nogle familier gerne vil bidrage, når der via fællesskabets aktiviteter opstår behov, men derimod ikke som en uddelegeret pligt ved "at stå for en aktivitet næste gang" eller "at blive frivillig". For eksempel udtrykker en mor:

... Jeg må indrømme, at jeg kan godt lide det der med, at der ikke er et krav om, at man skal lave mad, for eksempel. For nu er jeg jo ikke super god til at lave mad, og det interesserer mig ikke. Jeg ville nok blive ret stresset over det, hvis det var et krav. Men selvfølgelig vil jeg gerne hjælpe til. Jeg hjælper også altid til med alle mulige ting. Sådan noget forefaldende, rydde op og sådan noget. Men hvis der for eksempel kom et eller andet krav med, at man hver især skulle stå for en ret, at det ikke bare var sådan en ... opfordring. Så ville jeg nok blive sådan mere skeptisk. Der ville nok gå lidt af glæden. Men jeg ville stadigvæk deltage.

Mange familier giver udtryk for, at de gerne vil bidrage, når der opstår behov, og enkelte udtrykker kritik af, at de har for lidt indflydelse på fx lege og madlavning. Familierne vil gerne bidrage, når fællesskabet og de andre deltagere langsomt stiller krav til dem, men de vil ikke bidrage, når en fast frivillig foreslår faste konkrete opgaver, som de frivillige har defineret og uddelegeret. Her kan familiernes bidrag tage form af at blive inviteret til at facilitere lege, bidrage til maden og langsomt tage mere og mere ejerskab i aftale med de andre familier og frivillige. Denne form for deltagelse ville stille krav om en fleksibel model, der bevæger sig i retning af model 3, hvor der ikke er skarpe grænser mellem, hvem der er frivillige, og hvem der er deltager. Eksempelvis udtrykker en mor et ønske om at blive brugt på en anden måde end som en uddelegeret opgave:

Når man gerne vil have både ressourcetsvage og ressourcestærke familier til at mødes, for at de kan hjælpe hinanden, så er man også nødt til at gøre brug af de ressourcestærke familier. Gøre brug af de kompetencer, de har, og de netværk, de har, og den viden, de har inden for lokalområdet. Også i forhold til – vi har boet her i 13 år. Men det ER et lille lokalsamfund, og det er svært at komme ind, hvis man ikke selv ligesom hopper ud og siger: "Hej, her er jeg". Så gør brug af os. Spørg os: "Hvad laver I, og hvad kan I give af gode tips til, hvordan man kommer ind i lokalsamfundet?"

Familierne vil gerne bruges som ligeværdig ressource, og der er potentiale for i langt højere grad at arbejde med, at familiekлубberne skabes i en kollektiv proces mellem familier og frivil-

lige. Dels ved vi fra andre studier, at sårbare familier kan udvikle sig, når de selv er medskabere, når blot deltagelsen er fleksibel, og de samtidig har mulighed for at blive støttet efter behov (Sievers, 2016, Rosenberg, 2013, Espersen et al., 2018b). Dels vil en aktiv understøttelse af familiernes medskabelse bidrage med ressourcer, der kan understøtte en bæredygtig udvikling af familiekлубberne, når projektet udløber som projekt med udgangen af 2021. Men vi ved også fra forskning, at det ofte er en udfordring at etablere ved denne type af projekter (Eliasoph, 2016, Eliasoph, 2009).

At give de sårbare familier større ejerskab og indflydelse kan derfor stille krav om en større fleksibilitet i forhold til aktiviteter. Det kan også indebære et arbejde med kulturen blandt de frivillige. En del frivillige er motiveret af at gøre noget *for* andre i stedet for *sammen med* andre, og for nogle er det afgørende, at de spiller en styrende rolle (styrende facilitering). Det gælder fx flere pensionister og overskudsmødre som frivillige. En medarbejder fra projektgruppen fortæller om, at nogle af de frivilliges motivation ligger i, at de gerne vil gøre noget *for* andre familier:

De frivillige vil gerne kunne mærke familiernes glæde ved at komme i familiekлубberne, hvor der er lavet mad, og der er taget hånd om, hvad man skal lave, og måske er der endda lavet for meget mad, så der også lige er mad til et par familier dagen efter og sådan noget, ikke? Så de er i høj grad drevet af at tage ansvar for andre og hjælpe dem og hjælpe børnene ikke mindst.

Det er kendt viden, at mange frivillige er ligeså optaget af deres egen udvikling gennem det frivillige arbejde, som de er af at skabe rum for og støtte op om sårbare mennesker (Eliasoph, 2016, Eliasoph, 2009, Hustinx, 2010).

Men der er store potentialer forbundet med at skabe større rum for familiernes ejerskab og aktive medskabelse. Det fremgår af allerede gennemførte civilsamfundsstudier, at sårbare borgere kan udvikle sig fra marginaliseret til ligeværdig deltager gennem et mere ligeværdigt skabende fællesskab sammen med de frivillige (Sievers, 2016, Rosenberg, 2013, Espersen et al., 2018a). Det er VIVEs vurdering, at der potentielt er mange familier i familiekлубberne, som kan profitere af at udvikle sig fra en mere passiv bruger til en aktiv medskaber. Det underbygges af, at 66 % af familierne i spørgeskemaet angiver, at de gerne vil bidrage positivt til familiekлубben, og at over halvdelen gerne vil tage del i lokalsamfundet.

Når der opretholdes en paternalistisk forskel på, hvem der giver, og hvem der modtager, kan det i værste fald reproducere familiernes stigmatisering og i bedste fald forhindre empowerment processer. Der er en modsætning imellem at arbejde med 'at give støtte til mennesker i nød' og at arbejde med empowerment processer og såkaldt 'civic action' (Eliasoph, 2009, Eliasoph, 2016). Det er også kendt viden, at professionaliseringen af civilsamfundets indsatser presser den demokratiske og inddragende funktion, som civilsamfundet traditionelt er gode til qua deres nærhed til borgerne (Enjolras & Strømsnes, 2018, Selle, Strømsnes & Loga, 2018, Grubb, 2016, Andersen & Hulgård, 2020, Wijkström, 2011). Og det at kunne deltage på egne præmisser i et ligeværdigt fællesskab og bidrage styrker familiernes selvværd og trivsel og dermed potentielt deres empowerment processer.

9.3 Balancering af frivilliglogik, koncept og familiernes deltagelse

De frivilliges facilitering er således forskellig (tæt – løs, stram – mere eller mindre styrende, normsættende med og uden inkludering af familierne etc.) i de enkelte familiekubber. Baggrundene for variationerne handler bl.a. om, at de frivillige tilgår familiekubberne forskelligt afhængigt af, 1) hvem de er, 2) hvilken partnerorganisation, de er frivillige hos, 3) hvad de selv er motiveret af og oplever som vigtigt (jf. de fire typer af frivillige), 4) hvordan de oplever hinanden og familierne, samt 5) hvordan de operationaliserer guidning fra projektmedarbejdere, træning og informationsmaterialer (forskelligt). Det er kendetegnende for de 14 familiekubber, som VIVE har besøgt, at de frivillige forvalter konceptet, informationsmaterialer og guidning fra træningen meget forskelligt og også anvender sig selv og egne præferencer i familiekubben, sådan som det også i andre undersøgelser er kendetegnende for frivilligt socialt arbejde (la Cour & Højlund, 2008, Boje, 2017).

Nogle frivillige udtrykker i interview, at de er inspireret af konceptet i forhold til lege og madlavning. Andre af de frivillige har ikke hørt om hverken rådgivnings- eller brobygningsaktiviteter, og nogle frivillige kender heller ikke konceptbogen. Nogle af de frivillige, der er fortrolige med konceptbogen og materialer i øvrigt, udtrykker værdsættelse af både konceptbog og træning som inspiration. Begge typer af oplevelser er gældende for hele VIVEs dataindsamlingsperiode og for både start, midte og afslutning af familiekubbernes 6-måneders forløb. Variationen i de frivilliges forhold til konceptet, træningen og informationsmaterialer er ikke afhængig af, hvornår de er blevet interviewet. Det er kendetegnende for frivillige, at de handler efter det, de finder meningsfuldt i situationen, og her kan bl.a. materialer og træning inspirere. Hvad der er meningsfuldt, varierer efter kontekst. En frivillig fortæller fx om brobygningen:

Altså, vi bruger ikke så meget, hvad skal man sige typisk familiekub, det der brobygger. Vi har valgt fælles madlavning og noget lege og noget kreativt. Og så bruger vi en del af værktøjerne fra spejder.

De frivillige tager de dele af konceptet, som de finder meningsfulde, og så bruger de elementer fra deres egne erfaringer i øvrigt. En projektmedarbejder i projektgruppen fortæller, at der er enighed om, at målet er at skabe fællesskaber for sårbare borgere, men at der ikke blandt frivillige og medarbejdere i projektgruppen er enighed om vejen, herunder hvordan man fortolker og bruger konceptet.

Det er klart, at de lokale foreninger eller frivillige, de tager jo forskelligt imod det her og gør jo det, der giver mening for dem bagefter. Det vil sige, at det er jo forskelligt, i hvilket omfang, man faktisk bruger konceptet, men jeg tror, alle lader sig inspirere af det. Og jeg tror sådan set, at målet er vi alle sammen enige om; det er at sørge for, at de her familier, der står uden for fællesskabet, som måske har det lidt svært, at hjælpe dem med at gøre det bedre. Det vil sige, at målet er vi fuldstændigt enige om, men vejen til målet, der er det lidt forskelligt, hvor meget og i hvilket omfang man bruger inspirationsmaterialet.

De frivillige bruger det, de finder meningsfuldt. Det er kendt viden, at frivillige agerer efter det, de finder meningsfuldt i relationen og konteksten frem for efter en organisatorisk ledelse (la Cour, 2014, la Cour & Højlund, 2008, la Cour & Lindberg, 2006).

Som det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen, giver de fleste frivillige i interview også udtryk for tilfredshed med træningen. Men enkelte giver udtryk for, at det er kendt stof, og andre ønsker ikke at deltage. Et eksempel på de frivilliges autonomi og egenrådighed er en frivilligs argumenter for, hvorfor de ikke finder brobygningsaktiviteter relevante:

I sådan et relativt kort forløb altså [hver fjortende dag over et halvt år], der har vi ikke brug for at komme andre steder hen, vi har brug for bare at være her og at holde fast i de rammer.

Den frivillige oplever ikke, at der er behov for at følge konceptet. Andre frivillige spørger, om der overhovedet er plads til mere end måltidsfællesskab og lege, når der også skal være tid til nærvær og netværk? En frivillig siger, at de tidligere "ville for meget":

Vi ville for meget. Det var os selv, der gjorde det kaotisk, tror jeg faktisk. Fordi der skulle proppes noget ind her og der og hele tiden, og vi jagede rundt, så de stakkels mennesker faktisk aldrig fik lov eller tid til at sidde og snakke stille og roligt. Det tror jeg faktisk også, de har brug for.

Der er blandt partnerorganisationerne forventninger til, at de frivillige både skal facilitere de mange konkrete aktiviteter og et konkret koncept og samtidig facilitere familiernes deltagelse. Det kan være vanskeligt at balancere i praksis. Eksempelvis udtrykker en gruppe frivillige i interview, at de i starten var "meget tro mod konceptet" og drejebogen for forløb i familieklubben, men nu "tager det mere afslappet". Andre frivillige udtrykker, at konceptbogen fungerer som inspiration.

Det fremgår af VIVEs data, at balancen mellem autonomi og koncept fortolkes forskelligt i de konkrete familieklubber og på de forskellige niveauer af Hele Danmarks Familieklub. Det er en læring, at variationen af familieklubber især relaterer sig til, hvordan de frivillige agerer i konceptet i et dialektisk samspil mellem rammer og koncept, frivilliglogikker og projektets ambitioner samt de frivilliges egne ambitioner. Familierne egne indspil spiller en mindre rolle.

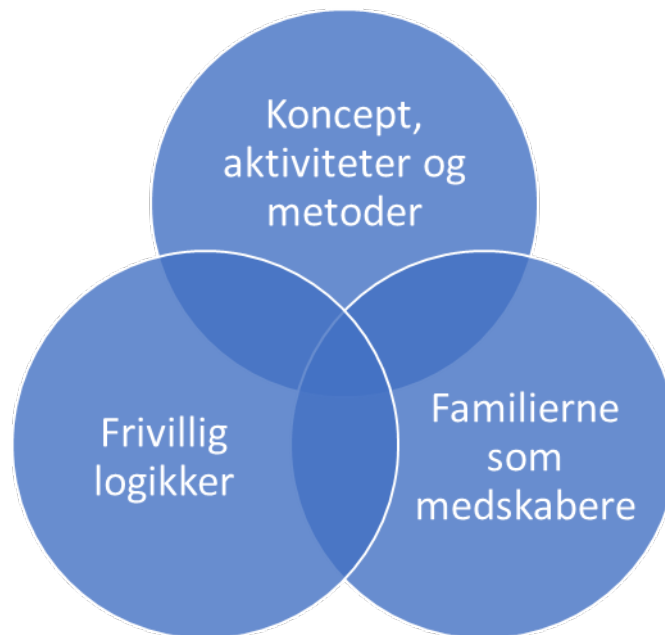
Det fremgår af VIVEs observationer og interview, at de frivillige især skal balancere et krydspres mellem koncept, frivilliglogikker og understøttelse af familiernes deltagelse og bidrag.

De frivilliges indsats er spændt ud mellem tre ligeværdige og modsætningsfyldte logikker for, hvordan de yder deres indsats:

- Traditionel frivillig logik, der indebærer, at den frivillige handling relaterer sig til det, der sker i relationen og i situationen frem for en organisatorisk ledelse. Den frivillige vil altid gøre det, som giver mening i relationen og situationen, da den frivillige ikke er bundet af et kontraktligt forhold og er styret af sin egen motivation og af relationer til de andre.
- Konceptbog, planlagte aktiviteter og metoder og faglighed fra træningen samt en fast tidsramme. Faglige og professionelle logikker.
- Ambitioner om, at familierne er aktive deltagere (model 1, 2 eller 3). Familieklubben skal ikke opleves som en indsats til familierne.

De tre modeller er illustreret i Figur 9.1

Figur 9.1 Tre logikker for de frivilliges indsats

Kilde: VIVEs kvalitative materiale.

På tværs af de fem typer af frivillige forvalter de frivillige balancerne mellem de tre logikker forskelligt. De er ofte tidspressede i forhold til de konkrete opgaver og giver i interview udtryk for, at det kan være svært at nå også 'at inddrage familierne'. For eksempel siger en frivillig:

Vi har en udfordring omkring madlavningen i forhold til, hvor meget skal vi inddrage familierne, og hvad vi skal lave? Vi bruger meget tid på madlavningen, får sunde ting, køber os ikke fra det. Udfordringen er, at vi bruger meget tid på madlavning og indkøb til mange mennesker. Så er familierne med til at dække bord, men der går meget tid med det. Vi har ikke været ude af huset endnu, vi har kun været i dette lokale. Det er sådan vores udfordringer. Vi har snakket om at drage alle ind i madlavningen, så vi ikke deler op, vi vil helst ikke sige, I skal gøre sådan, og I skal gøre noget. Det har vi prøvet, det virker ikke.

Der er en vilje blandt flere af de frivillige til at involvere familiernes egne bidrag, men en oplevelse af for lidt tid samt en usikkerhed på, hvordan de gør andet end at uddelegere opgaver, som de har erfaret, at familierne ikke altid responderer positivt på (jf. model 1 og 2 i tidligere afsnit).

Det fremgår af VIVEs observationer og interview, at der ofte er så mange konkrete planlagte opgaver i familieklubberne (koncept), at det vanskeliggør en realisering af potentialerne i frivilliglogikkerne (at de frivillige kan agere autonomt, responsivt og umiddelbart igennem relationer i konteksten), samt af familierne som medskabere (bruge egne ressourcer i ligeværdige fællesskaber med andre). Et større fokus på frivilliglogikker og familierne som medskabere vil kunne styrke familiernes ejerskab, aktive deltagelse og empowerment processer, herunder trivsel og mestring.

9.4 Inklusion og eksklusion i fællesskaberne

Som det fremgik i kapitel 5 om familierne, oplever mange familier familiekлубberne som et anerkendende og inkluderende frirum, hvor de oplever sig accepteret. Samlet set er fællesskabet i Hele Danmarks Familiekлуб i langt de fleste af de 14 familiekлубber, som VIVE har besøgt, kendetegnet ved et anerkendende frirum, der møder deltagerne med imødekommenhed, interesse og accept.

Men familiekлубberne rummer stor variation qua de frivilliges meget forskellige faciliteringer, og det er derfor ikke alle de 14 familiekлубber, som VIVE har besøgt, der opleves præget af inklusion, anerkendelse og accept. Nogle familiekлубber rummer flere og forskellige eksklusionsmekanismer. I det følgende analyserer vi, hvordan det udspiller sig i de 14 familiekлубber, som vi har besøgt.

Som allerede beskrevet sker inklusionen især gennem imødekommenhed og gennem familiernes oplevelser af at blive accepteret af fællesskabets øvrige deltagere, der ikke har ambitioner om, at de skal forandre sig.

Når VIVE har observeret eksklusion sker det bl.a. gennem, at fællesskabet nogle steder er tydeligt opdelt mellem ressourcestærke og ressourcetsvage familier eller mellem danske familier og familier af anden etnisk oprindelse end dansk. De forskellige familier taler ikke nødvendigvis sammen. En mor udtrykker fx:

Altså, når jeg sidder der, så kan jeg ikke rigtig genkende menneskerne, der sidder der, i min livssituation. Altså jeg får fornemmelse af, at dem, der sidder der, de muligvis er på bistanðshjælp og har nogle problematikker i livet, der gør det, der gør så svært, at de ikke kan holde til noget.

Sårbare og ressourcestærke familier danner ikke nødvendigvis netværk. Denne opdeling ser vi i nogle af de familiekлубber, hvor faciliteringen er meget løs, og hvor de frivillige slet ikke faciliterer relationer. Nogle steder danner de frivillige også mere netværk med nogle familier end andre og bidrager dermed til stigmatiseringen af nogle af de sårbare familier.

Nogle steder skaber de frivillige eksklusion ved at korrekse familier, udelukke familier, som de vurderer er uegnede til familiekлубben, og opsætte normer for familiekлубben, som kan opfattes som stigmatiserende for sårbare borgergrupper. Eksempelvis oplever nogle frivillige, at de kan irettesætte opførsel både hos børn og familier. De ser sig selv som dem, der ved bedst, og som derfor kan håndhæve reglerne gennem irettesættelser. En frivillig fortæller i interview:

Ja, [vi håndhæver] at man ikke vipper på stolen ved bordet – der bliver vi nødt til at sige. Og ligesådan med, at der er nogen, der har været slemme med mobiltelefoner, hvor vi også har sagt "væk med dem!". Både til børn og voksne.

Enkelte steder udtrykker de frivillige også negativ forskelsbehandling af familier med anden etnisk oprindelse end dansk og opfører sig styrende, korreksende, opdragende, vurderende og dømmende frem for faciliterende og anerkendende. Det fremgår fx af VIVEs observationer, at nogle frivillige forskelsbehandler danske børn og børn af anden etnisk oprindelse end dansk. Et par frivillige fortæller i interview om, hvordan de i familiekлубben ville opdrage et dansk barn, der vipper på stolen, anderledes end et barn af anden etnisk oprindelse end dansk:

A: Jamen altså, til en dansk familie, der ville man jo bare sige "vi sidder ordentligt her ved bordet". Til dem vil jeg sige "vi bliver siddende, til vi har spist", altså kort og kontant og bestemt, at det er sådan, vi gør.

B: Du vipper ikke på stolen, sådan gør vi ikke.

A: Nej, til et dansk barn ville man sige "Vil du ikke godt være sød og sidde stille", ville man måske starte med at sige. Det dur ikke til sådan en [barn af anden etnisk oprindelse end dansk]. Jo, een gang, og når han så bliver ved, så ...

B: ... så kommer stemmen [der skælder ud].

A: Det bliver den nødt til!

De frivillige forventer, at de hurtigere vil skælde ud over for barnet af anden etnisk oprindelse end dansk.

Der er i 2 af de 14 familiekubber, som VIVE har besøgt, gennemgående meget stigmatiserende opførsel blandt de frivillige. Det er opførsel blandt de frivillige, som går igen over flere besøg i den samme familiekub. I enkelte andre familiekubber er der enkelte uheldige og ekskluderende episoder i en ellers i øvrigt anerkendende og inkluderende stemning. Som nævnt i forrige afsnit forekommer det især i de familiekubber, hvor der ikke er en facilitering af relationer mellem de voksne.

Det er kendt viden, at mange frivillige aktiviteter både er præget af inklusion og eksklusion, og at mange frivillige fællesskaber kan have en tendens til at lukke sig om sig selv (Enjolras & Strømsnes, 2018, Espersen et al., 2018a). Det er karakteristika, som mange frivillige organisationer arbejder med, og det kan optræde blandt alle grupper af deltagere. Ikke alene de frivillige (Eliasoph, 2009, Hustinx, 2010, Espersen et al., 2018a).

Det fremgår også af VIVEs observationer og interview, at eksklusionsmekanismerne især udspiller sig i de familiekubber, hvor de frivilliges facilitering dominerer normerne i familiekubben uden inddragelse af familierne, og hvor de frivillige optræder docerende, vurderende og dominerende over for familierne. Nogle gange reflekterer de frivillige selv over dilemmaerne heri. I de familiekubber, hvor de frivillige opfører sig meget korreksende og forsøger at lære familierne "korrekt opførsel", optræder de frivillige som overdommere og udtrykker samtidig stor usikkerhed overfor, hvordan de bedst kan adfærdsregulere de sårbare familier. De oplever, at familierne ikke altid gør, hvad de frivillige siger, at de skal gøre. En frivillig fortæller:

Det er svært at få dem til at holde op [med at bruge mobiltelefon], fordi den har sat sig så meget fast i vanen. Og den er jo afhængighedsskabende, det kan man jo se. De er jo nødt til at sidde med telefonen, selv når de spiser, så er der nogle, der sidder med telefonen nede under bordet. Det er svært at få dem til at lade være.

Der er, som allerede beskrevet, flere familiekubber, hvor de frivillige planlægger normer og regler uden at involvere familierne. Det kan handle om brugen af mobiltelefoner eller regler for måltidsfællesskabet. Ifølge spørgeskemadata angiver 35 % af familierne, at fjernsynet jævnlige er tændt under måltidet, og 19 % angiver, at mobiltelefoner jævnlige er med ved måltidet. Det er derfor ikke overraskende, at der kan komme konflikter omkring regler for netop brug af mo-

biltelefoner i måltidsfællesskabet. Men selve det, at de frivillige ikke involverer familierne i skabelse af normerne, virker ekskluderende, idet der ikke nødvendigvis er overensstemmelse mellem familiernes og de frivilliges normer, og familierne derfor oplever, at de er 'forkerte'.

I en familieklub observerede VIVE, at et par frivillige legede en leg med en talende sok på en hånd, der bad børn og voksne fortælle om, hvad de var kede af og gik og tumlede med. Familierne sad i en rundkreds, og de frivillige ville gerne skabe et rum, hvor deltagerne kunne betro sig til hinanden. VIVE observerede, at flere af deltagerne, der ikke havde lyst til den intimitet, ikke kunne sige fra og ikke kunne gå væk fra rundkredsen og oplevede det som ubehageligt eller direkte intimiderende. På samme måde var der frivillige, der kaldte en kvinde "svag", fordi hun med baggrund i posttraumatisk stress ikke kunne overskue at holde de andre deltagere i hånden under en leg.

Nogle frivillige reflekterer selv over, at det kan vanskeligt både at være normsættende og styrende og inkluderende på samme tid. Hvordan man både kan anvise familierne 'korrekt opførelse' og samtidig optræde anerkendende og ikke dømmende? Det kan være svært:

Det er svært i konceptet helt at balancere. Fordi forældrene er der og skal have lov at være forældre... og samtidig så har vi nogle ting, vi gerne vil. Og vi har styrken i langt højere grad end forældrene. Og hvornår må man så gå ind og overtage, det synes jeg er svært.

Det kan være vanskeligt at vurdere, hvornår og hvordan man som frivillig kan støtte op om forældrenes forhold til deres børn. Dette gælder særligt i forhold til sårbare familier, som udgør en stor del af familieklubberne. Nogle af de frivillige opfører sig normsættende på måder, der hverken styrker de sårbare familier eller er i overensstemmelse med intentionerne i konceptet for Hele Danmarks Familieklub, der netop betoner den anerkendende, inkluderende og ikke-dømmende tilgang.

Familieklubberne er således præget af de frivilliges meget forskellige personlige holdninger og interesser samt tilgange til mennesker. I de to familieklubber med markante eksklusionsmekanismer omtaler familierne ikke frirum som udbytte, og de har heller ingen medskabende roller i familieklubben (hverken model 1, 2 eller 3). Derudover er der i VIVEs observationer i flere tilfælde sammenfald mellem de frivilliges egen sårbarhed og deres ekskluderende opførelse. Når man selv har sociale udfordringer, kan det være vanskeligt at rumme andres sårbarhed, og behovet for selv at bidrage, gøre en forskel og blive anerkendt kan komme til udtryk som dominans og stigma over andre frem for som anerkendelse og understøttelse.

Vi ved fra forskning i frivilligt socialt arbejde i lignende projekter, der har til formål at styrke sårbare borgere, at de er fyldt med de samme dilemmaer omkring inklusion og eksklusion, som kendetegner praksis i Hele Danmarks Familieklub. Ofte fungerer sådanne projekter anderledes end mere traditionelt og langvarigt frivilligt socialt arbejde. Ifølge Eliasoph (Eliasoph, 2016, Eliasoph, 2009) indeholder projekter som Hele Danmarks Familieklub 'empowerment talk', som består af mantraer om både at støtte sårbare menneskers 'civicness' (fælles handlekraft), anerkende og styrke diversitet og lokal viden og tilhørsforhold (i modsætning til faglig viden), virke transformerende (inspirere til opbygning af sårbare borgeres karakter), være bæredygtig og selvberørende, dvs. bero på frivilliges egen uafhængige selvhjælpsindsatser og være transparent (til at stole på). Det kan være vanskeligt at opnå i praksis, fordi projekterne indeholder mange paradokser. Samtidig er de mennesker, som har allermest brug for hjælp, ofte også dem, der er sværest at gøre til aktivt handlende og selvberørende mennesker. Derfor bliver det at hjælpe andre mennesker potentielt stigmatiserende og noget andet end at understøtte deres

transformation til aktivt selvberørende civilt handlende menneske i et selvberørende og ligeværdigt civilt fællesskab (Eliasoph, 2016, Eliasoph, 2009).

De inklusions- og eksklusionsmekanismer, vi finder i familiekлубberne, er således allerede indgående beskrevet i civilsamfundsforskningen. Den væsentligste læring herfra er, at for at understøtte familiernes oplevede udbytte er det nødvendigt at understøtte de inkluderende mekanismer.

9.5 Rummelighed som værdi eller udfordringer med fremmøde stabilitet

Det fremgår af VIVEs interview og observationer, at en del familier af forskellige årsager har vanskeligt ved at deltage stabilt i familiekлубben hver fjortende dag. Flere udtrykker, at det er væsentligt for dem at opleve fleksibilitet og rummelighed omkring deres deltagelse. For eksempel udtrykker en mor:

Den der fleksibilitet i, at det er OK, hvis nu man siger, "jeg skal arbejde på torsdag, så jeg kommer desværre ikke. Så derfor er det kun noget af familien, der kommer, eller det er kun mig, der kommer." Eller det kan også være en sjælden gang, at det ikke er nogen af os, der kommer. Altså selvom man gerne vil have, at man kommer så meget som muligt, også for at få et fællesskab op at køre, så er det stadigvæk OK, at man lige siger "ved du hvad, vi kan simpelthen ikke i dag. Altså vi har lige en milliard andre ting, der skal gøres".

Det kan som i dette eksempel handle om, at børnefamilier har travlt. Men det kan for nogle af de sårbare familier også handle om, at det kan være svært at overskue at være mødestabil. Det gælder bl.a. for de familier, der har svært ved at komme ud.

Det betyder, at det kan være vanskeligt for de frivillige at planlægge mad, da de aldrig ved, hvor mange der kommer:

Vi var altid spændt på, hvor mange der kom, fordi selvom vi havde mindet dem om, at det var i morgen eller i overmorgen, at de skulle komme, så kunne der komme afbud på dagen, dagen før eller sådan noget lignende. Så man vidste aldrig, hvor mange man stod med, og når vi i forvejen ikke var ret mange familier, så var det jo svært at planlægge noget, fordi har vi én familie, eller har vi tre familier, eller hvad har vi at arbejde med?

Mange frivillige giver udtryk for, at de har snakket eller mailet sammen med familier, der fortæller, at de kommer, men aldrig dukker op. Eksempelvis fortæller en frivillig:

Og vi har en enkelt familie, der har skrevet, "Vi kommer på søndag" – og så dukkede de aldrig op. Og vi fik [projektmedarbejder] til inden sommerferien at ringe rundt til familierne og spørge, om de stadigvæk var interesserede og der meldte de ud, ja men det var de. Så det er jo også lidt. Jamen, de melder ud, at de gerne vil, men de dukker ikke op.

De sårbare familier har brug for en høj grad af fleksibilitet i deres deltagelse. Mens de frivillige og projektmedarbejderne på den ene side omtaler det som manglende mødestabilitet og en stor udfordring, giver en del af familierne på den anden side udtryk for, at det er afgørende for

deres deltagelse, at der er en rummelighed overfor, at de ikke kan deltage hver gang. Det handler ofte ikke om manglende vilje eller sjusk, men derimod om mangel på overskud eller mod. Om gerne at ville, men ikke at kunne. Derfor er det væsentligt, at der først og fremmest er en rummelighed og ikke stress og også en vedholdenhed og tro på, at familierne kommer, når de kan.

9.6 Opsamling – tværgående analyser

Familieklubberne er både tæt og løst faciliteret og styret både normsættende og ikke normsættende, og familierne udtrykker tilfredshed med den model, de er en del af. Det mest gavnlige for projektets ambitioner er en facilitering, der både lader familierne byde ind og skabe relationer og tage ejerskab, men samtidig faciliterer relationer på en måde, så familierne blander sig med hinanden. At balancere en facilitering, der ikke er dominerende og styrende, og ikke rummer for tæt et program, men som skaber rum for, at familier selv kan byde ind og være med til at sætte præg på familieklubben, skabe kulturen og indgå i uformelle og selvstyrede relationer med hinanden. Derved kan der opnås en balance, der både skaber mulighed for netværksdannelse på tværs af ressourcestærke og sårbare familier, som det er projektets formål, og skaber rum for, at familiernes deltagelse også er en aktiv bidragende deltagelse. Derved kan de inkluderende mekanismer fremmes.

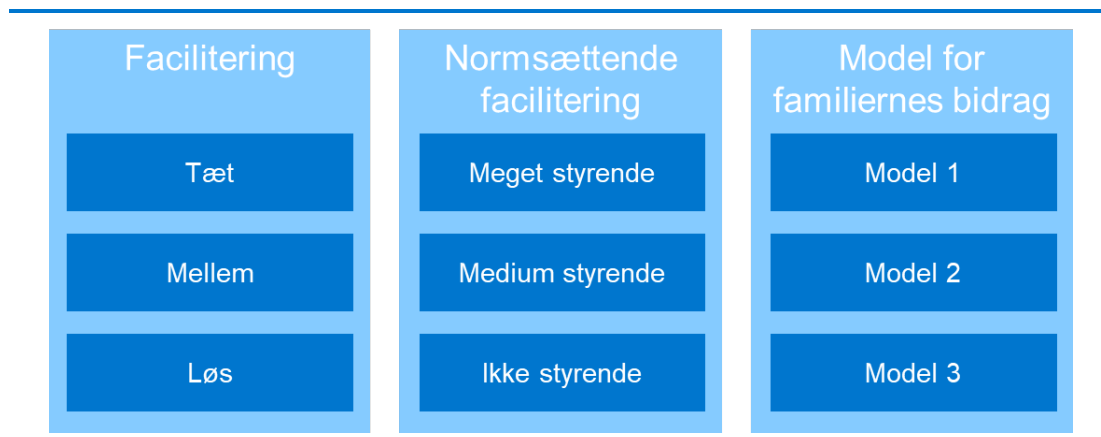
Det er vanskeligt at involvere familierne som aktive medskabere, og projektets ambitioner har også ændret betoning heraf fra ansøgning til informationsmateriale og guidning af de frivillige, og det er kendt viden, at det er vanskeligt i projekter som Hele Danmarks Familieklub (Eliasoph, 2009, Hustinx, 2010, Eliasoph, 2016). Men familierne vil gerne bidrage, når fællesskabet langsomt stiller krav til dem, og nogle bliver undervejs frivillige i stedet for familier. Det kan være svært for de frivillige at understøtte familiernes ejerskab og bidrag. De frivillige agerer i et krydspres mellem tre logikker, henholdsvis 1) konceptet og de konkrete aktiviteter, 2) frivillig logikker og 3) familierne som aktive medskabere. Det fremgår af interview og observationer, at de frivillige især har fokus på konceptet, praktiske opgaver omkring madlavning m.m. og på børnenes behov, og at potentialerne i frivilliglogikkerne og familierne som medskabere er vanskelige at realisere og får mindre opmærksomhed i familieklubbernes praksis.

De frivilliges holdninger, værdier og tilgange til familierne samt deres egne behov for at bidrage har stor betydning for, hvordan familieklubberne udspiller sig, herunder hvorvidt der skabes inklusion eller eksklusion. Mange af de sårbare familier kan ikke altid overskue at deltage stabilt, og det er væsentligt, at der er en rummelighed over for det.

Figur 9.2 illustrerer mulige sammenhænge mellem de frivilliges facilitering og familiernes muligheder for deltagelse og bidrag, der i praksis udspiller sig på forskellige måder. Forskellene skal forstås som et kontinuum og ikke som faste størrelser.

Nogle familieklubber vil udvikle sig undervejs i 6-måneders forløbet.

Figur 9.2 De frivilliges facilitering, familiernes muligheder for deltagelse og bidrag

Kilde: VIVEs kvalitative materiale.

De konkrete familieklubber kan være sammensat af forskellige dele i forskellige kombinationsmuligheder. For eksempel er der familieklubber, der både har en tæt og meget styrende facilitering, og som også arbejder med model 1 for familiernes bidrag. Her kan der være flere eksklusionsmekanismer. Der er også familieklubber, der har en løs eller mellem facilitering (et ikke særlig pakket program) og samtidig en meget eller medium styrende og normsættende facilitering, hvor de frivillige opsætter regler m.m. Her kan der også være flere eksklusionsmekanismer. Der kan også være familieklubber med en løs facilitering og en meget styrende normsætning, men der kan også være en medium eller ikke styrende normsætning.

Vi kan også konkludere, at eksklusionsmekanismer især udspiller sig i familieklubber, hvor der er en meget styrende og normsættende facilitering. Men det er ikke alle familieklubber med styrende og normsættende facilitering, der rummer eksklusionsmekanismer. På samme måde kan vi konkludere, at model 2 og 3 for familiernes bidrag stiller krav om en medium eller løs facilitering og ikke kan gennemføres inden for en meget styrende og normsættende facilitering eller en meget tæt facilitering (tæt program). Det er VIVEs vurdering, at der er potentialer for at styrke familiernes ejerskab, empowerment processer og trivsel ved at styrke deres aktive deltagelse.

10 Konklusion og opmærksomhedspunkter

I det følgende præsenteres de væsentligste konklusioner og opmærksomhedspunkter i evalueringen i denne første rapport af to. Anden rapport forventes i efteråret 2020.

10.1 Familieklubberne

Familieklubberne består helt overvejende af kvinder med små børn og forløbet i familieklubben er især rettet mod børnenes behov og er afhængig af, hvilke lokationer familieklubben gennemføres i, samt hvilke værdier, de er domineret af, hvordan de frivillige faciliterer familieklubben, og hvordan og hvorvidt familierne selv tager ejerskab. Især måltidsfællesskaber og lege dominerer familieklubbens forløb, mens støtte- og rådgivningsindsatser og brobygning til andre tilbud i lokalsamfundet er en mindre eller ikke eksisterende del af de 14 familieklubber, som VIVE har besøgt. Idet de frivillige især bruger tid og ressourcer på de konkrete aktiviteter, har de svært ved også at understøtte familiernes ejerskab og bidrag. Der er potentiale for at styrke familiernes ejerskab og bidrag yderligere og derigennem styrke deres selvværd, trivsel og empowerment. Empowerment betyder her, at mennesker øger graden af autonomi og selvbestemmelse og i højere grad bliver i stand til at repræsentere deres egne interesser på en ansvarlig og selvbestemmende måde og handle på deres egen autoritet. Det er en velkendt udfordring, at det kan være vanskeligt i projekter som Hele Danmarks Familieklub (Eliasoph, 2009, Eliasoph, 2016, Hustinx, 2010).

10.2 Familier, børn og frivillige i familieklubberne

Langt de fleste af de deltagende familier er sårbare og høster især et udbytte af at deltage i familieklubben gennem det at være en del af et fællesskab, hvor der ikke stilles krav til dem om progression og udvikling, men hvor de kan accepteres og inkluderes som dem, de er i et lokalt forankret fællesskab. Der er især tre temaer, som familierne udtrykker motivation og udbytte omkring at deltage i familieklubberne. Det er 1) netværk og fællesskab, 2) frirum fra krav og forventninger og 3) inspiration til hverdagen. Det stiller krav om et anerkendende og accepterende fællesskab, hvor de frivillige ikke opsætter regler og skaber kultur uden at involvere familierne selv. Når der i nogle familieklubber er eksempler på eksklusion, så har de frivillige været for normsættende uden at involvere familierne. Familieklubberne er langt overvejende præget af inklusionsmekanismer, der kredser om imødekommenhed, accept og det at kunne deltage i et fællesskab uden at blive vurderet. Det er en velkendt udfordring, at der ofte også foregår eksklusion i frivilligt socialt arbejde, og Hele Danmarks Familieklub kan i organiseringen modarbejde det ved at understøtte en større sensitivitet over for familiernes egne udtryk og behov og ved at balancere faciliteringen, så den hverken bliver for tæt (tæt program) eller for løs, og at de frivillige ikke bliver for normsættende og styrende. Langt de fleste familier oplever familieklubberne som et inkluderende frirum, hvor de føler sig accepteret som dem, de er. Enkelte familieklubber er præget af frivilliges styring, der sætter normer for, hvad der er rigtigt og forkert, forskelsbehandler familier, korrekser forkert opførsel og bidrager til stigmatisering af sårbare familier. Stram planlægning og meget normsættende frivillige er begge eksempler på styringslogikker, der udfordrer sensibiliteten over for familierne, deres oplevelser af inklusion, frirum og fællesskab og dermed også potentialerne for at styrke deres trivsel og selvværd.

Det fremgår af interview og observationer, at netværkene i familiekлубben kun i sjældne tilfælde rækker ud over familiekлубbens rammer. Ifølge familierne selv skyldes det en kombination af, at familiekлубben gennemføres for sjældent, og at der er fokus på børnene. Det skal dog bemærkes, at VIVE kun har interviewet familierne, mens familiekлубberne foregik og ikke bagefter. Det fremgår af VIVEs observationer, at et stramt program (tæt facilitering) for familiekлубbens forløb også kan forhindre den uformelle netværksdannelse mellem familierne, og at en balance mellem igangsættelse af aktiviteter og facilitering af relationer og uformelt samvær skaber de mest optimale betingelser for familiernes udbytte i form af styrket trivsel, oplevelse af inklusion i et fællesskab forankret i et lokalområdet og erfaringer med frirum samt muligheder for personligt empowerment.

Familiekлубberne er især tilrettelagt for børnene og på børnenes præmisser, og VIVEs evaluering viser, at børnene oplever aktivt nærvær og fokuseret tid sammen med deres forældre, spændende lege og måltidsfællesskaber. Børnene socialiseres også i rutiner og sociale regler, og også børnenes profitering af det inkluderende frirum er sammenhængende med anerkendelse, relationer og oplevelser af fællesskaber. Når familierne danner relationer på tværs og oplever anerkendelse og frirum, samtidig med at de frivillige også faciliterer relationer, så leger børnene på kryds og tværs af alder. Men fokus på børnene betyder samtidig, at der er mindre fokus på forældrenes netværk og bidrag. Der er derfor mange fine balancer i familiekлубberne.

Det er VIVEs vurdering, at der er potentiale for at styrke familierne yderligere ved at styrke familiernes aktive bidrag og ejerskab i familiekлубberne og derved styrke deres personlige empowerment processer. Mange familier vil yderligere gerne bidrage til fællesskabet, når fællesskabet stiller krav til dem, frem for som uddelegerede opgaver fra de frivillige.

Også de frivillige i familiekлубberne er motiveret af det at skabe (og tage del i) fællesskaber med børnefamilier og styrke oplevelsen af lokal forankring og vil gerne involvere familierne mere, men finder det vanskeligt at finde tid og rum til det. Måske vil Hele Danmarks Familiekлуб for meget på for kort tid?

10.3 Organiseringen af Hele Danmarks Familiekлуб

I både styregruppe og projektgruppe har partnerorganisationerne arbejdet med at nærme sig hinanden i en kontinuerlig udviklingsproces, der opbygger den fælles læring, der skal til for at kunne tage fælles beslutninger for udviklingen af Hele Danmarks Familiekлуб. I både styregruppe og projektgruppe har det også været væsentligt at arbejde med at opbygge tillid, da tillid er det kit, der får tværgående samarbejder til at fungere i praksis. Den nødvendige tillid opbygges ved at lytte til hinanden og sikre, at alle parter inddrages, høres og har indflydelse. Der er læring fra partnerskabet (de professionelle planlæggere), der går igen i de enkelte familiekлубber. Også i familiekлубberne er det nødvendigt med tilpasning, læring, udvikling og en høj grad af lokal responsivitet og netværk for at få familiekлубberne til at fungere i praksis. De enkelte familiekлубber har fået stadig mere autonomi til at tilpasse sig lokale familier, frivillige og kontekster. Det har været nødvendigt, for at familiekлубberne kan fungere i praksis. Dette bl.a. med baggrund i, at de er faciliteret af frivillige. Arbejdet med konkrete aktiviteter og koncept (de frivilliges fokus på aktiviteter og børn) har betydet, at det har været svært at finde rum til også at arbejde med familiernes bidrag og tilpasse sig deres udtrykte ønsker og behov. Det er velkendte dilemmaer for projekter som Hele Danmarks Familiekлуб (Eliasoph, 2016, Eliasoph, 2009, Hustinx, 2010).

10.4 Tværgående læringspunkter

Det er således tydeligt, at Hele Danmarks Familieklub balancerer forskellige logikker i både styregruppe, projektgruppe og konkrete familieklubber og rummer mange konkrete ambitioner for indholdet i forløbet af familieklubberne. På den ene side rummer Hele Danmarks Familieklub en ambition om at nå et bestemt målbart mål (antal familieklubber og deltagende familier) på en bestemt måde, med et bestemt koncept og med en bestemt effekt for øje for sårbare familier inden for en forholdsvis snæver tidsramme (fortæller de frivillige). Samtidig gør frivillige, også i Hele Danmarks Familieklub, især det, de finder meningsfuldt og tilpasser sig konkrete kontekster og mennesker, og projektet udtrykker også en ambition om at inddrage familierne. Disse netværkslogikker og sensibilitet over for konkrete kontekster og deltagergrupper opbygger kapaciteten af familieklubberne og får samarbejdet til at fungere i styregruppe og projektgruppe gennem forhandling og læring.

På tværs af de forskellige niveauer af Hele Danmarks Familieklub, dvs. de konkrete familieklubber, projektgruppe og styregruppe er det især partnerskabs- og netværkslogikker, der opbygger kapacitet og skaber et udbytte for de sårbare familier og de frivillige (fællesskab, frirum, lokal forankring). Det er netværk lokalt, der engagerer sårbare familier og frivillige, og her er anerkendelse, fællesskab, rummelighed og styrkelse af den lokale forankring væsentlige elementer for, at det er lykkedes. Et styrket fokus på familiernes ejerskab heri vil som allerede nævnt kunne styrke deres trivsel, selvværd og empowerment processer. Projektstyringslogikkerne bidrager med faglig inspiration, som de frivillige kan bruge, når de faciliterer aktiviteter og virker som legitimering af projektet samt som en ramme omkring styregruppen og projektgruppens arbejde (planer og koncept).

Forskellene på projektstyringslogikker og partnerskabs- og netværkslogikker i projektet vidner om de generelle dikotomier og udfordringer i mange civilsamfunds indsatser (især projekter som Hele Danmarks Familieklub) med netop at balancere demokrati, deltagelse, borgernes stemme, værdier og 'civic action' frivillighed på den ene side med resultatkrav, effektforventninger og økonomiske rationaler (det skal kunne betale sig at deltage) på den anden side (la Cour, 2014). Civilsamfundets historiske rolle i Danmark er især demokratisk og har især bestået i at organisere og varetage interesser og bidrage til at udvikle nye innovative løsninger på udfordringer med udgangspunkt i borgernes egne stemmer og deri ofte også en inkluderende funktion (Boje, 2017, Espersen et al., 2018a). Når civilsamfundets indsatser professionaliseres (projektstyringslogikker), kan den særlige sensitivitet over for borgerne komme under pres (Boje, 2017, Espersen et al., 2018a, la Cour, 2014). Og deri kan der opstå nye eksklusionsmekanismer.

I Hele Danmarks Familieklub finder både familier og frivillige deres egne veje i familieklubberne og betoner fællesskabet og frirummets betydning som et væsentligt udbytte. Den væsentligste læring er, at det at opbygge og arbejde med projekter som Hele Danmarks Familieklub er omfattet af styringsmæssige paradokser, der kræver en kontinuerlig opmærksomhed på de mest bærende elementer af projektet: dvs. familiernes og de frivilliges deltagelse og tilhørende styring efter, hvad der får frivillige og familier til at deltage. VIVEs evaluering viser, at det i højere grad er netværk, fællesskaber, lokal forankring og frirum, end det er professionalisering. Det er VIVEs vurdering, at der er skabt rum til, at familier og frivillige sammen skaber et væsentligt udbytte og et væsentligt civilt fællesskab. Men der er potentialer for endnu mere, hvis familiernes ejerskab styrkes.

10.5 Opmærksomhedspunkter

På baggrund af besvarelsen af evalueringens spørgsmål er det muligt at opsætte følgende opmærksomhedspunkter inddelt i temaer:

Opbygning og facilitering af familiekubber:

- Når der er variation og autonomi i familiekubberne, både hvad angår typer af familiekubber, deltagere og typer af frivillige, er det muligt for de enkelte familiekubber at tilpasse sig de konkrete kontekster, familier og frivillige.
- Når man arbejder intenst med netværk i lokalområderne, engageres sårbare familier til familiekubberne og også aktive frivillige. Kontakter blandt relevante kommunale medarbejdere med borgerkontakt kan være afgørende og vanskelige at etablere og opretholde.
- Når familiekubernes fokus på aktiviteter og børn kombineres med fokus på at facilitere relationer mellem familierne, understøttes netværk på tværs og en mere aktiv deltagelse hos familierne.
- Meget normsættende og styrende facilitering, der ikke involverer familierne, hæmmer familiernes oplevelser af inklusion, frirum og ejerskab (fx skilte med regler, adfærdregulerende opførsel, de frivilliges regler for måltidsfællesskabet) og kan skabe eksklusion. Frivillige, der vurderer og dømmes familierne, virker ekskluderende.

Familiernes deltagelse:

- Det er især fællesskabet, netværkene og den lokale forankring, som familierne udtrykker, at de profiterer af.
- Nogle sårbare familier er ustabile i deres deltagelse og har brug for rummelighed omkring det. Det kan være svært at være stabil, hvis man har svært ved overhovedet at komme ud.
- Børnene værdsætter og udvikler sig igennem aktiviteter målrettet dem. Fællesskaber, hvor der både er plads til børn og voksne, vil opretholde dette fokus på børnenes deltagelse.
- Familiekubberne kan arbejde mere aktivt med familiernes ejerskab og medskabelse. Det vil øge bæredygtigheden af familiekubberne og også understøtte familiernes personlige empowerment processer. Det kræver fokus på aktiv understøttelse og evt. mindre fokus på konkrete aktiviteter.
- Mange familier vil gerne bidrage, når fællesskabet langsomt stiller krav til dem (frem for som en uddelegeret opgave fra de frivillige). Færre udtrykker i interview, at de gerne vil udvikle sig fra familier til frivillige.
- Familierne oplever at være inkluderet og udtrykker udbytte i form af fællesskab og frirum, når der gennemføres en facilitering af aktiviteter og relationer, der ikke indebærer et for tæt program.
- Familierne udtrykker udbytte relateret til at være i lokalt forankrede fællesskaber, der udgør frirum fra praktiske opgaver i hjemmet og kommunernes myndighedsbehandling og forventninger om progression.
- Det forventningsfrie frirum er svært foreneligt med rådgivningsindsats, arbejdsmarkedsindsatser og fagligt fokus på familiernes sociale udfordringer. Det vil sige indsats, hvor der er et mål om, at familierne skal udvikle sig i en bestemt retning.

- Familierne udtrykker, at de gerne vil udvikle sig gennem relationer og fællesskaber i familiekлубberne i eget tempo, og at de værdsætter at deltage frivilligt i et frirum fra andres forventninger.
- Det er især forældre uden for arbejdsmarkedet, enlige forældre og nye forældre i Danmark, der har behov for understøttelse af deres relationer og for dannelse af nye netværk. Det er også især deres børn, der profiterer af at lære sociale regler omkring lege og måltider, konfliktløsning m.m.

De frivillige:

- De frivillige er som familierne langt overvejende motiveret af at deltage i og bidrage til et lokalt forankret fællesskab.
- En del af de frivillige er mere sårbare end familierne, og nogle af de frivillige har også brug for at spille en dominerende rolle i familiekлубben. Begge dele skaber særlige dynamikker i familiekлубberne, der kan udvikle sig til eksklusion, men ikke altid gør det.
- De frivilliges holdninger, værdier og tilgange til familierne samt deres egne behov for at bidrage har stor betydning for, hvordan familiekлубberne udspiller sig, herunder hvorvidt der skabes inklusion eller eksklusion.

Organiseringen af Hele Danmarks Familiekлуб:

- Kapacitetsopbygning af familiekлубberne sker især gennem partnerskabslogikker og netværksarbejde. De professionelle projektstyringslogikker fungerer især som legitimering og som inspiration til de frivillige.
- Det er væsentligt at opretholde transparens, dialog og fokus på forhandling og læring på tværs af de tre partnerorganisationer. Det skaber fremdrift, læring og udvikling. Der er muligheder for at arbejde med samarbejder og synergi mellem partnerorganisationerne også på familiekлубniveau.
- En snævert fokus på måltal kan skabe konflikter og hæmme projektets fremdrift.

Litteraturliste

- Andersen, L.L. & Espersen, H.H. 2017, *Samskabelse, samproduktion og partnerskaber: Teoretiske perspektiver*, Socialstyrelsen, Odense.
- Andersen, L.L. & Hulgård, L. 2020, "Socialøkonomi og solidaritetsøkonomi som bæredygtige velfærdsarenaer" in *Social bæredygtighed: Begreb, felt og kritik*, eds. K. Dupret & L.L. Langergaard, Frydenlund Academic, Frederiksberg, pp. 203-227.
- Andersen, L.L., Larsen, L., Bisballe, L. & Holm, L. 2008, § 18-redegørelsen 2007: *Kvalitativ del: Kommunernes samarbejde med de frivillige sociale foreninger: En casebaseret analyse*, Velfærdsministeriet, København.
- Andersen, L.L., Nerup, S. & Cauchi, P. 2007, *Paragraf 18: En casebaseret analyse af samarbejdet mellem kommunerne og de frivillige sociale foreninger*, Velfærdsministeriet, Frivilligheden, København.
- Andersen, L.L. 2018, "Neoliberal drivers in hybrid civil society organisations: Critical readings of civicness and social entrepreneurship" in *Neoliberalism, Nordic Welfare States and Social Work: Current and Future Challenges*, eds. M. Kamali & J. Jönsson H., Routledge, Abingdon, pp. 43-52.
- Bandura, A. 1971, *Social Learning Theory*, General Learning Press, New York City.
- Bathory, E. & Tomopoulos, S. 2017, "Sleep Regulation, Physiology and Development, Sleep Duration and Patterns, and Sleep Hygiene in Infants, Toddlers, and Preschool-Age Children", *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, vol. 47, no. 2, pp. 29-42.
- Benjaminsen, L., Andrade, S.B. & Enemark, M.H. 2017, *Fællesskabsmålingen: En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Bode, I. & Brandsen, T. 2014, "State-third Sector Partnerships: A short overview of key issues in the debate", *Public Management Review*, vol. 16, no. 8, pp. 1055-1066.
- Boje, T.P. 2017, *Civilsamfund, medborgerskab og deltagelse*, Hans Reitzels Forlag, København.
- Boje, T.P. 2015, "Citizenship, Democratic Participation, and Civil Society", *Cursiv*, vol. 2015, no. 15, pp. 27-44.
- Brevik, K. & Olweus, D. 2006, "Children of divorce in Scandinavian welfare state: Are they less affected than US children?", *Scandinavian Journal of Psychology*, vol. 47, pp. 61-74.
- Califano, J.A. 2014, *How to Raise a Drug Free Kid: The Straight Dope for Parents*, Simon & Schuster, New York.
- Center for Digital Pædagogik 2019, *Statusrapport 2019*, CfDP - Center for Digital Pædagogik, Viby J.
- Center for Digital Pædagogik 2018, *Statusrapport 2018*, CfDP - Center for Digital Pædagogik, Viby J.

- Center for Konfliktløsning 2008, *Konfliktløsning i kulturmødet*. Available: <https://konfliktloesning.dk/videnscenter/interkulturel-konfliktloesning/konfliktloesning-i-kulturmødet> [2020, April].
- Dahl, K.M. 2007, *Udsatte børns fritid. Et litteraturstudie*. SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Eliasoph, N. 2016, "The mantra of empowerment talk: an essay", *Journal of Civil Society*, vol. 12, no. 3, pp. 247-265.
- Eliasoph, N. 2009, "Top-Down Civic Projects Are Not Grassroots Associations: How The Differences Matter in Everyday Life", *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, vol. 20, no. 3, pp. 291–308.
- Enjolras, B. & Strømsnes, K. 2018, *Scandinavian Civil Society and Social Transformations: The Case of Norway*, Springer International Publishing, New York.
- Espersen, H.H. & Andersen, L.L. 2017, "Styring og samarbejde i det boligsociale arbejde: Om civilsamfund, partnerskaber, samskabelse og samproduktion" in *Socialt arbejde i udsatte boligområder*, eds. B. Mazanti & L. Aner, Hans Reitzels Forlag, København, pp. 197-222.
- Espersen, H.H., Andersen, L.L., Tortzen, A. & Olsen, L. 2018a, *Understøttelse og udvikling af det frivillige sociale arbejde: En analyse af udviklingstendenser og behov for kontinuitet og forandring i nationale virkemidler*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.
- Espersen, H.H., Andersen, L.L., Petersen, A. & Olsen, L. 2018b, *Inklusion og deltagelse af sårbare borgergrupper i samskabende arenaer: Evaluering af tre partnerskaber mellem civilsamfund og kommuner*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.
- Fotaki, M. 2011, "Towards Developing New Partnerships in Public Services: Users as Consumers, Citizens and/or Co-producers in Health and Social care in England and Sweden", *Public Administration*, vol. 89, no. 3, pp. 933-955.
- Fredricks, J.A. & Eccles, J.S. 2006, "Extracurricular Involvement and Adolescent Adjustment: Impact of Duration, Number of Activities, and Breadth of Participation", *Applied Developmental Science*, vol. 10, no. 3, pp. 132-146.
- Fridberg, T. & Henriksen, L.S. (eds) 2014, *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Grubb, A. 2016, *"Vi skal bare hjælpe og spise chokoladekiks" - En kvalitativ undersøgelse af unge frivilliges deltagelse i en ikke-medlemsbaseret, digitalt koordineret organiseringsform af frivilligt socialt arbejde*, Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet, Aalborg.
- Haberman, U. 2007, *En postmoderne helgen? Om motiver til frivillighed*, Museum Tusulanums Forlag, København.
- Harold, G., Daniel Acqua, Ruth, S. & Haroon, C. 2016, *What works to enhance inter-parental relationships and improve outcomes for children*. Early Intervention Foundation.
- Heckmann, J. & Masterov, D.V. 2007, "The Productivity Argument for Investing in Young Children", *Applied Economic Perspectives and Policy*, vol. 29, no. 3, pp. 446-493.

- Hele Danmarks Familieklub 2020, *Koncept for Hele Danmarks Familieklub*, Hele Danmarks Familieklub, København.
- Hele Danmarks Familieklub 2018a, *Guide for Hele Danmarks Familieklub*, Hele Danmarks Familieklub, København.
- Hele Danmarks Familieklub 2018b, *Koncept for Hele Danmarks Familieklub*, Hele Danmarks Familieklub, København.
- Hele Danmarks Familieklub 2016, *Ansøgning til Den A.P. Møllerske Støttefond*, Hele Danmarks Familieklub, København.
- Hjære, M. 2005, *Partnerskaber: På vej mod en ny samarbejdskultur? Rapport fra et følgestudie af tre partnerskaber mellem offentlige og frivillige sociale organisationer*, Center for Frivilligt Socialt Arbejde, Odense.
- Højen-Sørensen, A., Kohl, K.S., Dahl, K.M.V., Skårhøj, A., Oldrup, H. & Pejtersen, J.H. 2016, *Lige muligheder: Udsatte børn og unge. Afsluttende evaluering*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Holm-Petersen, C. & Buch, M.S. 2014, *Litteratur om ledelse af samarbejde på tværs af sektorer i sundhedsvæsenet*, KORA - Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning, København.
- Hustinx, L. 2010, "Institutionally individualized volunteering: Toward a late modern reconstruction", *Journal of Civil Society*, vol. 6, no. 2, pp. 165-179.
- la Cour, A. 2014, *Frivillighedens logik og dens politik: En analyse af den personrettede frivillige sociale indsats og statens frivillighedspolitik*, Samfundslitteratur, Frederiksberg.
- la Cour, A. & Højlund, H. 2008, "Voluntary Social Work as a Paradox", *Acta Sociologica*, vol. 51, no. 1, pp. 41-54.
- la Cour, A. & Lindberg, B.V. 2006, "Nye vilkår og ledelsesperspektiver i frivillige organisationer", *LPF Nyt om Ledelse*, vol. 9, no. 1.
- Loga, J. 2018, "Sivilsamfundnets roller i velferdsstatens omstilling", *Norsk Sociologisk Tidsskrift*, vol. 2, no. 01, pp. 58-73.
- Miser, T.M. & Hupp, J.M. 2012, "The Influence of Socioeconomic Status, Home Environment, and Childcare on Child Language Abilities", *Current Psychology*, vol. 31, no. 2, pp. 144-159.
- Olsen, B. & Dahl, K. 2008, *Fritidsliv i børnehøjde: Beretninger fra udsatte børn*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Ottosen, M.H., Andreasen, A., Dahl, K., Hestbæk, A., Lausten, M. & Rayce, S. 2018, *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2018*, VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, København.
- Rosenberg, C. 2013, *SydhavnsCompagniet: Tilblivelser, relationer og muligheder i sribede og glatte rum*, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet, Roskilde.

- Selle, P., Strømsnes, K. & Loga, J. 2018, "State and Civil Society: A Regime Change?" in *Scandinavian Civil Society and Social Transformations The Case of Norway*, eds. B. Enjolras & K. Strømsnes, Springer International Publishing, New York, pp. 117-163.
- Selsky, J.W. & Parker, B. 2005, "Cross-Sector Partnerships to Address Social Issues: Challenges to Theory and Practice", *Journal of Management*, vol. 31, no. 6, pp. 849-873.
- Sievers, S.M.M. 2016, *Social innovation i civilsamfundet: Kætteri og flertydigheder i arbejdet med socialt udsatte*, Roskilde Universitet, Roskilde.
- Sivertsen, H.H. & C.J. Montgomery 2015, *Børn i lavindkomstfamilier*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Skov, P.R. & M.H. Ottosen (eds) 2012, *Materiel velfærd og fattigdom in: Ottosen (red.): 15-åriges hverdagsliv og udfordringer. Rapport fra femte dataindsamling af forløbsundersøgelsen af børn født i 1995.*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Thomsen, J.P. (ed) 2016, *Unge i Danmark: 18 år og på vej til voksenlivet: Årgang 95: Forløbsundersøgelsen af børn født i 1995*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
- Ting-Toomey, S. & Oetzel, J.G. 2001, *Managing Intercultural Conflict Effectively*, SAGE Publications, New York.
- Videnscenter for Autisme 2008, *National Autisme Plan: En sammenfatning*, Videnscenter for Autisme, Virum.
- Wijkström, F. 2011, "Charity Speak and Business Talk. The On-Going (Re)hybridization of Civil Society" in *Nordic Civil Society at a Cross-Roads: Transforming the Popular Movement Tradition*, eds. F. Wijkström & A. Zimmer, Nomos Publishers, Baden-Baden, pp. 27-54.
- Åkerstrøm Andersen, N. 2006, *Partnerskabelse*, Hans Reitzels Forlag, København.

Sammenligning af familieklub og venteliste

Vi har undersøgt, om der er forskelle mellem deltagere i familieklub og familier på venteliste. Da vi skal sammenligne de to grupper i de senere analyser for at vurdere effekten af familieklub, er det væsentligt, om det er lykkedes at skabe to grupper, der er relativt ens.

De gennemsnitlige værdier af de listede variable i Bilagstabel 1.1 er angivet sammen med standardafvigelsen separat for familier på venteliste og de, som har deltaget i familieklub. Forskellene i disse gennemsnit er angivet i kolonne 5, og ved hjælp af et t-test analyseres det, om der er statistisk signifikant forskel mellem grupperne. Resultaterne af de enkelte t-test er opsummeret med p-værdien, som angiver en statistisk signifikant forskel, hvis denne er mindre end 0,05. I kun to tilfælde observeres en signifikant forskel mellem familier på venteliste og i familieklub – måltidsfællesskab og konflikter med partner. Det generelle billede er derfor, at de to grupper er ens på stort set alle variable. Dette er afgørende for at kunne gennemføre de senere effektanalyser.

Bilagstabel 1.1 Balancetest

	Venteliste		Familieklub		Forskel	P-værdi
	Gns.	SD	Gns.	SD		
Forældre trivsel	21.33	3.52	22.18	3.78	-0.85	0.09
Mestringsevne	9.15	2.00	9.32	1.91	-0.17	0.52
Selvværd	7.91	2.45	8.06	2.75	-0.15	0.68
Forældrestress	17.12	4.49	17.13	4.82	-0.01	0.99
Forældre mangel på tilfredshed	10.69	3.08	10.49	3.96	0.21	0.67
Daglige rutiner	18.09	1.95	18.11	2.15	-0.02	0.94
Måltidsfællesskab	3.51	0.65	3.71	0.61	-0.20	0.02
Trivsel barn under 8 år	20.72	3.76	20.46	4.19	0.26	0.71
Trivsel barn over 8 år	36.80	6.03	34.87	5.98	1.94	0.14
Støttende	21.29	2.95	21.74	2.84	-0.45	0.25
Kontrollerende	8.43	3.75	8.20	3.23	0.23	0.63
Forældres skærmb brug	5.26	2.15	4.98	2.36	0.28	0.36
Læringsaktiviteter	14.30	2.73	14.38	3.00	-0.09	0.82
Forælder alder	38.14	7.09	37.15	8.34	0.99	0.35
Barnets alder	6.72	2.98	6.65	3.30	0.08	0.86
Antal børn	1.92	0.89	2.00	0.89	-0.08	0.50
Praktisk netværk	2.63	1.13	2.98	1.33	-0.35	0.04
Fortroligt netværk	3.63	1.23	3.67	1.30	-0.04	0.82
Ensom	3.18	1.00	3.14	0.95	0.04	0.76
Økonomisk situation	2.80	1.19	2.74	1.10	0.05	0.74
Økonomiske bekymringer	3.39	1.19	3.46	1.07	-0.07	0.65
Konflikter med partner	1.60	0.98	1.01	0.93	0.59	0.00
Konflikter med børn	2.13	0.99	1.84	1.15	0.29	0.05
Fritidsaktiviteter – forælder	0.25	0.44	0.37	0.48	-0.11	0.07
Fritidsaktiviteter – barn	0.62	0.49	0.51	0.50	0.11	0.11
Antal observationer	99		126			

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse til familier.

Bilag 1

Projektmedarbejdernes registreringer af familiekлубbernes lokationer

De tre partnerorganisationer har registreret, hvor de forskellige familiekлубber gennemføres, samt hvorvidt de er gennemført som et enkelt, to eller tre 6-måneders forløb. Da familiekлубberne startede op i foråret 2018, er det teoretisk muligt, at nogle familiekлубber i foråret 2020 gennemføres for tredje gang. Nedenfor angives projektmedarbejdernes optælling af familiekлубber og deres lokationer og geografi pr. marts 2020. De tre partnerorganisationer opererer med to kategorier for lokationer, som VIVE ikke har besøgt, foreningslokale og social café.⁷ Kategorien foreningslokale indeholder lokaler, der bliver lånt hos eksempelvis KFUM & K, Røde Kors, et forsamlingshus eller lignende. Social café er KFUM's Sociale Arbejdes caféer for socialt udsatte.

Bilagstabel 2.1 Optælling af familiekлубber, geografi og lokation

By og familiekлуб	Antal familiekлубber (6-måneders forløb)	Geografi	Lokation	Partnerorganisation
Ballerup familiekлуб	1	Sjælland	Spejderhytte	KFUM-Spejderne
Billund, familiekлубben Grindsted	2	Jylland	Social café og frivilligcenter	KFUM's Sociale Arbejde
Billund, familiekлуб Stenderup-Krogager	1	Jylland	Privat hjem	FDF
Esbjerg, familiekлубben Klerkegade 1	2	Jylland	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Esbjerg, familiekлубben Klerkegade 2	2	Jylland	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Esbjerg, familiekлуб Treenighedskirken 1	2	Jylland	Kirke	FDF
Esbjerg, familiekлубben Treenighedskirken 2	2	Jylland	Kirke	FDF
Fredericia, familiekлубben Trinitatiskirken	4	Jylland	Kirke	KFUM's Sociale Arbejde
Gladsaxe, familiekлубben Budinge	1	Sjælland	Kirke	FDF
Haderslev familiekлуб	2	Jylland	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Hjørring, familiekлуб	1	Jylland	Spejderhytte	FDF
Holstebro, familiekub 1	2	Jylland	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Holstebro familiekub 2	1	Jylland	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Hosens familiekлуб, Fussingvej	2	Jylland	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Horsens, familiekub Langmarkskolen	1	Jylland	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Kalundborg, familiekлуб blå	1	Sjælland	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Kalundborg, familiekлуб gul	1	Sjælland	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Kalundborg familiekлуб 3	1	Sjælland	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Køge familiekлуб	2	Sjælland	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Løsning, familiekлуб	1	Jylland	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde

⁷ Der er også en familiekлуб på frivilligcenter og en i et privat hjem.

By og familieklub	Antal familieklubber (6-måneders forløb)	Geografi	Lokation	Partnerorganisation
Middelfart, familieklubben Husby-Tanderup 1	1	Fyn	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Middelfart, familieklubben Husby-Tanderup 2	1	Fyn	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Middelfart, familieklub Friskole	1	Fyn	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Middelfart, familieklub Nørre Aaby grøn	1	Fyn	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Middelfart, familieklub Nørre Aaby gul	1	Fyn	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Middelfart, familieklub Østre skole	1	Fyn	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Morsø, familieklub	2	Jylland	Foreningslokale/skole	KFUM's Sociale Arbejde
Næstved, familieklub Tapperenøje	2	Sjælland	Spejderhytte	KFUM's Sociale Arbejde
Odder, familieklub	2	Jylland	Foreningslokale	KFUM's Sociale Arbejde
Odense, familieklub Korsløkken	2	Fyn	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Odense, familieklub Riising	2	Fyn	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Odense, familieklub Skt. Klemens	3	Fyn	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Odense, familieklub, Stærmo-segård	3	Fyn	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Randers, familieklub Vangdalen	1	Jylland	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Ringkøbing-Skjern, familieklub Rækker Mølle	1	Jylland	Spejderhytte	KFUM-Spejderne
Skanderborg, familieklubben Voerladegård	1	Jylland	Spejderhytte	KFUM-Spejderne
Svendborg, familieklub Ørkildskolen	2	Fyn	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Sønderborg, familieklub Ringbakken	3	Jylland	Spejderhytte	FDF
Thisted, familieklub Vestervig	1	Jylland	Spejderhytte	KFUM-Spejderne
Tønder, familieklub Toftlund	2	Jylland	Spejderhytte	FDF
Varde, familieklub Brorsonskole	3	Jylland	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Varde, familieklub Løvehjerte	3	Jylland	Boligsocial	KFUM's Sociale Arbejde
Varde, familieklub Paraplyen	1	Jylland	Social café	KFUM's Sociale Arbejde
Vejen, familieklub	1	Jylland	Kirke	KFUM's Sociale Arbejde
Vesthimmerland, familieklub Løgstør	2	Jylland	Spejderhytte	FDF
Viborg, familieklub Frederiks	3	Jylland	Spejderhytte	FDF
Aalborg, familieklub	1	Jylland	Skole	KFUM's Sociale Arbejde
Aarhus, familieklub Mølle-vangsskolen	1	Jylland	Skole	KFUM's Sociale Arbejde

Bilag 2

Statistiske tests for forskelle mellem sårbare og ikke-sårbare familier

Læsning af tabeller

I tabellerne angives de beskrivende karakteristika separat for sårbare og ikke-sårbare familier. Ved kategoriske variable opsummeres besvarelsene med antallet af respondenter for hver svarmulighed og procentandelen. I opsummeringen af variable målt på et interval beskrives besvarelsene med gennemsnittet (gns.) og standardafvigelsen (SD). Standardafvigelsen måler den gennemsnitlige afvigelse fra middelværdien og indikerer dermed, om der er stor/lille spredning i besvarelsene.

Forskelle i besvarelses mellem sårbare og ikke-sårbare vurderes med statistiske test, **Chi²** og **t-test**. **Chi²** test anvendes til at teste forskelle ved kategoriske variable uden en naturlig rangering, og **T-test** benyttes, når variabelen måles i et interval/ratio eller ved kategoriske variable, hvor svarmuligheder naturligt kan rangeres. Begge test beregner en teststatistik og en p-værdi, som anvendes til at vurdere, om de observerede forskelle mellem sårbare og ikke-sårbare familier skyldes en tilfældighed. Ved en p-værdi under 0,05 vil man sige, at forskellene er statistisk signifikante, hvilket betyder, at forskellene er så store, at de skyldes andet end en tilfældig variation.

Bilagstabel 3.1 Chi²-test

	Ikke sårbar		Sårbar		Chi ² (P-værdi)
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	
<i>Køn:</i>					
Kvinde	45	84,9	215	94,3	
Mand	8	15,1	13	5,7	5,5 (0,02)
<i>Højeste uddannelse:</i>					
Gymnasium eller lavere	10	18,9	64	28,1	
Kort- eller erhvervsudd.	16	30,2	87	38,2	
Mellemlang uddannelse	10	18,9	47	20,6	
Lang uddannelse	17	32,1	30	13,2	11,4 (0,01)
<i>Har dit barn én nær ven?</i>					
Ja, en enkelt	13	24,5	63	27,6	
Ja, flere	34	64,2	118	51,8	
Nej	6	11,3	47	20,6	3,3 (0,19)
<i>Har du haft behov for at begrænse dit barns brug af skærm?</i>					
Ja, det fungerer fint	15	28,3	69	30,3	
Ja, men det er svært	9	17,0	68	29,8	
Nej, det synes jeg ikke er nødvendigt	29	54,7	91	39,9	4,9 (0,09)
<i>På en normal uge leger dit barn da mest:</i>					
Alene	5	9,4	51	22,4	
Med andre børn	41	77,4	154	67,5	
Med voksne	7	13,2	23	10,1	4,6 (0,10)

	Ikke sårbar		Sårbar		Chi ² (P-værdi)
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	
<i>Har du brug for hjælp til at blive bedre til at lege med dit barn?</i>					
Ja, meget	1	1,9	23	10,1	
Ja, lidt	16	30,2	93	40,8	
Nej	36	67,9	112	49,1	7,5 (0,02)
<i>Hvem tager mest initiativ til at sætte en leg i gang?</i>					
Oftest mig selv	5	9,4	31	13,6	
Oftest mit barn	16	30,2	82	36,0	
Lige tit mit barn og jeg	32	60,4	115	50,4	1,8 (0,41)

Bilagstabel 3.2 T-test

	Ikke sårbar		Sårbar		Forskel (P-værdi)
	Gns.	SD.	Gns.	SD.	
Alder forælder	35,9	5,8	37,6	7,8	-1,7 (0,12)
Alder barn	5,3	2,8	6,7	3,2	-1,4 (0,00)
Antal børn	2,0	1,0	2,0	0,9	0,1 (0,59)
Bor alene	0,31	0,5	0,52	0,5	-0,21 (0,01)
Hvordan vil du bedømme din/din families økonomiske situation? (1-5)	3,5	0,9	2,8	1,1	0,74 (0,00)
Hvor ofte bekymrer du dig om din/jeres økonomi? (1-5)	2,8	1,1	3,4	1,1	-0,61 (0,00)
Går til fritidsaktivitet – forælder (0-1)	0,39	0,5	0,31	0,5	0,07 (0,30)
Går til fritidsaktivitet – barn (0-1)	0,48	0,5	0,56	0,5	-0,08 (0,29)
Antal dage med fritidsaktivitet – barn (1-7)	1,8	1,0	1,7	1,0	0,04 (0,83)
Trivsel forælder (7-35)	25,0	3,7	21,8	3,7	3,2 (0,00)
Mestringsevne (3-12)	10,4	1,5	9,3	1,9	1,2 (0,00)
Selværd (3-12)	11,9	2,9	10,0	2,6	1,9 (0,00)
Hvor ofte har du konflikter med din partner/samlever? (1-7)	5,4	1,7	4,9	1,8	0,5 (0,12)
Praktisk netværk (1-5)	3,7	1,0	2,8	1,3	0,9 (0,00)
Fortroligt netværk (1-5)	4,5	0,9	3,7	1,3	0,8 (0,00)
Ensom (1-5)	2,6	0,9	3,2	1,0	-0,6 (0,00)
Jeg har nemt ved at få nye venner? (1-5)	3,5	1,1	2,7	1,1	0,7 (0,00)
Hvor let har dit barn ved at få nye venner? (1-5)	4,1	0,8	3,7	1,1	0,4 (0,01)
Forældrestress (7-35)	16,1	4,7	17,1	4,6	-1,0 (0,15)
Mangel på tilfredshed i forældrerollen (7-35)	9,4	2,9	10,6	3,6	-1,2 (0,03)
Støttende forældreadfærd	22,6	2,3	21,5	2,9	1,0 (0,02)
Kontrollerende forældreadfærd	7,4	3,0	8,4	3,5	-0,9 (0,08)
Familierutiner (10-50)	33,4	3,4	32,4	4,6	1,1 (0,11)
Forældres skærmb brug (2-10)	5,1	1,5	5,1	2,3	-0,0 (0,99)
Barnets skærmb brug (1-6)	3,1	1,2	3,7	1,1	-0,5 (0,00)
Trivsel – børn under 8 år (9-45)	35,1	3,2	33,5	4,0	1,7 (0,02)
Trivsel – børn over 8 år (Kidscreen)	52,1	9,8	42,6	10,3	9,5 (0,00)
Hvor tit oplever du, at dit barn har konflikter med jævnaldrende? (1-5)	2,3	0,7	2,7	0,9	-0,4 (0,00)

	Ikke sårbar		Sårbar		Forskel
	Gns.	SD.	Gns.	SD.	Forskel (P-værdi)
Hvor tit oplever du, at dit barn har konflikter med jer som forældre? (1-5)	2,8	0,8	3,0	0,9	-0,2 (0,11)
Accepterer dit barn, når du sætter grænser? (1-5)	3,9	0,6	3,6	0,8	0,3 (0,01)
Oplever du, at dit barn har søvnproblemer? (1-5)	1,9	0,8	2,2	1,1	-0,3 (0,05)
Hvordan vil dit barn generelt bedømme sit helbred? (1-5)	4,4	0,7	3,6	0,8	0,8 (0,00)
Hvor ofte leger du sammen med dit barn?	4,0	1,0	3,8	1,0	0,2 (0,31)
Når jeg leger med mit barn føler jeg mig: (1: ikke godt tilpas – 5 rigtig godt tilpas)	4,5	0,7	4,2	0,8	0,3 (0,01)
Hvordan leger du med dit barn: fysisk leg indenfor (1-4)	2,3	1,0	2,4	1,0	-0,1 (0,36)
Hvordan leger du med dit barn: fysisk leg udenfor (1-4)	2,4	1,0	2,5	1,0	-0,0 (0,76)
Hvordan leger du med dit barn: stillesiddende leg indenfor (1-4)	1,9	0,9	1,8	1,0	0,1 (0,72)
Hvordan leger du med dit barn: stillesiddende leg udenfor (1-4)	3,4	0,9	3,3	0,9	0,13 (0,36)
Læringsaktiviteter (4-20)	15,3	3,0	14,4	2,9	1,0 (0,03)
Hvor ofte læser dit barn højt for dig eller en anden voksen i familien? (1-6)	3,0	1,8	3,6	1,6	-0,6 (0,10)
Taler du og dit barn sammen om de ting, der sker i jeres hverdag? (1-5)	4,4	0,7	4,3	0,8	0,1 (0,41)

Statistiske tests for forskelle mellem besøgte og ikke besøgte familieklubber

Læsning af tabeller

I tabellerne angives de beskrivende karakteristika separat for besøgte og ikke besøgte klubber. Ved kategoriske variable opsummeres besvarelsene med antallet af respondenter for hver svarmulighed. I opsummeringen af variable målt på et interval beskrives besvarelsene med gennemsnittet (gns.) og standardafvigelsen (SD). Standardafvigelsen måler den gennemsnitlige afvigelse fra middelværdien og indikerer dermed, om der er stor/lille spredning i besvarelsene.

Forskelle i besvarelser mellem sårbare og ikke-sårbare vurderes med statistiske test, **Chi²** og **t-test**. **Chi²** test anvendes til at teste forskelle ved kategoriske variable uden en naturlig rangering, og **T-test** benyttes, når variabelen måles i et interval/ratio eller ved kategoriske variable, hvor svarmuligheder naturligt kan rangeres. Begge test beregner en teststatistik og en p-værdi, som anvendes til at vurdere, om de observerede forskelle mellem sårbare og ikke-sårbare familier skyldes en tilfældighed. Ved en p-værdi under 0,05 vil man sige, at forskellene er statistisk signifikante, hvilket betyder, at forskellene er så store, at de skyldes andet end en tilfældig variation.

Bilagstabel 3.3 Forskelle mellem besøgte og ikke besøgte familieklubber – familiekarakteristika

	Ikke-besøgt		Besøgt		T-test af forskel
	Middelværdi	STD	Middelværdi	STD	
Kvinde	0,93	0,26	0,88	0,33	0,38
Alder forælder	36,98	8,17	36,53	7,66	0,77
Antal børn	2,02	0,94	2,03	0,76	0,94
Alder på barn	6,37	3,40	6,76	2,91	0,54
Hvordan vil du i alt bedømme din/din families økonomiske situation? (1-5)	2,79	1,07	3,29	1,12	0,02
Hvor ofte bekymrer du dig om din/jeres økonomi? (1-5)	3,36	1,16	3,24	0,99	0,58
Primært dansk tale i hjemmet	0,90	0,31	0,97	0,17	0,18

	Ikke-besøgt		Besøgt		T-test af forskel
	Middelværdi	STD	Middelværdi	STD	
Antal observationer	126		34		

Bilagstabel 3.4 Forskelle mellem besøgte og ikke besøgte familieklubber - arbejdsmarkedsstatus

	Ikke-besøgt	Besøgt
I arbejde	45,24	58,82
Under uddannelse	11,90	8,82
Sygemeldt	1,59	2,94
Arbejdsløs med understøttelse	4,76	8,82
Førtidspensionist	7,94	5,88
På kontanthjælp	15,08	5,88
Hjemmegående	3,97	2,94
På orlov	3,97	2,94
Andet	5,56	2,94
Total	100,00	100,00
Antal observationer	126	34

Anm.: Pearson $\chi^2 = 4,69$, p-værdi = 0,79.

Bilagstabel 3.5 Forskelle mellem besøgte og ikke besøgte familieklubber - uddannelse

	Ikke-besøgt	Besøgt
Gymnasium eller lavere	30,95	32,35
Kort eller erhvervsfaglig uddannelse	34,13	32,35
Mellemlang uddannelse	19,84	23,53
Lang uddannelse	15,08	11,76
Total	100,00	100,00
Antal observationer	126	34

Anm.: Pearson $\chi^2 = 0,42$, p-værdi = 0,94.

Bilagstabel 3.6 Forskelle mellem besøgte og ikke besøgte familieklubber - effektmål

	Ikke-besøgt		Besøgt		T-test af forskel
	Middelværdi	STD	Middelværdi	STD	
Trivsel forælder (Warwick)	22,68	4,11	23,44	3,30	0,32
Tro på sig selv (3-12)	9,44	2,02	10,09	1,26	0,08
Selvværd (3-12)	10,15	2,84	10,76	2,77	0,26
Forælderstress	17,10	4,88	15,71	3,99	0,13
Mangel på tilfredshed i forælderrollen	10,34	3,63	9,94	3,98	0,58
Praktisk netværk (1-5)	3,09	1,27	3,44	1,37	0,16
Fortroligt netværk (1-5)	3,81	1,29	4,06	1,15	0,31
Ensom (1-5)	3,10	0,96	2,79	0,84	0,10
Kontrollerende forælderadfærd	8,11	3,34	7,74	2,88	0,55
Støttende forælderadfærd	21,92	2,82	22,12	2,16	0,71
Familierutiner (child routine score)	32,14	4,57	33,88	3,18	0,04
Antal observationer	126		34		

VIDEN
VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD